

Вікторія Соприкiна
Олена Маленко

ПСЕВДОНІМІКОН

УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ
СФЕРИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ:
ЛІНГВІСТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Теорія
псевдоніма

Типи і способи
номінації

Прецедентні
феномени

Культурні
концепти

Прагматика
псевдоніма

Харків — 2021

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Харківське історико-філологічне товариство

Вікторія Соприкіна
Олена Маленко

Псевдонімікон

*української культурно-мистецької
сфери початку ХХІ століття:
лінгвістична інтерпретація*

Харків
ХНПУ – ХІФТ
2021

УДК 811.161.2'0

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3281 від 18.09.2008

Соприкіна Вікторія, Маленко Олена. *Псевдонімікон української культурно-мистецької сфери початку ХХІ століття: лінгвістична інтерпретація* : [монографія]. Харків : ХНПУ; ХІФТ, 2021. 264 с.

Рецензенти

Лариса Кравець, доктор філологічних наук, професор; Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Анатолій Нелюба, доктор філологічних наук, професор; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.

Галина Сюта, доктор філологічних наук, старший науковий співробітник; Інститут української мови НАН України.

Рекомендувала до друку Редакційна Рада
Харківського історико-філологічного товариства
(протокол №6 від 21 грудня 2021 року)

Монографія присвячена дослідженню псевдонімікону української культурно-мистецької сфери початку ХХІ століття в номінативному (типи і способи номінації), лінгвокультурологічному (прецедентність, культурні концепти) та прагматичному аспектах. Виявлено, що продуктивними у творенні сучасних псевдонімів є формально-фонетичний, семантичний, семантико-синтаксичний та словотвірний типи номінації. Окрім них задіяні комбіновані типи: семантико-фонетичний, семантико-словотвірний, словотвірно-фонетичний та семантико-синтаксично-фонетичний. У лінгвокультурологічному вимірі досліджено прецедентність українських псевдонімів (універсальні й національні прецедентні феномени), відстежено й прокоментовано здатність деяких псевдонімів до концептуалізації (Руслана, Джамала, Кузьма, Верка Сердючка). Також проаналізовано прагматичний потенціал сучасних українських культурно-мистецьких псевдонімів, зумовлений мотиваційними чинниками (власні міцця та наміри видавців чи продюсерів створити потенційно успішний мистецький бренд). Прагматика псевдоніма спрямована на схвальне, привабливе, перспективне сприймання його реципієнтом.

Для мовознавців, аспірантів і студентів філологічних спеціальностей, учителів-словесників.

© В. Соприкіна, О. Маленко, 2021

© Обкладинка, макет Т. Лисиченко, 2021

ISBN 978-966-1630-54-2

*Людам з добрими іменами
присвячуємо.*

Ім'я — це вже знамення.

Плавт

Імена виражають природу речей.

Павло Флоренський

*Немає нічого корисніше доброго імені,
і ніщо не створює його так міцно,
як гідність.*

Люк де Клапье Вовенарг

*Усе має свої імена, тобто може
бути виражене мовою.*

Едмунд Гуссерль

ПЕРЕДМОВА

У сьогоденній лінгвістиці вивчення мовних одиниць і явищ у їхній безпосередній кореляції з мовомисленневою, культуротвірною діяльністю людини дедалі частіше набуває нового пізнавального виміру, оскільки переорієнтовує на дослідження мови як інструмента самопрезентації людини, її особистісно-ідентифікаційного позиціонування в соціумі. До ядра достатньо обширного корпусу лінгвальних одиниць такої самопрезентації, безперечно, належать власні назви.

Оніми індивідуалізують позначуване, вирізняють його з-поміж однорідних денотатів. Водночас вони акумулюють етноспецифічну інформацію лінгвістичного й історичного характеру, зберігаючи її впродовж тривалого часу, тому постійно перебувають у фокусі уваги вчених. Свідченням цьому є діяльність міжнародних і національних об'єднань учених-ономастів, а саме Міжнародної ради ономастичних наук (International Council of Onomastic Sciences, ICOS), Української ономастичної комісії та інших ономастичних центрів і шкіл.

Спеціально створені автономінації — імена, псевдоніми — більшою мірою виникають як результат цілеспрямованого творення публічного образу митця. Їхня структурна, семантична неоднорідність, амплітуда функцій потребують адекватного дослідницького інструментарію, новітніх моделей опису, які дали б змогу доповнити відомості про формально-структурну специфіку досліджуваних одиниць інформацією про мовно-психологічні закономірності їхнього творення, а згодом і сприймання цільовою аудиторією, тобто про прагматику їхнього функціонування в живій мовній практиці.

Пропонована монографія Вікторії Соприкіної та Олени Маленко є помітною розвідкою з погляду поглиблення знань про онтологічну природу, психоментальні механізми постання і використання псевдонімів, про особливості їхньої сучасної формально-семантичної актуалізації, істотне розширення прагматики, інтенсифікацію стилістичного навантаження в українській культурно-мистецькій сфері початку ХХІ ст. Бо ж, наприклад, цілком очевидно (і про це слушно говорять авторки), що сьогод-

ні використання псевдонімів замість офіційних імен — це передусім інструмент творення іміджу, а в певному сенсі — інструмент ментально-емоційної маніпуляції свідомістю потенційних реципієнтів. Адже, крім властивої паспортним іменам і прізвищам власне номінативно-ідентифікувальної, псевдоніми виконують також низку інших, не менш знакових функцій (оцінну, рекламну, фатичну / атрактивну, сенсотвірну тощо).

Цілком слушно мовознавиці наголошують на потребі й доцільності вивчення та опису не тільки структурно-семантичних характеристик псевдонімів митців, а й «лінгвокультурних ресурсів, зокрема здатності сценічного чи літературного псевдоніма набувати ознак етнокультурного концепту в національній картині світу з концентрацією відповідних смислів та асоціацій». Тобто дослідниці акцентують не лише структурно-семантичні особливості цих антропонімів, а і їхню багатовимірність, що значно поглиблює пізнання цього мовного явища.

Можемо констатувати, що поставлена науковицями стратегічна мета дослідження «вивчити й описати український неофіційний псевдонімікон культурно-мистецької сфери початку XXI ст., виявити продуктивні типи й способи номінацій псевдонімів, а також їхній лінгвокультурний потенціал, реалізований у формуванні відповідних культурних концептів у межах української лінгвосвідомості» досягнута. Як наслідок, українське мовознавство поповнила студія, що завдяки застосуванню інтегративної методики вивчення псевдонімів поглиблює теорію і практику ономастики новими й уточненими відомостями про компонентний склад псевдонімів, кількісні та якісні параметри їх словотвірної, прагматичної, семантично-оцінної стратифікації. Тобто авторки фактично здійснили вичерпну лінгвістичну інвентаризацію псевдонімного словника української культурно-мистецької сфери початку XXI століття.

Важливо, що в книзі представлена панорамна характеристика вивчення онімів від найдавніших часів до сучасності, проаналізовані знакові праці українських і зарубіжних, передусім слов'янських учених, а також подано докладний огляд типологій антропонімів (зокрема псевдонімів), що вже артикульовані теорією і практикою сучасної загальномовної і літературно-художньої ономастики. Завдяки цьому досягнуто низки прак-

тичних результатів, вагомих щодо забезпечення концептуальної цілісності праці. Такими вважаємо: 1) визначення продуктивних семантичних типів творення псевдонімів культурно-мистецької сфери розглядуваного періоду; 2) докладний опис зафіксованих псевдонімів за формально-структурними параметрами; 3) висвітлення мотиваційних і контекстуально-прагматичних чинників актуалізації прецедентних імен як одиниць сучасного неофіційного псевдонімікону.

Доречним з погляду забезпечення цілісності й вичерпності аналізу є прагнення дослідниць визначити, умовно кажучи, донорські сфери трансонімізації. Завдяки цьому було виокремлено кілька умовних тематичних груп, компоненти яких у складі псевдонімів конкретизують: а) фізичні та психологічні риси особи, б) рід діяльності особи, в) національність особи, г) родинні зв'язки особи тощо. Представлена аналітична інформація з відповідним ілюстративним матеріалом засвідчує активність поширення процесу трансонімізації на топоніми, теоніми, зооніми, ергоніми.

Авторки книги слушно наголошують, що псевдоніми сучасних митців характеризуються стилістичною маркованістю, емоційним забарвленням, інколи ненормативністю та структурно-семантичними особливостями. Дослідниці зауважують відмінності в псевдонімах митців сцени і письменників та враховують гендерний мейнстримінг. Водночас зазначимо, що потрактування псевдоніма як засобу «самоствердження й вираження свого мистецького Я» видається дещо звуженим, оскільки в шоу-бізнесі псевдонім є частиною іміджування митця та виконує численні завдання й функції.

За спостереженням дослідниць, у корпусі псевдонімів діячів, які референціюють до світового й національного культурного досвіду, універсально-прецедентні одиниці кількісно преважують над національно-прецедентними. Розгортаючи думку В. Соприкіної та О. Маленко про те, що така ситуація зумовлена активністю глобалізаційних процесів у культурі, які сприяють розмиванню національних маркерів (зокрема й онімних) і формуванню спільного антропонімного контексту, додамо, що не менш вагомими в цьому разі є орієнтованість українських діячів культури й мистецтва на світовий ринок, бажання бути впізнава-

ними в ньому, зокрема й завдяки використанню вже «брендового» імені, з уже набутих, здебільшого загальновідомим, упізнаним, прочитуваним семантичним ореолом. Іншими словами, форма і зміст універсально-прецедентного імені покликані виконати атрактивно-презентаційну функцію щодо письменника чи виконавця.

Цілковито погоджуємося з твердженням авторок, що прагматику псевдонімів як специфічного різновиду власних назв визначає їхня здатність вербалізувати якісь знакові, тільки цій особі властиві риси, слугувати своєрідним способом самопредставлення, самопозиціонування цієї особи в соціумі. У рецептивному вимірі таке позиціонування передбачає адекватне прочитування як експлікованої, так й імплікованої в цьому імені змістово-оцінної інформації.

Представлена до уваги читачів монографія має важливе практичне значення. Результати цього дослідження можуть бути використані в студіях із ономастики, лінгвокультурології, стилістики української мови, лексикології, соціо- і психолінгвістики, а також у створенні спецкурсів і спецсеминарів, написанні підручників і посібників. Досліджений корпус псевдонімів становить надійну філологічну базу і може бути використаний для укладання відповідних словників.

*Галина Сюта
Лариса Кравець*

ВСТУП

Пропріальна лексика перебуває в колі наукових інтересів багатьох мовознавців, оскільки вивчення й опис власних назв допомагає унаочнити особливості світогляду, культурні традиції, історичні контакти будь-якого народу. За словами українського мовознавця Ю. Карпенка, «ономастика дає багатющий матеріал для історії мови, історії народу, її даними користуються археологи, етнографи, географи та представники інших наук» [Карпенко Ю., 2005, с. 11], тому ця лінгвістична галузь має важливе значення для наукового пізнання людини й світу.

Ономастичні дослідження в українському мовознавчому дискурсі представлені працями А. Білецького, В. Бондалетова, Д. Бучка, Г. Бучко, І. Железняк, Ю. Карпенка, О. Карпенко, Р. Козлової, І. Ковалика, Т. Космакової, В. Лучика, В. Німчука, Н. Павликівської, В. Павлюк, Ю. Редька, М. Торчинського, М. Худаша, П. Чучки, В. Шульгача та багатьох інших науковців. Важливою складовою ономастики є антропоніміка, яку цікавлять власні назви людей — особові імена, прізвища, прізвиська, псевдоніми, криптоніми, нікнейми, імена фольклорних, міфологічних і літературних персонажів.

Історія лінгвістичних досліджень українського антропонімікону бере початок ще в XIX столітті, що започатковано роботами Ф. Міклошича, А. Степовича, М. Сумцова, І. Франка та іншими відомими вченими, а особливого розвою ця лінгвістична царина набуває з 60-х років XX століття, коли антропоніміка стає окремою цариною ономастики. Українськими мовознавцями, серед яких О. Дей, В. Еппель, Ю. Карпенко, О. Карпенко, І. Муромцев, В. Німчук, А. Нелюба, Н. Павликівська, В. Павлюк, О. Петрова, Л. Підкуймуха, В. Чучка та інші, проаналізовано структуру, семантику, мотиви творення й функції антропонімів; вивчено ці власні назви з позицій *синхронії / діахронії*, у вимірі *стилістично марковані / нейтральні, офіційні / неофіційні* власні назви людей. Також здійснюється лексикографічний опис різних видів антропонімів.

У вимірі синхронії спостерігаємо інтенсифікацію процесів псевдонімізації в загальносвітовій та національній культурно-мистецькій сфері. Якщо донедавна українські співаки й письменники

менники ідентифікували себе з офіційними антропонімами, що упрозорювало розпізнавання особистості митця, то зараз більша частина національного культурно-мистецького пантеону презентує себе в обраних чи самостійно створених іменах (MONATIK, Руслана, Джамала, Кузьма, Тіна Кароль, НК, Таяна, Брати Капранови та ін.).

Ці процеси пов'язані з мовними та позамовними факторами, зокрема прагматикою сценічного або літературного імені (привернення уваги публіки, естетичність, оригінальність), його економним мовним ресурсом, а також проривом українського мистецтва на світову культурну арену, загальними тенденціями універсалізації антропонімів в умовах глобалізованого суспільства. Посилюють процеси псевдонімізації й такі чинники, як загальна лінгвокреативізація мистецької особистості, вихід за межі традицій і канонів, свобода вибору мистецького імені.

Тож актуальність поданої проблематики зумовлена поширеністю псевдонімів у сфері сучасного українського мистецтва і культури, їхнім формально-змістовим різноманіттям, креативністю, а також відсутністю цілісного й системного аналізу псевдонімів українських митців початку XXI століття, опису структури цих номенів, типів і способів творення. Окрім цього, в українській лінгвістиці не достатньо висвітлено лінгвокультурологічний вимір цих псевдонімів.

Покликаючись на теоретичні положення праць українських ономастів Н. Павликівської [Павликівська, 2010] і М. Торчинського [Торчинський, 2008], **псевдонім** розуміємо як *різновид антропоніма, прибране (вигадане) особове іменування, яке використовують представники різних груп суспільства (співачи, військові, письменники, актори тощо) поряд зі справжнім іменем та прізвисьмом або замість них.*

З погляду лінгвістики сучасні псевдоніми є цікавим джерелом вивчення й опису не тільки їхніх структурно-семантичних характеристик, а й лінгвокультурних ресурсів, зокрема здатності сценічного чи літературного псевдоніма набувати ознак етнокультурного концепту в національній картині світу з концентрацією відповідних смислів та асоціацій (наприклад, Джамала, Руслана, Кузьма, Верка Сердючка).

Стратегічна мета поданого дослідження полягає у вивченні й описові українського псевдонімікону культурно-мистецької сфери початку ХХІ століття, виявленні продуктивних типів і способів номінацій псевдонімів, а також їхнього лінгвокультурного потенціалу, реалізованого у формуванні відповідних культурних концептів у межах української лінгвосвідомості.

Тож номінаційні (типи й способи номінації) та лінгвокультурні ресурси псевдонімікону сучасної української культурно-мистецької сфери (зв'язок з культурним патерном, прецедентність псевдонімів, їхня концептуалізація) окреслюють предмет представленої монографічної розвідки.

Теоретико-методологічним підґрунтям праці є ономастичні концепції, запропоновані українськими й зарубіжними мовознавцями. Монографічна розвідка інтегрована в такі лінгвістичні парадигми: *таксономічну* (синхронійний опис псевдонімів як одиниць лексичного рівня мови); *прагматичну* (орієнтація на людський чинник у мові, зокрема врахування індивідуальних лінгвокреативних процесів у творенні чи виборі псевдоніма, а також передбачення його прагматики, зокрема успіху); *когнітивну* (реалізація співвідношень: мова — мислення — пізнання, зокрема псевдонім як продукт мовно-мисленневої діяльності з урахуванням його культурних витоків і характеристик).

Для проведення поліаспектного лінгвістичного аналізу псевдонімів сучасної культурно-мистецької сфери й досягнення переконливих результатів були використані такі методи:

- *метод лінгвістичного спостереження* (уможливив фіксацію в дискурсивних джерелах (статті, пости, інтерв'ю) псевдонімів українських сучасних митців й первинну дослідницьку рефлексію щодо наявних номенів);

- *описовий метод* (проаналізовано, систематизовано й узагальнено дібраний мовний матеріал (псевдоніми), здійснено його інвентаризацію відповідно до завдань роботи);

- *метод типологічного аналізу* (забезпечив типологізацію псевдонімів за генетичними, семантичними, структурними, прагматичними, функціональними, когнітивними критеріями);

- *метод структурно-семантичного аналізу* (здійснено структурно-семантичну класифікацію псевдонімів);

- *метод опозицій* (використано у визначенні структури (твір-на основа — похідна основа), рівневого статусу (офіційне – неофіційне назовництво) псевдоніма);
- *зіставно-порівняльний метод* (забезпечив визначення особливостей творення й дискурсивного функціонування псевдонімів порівняно з офіційними антропонімами);
- *метод етимологічного аналізу* (з'ясовано генетичну природу псевдоніма та його внутрішню форму);
- *метод лінгвоконцептуального аналізу* (визначено структурно-змістовий обсяг псевдонімів, що набули статусу концептів як одиниць українського ментального й культурного простору);
- *метод асоціативного експерименту* (дозволив унаочнити процес концептуалізації оніма в українському ментальному лексиконі);
- *метод кількісних підрахунків* (уможливив установлення продуктивності, регулярності, системності словотвірних явищ і процесів у псевдоніміконі сучасних українських митців, прогнозування);
- *функційний метод* (виявлено прагматичний потенціал псевдонімів у дискурсі);
- *біографічний метод* (виявлено мотиви самоназивання і вибір псевдоніма митцем на основі знань про його життя і творчий шлях).

Застосування цих методів забезпечило реалізацію дослідницьких завдань та отримання відповідних результатів. Зокрема, у роботі 1) схарактеризовано історичний контекст і сучасний стан досліджень антропонімів у слов'янському мовознавстві; 2) прокоментовано дискусійні питання української антропонімики, зроблено огляд типологій антропонімів, зокрема псевдонімів, у сучасній ономастиці; 3) здійснено аналіз й опис псевдонімів українських митців за типами й способами номінації (номінативний вимір мистецького псевдонімікону); 4) виявлено смислові зв'язки псевдонімів сучасних українських митців із загальнокультурним та етнокультурним патерном; 5) досліджено український псевдонімікон на наявність прецедентних імен, з'ясовано мотиви творення таких номенів; 6) за допомогою асоціативного експерименту з'ясовано, чи здатні псевдоніми українських митців набувати статусу культурних концептів в українській

лінгвосвідомості (лінгвокультурологічний вимір псевдонімікону); вивчено й описано структурно-сміслові наповнення концептуалізованих псевдонімів.

Джерельною базою дослідження слугували українські ЗМІ (газети «Літературна Україна», «Культура і життя»), інтернет-видання (журнал «Наш Київ» <https://nashkiev.ua/>; сайт «Клуб поезії» <http://www.poetryclub.com.ua/>; мистецько-літературний портал «Захід — Схід» <http://zahid-shid.net/>; сайт «Поетичні майстерні» <http://maysterni.com/>; сайт «Видавництво Астролябія» <https://astrolabium.com.ua/>; сайт «Жінка — УКРАЇНКА» <http://ukrainka.org.ua/>; сайт «Gazeta.ua» <http://gazeta.ua/articles/celebrities>; сайт «Відомості» <http://vidomosti-ua.com/>; сайт «ТСН» <https://tsn.ua/>; та інші).

Здійснене дослідження не вичерпує всіх питань, пов'язаних із вивченням псевдонімів, що функціонують у різних сферах суспільного буття, тож подальшим перспективним завданням вважаємо лінгвістичний аналіз псевдонімів інших соціальних груп щодо особливостей їхньої структурної організації, дискурсивного функціонування, здатності / нездатності до концептуалізації.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСЕВДОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНО-МІСТЕЦЬКОЇ СФЕРИ ХХІ СТ.

1. 1. Історичний контекст формування ономастичної науки в слов'янському мовознавстві

Люди почали цікавитися власними назвами ще задовго до виокремлення ономастичної науки як лінгвістичної галузі. Перші згадки про оніми знайшли в рукописах стародавніх єгиптян, де було подано масив слів з метою перевірки їх написання і запам'ятовування. У єгипетських лексикографічних довідниках слова розміщувалися за групами: наприклад, «Ономастикон Аменемопе» (кінець XII ст. до н. е.) мав 600 одиниць, які були класифіковані за категоріями: небо, вода, земля, двір царя, посади, заняття, племена та народи, люди, міста Єгипту, споруди та їх частини, земельні ділянки, напої та страви [Древн. мир, 1980, с. 15]. Отже, словник не містив пояснень чи коментарів, він був схожий на каталог назв, де власні й загальні імена не розмежовувалися.

У стародавній Індії люди вірили, що імена мають магичну силу, є еквівалентом іменованого [Древн. мир, 1980, с. 66–67], а китайський філософ Конфуцій пропагував «чжен мін» — вивчення імен. За його вченням, назва завжди нерозривно пов'язана з об'єктом, який називають, а правильне співвідношення є найважливішою віхою в управлінні державою [Мечковская, 1998, с. 293].

Велике значення приділяли назвам, зокрема власним, стародавні греки. У давніх літературних пам'ятках уже були перші спроби етимологічного аналізу онімів; поодинокі приклади є в Гомера, надалі його традицію продовжує Гесіод. У творі «Теогонія» він намагається осмислити ім'я *Афродіта* (грецьк. *Αφροδίτη*), підбирає спільнокореневі слова й висуває припущення, що нomen походить від слова *ἀφρός* — піна [Гесіод, 1989, с. 188–189].

Дослідник І. Тронський, який вивчав питання дослідження мови в античних науках, писав: «Тлумачення імені — етимологія — перший прояв рефлексії щодо мови в історії грецької думки» [Тронский, 1936, с. 9]. Слід зазначити, що етимологія в давніх народів відрізнялася від теперішнього розуміння цієї науки. У сучасному тлумаченні етимологія — це галузь мовознавства, що має на меті визначити походження слова, історію його виникнення. Для стародавніх греків існувала зовсім інша мета: вони вважали, що за допомогою етимогічного аналізу слова вони можуть пізнати довколишній світ [Древн. мир, 1980, с. 111].

На слов'янських землях власні назви були зафіксовані вже в писемних пам'ятках Київської Русі [Суперанская, 1973, с. 45; Дзира, 2013, с. 14]. Зрозуміло, що імена існували й раніше, але в язичницькі часи не було писемності, тому до нас не дійшло жодних рукописів з наявними на той час іменами. На думку дослідника С. Зініна, до прийняття християнства батьки новонародженого мали значно більшу свободу вибору імені для дитини, а сам вибір був мотивований причинами іноді випадковими (час народження, зовнішні риси тощо). Загалом східні слов'яни дохристиянської доби мали численний і різноманітний антропонімкон. Щодо первісного реєстру християнських імен існують інші наукові відомості. Так, Любомир Белей, аналізуючи праці І. Срезневського, наголошував на суттєвій обмеженості православних власних назв: «найдавніші писемні пам'ятки стародавньої доби (XI – XIII ст.), зокрема Місячні мінеї, фіксують лише 394 християнських імені, з них 330 чоловічих та 64 жіночі» [Белей, 2010, с. 45].

Після хрещення Русі князем Володимиром (988 р.) виникла потреба в заміні язичницьких імен православними, проте багато запозичених власних назв були не зрозумілі простому народу. Якщо такі імена, як *Кохан*, *Жадан* мали для тогочасних людей прозору мотивовану семантику, то чужоземні власні назви на зразок *Ілля* (з давньоєврейської «мій Бог»), *Андрій* (з грецької «мужній») були чужі та малозрозумілі. Тому разом із запозиченими власними назвами з'являються перші спроби перекладу й пояснення нових імен. У 1073 році дяком Іоанном був створений «Ізборник» для князя Святослава, де містяться деякі антропонімні тлумачення: наприклад, автори спробували пояснити значення

імені богині Ізиди [Фролов, 2005, с. 101]. Так само в «Новгородській кормчій книзі» 1282 року подано 115 власних назв з Біблії, які мають етимологічне пояснення з древньоєврейської мови (*Йосиф* — «Бог примножить», *Маріам* / *Марія* — «улюблена» тощо) [Фролов, 2005, с. 183].

Далі з'являється словник «Толкование именам по алфавиту», написаний ученим-богословом Максимом Греком. Він ставить імена в називному відмінку, розташовує їх в алфавітному порядку, змінює орфографію ближче до слов'янської вимови [Суперанская, 2004, с. 41 – 42]. Великий унесок у розвиток східнослов'янської лексикографії XVII століття зробив Памво Беринда, який 1627 року склав «Лексикон славенороський». У словнику налічується близько 7000 статей, що мають енциклопедичне, тлумачне та етимологічне спрямування. Перша частина «Лексикону» містить переклад слів із церковнослов'янської на тогочасну (старо)українську (руську) мову, а в другій частині є пояснення іншомовних слів та власних назв [Німчук, 1961]. Автор описує власні імена, що походять з єврейської, грецької, латинської, сирійської та інших мов, подає їхні тлумачення: *Боніфацій* — еллінська мова, добротворець; *Віталій* — латинська мова, життєвий [Бондалетов, 1983, с. 87].

У суто науковому плані першим дослідником антропонімів на слов'янських землях вважають Ф. Міклошича, який 1860 року видав німецькою мовою працю «Die Bildung der slavischen Personennamen» («Структура слов'янських особових імен»), де розглянув будову власних назв [Franz, 1860]. У 1882 році з'являється праця А. Степовича про українські прізвища — «Заметка о происхождении и склонении малорусских фамилий» [Степович, 1882]. Услід за А. Степовичем М. Сумцов (1885 р.) видає статтю «Малорусские фамильные прозвания» [Сумцов, 1885, с. 215–228]. У ній автор звертає увагу на те, що в українських селах нарівні з офіційними, усталеними прізвищами, активно побували прізвиська. За його спостереженнями, повнолітня особа, окрім прізвища, мала два чи три прізвиська, одне з яких могло бути документально занесене до офіційних переписів населення [Сумцов, 1885, с. 215]. Дослідник пробує застосувати визначені підходи до вивчення таких назв, зокрема характеризує прізвиська за твірними основами (похідні від особових імен родичів, від

місця проживання, від числівників тощо), відзначає тридцять чотири характерні для «малоруських фамільних прозваний окончанія», хоч і не вказує, які були частотніші у використанні. Також автор згадує про чужоземний вплив на творення антропонімікону українців, що є наслідком їхніх взаємин із румунами, німцями, поляками, татарами тощо [Сумцов, 1885, с. 223–227]. Фактично це були перші лінгвістичні спроби дослідження українського антропонімікону.

Приблизно за рік після виходу праці М. Сумцова з'являється термін *ономастика* на позначення науки, що займається вивченням власних назв, дослідженням їхньої будови, семантики, функціонування, уживання, закономірностей творення. Цей термін уперше використав 1886 року хорватський мовознавець Томислав Маретич, але ономастику він розумів лише як власні назви людей, що доволі звужувало перспективи ономастичних досліджень [Отин, 2004, с. 45].

У 1891 році видає невелику статтю галицький дослідник К. Кахникевич «Імена і прозвища та їх походжене». Ця праця була своєрідним протестом автора проти перероблення деякими тогочасними українцями свого прізвища на «благородний», «шляхетний», іншомовний варіант [Д. Бучко, 2010, с. 87]. 1895 року з'явилася наукова розвідка В. Охримовича «Знадоби до пізнання народних звичаїв і поглядів правних» [Охримович, 1895]. Уважають, що це була перша праця із визначенням класифікації українських антропонімів, яка, щоправда, базувалася на назвах прізвищевого типу. Автор класифікував прізвища мешканців Верховини за критерієм офіційності/неофіційності уживання: «Мешканці Верховини мають двоякі прозвища: урядові, котрими «пишуться» в метриках і всіляких урядових книгах і письмах, і прозвища сільські, котрими «кличуться» між собою. Не кожний верховинець, а мало котра верховинка знає своє урядове прозвище; натомість сільське прозвище знає кожне в громаді» [Охримович, 1895, с. 302–303].

Вагомий внесок у розвиток української антропоніміки зробив І. Франко, написавши працю «Причинки до української ономастики» [Франко, 1982]. Він згадує німецьких дослідників в ономастичній галузі, розширює та доповнює наукові дослідження, що започаткував М. Сумцов. Поряд із І. Франком варто назвати

українського мовознавця В. Сімовича, який у праці «Українські прізвища з хресних імен» (1933 р.) розглянув утворення прізвищ від чоловічих та жіночих хресних назв, згрубілих та здрібнілих форм особових імен [Сімович, 2005].

1. 2. Загальний стан наукових досліджень з антропоніміки в українському мовознавстві

У другій половині ХХ ст. дослідження власних назв в українському мовознавстві зазнає активного розвитку й характеризується різноплановістю наукових підходів до вивчення онімної лексики. Суто *історичний* аспект є визначальним у працях Л. Гумецької: вона досліджує особові назви литовського походження в українських грамотах XIV – XV століть, поділяючи власні імена в українській мові на «особові назви слов'янського та іншомовного походження» і розглядаючи їх з погляду словотвірних характеристик; при цьому окремо зважає на діалектні риси в суфіксальній будові особових назв [Гумецька, 1958, с. 9–34].

Окрім Л. Гумецької, на історії власних назв зосереджували свою увагу С. Бевзенко [1964], І. Сухомлин [1964], О. Неділько [1969], О. Маштабей і В. Шевцова [1977], М. Демчук [Демчук, 1988], Ю. Карпенко [1994] та ін. До речі, багато з названих авторів досліджували антропоніми *територіального* характеру. Наприклад, І. Сухомлин розглядав ономастику Полтавщини, О. Неділько – Північного Лівобережжя України, С. Бевзенко – Середнього Придніпров'я. А. Білорус з історичного й територіального погляду описує особові назви, які побутували на території Західної Волині у XVI столітті. Автор визначає такі риси тогочасних власних назв, як староруську традиційність, багаточленність. Останнє можна було побачити в жіночих іменах, «у них поєднувалися родові назви, що відбивали зв'язок цієї особи з попереднім поколінням, і всі особові назви шлюбного чоловіка» [Білорус, 1970, с. 39]. На думку А. Білоруса, волинські антропоніми у XVI столітті перебували на етапі становлення сучасних форм називання, подекуди вони зазнали впливу польської мови. Науковець зазначає, що в багатьох випадках прізвища на Волині утворювали за

назвою володінь, тобто твірним словом був топонім; також до аналізу були залучені прізвища, утворені від назв по батькові; окрему увагу мовознавець приділив жіночим особовим назвам [Білорус, 1970].

У різних аспектах, зокрема й *структурно-словотвірному*, вивчав власні назви І. Ковалик. У статті «Словотвір особових імен в українській мові (здрібніло-пестливі утворення)» він досліджує засоби демінутивності та гіпокористичності на прикладі чоловічих та жіночих імен в українській мові, указує на структурно-лексичні відмінності власних назв порівняно із загальними, розглядає здрібніло-пестливі суфікси з погляду морфемного складу (виділяє поліморфемні та мономорфемні суфікси) [Ковалик, 1965]. І. Ковалику належать такі ономастичні статті, як «Типологія системи словотвору прізвицьк жителів села Млинів Жешівської області ПНР» [Ковалик, 1967], «Смысловая структура собственных имен» [Ковалик, 1969], «Про інформацію власних назв у сфері мови і мовлення» [Ковалик, 1974], «Про власні і загальні назви в українській мові» [Ковалик, 1977].

Іван Ковалик на той час був одним із небагатьох мовознавців, який звернув увагу не тільки на прізвисько голови сім'ї, а й наголосив на необхідності вивчення прізвицьк дружини, дітей у родині [Ковалик, 1967, с. 15–30]. Дослідник зазначав, що прізвисько голови родини (здебільшого чоловіка) є базовим у творенні прізвицьк інших членів сім'ї, тобто воно є вихідною твірною основою. І. Ковалик виокремив підпункти «структура прізвицьк жінок», «структура прізвицьк синів», «структура прізвицьк дочок» і «типологія комплексів прізвицьк», де детально проаналізував названі прізвицька, а в кінці подав «алфавітний покажчик елементарних прізвицькових мікросистем» [Ковалик, 1967, с. 15–30].

У 60-их роках ХХ століття антропоніміка стає окремим розділом ономастичної науки. За визначенням О. Селіванової, цим терміном називають «розділ ономастики, що вивчає власні імена людей (імена, прізвища, по батькові, псевдоніми, прізвицька) в аспектах їхнього виникнення, унормування, розвитку систем іменування, номінативних структур, специфіки значень, способів творення, історичних, соціальних, територіальних, культурних й інших чинників функціонування» [Селіванова, 2006, с. 32].

У 1966 році В. Німчук в «Українській ономастичній термінології» описує класифікацію антропонімів за їхньою структурою [Німчук 1966, с. 24–43]. Він називає прості (одноосновні), складні (дво- і багатоосновні) та складені (словосполучення й речення) антропоніми. Принципи структурної класифікації використовували дослідники Т. Мілевський та Р. Керста. У своїх працях вони послуговуються класифікацією, що розмежовує антропоніми за кількістю основ на однойменні, двойменні й трийменні та однокленні, двокленні та тричленні. Проте за критерієм одно-/багатовименності характеризують не антропоніми, а антропонімійну систему загалом, зважаючи на діахронійний аспект у мові [див. детальніше: Худаш, 1977, с. 79]. До того ж, у такому поділі основним (первісним) критерієм структури визначено кількість елементів самого імені.

Класифікація Р. Керсти [Керста, 1984] базується на кількості структурних елементів у назві. Дослідниця виділяє три рівні ієрархії. На першому рівні визначає три види назв за кількістю елементів (однокленні, двокленні, тричленні). На другому рівні критерії різняться між собою: однокленні імена поділяються за походженням, тоді як дво- і тричленні мають головним критерієм поділу семантику другого (і третього в тричленних) компонента. У двокленних назв на прикладі патронімних та топонімних різновидів виникає третій рівень ієрархії. Патронімні мають підвиди за критерієм «успадковані елементи — за особливостями батька», тоді як топонімні поділяються за критерієм «набуті елементи — ті, які притаманні особі» [Керста, 1984]. Це одразу наштовхує на думку, що таке розгалуження могло бути і в ієрархії однокленних назв, яка закінчується на другому рівні поділом на патронімні, топонімні тощо. Загалом це доволі детальна класифікація чоловічих імен з писемних пам'яток XVI–XVII ст., яка відображає стан тодішнього українського антропонімікону.

Плідно проводив дослідження на ниві антропоніміки український мовознавець Ю. Редько. Він розглядав структурно-словотвірну характеристику антропонімів, порівнював основні словотвірні типи українських власних назв із іншими слов'янськими мовами [Редько, 1958]. Дослідник написав монографію «Сучасні українські прізвища» [Редько, 1966]; у 1969 р. видав

довідник, де у вступних статтях подав визначення терміна *прізвище*, указав різницю між *прізвищем* та *прізвиською*. На початку довідника Ю. Редько пише про історію виникнення прізвищ, виділяє чотири джерела їхнього творення (імена, назви місця проживання чи походження, назви професії, індивідуальні ознаки першого носія прізвища) [Редько, 1968, с. 34]. Автор довідника аналізує прізвища з погляду словотвору, звертає увагу на їхнє відмінювання та правопис, в окремому підрозділі розглядає акцентуацію. Після підрозділів надруковано словничок-показчик написання, відмінювання та наголошення українських прізвищ, у вживанні яких найчастіше трапляються помилки [Редько, 1968, с. 72–254]. Загалом «Довідник українських прізвищ» став одним із найпомітніших надбань української антропоніміки.

Високо поціновані у сфері ономастичних досліджень праці П. Чучки. Його робота «Антропонімія Закарпаття», датована 1970 роком, ґрунтується, як і у В. Охримовича, на *територіальному* аспекті дослідження. Мовознавець, поєднуючи історичний елемент і сучасний стан прізвицьк одного з регіонів України — Закарпаття, зауважує, що «офіційна система найменування знає такі класи антропонімів, як прізвища, імена, імена по батькові та псевдоніми, а народно-розмовна знає лише імена та прізвиська» [Чучка, 1970, с. 16].

Слідом за П. Чучкою, територіальний принцип дослідження застосовують С. Панцьо, Т. Космакова та Г. Бучко. Перша дослідниця видала монографію про антропонімію Лемківщини [Панцьо, 1995], а дві останні досліджували у своїх працях антропонімію Правобережного Побужжя [Космакова, 1980] та Бойківщини [Бучко Г., 1986].

Сьогодні в поле наукових зацікавлень потрапляє найширший «набір» різновидів неофіційного антропонімікону. Наприклад, Н. Павликівська вивчає псевдоніми діячів мистецтва та воїнів ХХ століття [Павликівська, 2010]; тему псевдонімів також опрацьовують О. Петрова (дисертаційна робота «Особливості номінації в псевдонімії німецької та української мов» [Петрова, 2005]), М. Лесюк («Псевда вояків Української Повстанської Армії» [Лесюк, 1999]). У зв'язку з воєнними подіями мовознавці почали досліджувати позивні воїнів АТО; це, зокрема, праці Л. Підкуймухи «Позивні учасників антитерористичної операції на Дон-

басі : спроба аналізу», Н. Шульської «Номінативна характеристика позивних імен бійців АТО, уживаних у мові ЗМІ» [Шульська, 2017], Р. Яцків «Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань — позивні військовослужбовців Збройних сил України: семантичні паралелі» [Яцків, 2014]. Такі науковці, як Г. Аркушин [Аркушин, 1991], О. Антонюк [Антонюк, 1997], Б. Близнюк [Близнюк, 2001], Р. Осташ [Осташ, 2001], Н. Шульська [Шульська, 2016] вивчають прізвиська в різних аспектах та виявах.

Є декілька праць, де розглянуті криптоніми: В. Капелюшний «Замасковані імена : Псевдоніми і криптоніми та проблеми атрибуції авторства в історіографії українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.» [Капелюшний, 2001]; Г. Сарміна «Криптонім як засіб кодування мовної особистості злочинця (на матеріалі німецькомовних шантажних листів)» [2012]; Ю. Собков «Типологія криптонімів англійської та української мов» [2008]. Мовознавці також розробляють галузеву термінологію і досліджують нові антропонімні явища, наприклад, нікнейми. Власні назви в інтернеті, їх вживання, будову, семантику вивчають Т. Карпова [Карпова, 2007], Є. Сазонова [Сазонова, 2013], Г. Ходоренко [Ходоренко, 2006], М. Чабаненко [2007], Н. Ярошенко [Ярошенко, 2009] та ін. Найновішою в українській антропоніміці є праця А. Поповського «Дециця про українські прізвища» (2020), де автор розглядає питання походження, творення й функціонування питомих українських прізвищ, ілюструючи теоретичні коментарі численними й переконливими зразками українських прізвищ та їхніх трансформацій на фонетико-графічному та граматичному рівнях. Джерельним матеріалом книги слугували прізвища, узяті з Реєстру Війська Запорізького 1649 року, українських художніх творів і засобів масової інформації [Поповський, 2020].

Плідним в українському мовознавстві є науковий лексикографічний опис антропонімів, початківцем якого можна вважати О. Тулуба, який 1928 р. видав перший «Словник псевдонімів українських письменників» [Тулуб, 1928]. Далі справу створення словників підхопили О. Ізюмов «Імена людей» (1930 р.), І. Огієнко «Словник особових імен у літературній українській формі» (1935 р.). Н. Дзятківська і С. Левченко у 1954 р. створили перекладні словники з української російською й навпаки («Україн-

сько-російський і російсько-український словник власних імен людей»). Доволі інформативний словник псевдонімів у 1969 р. видав І. Дей. У виданні понад 10 000 псевдонімів та криптонімів, якими підписували твори письменники, критики, публіцисти, художники, громадські діячі в Україні XVI – XX століть [Дей, 1954]. Помітний внесок у цю лексикографічну діяльність зробив В. Еппель, написавши «Нові матеріали до словника українських псевдонімів» [Еппель, 1999]. Активно працював над словниками антропонімів В. Горпинич. Він видав словник прізвищ Степової України, де розташував антропоніми за регіональним принципом (за населеними пунктами), указав кількість носіїв, які мають це прізвище, виписав окремо жіночі й чоловічі імена, які чимось різняться в написанні [Горпинич, 2000]. Другий його словник називається «Прізвища Дніпровського Припоріжжя. Словник. Близько 20 000 прізвищ», у багатьох випадках він збігається з попереднім.

Протягом останніх двадцяти п'яти років вийшла низка ґрунтовних лексикографічних праць з антропоніміки: Л. Скрипник та Н. Дзятківська «Словник власних імен людей» [Дзятківська, 1996]; А. Бурячок «Правописний словник імен і найпоширеніших прізвищ» [Бурячок, 1996]; Г. Лозко «Іменослов: імена слов'янські, історичні та міфологічні» [Лозко, 1998]; І. Трійняк «Словник українських імен» [Трійняк, 2005]; Ю. Ісат «Чоловічі та жіночі імена» [Ісат, 2007]; Ю. Редько «Словник сучасних українських прізвищ» [Редько, 2007] та ін. П. Чучка видав два історико-етимологічні словники: «Прізвища закарпатських українців» та «Слов'янські особові імена українців», які розширили наукові здобутки в галузі ономастики, показали характерні риси антропонімікону того часу.

Отже, історія лінгвістичних досліджень українського антропонімікону мала свої особливості становлення, внаслідок чого відбулося чітке окреслення об'єкта, предмета дослідження, розроблені підходи й методи аналізу практичного матеріалу, зібрана потужна джерельна база. Було написано багато праць, що характеризували український антропонімікон за критерієм офіційності/неофіційності вживання, походження, етимологічного трактування, історичних характеристик, структурно-словотвірної специфіки. Продуктивним є територіальний аспект

наукового опису антропонімів, що має перспективи з огляду на недосліджені лакуни. Створені різнопланові словники власних назв людей, які фіксують прізвища та прізвиська географічних територій України; антропоніми минулого та сьогодення (з чого одразу можна побачити тенденції змін власних назв), а також псевдоніми відомих українських постатей.

Проте є ще багато питань, які потребують досконального вивчення. На дослідження чекають антропоніми різних українських земель, діаспорних поселень. Серед лексикографічних праць превалюють словники псевдонімів українських письменників та воїнів, тоді як інші сфери життя є нерозглянутими (наприклад, досить поширені спортивні псевдо). Суперечливими постають питання класифікації антропонімів; неусталеними й малодослідженими, попри популярність, є такі явища, як «нікнейм» та «позивний». Таким чином, поліаспектне вивчення цих питань є перспективним у галузі антропоніміки, що дозволить сформувати цілісну картину власних назв українців, дати уявлення про український антропонімікон як складник національного назовництва і ширше — національної картини світу й культурної традиції.

1. 3. Дискусійні питання сучасної антропоніміки: дефініції ключових понять

Сучасні українські мовознавці активно розробляють теорію ономастики, приділяючи належну увагу дослідженню власних назв людей. На сьогодні в антропоніміці постало багато питань, що потребують свого вирішення. Серед них актуальними є такі: встановлення статусу понять *кличка* та *криптонім*, визначення різниці між *назвиськом* та *прізвиською*, з'ясування місця терміна *позивний* в антропонімічній системі української мови, аналіз дискусійних моментів терміна називання віртуальних власних назв.

Найвні словники, енциклопедії та посібники однозначно констатують, що сучасна українська офіційна система найменувань є трикомпонентною, має особове ім'я, прізвище та по

батькові [Бажан, 2000, с. 29; Селіванова, 2006, с. 32; Кравченко, 2014 та інші]. Ці власні назви є офіційними, задокументованими, спадковими та в певному сенсі стабільними: особа не змінює їх щоденно, а лиш тільки за визначених умов у створених для цього державних інстанціях. Крім офіційного прізвища, імені та по батькові, людина може мати неофіційні власні назви. Різні джерела пропонують свій перелік антропонімів. Наприклад, енциклопедія «Українська мова» подає, що «*антропонім* (від грець. *antrōpos* — людина, *оnуmа* — ім'я) — це власна назва: ім'я особове, ім'я по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім» [Бажан, 2000, с. 29]. «Словник лінгвістичних термінів» Д. Ганича, І. Олійника додає в поняття «антропонім», окрім особистого імені, прізвища, по батькові, прізвиська та псевдоніма, *криптонім* та *кличку* [Ганич, Олійник, 1985, с. 18]. Тож ці науковці розширюють перелік антропонімів, додаючи до наявних різновидів два нових поняття. Виникає запитання: чим обґрунтоване таке доповнення?

Щодо терміна *кличка* в слов'янському мовознавстві точаться дискусії: його уналежнюють як до зоонімів, так і до антропонімів. Межа між поняттями *кличка* та *прізвисько* невиразна, через що й виникають труднощі їх семантичного розмежування. Учені, які досліджують зооніми та антропоніми, знаходять між цими групами багато спільного, зокрема близькість зоонімів до нехристиянських імен і сучасних прізвиस्क. Мовознавець П. Поротников пише, що «...принципи, покладені в основу мотивації кличок під час найменування тварин є такими ж, як і у разі наділення людини прізвиском...» [Поротников, с. 249]. А вчені, які згадують про вторинне іменування в кримінальній сфері, іноді послуговуються терміном *кличка* на позначення неофіційних імен злодіїв (Н. Павликівська «Про кримінальні псевдоніми» (кличка-псевдонім) [Павликівська, 2010]). Для уточнення й конкретизації різниці між словами *кличка* й *прізвисько*, звернімося до словників.

«Словник української мови» в 11 томах першим подає таке визначення: «Кличка — це назва, ім'я, дане тварині» [СУМ, т. 4, 1973, с. 183]. А вже в другому значенні кличкою називають ім'я, що отримує людина для конспірації [там само]. У «Великому глумачному словнику сучасної української мови» цей термін означає назву тварини та прізвисько, назвисько людини [ВТСУМ, 2005, с. 433]. Таким чином, *кличка* прирівнюється до прізвиська,

є його синонімом. У трактуванні терміна *кличка* сучасні науковці розділилися. Частина дослідників зазначають, що *кличка* є синонімом [Кирилюк, 2006; Муромцев, 2015; Пашкевич 2006], інші уналежнюють *кличку* до антропонімів [Вальтер і Мокієнко, 2005]. Так, Х. Вальтер і В. Мокієнко зазначають, що прізвисько і *кличка* мають синонімічне значення, але перший термін тяжіє до номінативного діапазону, а другий має більше конотацій, тому про *кличку* згадують, коли описують жаргон, просторічну лексику [Вальтер, 2005].

Варто звернути увагу на те, що ці терміни в будь-якому разі — конотовані одиниці, бо прізвиська й *клички* емотивно-оцінно марковані за своєю суттю, зазвичай вони містять негативну чи позитивну емоційно-експресивну оцінку особи / істоти іншими людьми. Автори пишуть, що обом цим термінам властива факультативність, вторинність та неофіційність, але не уточнюють, які ще механізми розрізнення використовують для розмежування цих термінів. Важко це зрозуміти і за текстом статті: спочатку маємо фразу: «...*клички* відомих політичних діячів, популярних артистів, співаків та інших знаменитостей» [Вальтер, 2005, с. 56], з чого можна висновувати, що *клички* уналежнено до сфери політиків і культурних діячів, але надалі жирним шрифтом виділено групу «*прізвиська знаменитостей* (політиків, письменників, публіцистів, артистів)» [Вальтер, 2005, с. 56]. Така неоднозначність дещо розхитує логіку пропонованої думки.

Звичайно, для загальноомовного дискурсу використання слова *кличка* як різновиду особових імен можливе й цілком органічне в повсякденному мовленні. Приклади такого називання маємо в широкому обігові: *кличка*, *кликуха*, *поганяло* — жаргонний відповідник на позначення прізвиська особи в кримінальній сфері [Павликівська, 2010; Стогній, 2005]. Проте науковий підхід потребує семантичної однозначності щодо цих термінів. Якщо звернутися до етимології, слово *кличка* походить з праслов'янської мови від дієслова *кликать*. Словник української мови подає слова *кликати* та *звати*. Дієслово *звати* в другому значенні означає «кликати людину», а номен *кликати* використовують у значенні «гукати свійських тварин чи птахів» [СУМ, т. 3, 1972, с. 462; т. 4, 1973, с. 181]. Для дотримання принципів «термінозначення» (одне явище позначено одним терміном) в нашій роботі слово

кличка розумітимемо як власну назву тварини, тому виведемо його за межі антропонімії.

Розглянемо термін *криптонім* як вид антропоніма. Тлумачний словник української мови називає криптонімом «шифрований підпис автора під своїм твором, щоб приховати справжнє ім'я» [ТСУМ, 1977, с. 373]. Мовознавець Ю. Собков подає деталізоване визначення: «Криптонім — це будь-яке скорочення автором одного, кількох чи всіх складників власного імені у вигляді літер, неповних слів самостійно або в поєднанні з різного роду графічними знаками (зірочками, крапками, рисками, дужками), цифрами та приписами у вигляді літер, сполук слів, окремих слів або їх частин» [Собков, 2007, с. 325]. У наведеному розгорнутому визначенні можна зрозуміти, як утворюється криптонім, як побутує. Проте Ю. Собков не уточнює функції криптоніма, не коментує родо-видові відношення термінів *криптонім* та *псевдонім*. Не зовсім чітко зрозуміло, чи вони стоять на одній ієрархічній сходинці, чи підпорядковуються одне одному.

О. Дей класифікує криптонім як вид псевдонімів [Дей, 1969]. Дослідниця псевдонімів Н. Павликівська в дисертаційній праці також пише, що криптоніми як «шифровані підписи» є різновидом псевдонімів і вирізняються сферою використання, зокрема, вони поширені в діячів культури й письменства [Павликівська, 2010, с. 8]. Дійсно, в усному спілкуванні важко використовувати графічні позначки, отже, логічно, що криптоніми побутують у письмовій формі. Навряд чи можна знайти зашифровані імена такого типу в псевдонімах політиків, спортсменів, бо ці люди мають на меті не приховати ім'я, а виділити з його допомогою певну рису свого характеру, вдачі тощо.

Криптонім відрізняється від псевдоніма таким:

1) однофункційністю (одна важлива функція — утаємничити ім'я особи);

2) побутуванням (функціонує в письмовій формі);

3) сферою використання (якщо криптонім побутує на письмі, то він може функціонувати у сфері культури, де його використовують письменники, поети, публіцисти);

4) за криптонімом, на противагу псевдоніму, важко (а іноді й неможливо) ідентифікувати особу.

Проте існують і протилежні погляди щодо криптонімів, у ракурсі яких криптонім тлумачать як вигадане, зашифроване ім'я міста, місця, речей (*але не людини*) у таємній мові (наприклад, лірників, кримінальних угруповань). Цю версію підтримує М. Торчинський і виводить криптонім зі складу антропонімікону. На нашу думку, усі слова в мові лірників, кримінальних угруповань та інших соціальних чи професійний кіл є втаємниченими. Це риса соціальних діалектів (арго, жаргону, сленгу), так звана вторинна номінація, яка дає можливість відмежуватися, вирізнити своїх серед чужих. Тому немає сенсу виділяти в соціальних діалектах криптоніми.

Отже, вважатимемо, що *криптонім* — це різновид *псевдоніма*, шифрований підпис під текстом автора / авторів, що має на меті захистити його / її (або їх) конфіденційність.

У наукових роботах сьогодення можна натрапити на термін *назвисько*, що вживають паралельно із терміном *прізвисько* під час опису неофіційних власних назв. Наприклад, М. Яременко в праці «Антропонімія вихованців Києво-Могилянської академії XVIII століття (про інформативні можливості студентських реєстрів)» використовує термін *назвисько* на позначення іменувань прізвищевого типу. Сам автор у примітках зазначає, що використовує поняття синонімічно до *прізвиська* [Яременко, 2009, с. 309]. А літературознавець М. Наєнко, описуючи життя та здобутки філолога Василя Доманицького, каже, що той отримав від друзів *назвисько* Вітер [Наєнко, 2012, с. 6]. З наведених прикладів стає очевидним вживання в наукових текстах двох термінів, що мають однакове значення (*прізвисько* / *назвисько* як другорядне, неофіційне ім'я особи, яке вона отримує від свого оточення) і є на перший погляд взаємозамінними.

У лінгвістичних енциклопедіях та словниках (Українська мова : енциклопедія (2004); Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія (Селіванова, 2006); Словник лінгвістичних термінів (Ганич, Олійник, 1985) терміна *назвисько* немає. Це свідчить про те, що слово *назвисько* не введено в широкий обіг використання в науковому дискурсі.

Тлумачні словники фіксують слово *назвисько*, але його визначення подані дуже широко. Наприклад, Словник української

мови в 11 томах та Новий тлумачний словник української мови в 3-х томах [2001] подають таку дефініцію:

1. Назва, яка дається людині, окрім її власного імені, і відбиває яку-небудь властиву їй рису характеру, діяльності, зовнішності; прізвисько.

2. Ім'я людини.

3. Те саме, що й назва [СУМ, т. 5, 1974, с. 89].

У словнику Б. Грінченка *назвище* (варіант терміна *назвисько*) прирівняне до слова *назва* [Грінченко, 2017, с. 364]. Так само в Сучасному тлумачному словнику української мови А. Яковлевої та Т. Афонської (2007) до слова *назва* заміником є *назвисько* [СТСУ, 2007, с. 479]. Тлумачний словник української мови за редакцією В. С. Калашника (2005) подає єдиний варіант визначення, де *назвисько* є синонімом до *прізвиська* [ТСУМ, 2005, с. 543].

Тож словники подають різні дефініції слова *назвисько*. У першому разі цим терміном називають додаткове іменування за певними рисами характеру чи зовнішності, тобто *назвисько* стає абсолютним синонімом до *прізвиська*. У другому — прирівнюють до офіційної власної назви людини; тобто те саме, що *особове ім'я* чи навіть *прізвище*. В інших визначеннях *назвисько* є синонімом до *назва*, стосується неістот, тобто слово належить до апелятивної лексики (наприклад, *назвиська* одягу тощо). Такий широкий діапазон значень від співвіднесення з власними назвами до прирівнювання із загальними ускладнює розуміння цього поняття в науковому тексті.

Питанням вирішення термінологічного статусу *назвиська* цікавився український мовознавець Ігор Муромцев. У монографії «Прізвисько і назвисько та навколо них» він подав ґрунтовну характеристику статусу, змісту, форми та еволюційних процесів названих термінів, зробив спробу тематичної класифікації *назвиська*, проаналізував сферу його використання [Муромцев, 2015]. Учений вважає, що колись синонімічні терміни *прізвисько* та *назвисько*, які пройшли довгий шлях розвитку й сплелися нібито в неподільне ціле, потребують на сьогодні чіткого розмежування. У своїй роботі І. Муромцев зазначає, що термін *назвисько* етимологічно походить від *назва* та його варто використовувати щодо неістот, тоді як, наприклад, *ім'я* чи *прізвисько* вживають на позначення людини, тобто тільки під час опису одиниць антро-

понімії чи теонімії. Зважаючи на викладене вище, автор пропонує залишити термінові *прізвисько* обслуговувати неофіційну антропонімію, тоді як *назвисько* вживати на позначення неофіційної другої назви неістоти, предмета чи явища, як-от: Англія — *Туманний Альбїон*; житлові будівлі, побудовані за часів правління Хрущова — *хрущоби* тощо [Муромцев, 2015, с. 17, с. 30, с. 44, с. 48].

Таким чином, І. Муромцев спробував вирішити проблему дублювання термінів *прізвисько* — *назвисько*, чітко окресливши межі використання цих понять у науковому тексті. Ми цілком погоджуємося з викладеною теорією про назвисько та виводимо цей термін з кола антропонімії.

Час рухається вперед, соціальні та політичні події впливають на життя людей і на мову загалом. Воєнні події на Сході України активізували зацікавлення найменуваннями військовослужбовців. Зокрема, перед мовознавцями постають такі запитання: чи вважати *позивні* різновидом уже наявних в класифікаціях *прізвиськ* або *псевдонімів*, чи це окремих вид антропонімів; який термін використовувати для іменування неофіційних імен військових.

Науковці не мають одностайної думки щодо цього. Наприклад, Н. Павликівська, досліджуючи в дисертаційній праці неофіційні назви членів Організації українських націоналістів (ОУН) та вояків Української повстанської армії (УПА), використовує термін *псевдонім* [Павликівська, 2010], мовознавець М. Торчинський уточнює термін як *міліті-псевдонім* [Торчинський, 2008 с. 146–150], Н. Шульська в статті «Неофіційна антропонімія соціально небезпечних груп людей у кризовому медійному дискурсі» оперує терміном *позивний* [Шульська, 2015], а в праці «Неофіційні антропоніми терористів в українських масмедіа» прирівнює його до *прізвиська* [Шульська, 2015]. Л. Підкуймуха в праці «Позивні учасників антитерористичної операції на Донбасі: спроба аналізу» наголошує, що терміни *псевдонім*, *псевдо* та *позивний* мають спільну функцію приховування, а, отже, можуть вважатися рівнозначними [Підкуймуха, 2016, с. 138]. Таким чином, за переліченими пропозиціями можна зрозуміти, що терміни *прізвисько*, *псевдонім* та *позивний* є ніби тотожними. Для уточнення цієї дефінітивно-номінативної ситуації, проведемо порівняльний аналіз.

Спробуємо спершу зрозуміти, чи є відмінності між термінами *псевдонім* і *прізвисько*. Вони мають багато спільного: виконують номінативно-ідентифікаційну функцію, є вторинними назвами, мають певні конотації, варіативність (люди можуть одночасно мати кілька псевдонімів або прізвицьк). Різниця між псевдонімом і прізвисько, на думку деяких науковців, полягає в тому, що псевдонім є своєрідною маскою, що служить для приховування, маскуванню справжнього імені особи чи показу аудиторії певного сформованого образу, тоді як прізвисько, за словами М. Голомідової, є додатковим критерієм ідентифікації людини, виділення її (а отже і певних ознак особи) серед інших [Голомидова, 2005, с. 18]. Псевдонім особа створює собі сама, а прізвисько отримує від інших людей, через це виникає й інша розбіжність: прізвиська можуть містити образливу, іронічну характеристику особи, тоді як для псевдонімів це менш характерно.

Прізвисько функціонує в побутовій сфері або в невеликому робочому колективі, де всі один одного знають. Носій псевдоніма використовує вигадане ім'я тільки в межах соціально-професійної групи (політика, культурно-мистецьке коло тощо), у побуті псевдонім не використовують. Псевдоніми можуть переходити в ранг офіційного імені (наприклад, Леся Українка), а ось для сучасних прізвицьк такий перехід малоімовірний. Останні зазвичай обмежені в часі: вони існують доти, доки живе людина, яка його має. Псевдоніми ж залишаються в пам'яті людства й після смерті видатних осіб. Псевдоніми не є спадковими, а ось щодо прізвицьк, то вчені розходяться в поглядах. Наприклад, П. Чучка відзначає, що прізвиська зазвичай однопоколінні [Чучка, 2000, с. 494], а М. Торчинський стверджує, що «багато прізвицьк зараз переходять до нащадків» [Торчинський, 2007, с. 147]. З огляду на викладене вище, можемо побачити, що псевдоніми й прізвиська є видами неофіційних антропонімів, між ними існує багато схожого, але це не тотожні терміни.

Терміни *псевдонім* і *позивний* належать до неофіційних назв особи, є вторинними назвами, основною функцією мають втаємничення справжнього імені, окрім цього виконують номінативну та заміщувально-ідентифікаційну функції. Поняття *псевдонім* є ширшим, його використовують на позначення самоназв журналістів, письменників, громадсь-

ко-політичних діячів, співаків тощо, а *позивний* стосується тільки військової сфери використання.

У сучасних мовознавчих енциклопедіях та словниках терміна *позивний* немає [Тлумачний словник української мови (Калашник, 2005; 2009; Афонська, 2007)]. СУМ дає таке визначення: «*Позивний* — це 1) який служить для того, щоб привернути увагу до чого-небудь (позивна мелодія); 2) у знач. іменника, *позивні/позивний* — це умовні сигнали для розпізнавання радіостанції, судна, військової частини тощо [СУМ, т. 6, с. 813].

Р. Яцків у статті «Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань — позивні військовослужбовців Збройних сил України: семантичні паралелі» використовує обидва терміни. Вона іменує неофіційні власні назви воїнів визвольних змагань 40-50-х років ХХ століття *псевдонімами*, а новотвори сучасних військових — *позивними* [Яцків, 2014]. На жаль, дослідниця не коментує свій вибір, тому можемо лише припустити, що критерієм такого розподілу термінів є часовий аспект: неофіційні назви воїнів минулих століть — *псевдоніми*, військовослужбовців незалежної України — *позивні*.

Загалом вторинні назви військових можна розділити на дві категорії: створені в мирний час (*суто армійські*) й ті, що виникли у воєнний період (наприклад, під час проведення операції АТО / ООС). До першого належатимуть неофіційні імена, що з'явилися в солдатському оточенні в казармі, коли замкнутий спосіб життя, чітко окреслена соціально-професійна група, усталений побут, помітність і значущість навіть невеликих подій та інші чинники сприяють утворенню прізвиськ, що побутують на час служби особи та зникають зі строком її завершення. У цій категорії прізвиська можуть нівелювати військову ієрархію, наприклад, офіцера позаочі можуть звати образливим іменем. Ще однією особливістю суто армійських вторинних назв є те, що ними користуються в спілкуванні особи одного звання, бо простий рядовий не буде звертатися до старших за званням на прізвисько.

До другої категорії належать власні назви, що створені у воєнний час і виконують маскувальну функцію, працюють як пароль, їх використовують у розмовах по радіо (а значить мають бути чіткими та лаконічними), за ними знають і називають особу під час виконання спецоперації, тож така назва в жодному разі

не нівелює військову ієрархію. Суто армійські власні назви — це прізвиська, якими «нагороджують» один одного солдати, які відбувають службу разом у певному військовому підрозділі. А от власні назви воєнного часу, створені для якісної комунікації між «своїми» військовими, одночасно виконують функцію втаємничення особи від супротивника, мають риси псевдонімів.

Отже, дискусія щодо доцільності вживання терміна *позивний* у контексті військових власних найменувань залишається відкритою. Уважаємо за доцільне запропонувати такий поділ:

За словами Н. Гарбовської, «у різних народів ономастикон формується своєрідно, на основі своїх законів, з урахуванням внутрішньо- та позалінгвальних чинників. Але разом з історичним розвитком суспільства та змінами соціально-культурного плану, послідовним рухом та науково-технічним прогресом, глобалізацією ономастичний простір, повільно змінюючись, поступово розширюється за рахунок появи нових об'єктів ономастики» [Гарбовская, 2006, с. 8]. Таким каталізатором для науки про власні назви виявилася поява глобальної мережі інтернет. Варто

взяти до уваги справедливе твердження мовознавця В. Супруна, який уважає, що інформація у віртуальному просторі пронизана онімами, побудована на ономастичній осі [Супрун, 2004, с. 55]. Дійсно, інформаційні технології, які зараз стрімко розвиваються, утворили ще один різновид власних назв, що побутують у віртуальному просторі — *нікнейми*, *ніки* або *віртуальні імена*.

Щодо дефініції цього терміна не існує єдиного чіткого визначення. «Словник іншомовних слів» описує *нікнейм* як особисте, переважно, вигадане ім'я, яким називають себе користувачі інтернету в різноманітних місцях спілкування (чатах, форумах тощо) [Лук'янюк, 2001]. Дослідниця М. Чабаненко в дисертаційній роботі розширює та доповнює визначення *нікнейма*: «неофіційне власне ім'я, яке носій самостійно собі присвоює з метою сховати особисту інформацію; *нікнейм* є результатом креативної діяльності, його використовують у різних сферах опосередкованої молодіжної комунікації, що здійснюється в письмовій формі» [Чабаненко, 2007, с. 12]. С. Шестакова в статті «Ніконіми як особлива категорія інтернет-дискурсу» додає, що *нікнеймом* є також початок назви адреси електронної поштової скриньки [Шестакова, 2018, с. 113]. Проте такий широкий підхід мовознавці вважаємо полемічним. *Нікнейми* виконують функцію ідентифікації, індивідуалізації співрозмовників в інтернеті, тоді як електронні адреси служать тільки для авторизації на сайтах. Тому приєднуємося до думки науковців, які в цьому значенні використовують термін *логінім* / *юзеронім* [Ярошенко, 2009, с. 174].

Нікнейми порівняно з прізвиськами та псевдонімами є новотворами, хоча й успадкували деякі риси попередніх неофіційних утворень. Користувач інтернету може мати необмежену кількість *нікнеймів*. Згадаймо псевдоніми й прізвиська: Франко мав близько ста псевдонімів (Джеджалик, Еудаймон, Оден з молодіжі, Невідомий, Іван Ф. тощо [Дей, 1969, с. 544]), а людина може мати кілька прізвиськ, що характеризують її з різних поглядів. Наприклад, український дослідник А. Нелюба, вивчаючи дитяче прізвиськотворення, зазначив таке: «...один вихованець, як правило, мав кілька прізвиськ, які відзначалися різною функційною вартістю...» [Нелюба, 2015 с. 18]. Разом із псевдонімами віртуальні імена становлять самоназви. За М. Голомідовою, створення таких імен є штучною номінацією, навмисною цілеспря-

мованою словотворчістю [Голомидова, 1998]. Нікнейми дозволяють приховати офіційне ім'я людини, створюють анонімність віртуального спілкування, а це характерно для псевдонімів. Головною функцією нікнеймів є ідентифікаційна, що прирівнює їх до прізвицьк. Інтернет має свої правила, які повинні виконувати користувачі, щоб мати доступ до роботи в мережі. Одним з таких правил є реєстрація на сайтах, форумах тощо. Користувач має вигадати собі віртуальне ім'я, яке буде унікальним і не копіювати інші. Відтак виникає ще одна функція нікнеймів — ідентифікувальна, тобто чітка ідентифікація членів віртуального комунікативного процесу за допомогою неповторного імені.

На відміну від прізвицьк чи псевдонімів нікнейми існують лише у віртуальному інтернет-спілкуванні. Вони є не акустичним, а візуальним сигналом, що відрізняє цю антропонімну категорію від інших. Т. Анікіна вважає, що нікнейми не мають стосунку до псевдонімів, бо «...володіють яскравим емоційним забарвленням та використовуються в замкненому середовищі, що не характерно для псевдонімів» [Анікіна, 2010, с. 74]. Однак цей доказ, на нашу думку, є сумнівним, адже останні можуть містити відтінки експресивності та емоційності, які особа привносить у вигаданий номен, вони імпліцитно наявні й виявляють себе під час декодування вкладеного змісту. Наприклад, Іван Франко підписував роботи як *Віршороб Голопупенко* [Дей, 1969, с. 544], український поет Андрій Бабюк мав псевдонім *Івасик-Читачик* [Дей, 1969, с. 438]. Щодо використання в замкненому середовищі, то людину в побуті знають за її офіційним іменем, а псевдонім захищає в певних колах, обмежених сферою діяльності людини (літературно-мистецький, громадсько-політичний простір).

Мовознавці тільки почали вивчати власні назви, що використовують люди в інтернет-спілкуванні. Тому ведуться термінологічні пошуки для найменування цього явища. Деякі лінгвісти замість терміна *нікнейм* подають *ніконім*. Так, дослідниця Г. Ходоренко використовує цей термін, за допомогою його узагальнюючи та об'єднуючи всі різновиди ідентифікаторів в інтернет-мережі. Вона пише, що «*Ніконім* — це вигадане ім'я, ім'я-прізвисько (від англійського слова *nick* — прізвисько), прийняте користувачем інтернету для організації роботи в мережі й участі в інтер-

нет-комунікації» [Ходоренко, 2006, с. 4]. Однак доцільність вживання термінів *нік*, *нікнейм*, *ніконім* залишається під питанням, бо власні назви в інтернеті з'являються в процесі самоіменування, тоді як поданий у визначенні переклад *ім'я-прізвисько* означає протилежне.

Т. Анікіна, аналізуючи терміни на позначення мережевого імені, утворює свій варіант — *псевдопрізвисько*. За її визначенням, «це фальшиве прізвисько, бо людина дає його собі сама з метою приховування негативних якостей особистості і наділенням себе бажаними рисами» [Анікіна, 2010, с. 74]. На нашу думку, таке визначення неповне, мережеве ім'я не обов'язково приховує погані риси характеру. Воно може виконувати ігрову роль, конструювати інший образ, що може мати навіть негативні риси, позиціонувати індивідуума з потрібного йому боку на арені віртуального спілкування. До того ж, якщо користуватися визначенням Т. Анікіної, *псевдопрізвисько* не обов'язково стосується інтернет-комунікації, а й може позначати неофіційні власні назви акторів, спортсменів, політиків та інших осіб, які мають на меті за допомогою самоіменування виділити й презентувати певні свої якості.

Є. Сазонова у статті «Нікнейміка як нова галузь сучасної антропоніміки» пропонує термін *нетнейм* та подає таке визначення: «це слово (власна або загальна назва) або словосполучення (іноді — речення), яке використовує віртуальна мовна особистість під час інтернет-спілкування для самопрезентації та самопозиціонування» [Сазонова, 2014, с. 400]. Дослідниця вважає, що такий термін глибше розкриє та уточнить досліджуване явище. За словами Є. Сазонової, термін *нікнейм* перекладається з англійської мови як *прізвисько*, тому його не доцільно вживати щодо позначення власних назв у глобальній мережі, тоді як *нетнейм* (з англ. «мережа + ім'я») конкретизує поняття, вказує місце його функціонування [Сазонова, 2014, с. 401].

Синонімами до терміна *нетнейм* є *віртуальне ім'я*, *мережеве ім'я*, *інтернет-псевдонім*, *віртуал-псевдонім*, *псевдовіртуалонім*.

Ми підтримуємо думку Є. Сазонової, бо слово *нікнаме* використовують в англійській мові на позначення прізвиська, але прізвисько людина не вибирає, а отримує від когось. Воно може виражати позитивні риси особи, але й може мати негативні конотації, указувати на вади людини. В інтернет-мережі людина

сама собі створює ім'я, тому логічно вживати термін *нетнейм* на позначення віртуального власного імені.

Загалом мовознавці тільки розпочинають вивчати власні назви у віртуальному просторі, тож термінологічні дискусії тривають, учені дискутують і розробляють класифікаційні схеми й типології цього інноваційного явища.

Дослідивши трактування термінів *кличка*, *прізвисько*, *криптонім*, *назвисько*, *позивний* та *віртуальне ім'я* в різних джерелах, можемо зробити деякі узагальнення, сформульовані нижче.

Усі науковці збігаються на думці, що антропонімом у мовознавстві називають власне ім'я людини. Проте іноді до антропонімів безпідставно уналежнюють різні явища (зоонім, кличку).

Уважаємо за необхідне в наукових працях чітко розмежувати різні значення загальномовного слова *кличка*: використовувати термін з одним значенням — назва тварини, припасовуючи його до розряду зоонімів; замість *кличка* як назва особи використовувати термін *прізвисько* як різновид антропонімів.

Термінологічні суперечки між *прізвиськом* та *назвиськом* в однойменній праці спробував вирішити І. Муромцев. Ми підтримуємо його позицію щодо пояснення назвиська як неофіційного найменування неістоти, предмета чи явища й виводимо термін з кола антропонімії.

Послуговуючись дослідженнями науковців і власними спостереженнями, *криптонім* розуміємо як різновид псевдоніма, шифрований підпис під текстом автора / авторів, що функціонує тільки на письмі й має на меті захистити його / її (або їх) конфіденційність.

Опрацювання сучасних мовознавчих енциклопедій та словників дало змогу виявити, що термін *позивний* у значенні «неофіційне найменування військовослужбовця» не введено до наукового обігу. Мовознавці на позначення цього поняття використовують терміни *псевдонім*, *міліті-псевдонім*, *прізвисько*.

На основі здійсненого аналізу схожих та відмінних рис неофіційних найменувань військовослужбовців із прізвиськами та псевдонімами пропонуємо ввести розподіл на *армійські прізвиська*, які використовують солдати одного рангу на строковій службі в мирний час, та *позивні / військові псевдоніми*, що застосовують під час комунікації в спецопераціях з конспіративною метою.

Віртуальні імена або нікнейми є новотворами, що мають багато спільного із прізвиськами та псевдонімами. Сьогодні це явище активно досліджують, тривають термінологічні пошуки. Ми пропонуємо вживати термін *нетнейм* на позначення власних імен у глобальній мережі, який, на відміну від нікнейма, не подає хибних інтерпретацій до слова *нік* (*nick* — англ. прізвисько), указує на сферу його побутування.

1. 4. Типологічний аспект вивчення антропоніміки в східнослов'янському мовознавстві

1. 4. 1. Загальний огляд типологій антропонімів

Типологічний підхід є невід'ємним механізмом наукових досліджень в ономастиці. У мовознавстві терміни *тип*, *типологія* вживають у декількох значеннях. Для нашого дослідження релевантною є подана нижче семантика цих термінів: *тип* — це «зразок, модель, форма, яким відповідає певна група предметів, понять, явищ», а *типологія* — це «вид наукової систематизації, класифікації чогось за спільними ознаками» [СУМ, т. 10, 1979, с. 116; с. 118]. У цьому визначенні, за словами Н. Риндіної, «типологія як метод пізнання <...> прагне пізнати внутрішню організацію та впорядкованість безлічі об'єктів», типологічна класифікація є особливою «лінгвістичною побудовою, яка володіє певною пояснювальною силою» [Риндіна, 2002, с. 12].

Характеризуючи вивчення антропоніміки в східнослов'янському мовознавстві, ми використовуємо терміни *тип*, *типологія* в другому значенні.

Власні назви є особливими утвореннями, які не можна вивчати лише з одного ракурсу. На сьогодні існують різні принципи типологізації пропріальної лексики. Наприклад, О. Суперанська виділяла такі:

- 1) класифікація імен у зв'язку з іменованим об'єктом;
- 2) за типом «штучно створені» / «ті, що виникли природним шляхом»;

- 3) за типами «мікро» / «макро»;
- 4) структурна класифікація власних назв;
- 5) хронологічна класифікація;
- 6) за мотивацією імен та етимологічною класифікацією;
- 7) класифікація за об'ємом понять, закріплених у власній назві;
- 8) класифікація за дихотомією «мова – мовлення»;
- 9) стилістична та естетична класифікація [Суперанская, 1986, с. 159].

Мовознавиця розробила названі вище принципи щодо ономастики загалом, тому варто розібратися, які з них можна використовувати для вивчення антропонімів. Так, класифікація власних назв відносно іменованого об'єкта уможливорює поділ ономастикону української мови на антропоніміку, зооніміку, топоніміку та інші відомі підвиди. Це загальноприйнята типологія, яка дає змогу детально проаналізувати власну назву залежно від її носія, виділити певні критерії в кожній з груп.

За допомогою розподілу на штучно створені імена й ті, що виникли природним шляхом, О. Суперанська характеризує топоніми та антропоніми. Дослідниця не подає визначення цих категорій, але пише, що «штучні» імена превалюють в офіційній сфері, а «природні» часто використовують у неофіційному спілкуванні [Суперанская, 1973, с. 163]. Тобто «природні» назви виникають раптово, під впливом певних факторів, будь то зовнішність людини, її характер або ситуація, яка стала імпульсом до найменування. Ці назви необов'язкові, мають неформальний статус і можуть швидко зникнути з пам'яті людей. До штучних же імен відносять обов'язкові власні назви (наприклад, прізвища, імена, по батькові), без яких людина не може обходитися в сучасному світі.

Проте в мовознавстві можна знайти діаметрально протилежне трактування цих термінів. Наприклад, Н. Ланге, досліджуючи імена літературних персонажів з трилогії Діни Рубіної, пише, що в цьому матеріалі є два типи імен: *природні* — отримані при народженні, та *штучні* — прізвиська, ситуативні емотивні пропріальні одиниці та імена-легенди [Ланге, 2016, с. 123]. Щоб уникнути багатозначності в термінах, пропонуємо категорії *природні* та *штучні* замінити на *стихийні* та *свідомі*. Цю ідею також

висловила О. Суперанська, говорячи про існування стихійних та свідомих процесів у мові [Суперанская, 1973, с. 160]. *Стихійними* є антропоніми, які виникають спонтанно і їхня мотивація в багатьох випадках прозора (прізвисько *Жердина* — це натяк на зріст людини), а *свідомі* імена осмислені заздалегідь, унормовані, тому здебільшого побутують в офіційній сфері.

Наступну класифікацію за критерієм *мікро / макро* активно використовують у топоніміці; це, зокрема, такі праці: Ю. Клімчук «Особливості функціонування макро- та мікротопонімів у структурі празького тексту»; Н. Ситник та І. Демиденко «Макро- і мікротопонімія віртуального простору «Володаря Перстенів»; О. Шаблій «Питання просторово-географічного аспекту вивчення мікротопонімії (на матеріалі Західного Поділля)» та ін. Мікротопонімом називають власну назву природного фізико-географічного об'єкта, який є вузько локальним, відомий малому колу осіб [Подольская, 1988, с. 83], а макротопонім відповідно іменує великий фізико-географічний об'єкт, який ділиться на менші частини.

О. Суперанська вважає, що антропонімну лексику також можна проаналізувати через поділ на мікро- і макроструктури. До мікроантропонімів варто уналежнити прізвиська людей з виразною характеристикою (*Клишоногий*), а до макроантропонімів належать іменування, які носять певні групові колективи — сім'ї, роди, династії [Суперанская, 1973, с. 169]. Одразу виникає питання, чому мікроантропонімами є тільки прізвиська, але нічого не сказано про особове ім'я людини, по батькові, псевдонім та інші оніми, що належать одній особі. На нашу думку, якщо класифікувати антропоніми за критерієм кількості носіїв власної назви, то доцільніше використати терміни *індивідуальні* та *групові оніми*. До першого типу належатимуть власні назви, які характеризують одну особу, ідентифікують її серед інших (ім'я, прізвисько, позивний тощо), а другий тип матиме об'єднувальну функцію (династії, сім'ї тощо).

Дослідниця пов'язує класифікацію *мікро / макро* і з розміром іменованого об'єкта. Зауважимо, що розмежування за розміром доречно застосовують у топоніміці, де виділяють малі та великі географічні об'єкти (наприклад, назва селища і країни), а антропоніміка вивчає особові назви людини й тому такий поділ

для неї не актуальний. З погляду словотворення О. Суперанська пропонує поділити номени на три категорії: *мікротипи* — словотвірні моделі, які малопоширені на певній території; *мезотипи* — достатньо широко поширені моделі; *макротипи* — ті, які «домінують у певний час на певній території» [Суперанская, 1973, с. 169–170]. Ця типологія доречна в роботі з антропонімним матеріалом, коли дослідники визначають частотність уживання номенів, продуктивність / непродуктивність певних словотвірних моделей.

У праці «Загальна теорія власної назви» запропоновано класифікувати пропріальну лексику за хронологічним критерієм. Наприклад, С. Роспанд пише, що прізвище, безумовно, вторинне за часом появи після імені. Воно відрізняється від імені хронологічно, функційно, за соціальним критерієм і почасти структурно [цитуємо за: Суперанская, 1973, с. 172]. Водночас існує багато праць, де матеріал проаналізовано в діахронійному або синхронійному аспектах, що дозволяє розглянути оніми різних часових зрізів або ж провести детальну характеристику власних назв певного періоду.

Структурна класифікація антропонімів базується на кількості компонентів оніма. В українській мові маємо тричленну формулу (прізвище, ім'я, по батькові). За структурним поділом аналізували пропріальну лексику Р. Керста [Керста, 1984], Т. Мілевський [Milewski, 1963], В. Німчук [Німчук, 1966], Н. Подольська [Подольская, 1988]. Загалом така класифікація актуальна в дослідженнях антропонімів порівняльно-історичним методом і коли науковець має на меті зіставити антропонімікони різних народів, вивести певні закономірності їхнього розвитку.

Ще одна класифікація О. Суперанської пов'язана з дихотомією *мова / мовлення*. Авторка наголошує на різниці функціонування антропоніма в цих системах і типізує номени на *активні* та *пасивні*. Відомо, що в ономастичній лексиці відсоток активно вживаних антропонімів значно менший за кількість пасивних. До активних науковці уналежнюють імена, що регулярно й достатньо часто відтворюються в суспільному масштабі [Смирницький, 1954, с. 17–18], а пасивними є антропоніми, які недавно створені чи запозичені, або такі, що застаріли й вийшли з ужитку, з пев-

них причин неактуальні для великої групи мовців [Суперанская, 1973, с. 216–217].

В аспекті когнітивної ономастики актуальною є класифікація за обсягом понять, закріплених у власній назві. О. Суперанська зазначала, що оніми кодують у собі мовну, мовленнєву та енциклопедичну інформацію. Мовленнєва інформація утворює зв'язок імені та об'єкта, виражає відношення мовця. Енциклопедична інформація містить мінімум знань про об'єкт, це комплекс відомостей, доступний для будь-якого мовця. Щодо мовної інформації, то вона характеризує слово щодо його складу та характеру компонентів, це найменш змінна інформація, нею й цікавляться лінгвісти [Суперанская, 1973, с. 259–260].

Звичайно, усі три типи інформації наявні в будь-якій власній назві і відрізнятимуться лише змістовим наповненням. На сьогодні в мовознавстві тема інформаційного обсягу поняття є малодослідженою. У логіці поняття за обсягом розділяють на *порожні, одиничні й загальні*, де порожнім називають поняття, що описує відсутні в реальності об'єкти (кентавр, Баба Яга), одиничними вважають власні назви, які описують тільки один об'єкт (Київ), а загальні відповідно об'єднують більше одного предмета (атом, правова система) [Сластенко, 2005].

Проте цю теорію не можна застосувати до вивчення інформаційного обсягу антропоніма. Наприклад, якщо логіка трактує власну назву *Баба Яга* як порожнє поняття, що описує нереальну істоту, то мовознавці тлумачать поданий антропонім інакше. У когнітивному аспекті онім *Баба Яга* є концептом, сукупністю інформації, що містить культурні та національні коди, асоціації, емотивно-оцінні конотації. Так, дослідниця Л. Ковальчук, стверджує, що власна назва *Баба Яга* з погляду когнітивної лінгвістики має великий обсяг закодованих смислів. Це символ матриархату, хазяйки лісу, образ жриці й повелительки природних стихій, хранительки загробного світу (про це свідчить страшна зовнішність і наявність кістяної ноги) [Ковальчук, 2011, с. 33–39]. Таким чином, у вимірі лінгвістики власна назва *Баба Яга* має великий інформаційний обсяг поняття, що розкривається в потрібному контексті купою смислів. Так само топонім *Київ*, який з погляду логіки має малий обсяг поняття, бо позначає один об'єкт, у когнітивному осмисленні стає квантом знань, закодова-

них у номені [Бураго, 2017]. Тож можемо зазначити, що розуміння інформаційного обсягу понять у логіці та мовознавстві різняться; така класифікація не доцільна в когнітивній лінгвістиці, а питання інформаційного обсягу поняття та його термінологічне осмислення ще чекає на своє наукове вивчення.

Стилістична класифікація диференціює антропоніми на *стилістично марковані* та *нейтральні*. Наприклад, О. Горбач у дисертаційній роботі «Ономастикон українських сатирично-гумористичних текстів кінця ХХ – початку ХХІ століття» [Горбач, 2017] виокремлює дві великі групи онімів: *стилістично нейтральні* та *стилістично марковані*. Перші мають такі підвиди: власні імена (Христина, Ігор), прізвища (Коваленко, Діденко), імена по батькові (Петрович, Гаврилович), власні назви відомих реальних осіб, літературних, міфологічних, біблійних героїв, історичних постатей (Софія Ротару, Гаррі Каспаров, Еней, Дідона, Голяф, Богдан Хмельницький). До другої групи належать сатирично-гумористичні оцінювально-характеризувальні власні імена, що можуть мати негативну або позитивну емотивно-оцінну конотацію (Кузьма Таксобі, Кіндрат П'яниця); сатирично-гумористичні алюзійні власні імена (Леонід Кравчув, Пауло Загребельйо); прецедентні власні імена (Еллочка Людожерка, Адольф Недоношений) [Горбач, 2017, с. 97–99]. Варто додати, що деякі види антропонімів навіть без уведення в сатирично-гумористичний контекст мають стилістично марковані конотації. Такі риси можуть виявляти прізвиська, псевдоніми (письменників, артистів), а також військові позивні, інтернет-імена, розмовні варіанти паспортних особових імен (Даринка, Машуня, Андрійко).

Разом зі стилістичною О. Суперанська пропонує естетичну класифікацію власних назв [Суперанская, 1986, с. 159], поділ онімів на *благозвучні* та *неблагозвучні*. За словами Г. Шпета, людині нічого не потрібно знати про значення слова, щоб оцінити його з погляду естетики, тут достатньо акустичного елементу [Шпет, 1923, с. 13]. Проте цей тип класифікації є доволі суб'єктивним, бо для одних людей певний антропонім звучить красиво й приємно, а іншим видається немилозвучним. Поділ лексем на *естетичні* та *неестетичні* використала для характеристики ергонімів (назв організацій, товариств) Ю. Позніхіренко: ресторан «Бриз» — паб «Подшоффе» [Позніхіренко, 2018, с. 41; с. 44]. Вар-

то зазначити, що поняття *естетичний* може вживатися в іншому значенні; наприклад, у дисертаційній роботі «Французька естетична ономастика і її функції у художньому тексті та інтертексті» Н. Меркулова поділяє оніми на *реальні* та *естетичні*. *Реальні* — це власні назви, узяті з народного ономастикону, а *естетичними* дослідниця називає оніми, які є авторськими новотворами й представлені в літературному тексті [Меркулова, 2005]. На нашу думку, більш доречним варіантом у класифікації Н. Меркулової замість терміна *естетичні оніми* вжити *літературно-художні оніми*, що логічно засвідчувало би сферу їхнього використання і корелювало з другим терміном.

Класифікацію імен щодо їхньої мотивації та пов'язаної із цим етимології часто використовують для вивчення неофіційних власних назв та імен персонажів художніх творів [Малюга, 2011]. Наприклад, О. Фоменко, досліджуючи сучасні американські прізвиська, виділяє *внутрішню* та *зовнішню мотивації* їхнього творення. *Зовнішня мотивація*, на думку науковця, є результатом «стимулу до прізвиськової іменотворчості», який з'являється як реакція на зовнішність, характер, поведінку індивіда. А *внутрішня мотивація* — це реакція на офіційний антропонім особи (прізвище, ім'я, по батькові) [Фоменко, 2003, с. 6]. Окрім двох названих різновидів мотивації ще виділяють змішаний тип, що має комбіновані ознаки [Махніборода, 2010, с. 5].

Класифікація власних назв в аспекті словотвірної мотивації виражена розподілом за твірними основами. Так, І. Сухомлин досліджував антропоніми Середньої Наддніпряни та розподілив власні назви на дві категорії: прізвища *антропонімного* походження (від власних назв) та *неантропонімного* походження (відапелятивні утворення) [Сухомлин, 1970; Шеремета, 2002]; Б. Близнюк поділив на *відонімні* прізвища та прізвища *апелятивного походження* [Близнюк, 2001]; М. Худаш виокремлював три типи: *апелятивні*, *апелятивно-антропонімійні*, *власне антропонімійні* [Худаш, 1977, с. 135]. Можна зробити висновок, що ці мовознавці типологізувальним чинником антропонімів обрали походження твірної основи від власної / загальної назви.

Твірні основи відапелятивних онімів також можна розподілити за частиномовною належністю. Наприклад, прізвисько

Комаха утворено від іменника, *Худий* — від прикметника, *Жмурко* від дієслова тощо.

Щодо походження імена класифікують на *власне українські* та *запозичені*. Однак тут виникає дискусійне питання: як правильно розмежовувати питомі й чужомовні власні назви? Наприклад, ім'я *Василь* знайоме й близьке кожному українцю. Це ймення мали такі відомі українські постаті, як ніжинський полковник Василь Золотаренко, архітектор Василь Кричевський, друкар Василь Ставницький, поети Василь Симоненко й Василь Стус та багато інших особистостей [ім'я Василь, ел. ресурс]. На це ім'я натрапляємо і в художній літературі у творах Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся», Марка Вовчка «Свекруха», П. Куліша «Чорна рада». При цьому ім'я *Василь* має грецьке походження від слова *basileus*, що значить *цар, царський* [Скрипник, Дзятків, 2005, с. 45]. Тож ця власна назва є запозиченою. А наприклад, ім'я *Владислав*, яке не часто можна було зустріти в селян, є питомою власною назвою. Аргументований поділ пропріальної лексики щодо її походження запропонував Василь Німчук у праці «Українська ономастична термінологія». Він класифікує оніми за походженням на *питомі (незапозичені)* та *імена іншомовного походження*. Останні ж ділить на два типи: *узвичаєні* (які сприймаються як питомі) та *неузвичаєні* (несуть відтінок іншомовності) [Німчук, 1966, с. 29–30]. Так, наприклад, ім'я *Марія* є узвичаєною власною назвою іншомовного походження, бо давно існує в українському антропоніміконі, звичне для українців, тоді як ім'я *Камілла* є неузвичаєним, а процес пристосування й влиття цього антропоніма в український онімний ресурс ще не завершений.

За словником ономастичної термінології Н. Подольської можна навести синонімічний ряд термінів на позначення пропріальних одиниць за походженням. Власні імена, які належать народу, є питомими, називаються *аборигенні, індигенні, споконвічні* [Подольская, 1988, с. 27; с. 63–64; с. 119], а такими, що прийшли з іншої мови, є *адаптовані, асимільовані, запозичені (екзогенні)*, які, на думку автора, поділяються на *неосвоєні* та *засвоєні, міграційні, субстратні* [Подольская, 1988, с. 28; 40; 58–59; 82; 131–132; 149]. Таке термінологічне розмаїття засвідчує, що це надто актуальне питання в ономастиці, яке активно опрацьовують лінгвісти.

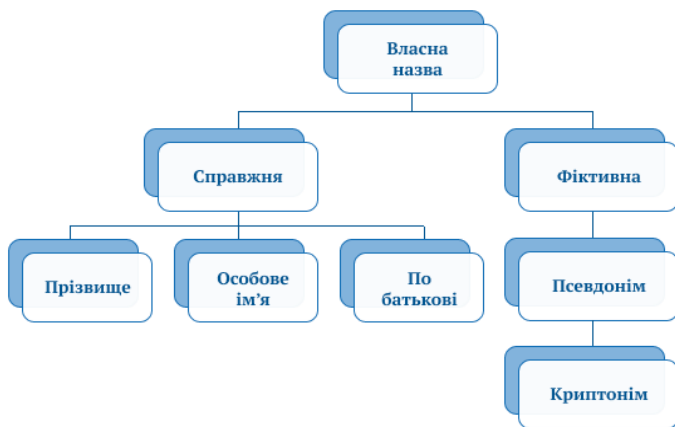
У цьому напрямі здійснює ґрунтовний аналіз пропріальної лексики український ономаст М. Торчинський [Торчинський, 2014]. Він наводить синонімічний ряд до терміна *питомі власні назви*: *автохтонні, індигенні, незапозичені, рідномовні, споконвічні* власні назви, а до терміна *запозичені* уналежнює *асимільовані, екзогенні, іншомовні*. Автор підкреслює, що *питомими* антропонімами є автохтонні особові імена (праслов'янські, протоукраїнські або українські лексеми) й утворені від них імена по батькові, прізвища, прізвиська та псевдоніми, а *запозиченими* є пропріальні одиниці, що мотивовані або походять від календарних особових імен чи є так званою «екзотичною онімією». Водночас М. Торчинський уводить ще третій різновид онімів за походженням — *гібридні пропріальні одиниці*. Ними автор називає складні або складені оніми, що мають повнозначні компоненти з різних мов (наприклад, *Марко Вовчок*, де ім'я *Марко* є запозиченим, а *Вовчок* автохтонною назвою) [Торчинський, 2014, с. 176].

Антропоніми можна типологізувати за ступенем утаємниченості власної назви. Наприклад, К. Зойтер вивів таку градаційну ланку: на першому рівні перебувають прізвища, особові імена, імена по батькові; другий рівень — псевдоніми, третій рівень — криптоніми [Seutter, 1996, с. 107].

На рисунку показано ступені вияву маскувальної функції: спочатку розташовані антропоніми, що не виконують езотеричної функції, вони загальноновживані, їх використовують відкрито

у сферах життя індивідуума. На другому рівні з'являється функція втаємничення імені, що характерна для псевдонімів. Проте їх за бажанням можна декодувати. На третьому, останньому рівні, стоять криптоніми — різновид антропонімів, що має основним завданням приховування справжнього імені особи. Ця схема стисло й влучно характеризує антропоніми за ступенем приховування справжнього імені особи. Якщо брати до уваги, що в мовознавстві більшість дослідників визначають криптонім як різновид псевдоніма [Дей, 1969; Сарміна, 2012], то це можна було б відобразити так:

Отже, питанням створення різних типів класифікацій антропонімів переймається багато лінгвістів. Перспективним видається удосконалення й уніфікація цих типологій, обґрунтування дефінітивних статусів відповідних онімів, уведення цих термінів у широкий мовознавчий дискурс.

1. 4. 2. Типології псевдонімів

Розглянемо типології псевдонімів, запропоновані й аргументовані мовознавцями.

І. Менкеєва, досліджуючи мережеве ім'я (нікнейм), окреслює типи класифікацій псевдонімів:

- за способом творення;
- за смисловим принципом;
- за функціональним принципом;
- за причинами появи;
- за сферами поширення;
- за ступенем відомості [Менкеєва, 2016, с. 333].

Дослідниця подає псевдоніми в алфавітному порядку й визначає критерій підбору «за типом будови». Але деякі названі нею типи псевдонімів є омонімічними до вже наявних у лінгвістиці, а це суперечить нормам термінотворення й ускладнює розуміння. Наприклад, до цієї категорії потрапляє аббревіатура, яку І. Менкеєва трактує як «мережевий псевдонім, утворений за допомогою скорочення справжніх імен та прізвищ» [Менкеєва, 2016, с. 334]. Але ж аббревіатура є не лише псевдонімом, це всі складноскорочені слова або словосполучення, утворені шляхом аббревіації. Аббревіатурою може бути власна назва, яка не входить до розряду псевдонімів, наприклад, ООН, ЮНЕСКО, а також загальна назва на зразок *виш*. У разі класифікування неофіційних власних імен за способом творення такий тип номенів краще назвати описовою конструкцією.

Також І. Менкеєва одним із типів псевдонімів називає *гідронім* і тлумачить його як псевдонім, що «походить від назви річки, моря, озера». Проте термінологічні словники подають визначення гідроніма як різновиду топоніма, власної назви водойми, що є предметом лінгвістичного дослідження [Ганич, 1985]. Так само під питанням терміни *іхтіонім* — «псевдонім, утворений від назви риби»; *зоонім* — «псевдонім, в основі якого лежить назва тварини»; *паронім* — «псевдонім, що має схоже звучання зі справжнім прізвищем або ім'ям» [Менкеєва, 2016, с. 334–335]. Зазначені терміни вже мають у мовознавстві усталені значення (*зоонім* — власна назва тварини, *іхтіонім* — назва риби, *паронім* — близькі за звучанням, але різні за лексичним наповненням слова),

а таке двозначне використання термінів призведе до непорозумінь і плутанини.

Мовознавець М. Торчинський у статті «Денотативно-номінативна структура антропонімікону української мови» [Торчинський, 2007] ретельно проаналізував і типізував псевдоніми за сферою використання. Він виділив *політик-*, *спорт-*, *міліті-* (військові особові назви), *арті-* (представників мистецтва), *логос-* (самоназви людей науки), *клерикал-* (церковних діячів), *віртуал-* (назви інтернет-користувачів) та *оказіонал-псевдоніми*. Дискусійним у цій групі виявляється *оказіонал-псевдонім*, що, за словами автора, означає (від лат. *occasionalis* — випадковий + псевдонім) різновид псевдонімів, вигадана особова назва людини, яку використовують із метою приховати своє справжнє найменування у звичайній побутовій ситуації (по суті, обманна особова назва): наприклад, *Іван Петрович Карпелюк* замість справжнього найменування *Григорій Семенович Варченко*» [Торчинський, 2010, с. 60].

Варто зауважити, що в людини мають бути серйозні причини, щоб змінювати своє ім'я на друге. Це можуть бути несприятливі політичні умови, репресії, переховування від когось, підпільна робота, але тоді це незвичайна побутова ситуація. Тобто міркування М. Торчинського не пояснюють, у яких побутових ситуаціях особа може вживати вигадане ім'я, які функції в цій самоназві превалюватимуть. Вважаємо, що тут варто уточнити й конкретизувати дефініцію *оказіонал-псевдонім* або взагалі не виділяти такий різновид.

Серед підвидів, запропонованих М. Торчинським, привертають увагу *клерикал-псевдоніми*. Ці оніми використовують церковні діячі, відмежовуючи в такий спосіб мирське життя від церковного. Наприклад, особа, яка приймає постриг у ченці, має зректися свого мирського буття, переродитися для духовного життя. Це ніби друге народження людини, коли вона мусить забути все світське (ім'я зокрема), а у відповідь отримати нову долю й нове (церковне) ім'я. Такі імена записуються в церковних книгах. Але виникає ряд питань: якщо згадати запропоноване визначення псевдоніма, то цей антропонім існує в неофіційній сфері, є самоназвою, може містити певну інформацію про особу. Проте ченці отримують нове ім'я від церкви, часто до останнього

не знаючи, яким воно буде, адже духовні пастирі, які підбирають ім'я, керуються біблійними канонами, а не рисами характеру чи зовнішності іменованого. Ці імена прописані в церковних паперах, а їх можна вважати документами церкви й тоді це буде офіційна сфера використання. Такі сумніви не дають змоги погодитися з виділенням *клерикал-псевдонімів*. Можливо, церковні імена краще віднести до офіційного назовництва. Зважаючи на викладене вище, це типологічне питання залишається дискусійним і потребує подальшого опрацювання.

За класифікацією М. Торчинського *арті-псевдоніми* мають поділ на *белетристик-*, *вокал-*, *імажо-*, *музик-*, *публіцистик-*, *сцено-*, *фільмо-*, *цирк-* і *шоу-псевдоніми* [Торчинський, 2010, с. 60–61]. Це перша докладна диференціація української псевдонімії, що охоплює всі ланки мистецького життя й допомагає ретельно дослідити наявний матеріал. Водночас вважаємо, що деякі різновиди із цієї групи можна об'єднати. Наприклад, *вокал-псевдоніми* — це вигадане ім'я співака, а *музик-псевдоніми* — композитора чи музиканта. Але в житті часто трапляються ситуації, коли одна й та сама людина водночас пише й виконує музичні твори. Наприклад, український співак Олексій Потапенко, відомий нам під псевдонімом *Потан*, є композитором і виконавцем своїх пісень. Так само *Руслана* (Руслана Лижичко), *Кузьма Скрябін* (Андрій Кузьменко), *Айна Вільберг* (Олена Білоус) та багато інших митців. *Вокал-псевдоніми* та *музик-псевдоніми* мають спільну сферу — музика. Зважаючи на зазначене вище, ці два різновиди можна поєднати в *музик-псевдоніми* (самоназви осіб, що мають стосунок до музики). Також можна було б згорнути в одну групу *белетристик-* та *публіцистик-псевдоніми*. Хоч перші стосуються письменників, а другі — журналістів, але мають одне значення: «особа, що дотична до написання текстів».

Крім *арті-псевдонімів*, мають поділ на підгрупи *віртуал-псевдоніми*. М. Торчинський вирізняє в цій категорії *інтернет-псевдоніми* та *комп'ютер-псевдоніми*. Терміни об'єднані темою комп'ютерного простору й мають таке визначення:

інтернет-псевдонім (від лат. *inter* — «між, посеред», англ. *net* — «павутина» + псевдонім) — різновид віртуал-псевдонімів. Вигадана особова назва користувача інтернетом (фізичної або

юридичної особи); переважно записується латиницею: *terljuda* (Людмила), *avi_vi* (Афганські воїни-інтернаціоналісти Вінниці); *комп'ютер-псевдонім* (від англ. *computer*; лат. *computare* — рахувати, обчислювати) — різновид віртуал-псевдонімів. Вигадана особова назва користувача комп'ютером (фізичної або юридичної особи); переважно записується латиницею: *gala* (Галина), *hum.ped* (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)» [Торчинський, 2010, с. 61].

Постає питання, як же науковець визначає термін *комп'ютер-псевдонім*. Інтернет-псевдонім має людина, що перепишується в інтернет-мережі на різних форумах, сайтах, чатах тощо. Яке ж дискурсивне використання *комп'ютер-псевдоніма*? Якщо це не торкається інтернету (а значить віртуального спілкування, яке відбувається в мережі й для якого людина репрезентує себе через псевдонім), то йдеться про ім'я адміністратора в системі Windows, яке служить для ідентифікації й дозволу користувачеві змінювати певні налаштування на комп'ютері. Тобто корелює доступність / недоступність людини до системи, а отже, має відмінні від псевдоніма функції. Ім'я адміністратора, на відміну від пароля не є секретним. Воно важливе для комп'ютерної системи, щоб остання «сприйняла» користувача й дала доступ до потрібних програм.

Схожим до імені адміністратора є *логін*, який існує в інтернеті. Його часто плутають з *інтернет-псевдонімом*, проте він має інші функції. Ось як пояснено це явище на одному інтернет-сайті: «*Логін* — це ім'я юзера. Від пароля відрізняється тим, що логін не секретний, від ніка — тим, що не загальнодоступний. *Логін* потрібний системі для ідентифікації користувача: щоб увійти, наприклад, на форум, потрібно ввести *логін* у спеціальний рядок і підтвердити паролем. У такий спосіб система пізнає й впускає особу на потрібний сайт» [<http://prostoweb.kiev.ua/content/login>]. Отже, *логін* призначений для взаємодії людини і комп'ютерної інтернет-системи. За допомогою нього система впізнає користувача й надає доступ до потрібної інформації. Це ніби пропуск, що ним користуються на сайтах віртуального простору; жодних комунікативних функцій він не має, хоч і може виконувати, за бажанням його автора, характеристичну функцію.

Отже, якщо *інтернет-псевдонім* — це самоназва, якою людина користується у віртуальному спілкуванні, презентує свою індивідуальність, розкриває характер чи створює собі новий образ, то *комп'ютер-псевдонім* або *логін* — це «ключі», які особа використовує під час «входу» до комп'ютерної системи, тож їх не варто виділяти в різновидах псевдонімів.

Слід зазначити, що мовознавець подає синонімічні назви до різновиду псевдонімів віртуального простору: *нікнейм, віртуальне псевдо, псевдовіртуалонім, псевдоінтернетонім, псевдокомп'ютеронім* [Торчинський, 2010, с. 61]. Окрім поданих однотипних визначень (бо всі ці терміни характеризують одне явище), автор не коментує своє ставлення до названих синонімів. Тож висновоюємо, що для М. Торчинського пріоритетним і продуктивним у дослідженнях є термін *інтернет-псевдонім*.

Узагальнюючи вищезазначене, схема М. Торчинського є першою в українській антропоніміці докладною класифікацією псевдонімів з урахуванням різних сфер функціонування номенів, починаючи з кола політиків і завершуючи віртуальним простором. Описана автором денотативно-номінативна структура антропонімікону акцентує увагу на питаннях, які ще потребують уваги дослідників (наприклад, детальне вивчення псевдонімів художників, скульпторів, політичних діячів), дозволяє глибоко проаналізувати псевдонімійний матеріал.

Н. Павликівська, аналізуючи виділені М. Торчинським різновиди псевдонімів, наголошує на відсутності категорії на позначення вторинних назв представників кримінальних структур [Павликівська, 2010, с. 52]. Дослідниця у статті «Про кримінальні псевдоніми» схиляється до думки про необхідність виділення такої категорії серед видів псевдонімів за сферою використання. Авторка робить перелік термінів, що використовують для називання неофіційних імен позаконних елементів (*кличка, кликуха, поганяло, погремуха, ім'я, псевдонім*) та пропонує кваліфікувати їх як *клички-псевдоніми*. Така назва, на думку Н. Павликівської, найповніше розкриває сутність неофіційних назв кримінальних осіб: *кличка* — бо в злочинному середовищі так називають антропоніми, що не стосуються офіційного імені, прізвища та по батькові; отримані людиною від своїх побратимів; а *псевдонім* —

бо така власна назва існує з конспіративною метою [Павликівська, 2010, с. 52–53].

На нашу думку, вторинні назви представників кримінальних структур за багатьма показниками дуже подібні до прізвиськ. Здійснімо порівняльний аналіз та визначимо, чи є кримінальні назви псевдонімами, чи це різновид прізвиськ. Для аналітичного порівняння використовуватимемо працю А. Нелюби «Прізвиська моїх однокашників» [Нелюба, 2015], що описує дитячу іменотворчість у закритому соціумі дитбудинку, праці Н. Павликівської [Павликівська, 2010], монографію Д. Корецького і В. Тулегенова «Кримінальна субкультура і її кримінологічне значення» [Корецький, Тулегенов, 2006], де схарактеризовані неофіційні імена злочинців.

	Прізвиська дітей у дитбудинку	Псевдоніми кримінальних осіб
Визначення антропоніма	Це додатковий до імені, по батькові й прізвища елемент називання особи	Прізвисько, що заміняє справжнє ім'я, присвоєне за фізичні чи психологічні особливості людини, скоєні вчинки. Може бути похідним словом від справжнього імені / по батькові / прізвиська. Може бути відображенням неформального статусу особистості у субкультурі [Корецький, 2006, с. 169]
Іменотворцем є	Вихованці дитячого будинку, які «обдаровують» своїх однолітків влучними іменами	«У місцях обмеження волі здавна прийнято присвоювати клички людям, які мають певні фізичні недоліки, особливу зовнішність, своєрідний характер» [Анисимков, 1998, с. 82]

	Прізвиська дітей у дитбудинку	Псевдоніми кримінальних осіб
Кількість імен	«один вихованець, як правило, мав кілька прізвиськ» [Нелюба, 2015, с. 18]	«могли мати одну або кілька вторинних назв» [Павликівська, 2010, с. 53]
Основна причина появи оніма	«відділитися-відмежуватися від світу звертання дорослих і окреслення кола 'своїх'» [Нелюба, 2015, с. 13]	«Кличка — необхідний акт переходу в злочинське оточення (своєрідний постриг)» [Корецький, 2006, с. 169]
Функції вторинної назви	1) Заміщувально-ідентифікаційна (замість загально-офіційного імені надається інше, що ідентифікує як свого у протиставленні чужому); 2) комунікативна (звертання до особи); 3) диференційна; 4) функція образи (зачепити прізвиськом за живе) [Нелюба, 2015, с.17]	1) Заміщувально-ідентифікаційна; 2) комунікативна; 3) відображення статусу, місця в ієрархії (наприклад, у Д. Корецького є поділ на елітні, нейтральні, образливі) [Корецький, 2006, с. 169]; 4) функція деперсоналізації (наділення особи неблагозвучним, прилизливим ім'ям); 5) функція персоналізації (наділення кримінальних авторитетів «елітними» іменами); 6) парольна функція; 7) функція втаємничення

З поданої зіставної таблиці стає очевидним, що загалом поняття псевдоніма в злочинному середовищі схоже на описане поняття прізвиськ у дітей. Обидва явища є додатковими назвами

до прізвища, імені, по батькові; утворені в закритому колективі, де неофіційну власну назву людині здебільшого «дарує» її оточення. Спільним є таке: необмежена кількість додаткових імен в однієї особи, а також головною причиною утворення імен в обох групах є бажання відділитися, відмежуватися від інших, встановити за допомогою вигаданого оніма певний пароль, що зрозумілий тільки цій групі осіб (діти відокремлюються прізвиськами від світу дорослих, злочинці від суспільства, закону й правосуддя).

У деяких ситуаціях прізвисько орієнтоване на конспірацію справжнього імені. Чи найголовніша така функція в кримінальних вторинних іменувань? Неоднозначну відповідь знаходимо в монографії Д. Корецького: «Кожний злодій має своє прізвисько. Він татує його або його символ у себе на тілі й не змінює навіть тоді, коли прізвисько стає відомим карному розшуку, коли воно явно шкодить злодію, за ним постають відомі його старі судимості» [Корецький, 2006, с. 170]. Зауважимо, що серед зібраного Н. Павликівською матеріалу наявні оніми, утворені усиченням кінцевої частини іменування, наприклад, *Биков* → *Бик*, *Боровиков* → *Боровик*, що не зовсім сприяє прихованню справжнього імені злочинця, а отже приховання імені не є найважливішою функцією.

Варто додати, що характерною рисою псевдонімів є самоназивання, тоді як у злочинному середовищі частіше людині присвоюють певне ім'я, бажає вона того, чи ні. Дослідники вважають, що в такому середовищі діє правило, коли ім'я потрібно заслужити, тільки високий авторитет особи може самостійно вибрати собі наймення. Так само і в дитячому товаристві: особа може запропонувати одноліткам, як її називати, але товариство рідко залучає в мовний обіг таке ім'я. Щодо самоназивання цікавим є міркування В. Павлюк (аспірантки Н. Павликівської), яка захистила кандидатську дисертацію про прізвиська Вінничини. За спостереженнями дослідниці, «у закритих колективах неофіційний антропонім часто надається самим носієм (самоназивання), за довільною мотивацією, що зближує його з явищем псевдонімії» [Павлюк, 2016, с. 49]. Як бачимо, прізвиська осіб у закритих колективах можуть перебирати риси псевдонімів,

зокрема утворюватися шляхом самоіменування, мати в собі функцію приховування.

Можемо зробити висновок, що на статус неофіційної назви впливає сфера побутування, функції, які цей антропонім виконує. Представники кримінальних структур є особливим соціумом, що живе закритим життям від інших людей, використовує в повсякденному мовленні жаргон, який, до речі, має на меті відособлення від решти мовної спільноти. На нашу думку, під впливом жаргону прізвиська як лінгвістичне явище модифікуються, зближуються до псевдонімів, хоча й не стають ними.

Зважаючи на викладене вище, констатуємо: кримінальні власні назви — це окремий різновид прізвиськ, що має свої особливості через сферу використання в закритому колективі, відрізняється особливими функціями, наприклад, служить для втаємничення справжнього імені злочинця, показу статусності, використання імені як пароля для відокремлення *свій — чужий*.

1. 5. Український і світовий контекст ономастики: наукові школи, напрями, персоналії, видання

Описуючи розвиток української антропоніміки, коментуючи роботи вчених, які плідно працюють у цьому напрямі, варто згадати українські ономастичні школи, персоналії науковців-ономастів, їхню діяльність, знакові наукові події, видання, що сприяють розвиткові національної ономастики як складника світового галузевого контексту, представленого так само науковими школами, напрями, дослідниками, подіями, виданнями.

Зрозуміло, що українська ономастика не з'явилася в один день: учені поступово осмислювали лінгвістичну онтологію власних назв, писали розвідки, окреслювали об'єкт і формували поняттєвий інструментарій досліджень, апробували наукові методи, розробляли теоретичні положення. Проте знаменним для української ономастики можна назвати 1959 рік. Тоді в Києві мовознавці провели I Республіканську ономастичну нараду. А наступного року було створено Українську ономастичну комісію, яка затвердила важливість вивчення ономастики, стала

ініціатором наукових конференцій, сприяла виданню низки теоретичних праць [Торчинський, 2013, с. 219].

Одним із найперших в Україні осередків ономастичних досліджень стала Чернівецька ономастична школа. За словами Ю. Карпенка, приблизно в 1900 році до Чернівців переїхав із Відня викладач Мирон Кордуба, який зацікавився вивченням місцевих власних назв та заохочував до цього своїх учнів [Логос ономастики 2009, с. 107]. До речі, саме в Чернівцях, 1967 року відбувся перший захист дисертації з ономастики на теренах Радянського Союзу («Топонімія Буковини», праця Ю. Карпенка). Загалом пріоритетним напрямом було вивчення топонімії, проте мовознавці зверталися й до інших розділів ономастики: Л. Адамова проводила дослідження відойконімних дериватів в англійській мові; Л. Кракалія писала про буковинську антропонімію; Г. Лопушанська працювала з антропонімами «Ілліади», «Одісеї» Гомера; Р. Таїч вивчала антропонімію творів М. Салтикова-Щедріна [Логос ономастики 2009, с. 110].

Представники цієї наукової школи І. Чеховський, Я. Редьква та Л. Костик захистили дисертаційні роботи з топонімії, а Л. Тарновецька, Н. Колесник та Н. Рульова — з антропонімії в діяхронійному вимірі. Студенткою Чернівецького університету була Н. Павликівська, яка зараз поліаспектно досліджує й опрацьовує проблеми української ономастики. Після від'їзду Ю. Карпенка до Одеси, ономастичний осередок у Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича звузився. Зараз продовжують плідно працювати Н. Колесник (літературна та фольклорна ономастика, фільмоніми); Н. Рульова (антропонімія Західного Поділля); Я. Редьква представляє українську ономастику на міжнародному рівні (є членом Міжнародної асоціації ономастичних наук, входить до складу редколегії римського ономастичного часопису «*Rivista Italiana di Onomastica*»). Саме Чернівецьку ономастичну школу можна назвати родоначальницею інших ономастичних осередків, таких як Одеський національний університет імені І. Мечникова та Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка.

Одеська ономастична школа свої перші наукові кроки розпочала ще в XIX столітті. Тоді в Імператорському новоросійському університеті професори В. Григорович та П. Брун наголошу-

вали на важливості вивчення власних назв, але революція та воєнні події на довгий час змусили відкласти наукові пошуки в цій галузі. Пожвавленню ономастичної науки в Одесі сприяв приїзд Юрія Карпенка, який був уже зрілим ономастом і згодом став очільником Одеської школи. Юрій Олександрович зміг привернути увагу філологічної спільноти до питань ономастики, зацікавити нею інших лінгвістів, створити сильний науковий гурток. Його аспіранти захистили дисертаційні роботи з топоніміки (Л. Адамова, 1978; Л. Горожанкіна, 1979; Л. Стичишина, 1975 та ін.); космоніміки (Т. Ковалевська, 1994; Л. Фоміна, 1981); зооніміки (Н. Рядченко), антропоніміки (С. Брайченко, 1999; О. Жмурко, 1988; О. Касім, 1986); теоніміки (Н. Зубов, 1982) [Логос ономастики, 2012].

На сьогодні Одеська ономастична школа ґрунтовно працює над вивченням теорії ономастики, мовознавці детально розробляють питання літературної ономастики (літературно-художня антропонімія / топонімія, фольклорна ономастика, функції онімів у творах певного письменника / поета тощо) та когнітивної ономастики. Представниками цих досліджень є Н. Бербер (ономастика творів М. Матіос); М. Зубов (вивчення теонімів, міфонімів, літературна ономастика); М. Карпенко (онімний простір інтернету, теоретичні аспекти вивчення власних назв у віртуальній мережі); О. Карпенко (дисертація «Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв»); Т. Крупеньова (онімія драматичних творів Лесі Українки); Г. Мельник (власні назви у творах Є. Маланюка); Г. Сенік (психолінгвістичні аспекти ономастичної проблематики) та ін. Наукові здобутки одеські мовознавці висвітлюють у періодичному журналі «Записки з ономастики», заснованому в 1999 році. Там представлені статті про сучасну та історичну ономастику, розвідки про українські та чужомовні власні назви в різних аспектах.

Тернопільський ономастичний осередок був заснований С. Панцьо. У сфері зацікавлень Стефанії Панцьо ономастикон лемківського діалекту, тому в 1985 році вона захистила під керівництвом П. Чучки дисертаційну роботу «Антропонімія давньої Лемківщини», згодом написала ще низку праць про власні назви лемків. Аспіранти С. Панцьо захистили дисертаційні роботи з антропонімії: М. Наливайко (2011); Н. Свистун (2006); С. Шеремета

(2002) [Кровицька, 2016]. Зараз у Тернополі у сфері ономастики працюють О. Вербовецька (особові неофіційні імена жителів Тернопільщини); Н. Вирста (антропонімія Покуття).

Ужгородська ономастична школа була заснована Павлом Чучкою («Антропонімія Закарпаття») у 60-70 рр. ХХ століття. Головними напрямками дослідження є теоретична, історична, регіональна та літературно-художня ономастика. Діяльність цієї школи репрезентують Л. Белей (літературно-художня антропонімія); О. Белей (здійснив монографічне дослідження ергонімії); С. Медвідь-Пахомова (давня слов'янська антропонімія); М. Сюсько (статус зооніма в онімічній системі, способи і типи деривації в зоонімії, карпатоукраїнський зоонімікон). На сьогодні в Ужгородському національному університеті завзято працюють над питаннями ономастики В. Баньої (закарпатські мікротопоніми); А. Вегеш (літературні антропоніми у творах В. Шкляра, О. Ульяненка); О. Лавер (літературно-художня антропонімія у творах І. Багряного та П. Куліша); О. Негер (проблеми урбаноніміки) [Логос ономастики, 2012].

Донецькою школою опікувався Євген Степанович Отін. Він започаткував системне (лексикографічне) вивчення власних імен. У центрі уваги донецьких мовознавців аналіз походження, історії, функціонування та лексикографування онімів. Представниками цієї ономастичної школи є О. Антонюк (антропонімія Донецької області); В. Калінкін (поетична ономастика); Е. Кравченко (поетонім, поетонімосфера); О. Філатова (ономастика в англійській мові).

Сьогодні ономастичний осередок існує в Києві. Це відділ ономастики Інституту української мови НАН України, учені-ономасти Києво-Могилянської академії та Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка. Основне коло інтересів — етимологічна ономастика, переважно топоніміка. Київських ономастів представляють М. Вакулич (антропоніми балтійського і литовського походження); С. Вербич (гідронімікон, особові назви Запорозької Січі); Д. Дергач (оніми у масмедійній сфері); І. Железняк (член редколегії щорічника «Студії з ономастики та етимології»); В. Лучик (етимологія топонімів); М. Цілина (дисертаційна робота «Ергоніми м. Києва: структура, семантика,

функціонування», 2006); В. Шульгач (монографія «Нариси з праслов'янської антропонімії») та ін.

Львівський ономастичний доробок презентований працями З. Купчинської (топоніми, ойконіми); О. Сколоздри-Шепітко (літературна ономастика); Н. Сокіл-Клепар (мікротопонімія, псевдоніми повстанців); І. Фаріон (прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII — поч. XIX ст.); М. Худаша (антропонімія XVI ст.; антропоніми в історико-етимологічному аспекті).

Окремо працюють над ономастичними темами такі українські лінгвісти, як І. Муромцев, Н. Павликівська, М. Торчинський. І. Муромцев займається дослідженням літературної ономастики («Конотація власних назв у художньому тексті»), проблемами теорії ономастики («Прізвисько і назвисько та навколо них»), вивчає ономастичний простір у музичній літературі. Н. Павликівська викладає «Актуальні питання сучасної ономастики» студентам Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Сферою зацікавлень дослідниці є українська топоніміка (кандидатська дисертація «Лексико-семантичні та словотвірні типи мікрогідронімів Поділля», 1991 р.) та антропоніміка (докторська дисертація «Українська псевдонімія XX століття», 2010); разом зі студентами Н. Павликівська веде науково-дослідну роботу за темою «Ономастичне портретування Вінничини» [Павликівська, веб-стор. кафедри]. Професор М. Торчинський веде курс «Українська ономастика» в Хмельницькому національному університеті. Мовознавець вивчає структуру, функціонування, типологію, особливості походження онімів української мови, пасивне та активне побутування власних назв, розробляє класифікацію онімної лексики. Під його керівництвом захистили дисертаційні роботи з ономастики Н. Герета («Ойконімія північної Хмельниччини», 2004); І. Гонца («Ойконімія Черкащини», 2006); Ю. Фернос («Антропонімія Уманщини XVII — початку XXI століття», 2008).

Продуктивними й актуальними є дослідження питань ономастики в європейському лінгвістичному товаристві.

Польська академія наук (Polska Akademia Nauk — PAN) має у своєму складі Інститут польської мови, де є відділ ономастики, де здійснюється вивчення й опис антропоніміки й топоніміки

країни. Учені проводять конференції, на яких діляться науковими здобутками (XV Всепольська ономастична конференція 2006 року «*Nowe nazwy własne. Nowe spojrzenie*» / «Нові власні назви. Новий погляд»; XXI Міжнародна та всепольська ономастична конференція 2018 року «*Terminologia onomastyczna – Nazwotwórstwo*»). Щорічно в Кракові виходить науковий журнал «*Onomastica*», у якому висвітлено нові ономастичні дослідження, подано рецензії на праці, що вийшли в Польщі чи за її межами, а також є розділ про важливі ономастичні події у світі.

Друкують періодичні видання з питань ономастики чехи (журнал «*Acta Onomastica*» з 1960 р.); італійці («*Rivista Italiana di Onomastica*» з 1995 р.); французи («*Revue Internationale d’Onomastique*» з 1949 р.). Активно досліджують ономастику мовознавці з Німецької ономастичної спілки в місті Лейпциг («*Deutsche Gesellschaft für Namenforschung*»). Вони вивчають власні назви з погляду діахронії та синхронії, аналізують особливості вживання імен у різних частинах Німеччини, а наукові здобутки висвітлюють у журналі «*Namenkundliche Informationen*» [Ковбасюк, 2015].

В Англії ще з 1923 року існує Англійське топонімічне товариство (*English Place-Name Society*), яке має на меті дослідження географічних назв усіх англійських графств у різних аспектах. Організатором товариства був сер Аллен Мейер (*A. Mawer*), тодішній професор англійської мови в Ліверпульському університеті. Перший том праць вийшов двома частинами в 1924 році й містив «Вступну частину про дослідження англійських топонімів» та «Головні елементи, що використовуються в англійських топонімах» (перша спроба трактування про основи та форманти топонімів). З 1969 року вчені топонімічної спільноти друкують «Журнал Англійського топонімічного товариства» («*Journal of the English Place-Name Society*»), у якому публікують наукові статті та річні звіти. Окрім журналу, англійські лінгвісти видають словники топонімів. Товариство базується в Ноттінгемському університеті, де також працює науково-дослідницький Інститут ономастики (*Institute for Name-Studies*).

Варто зауважити, що Інститут ономастики не підпорядкований товариству. Його було створено у 2002 році й він працює паралельно з Англійським топонімічним товариством, хоч може

і виконувати спільні проєкти. До 2016 року члени товариства видали дев'яносто один збірник «Дослідження англійських топонімів» («Survey of English Place-Name»), де розлого й ґрунтовно описали топоніми Англії за графствами, подали їх значення, походження, мотивацію [<https://epns.nottingham.ac.uk/>].

Шотландське товариство географічних назв (Scottish Place-Name Society) існує з 1996 року. Мовознавці вивчають історію та походження географічних назв Шотландії, проводять конференції, друкують серію словників «Дослідження шотландських топонімів» («Scottish Place-Name Survey»), а з 2007 року видають науковий часопис «The Journal of Scottish Name Studies» [сайт]. Мовознавці Північної Ірландії у 2010 році офіційно запровадили Ольстерське топонімічне товариство (Ulster Place-Name Society) й публікують журнал «Bulletin of the Ulster Place-Name Society», що зараз має назву «Ainm» [https://codecs.vanhamel.nl/Ainm:_Bulletin_of_the_Ulster_Place_Name_Society].

Варто додати, що Англія та Шотландія мають спільну ономастичну організацію: спершу вона називалася Council for Name Studies in Great Britain and Ireland (Рада з питань вивчення власних назв у Великобританії та Ірландії) й була започаткована в 1960 році з метою згуртувати науковців для вивчення ономастики. На сьогодні організація має назву Society for Name Studies in Britain and Ireland (Товариство з питань вивчення власних назв у Великобританії та Ірландії) й займається дослідженнями пропріальної лексики, зокрема, топонімів, антропонімів (особливу увагу приділяють прізвищам, створеним на Британських островах). Щорічно вчені видають журнал «Nomina», а також проводять осінню та весняну конференції з ономастичних питань, де презентують нові дослідження [https://www.researchgate.net/publication/332343941_Society_for_Name_Studies_in_Britain_and_Ireland_27th_Annual_Spring_Conference].

Американські та європейські мовознавці часто вивчають ономастику сукупно з іншими дисциплінами. Поширеною практикою є проведення таких конференцій, де ономасти працюють разом з істориками, географами, етнографами, культурологами тощо. Так, наприклад, у Лідсі (Великобританія) 2016 року відбувся Міжнародний конгрес медієвістів, де разом з історичними секціями була окремо додана секція з середньовічної ономасти-

ки. Економісти також залучають ономастичні дослідження, щоб проаналізувати функціонування власних назв у комерційній діяльності, підвищити попит свого товару, використати онім як частину маркетингу. Не залишається осторонь і сфера туризму: там знання власних назв допомагає менеджерам бути компетентними в різних комунікативних ситуаціях, коли цього вимагають міжкультурні контакти.

Американські вчені заснували 1951 року ономастичну спільноту «American name society». Ця організація займається вивченням власних назв з погляду специфіки культури різних націй, досліджує лінгвістичні особливості, виявлені в іменах; практику іменування в США та за межами країни. З 1952 року вони друкують журнал «Names», де розміщують свої наукові статті.

Загалом у світі існує Міжнародна рада з ономастичних наук (International Council of Onomastic Sciences), започаткована 1949 року в Брюсселі. Раз на три роки Міжнародна рада проводить всесвітній конгрес і щорічно випускає тематичний журнал «Onoma», у якому публікує статті з різних напрямів дослідження ономастики.

Отже, вітчизняні й світові ономастичні школи плідною дослідницькою працею здійснюють великий внесок у розвиток лінгвістичної науки. У колі зацікавлень українських ономастів широкий спектр питань: теоретична ономастика, класифікація власних назв; дослідження топоніміки, антропоніміки, зооніміки, урбаноніміки в діахронії та синхронії; вивчення топонімів та міфонімів, студіювання неофіційних власних назв, їх структури та функцій, літературна ономастика тощо. Виходять друком журнал «Записки з ономастики» (Одеса), щорічник «Студії з ономастики та етимології» (Київ). Світові осередки ономастичної науки також активно продукують науковий матеріал, проводять конференції та симпозіуми, випускають журнали. Міжнародна рада з ономастичних наук об'єднує мовознавців з усього світу та підтримує розвиток ономастичної думки шляхом проведення конгресу та виданням журналу «Onoma».

Для українських ономастичних шкіл перспективним видається тісний зв'язок з міжнародними лінгвістичними товариствами, що сприятиме пошкваленню наукової роботи, обміну

отриманою інформацією, проведенню спільних конференцій, дослідженню нових аспектів ономастики.

Висновки до розділу

Антропоніми були в колі зацікавлень слов'ян ще з часів Київської Русі, проте науковий підхід до їхнього вивчення сформувався в працях Ф. Міклошича, А. Степовича, М. Сумцова (II половина XIX ст.). Із цього часу починається етап активізації лінгвістичної думки у сфері антропоніміки, відбувається окреслення об'єкта й предмета галузевого дослідження, з'являються перші спроби упорядкування онімів шляхом створення словників власних назв. Мовознавці збирають матеріал, шукають нові методи його аналізу, вивчають власні назви за критеріями структурно-словотвірної характеристики, з погляду офіційного / неофіційного вживання, територіального чи історичного аспекту, синхронії / діахронії тощо.

До дискусійних питань сучасної антропоніміки належить термінологічна ідентифікація тих видів антропонімів, що корелюють з поняттям *псевдонім*, зокрема: *кличка*, *прізвисько*, *назвисько*, *позивний*. Віртуальні власні назви є порівняно новітнім явищем в ономастичній науці, тому вони ще тільки проходять етап термінологічного усталення; науковці активно збирають матеріал, роблять спроби класифікацій онімів за різними критеріями.

Мовознавці плідно працюють над створенням різних типів класифікацій власних назв, ґрунтовно аналізують антропонімний матеріал за критеріями структури, мотивації, частиномовної належності твірних основ, за обсягом закріплених у власній назві понять, у річищі дихотомії мова — мовлення чи стилістично марковані — нейтральні оніми. Поглиблено вивчають типологію псевдонімів, опрацьовують різні критерії аналізу практичного матеріалу.

Типології псевдонімів за сферою використання запропонував М. Торчинський; він виокремив і схарактеризував псевдоніми віртуального простору, виділивши в категорії *віртуал-псевдоніми* підкатегорії *інтернет-псевдоніми* та *комп'ютер-псевдоніми*.

Актуальним лишається визначення статусу неофіційних власних назв, що функціонують у кримінальному середовищі. Проаналізувавши неофіційні назви злочинців, відзначаємо, що вони за своїми рисами близькі до прізвиськ і є одним з їхніх різновидів.

Перспективним для української антропоніміки є поглиблене вивчення власних назв у когнітивному вимірі (створення чітких теоретичних засад, підтвердження запропонованої теорії практичними напрацюваннями); дослідження ще не описаних онімів за територіальним критерієм; міжмовне вивчення імен із проведенням лінгвістичних паралелей; співпраця із зарубіжними антропонімічними спільнотами для кращого розуміння мотивацій і механізмів створення антропонімів різних видів і типів.

РОЗДІЛ II

ТИПИ І СПОСОБИ НОМІНАЦІЇ ПСЕВДОНІМІКОНУ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ

У цьому розділі маємо на меті розглянути неофіційні власні назви письменників і співаків (псевдоніми) за типами номінації, що своєю чергою базуються на мовних рівнях: основних (фонологічний (фонетичний), лексико-семантичний, морфологічний, синтаксичний) та проміжних (зокрема, словотвірний), визначити найпродуктивніший тип і спосіб творення сучасних українських псевдонімів.

2. 1. Наукова рецепція проблеми номінації власних назв (загальний коментар)

Псевдоніми сучасних українських митців становлять ресурс неофіційних власних назв, що посідають чільне місце в національному антропоніміконі; для них характерні стилістична маркованість, емоційна забарвленість, інколи ненормативність (не відповідність правилам і нормам літературної мови), структурно-семантичні особливості. У процесі творення самоназв культурно-мистецької сфери автори не обмежують себе жодними рамками, використовують різні мовні засоби для самоствердження й вираження свого мистецького Я. Є всі підстави стверджувати, що словотворення псевдонімів виходить за межі суто деривації, тож для наукового опису цих онімів слід обирати ширше поняття, зокрема *номінацію*, а також її типи та способи.

У лінгвістиці немає чітко окресленого визначення поняття *тип, спосіб, засіб номінації*. Терміносполуку *тип номінації* мовознавці часто тлумачать по-різному, оскільки використовують неоднакові критерії для опису названого явища. Наприклад, за функціонально-генетичним критерієм розрізняють *первинну* та *вторинну* номінацію [Уфимцева, 1977, с. 243]; за призначенням

виокремлюють *екзистенційну* або *інтродуктивну*, *ідентифікаційну*, *предикатну* та *апелятивну* [Арутюнова, 1982, с. 304–350]; залежно від позначуваного об'єкта є *елементна* номінація та *номінація подій* [Гак, 1977, с. 257]. Проблема чіткої дефініції виникає і в разі тлумачення поняття *спосіб номінації*. Одні науковці трактують названий термін як «прийом, що реалізує принцип номінації, представлений мотивувальною ознакою» [Блинова, 1988, с. 9–10; Голев, 1976, с. 93; 100; Иванова, 1973, с. 4], інші пояснюють *спосіб номінації* як «спосіб утворення найменувань» [Голанова, 1982, с. 159; Журавлев, 1988, с. 45–46; Лейчик, 1982, с. 47].

У нашій роботі розглядаємо *типи номінації* у вимірі рівнів мови (семантична, словотвірна, формально-фонетична, синтаксична номінація), а термін *спосіб номінації* розуміємо як *спосіб*, використаний для творення псевдонімів (суфіксальний, префіксальний, трансонімізація, контамінація, зрощення тощо).

Важливим етапом лінгвістичного аналізу є аналіз псевдонімів за характером номінації, за типом і способом творення, що дозволяє виявити особливості формування псевдонімів та порівняти їх у цьому аспекті з апелятивними назвами. Типи, способи та засоби номінації неофіційних власних назв ґрунтовно вивчали й вивчають чимало українських мовознавців: аналіз прізвицьк з погляду їхнього творення здійснили Г. Аркушин, Г. Бучко, Д. Бучко, І. Козубенко, М. Наливайко, А. Нелюба, В. Павлюк; псевдоніми вивчають К. Олар, Н. Павликівська; про творення українських онімів загалом написав у монографічній праці «Структура онімного простору української мови» М. Торчинський [2008].

На основі зібраного матеріалу лінгвісти виводять продуктивні й частотні способи творення власних назв. Так, наприклад, О. Антонюк зазначає, що найпоширенішими в ономастиці є *лексико-семантичний* та *морфологічний* способи [Антонюк, 2011, с. 136]; В. Павлюк, аналізуючи неофіційні антропоніми Вінниччини, до названих додає ще *формально-фонетичний* спосіб, маючи на увазі різні фонетичні модифікації слова (протеза, дієреза, епентеза, ненормативна заміна початкового приголосного в імені тощо) [Павлюк, 2016 с. 135]. Мовознавець А. Нелюба в науково-популярному нарисі «Прізвиська моїх однокашників» описує традиції дитячого неофіційного називання й виводить

семантичні, словотвірні та синтаксичні типи прізвиськотворення [Нелюба, 2015].

У словнику ономастичної термінології Н. Подольська виділяє два основних способи творення власних назв: *граматична* та *семантична* онімізація. До першого способу уналежнено оніми, утворені за допомогою кореневих морфем (йдеться про основоскладання), службових морфем (афіксація, плюралізація, сингуляризація) та синтаксичних засобів (власні назви у вигляді словосполучень). *Семантична онімізація* має такі різновиди: проста, метафорна, метонімічна та гібридизація [Подольська, 1988, с. 17]. Це детальна класифікація, яка пояснена в словникових статтях, проте з-поміж її недоліків можна назвати відсутність визначення та прикладів до терміна *сингуляризація*, що занесено до категорії граматичної онімізації. Також виникають сумніви в зазначених дослідницею способах творення власних назв за допомогою кореневих морфем. Авторка назвала *зрощення*, *складання* та *юкстапозити*, проте якщо перші два терміни означають процес, яким утворено оніми (і тут ми цілком згодні), то термін *юкстапозити* має значення результату цього словотворення (що не може бути на одному рівні з першими двома способами). Це можна простежити й за визначенням, поданим далі, де юкстапозити розтлумачено як оніми, утворені в результаті складання двох або більше слів.

Порівнюючи особливості номінації в псевдонімії української та німецької мов, О. Петрова визначає загальні характеристичні *типи* (принципи) *номінації* за критерієм семантичного наповнення оніма: «людина в суспільстві», «людина й навколишній світ», «людина як така» [Петрова, 2005]. Названі дослідницею категорії вмщують велике коло понять; наприклад, до типу номінації «людина в суспільстві» уналежнюють псевдоніми, що означають соціальний статус, дотичність до певного колективу, родинні стосунки, національну приналежність тощо; «людина й навколишній світ» — зв'язок індивідуума з флорою, фауною, географічними об'єктами. Місткі характеристичні типи, виведені О. Петровою, дозволяють використовувати класифікацію щодо різних груп неофіційних антропонімів, адже і прізвиська, і псевдоніми мають таке семантичне наповнення.

На матеріалі псевдонімів українських письменників, політиків та злочинців Н. Павликівська виокремлює такі номінативні типи: *семантичне переосмислення лексем* (тобто лексико-семантичний спосіб), *деривація*, *використання справжнього тільки імені носія* чи *зміна імені при збереженні прізвища* та *видозміна справжнього іменування автора*. До останнього різновиду дослідниця уналежнює написання оніма в зворотному порядку, заміну одного чи більше звуків, додавання до справжнього прізвища вигаданого елемента, усічення частини оніма тощо. Мовознавиця також згадує й про синтаксичні конструкції [Павликівська, 2010, с. 12–14]. На нашу думку, це ґрунтовна схема, проте деякі виділені групи накладаються одна на одну, що формує ситуацію невизначеності. Можливо, це відбулося через те, що в класифікації використано різні критерії: за способом творення — *семантичне переосмислення*, *деривація*; за твірною основою — *використання справжнього імені* тощо. Так, дериваційні процеси можуть проходити зі справжнім іменуванням автора, отже категорія «видозміна справжнього іменування» частково входить в іншу групу. Або ж псевдонім, що потрапляє в характеристику «зміна імені при збереженні прізвища», може бути семантичним переосмисленням лексеми.

Українські мовознавці активно аналізують неофіційні власні назви за типами й способами творення, проте інколи добирають декілька критеріїв в одній класифікації, що порушує логіку викладу, або не чітко розмежують у роботах обрані поняття, тому пошуки загальноприйнятої класифікації типів і способів творення власних назв ще тривають.

Ми пропонуємо аналіз псевдонімів за формально-фонетичним, словотвірним, семантичним та семантико-синтаксичним типами номінації. Одразу зауважимо, що зібраний матеріал засвідчив підпорядкування неофіційних власних назв загальним принципам номінації, які існують у мові, а саме: принципу вмотивованості (онім обов'язково має мотивацію — асоціативну, семантичну, структурну тощо); парадигматичності (нова власна назва віднаходить своє місце у мовній системі); модельності й зразка (який би не був онім, він створений за наявними в мові моделями та зразками) [Нелюба, 2007, с. 27].

Варто додати, що чіткий розподіл неофіційних онімів за типом номінації ускладнюється комбінацією змін, які в деяких випадках відбулися зі словом і в результаті утворилася гібридна власна назва. Так, наприклад, особа створила псевдонім на основі семантичної номінації, а потім відбулися словотвірні зміни, або семантично переосмислена власна назва в подальших трансформаціях отримує синтаксичні модифікації тощо. Ще одна складність полягає в тому, що псевдоніми сучасних письменників найчастіше двокомпонентні, тож у пропріальній сполуці можуть бути задіяні різні типи номінації (наприклад, один онім може мати семантичне походження, інший сформований за допомогою словотвору).

2. 2. Формально-фонетичний тип номінації

Формально-фонетичний тип номінації виокремила українська дослідниця В. Павлюк у процесі наукового вивчення прізвищ жителів Вінниччини. Мовознавиця припасувала до цього способу різні звукові зміни, що відбуваються ненормативно (перестановка, додавання чи вилучення фонем); модифікацію кореня; симулякри (оказіональні звукові комплекси, оформлені як лексеми, але які не мають власної семантики й етимологічно не співвідносяться з твірною основою); українсько-російську інтерференцію (так званий суржик); трансформацію чужомовних власних назв та усічення онімів [Павлюк, 2016, с. 162–168].

Зауважимо, що ми поділяємо думку С. Пономаренка, А. Нелюби, Я. Старченко та інших науковців, які вважають усічення морфонологічною зміною під час словотворчого акту, коли твірна основа не повністю репрезентується в похідному слові, і зазвичай є *супровідним* процесом під час афіксації [Пономаренко, 2016, с. 111; Нелюба, 2007; Старченко, 2011]. Відсікання ж частини твірного слова без інших змін називаємо процесом *утинання*, що належить до словотворення.

У псевдоніміконі сучасних митців є небагато власних назв, які можна уналежнити до формально-фонетичного типу номінації. Серед способів творення наявне додавання чи заміна фонем, перестановка складів, написання імені зліва направо, палін-

дром (однакове прочитання кількох слів з обох сторін), українсько-російська інтерференція (суржик), трансформація чужомовних назв, симулякри лексем.

У неофіційних власних назвах фігурує один псевдонім-анagrama, де формально-фонетичний тип номінації реалізовано модифікацією паспортного імені — *Ронет Камідян*. Автор, утворюючи псевдонім для письменницької роботи, переставив склади своєї справжньої власної назви *Петро* → *Ронет*, *Мідянка* → *Камідян*.

У сфері шоу-бізнесу знайдено 4% онімів формально-фонетичного типу. Так, для кращого звучання співачки *Софія Ротару* та *Гайтана* додали до власних імен потрібні фонemi. Щодо сценічного прізвища Софії Михайлівни існує версія, ніби змінити його молодій виконавиці запропонувала співачка Едіта П'єха. Трохи згодом Ротару звернулася до секретаря обкому зі словами: «Чи можна мені змінити прізвище? Ротар звучить як деталь від машини, а я не хочу бути деталлю!» й отримала дозвіл від тогочасного керівництва [Пустовойтов, 2012]. Справжнє прізвище співачки — *Ротар*, але сценічне ім'я має бути милозвучним і не викликати асоціацій із буденністю; так з'явилося прізвище *Ротару* → *Ротар* + [y]. Гайтана має змішане україно-конголезьке походження, чим і завдячує незвичайному імені, отриманому при народженні. Проте співачка, яка насправді зветься Гайта-Лурдес Ессамі (*Gaita-Lurdes Essami*), також під час створення псевдоніма працювала над своїм першим іменем, наростила звукосполюку [на]: *Гайтана* → *Гайта* + н(а).

Неофіційною власною назвою, де змішані фонетичний і семантичний тип творення, є псевдонім українського репера Ростислава Хитряка — *Artisto*. Можемо припускати два варіанти появи цього оніма. В одній версії співак узяв іншомовне слово *artist*, яке потім оформив, додавши кінцеву фонему [o], у другій — переписав слово *артист* латиницею, також долучивши фонему. В обох ситуаціях спершу маємо онімізацію загальної назви, де твірним виступає запозичена лексема (походження слова *артист* виводять з французької мови (*artiste*), яка запозичила корінь *art* з латини), а далі відбулася фонетична модифікація. Додавання фонemi [o] до твірної основи *artist* спричинене бажанням очужомовити власну назву, створити квазііталійське слово.

Ланцюжки творення:

а) загальна назва *армуст* → *artist* → власна назва *Artisto*;

б) загальна назва *artist* → власна назва *Artisto*.

Вилучення фонем як спосіб творення псевдоніма-аббревіатури на основі вже наявного псевдоніма — повного імені, здійснив співак Олексій Потапенко. Як твірну основу він узяв свій псевдонім *Потан*, прибрав з нього голосні [o], [a] й графічно виділив приголосні: *Потан* → *ПТП*.

Проблема українського суржику є доволі актуальною в сучасному українському мовознавстві й студіюється в працях із соціолінгвістики, лінгвостилістики, культури мови. І якщо раніше основний вияв інтерферованого українсько-російського мовлення засвідчували в усному спілкуванні, то на сьогодні його прояви можна знайти в письмовій формі — у текстах сучасної літератури, ЗМІ, піснях, рекламі й навіть у псевдонімах митців. За словами мовознавця І. Ціхоцького, «сучасний суржик переріс стилістичний діапазон ужиткового мовлення і впевнено проникає в літературні й музичні тексти, мову телебачення та преси, чому активно сприяє постмодерна рецепція дійсності в українській мистецькій парадигмі та шоу-бізнесі» [Ціхоцький, 2012, с. 365]. Мовним суржиком називають елементи двох або кількох мов, об'єднаних штучно, без дотримання літературних норм [Білодід, 1978, с. 854].

За словами В. Павлюк, суржик реалізований у різних фонетичних варіаціях, у вживанні російських коренів або суфіксів. Серед виявів суржику на фонетичному рівні виділяють надмірне вживання звука [a], заміна [и] на [і], пом'якшення попереднього приголосного перед [e], заміну української кореневої морфеми на російську [Павлюк, 2016, с. 167].

У псевдонімах діячів шоу-бізнесу представлена модифікація за правилами російської орфоепії в прізвищах українських співаків Дмитра *Монатика* та Вадима *Олейника*: вони виступають під іменами *Monatik*, *OLEYNIK*. Отже, тут бачимо заміну голосного [и] на [і], що не природно для української мови. Пом'якшення попереднього приголосного перед [e] має місце в неофіційному імені авангардного харківського художника Валера Бондаря, до того ж наявний словотвірний процес утинання. Таким чином

виходить гібридний словотвірно-формально-фонетичний тип творення: *Валерій* → *Валер* → *Валер*.

Засвідчено вияв суржиків на морфемному рівні, коли для творення оніма використано чужомовні (у цьому разі російські) морфеми. Так, українська письменниця створила ім'я *Фотинія Тавричеська*, проте за правилами української мови мало бути *Фотинія Таврійська*; отже, маємо українсько-російську морфемну інтерференцію. Ще один вияв впливу російської мови зафіксовано на прикладі свідомого оглушення приголосного в кінці слова. За нормами української орфоепії всі дзвінки приголосні в кінці слова вимовляються дзвінко (*зу[б]*, *віра[ж]*), тоді як у російській мові виникає глухість у звучанні (*зу[n]*, *віра[ш]*) [Мусатов, 2012, с. 69–70; Пономарів, 2008, с. 352]. Український продюсер та виконавець пісень Олександр Стьоганов має псевдонім *Стеганoff*, де твірною основою стало прізвище митця, записане за правилами російської орфоепії, також наявне оглушення кінцевого приголосного [в] до [ф], що є суржиковим явищем, впливом російської мови. У цьому онімі маємо вияв мовної гри з аналогією до англійського слова *off*, що виділено графічно.

До категорії формально-фонетичного типу номінації ми уналежнили псевдонім, що складається з імені та прізвища й становить неофіційну власну назву, яка однаково читається в обидва боки (*паліндром*). Співак Іван Сяркевич працює під іменем *Ivan Navi*. Тобто автор узяв своє справжнє ім'я за прізвище та переписав його навпаки, а потім транслітерував латинськими літерами: *Іван* → *Іван Наві* → *Ivan Navi*.

Щоб отримати неординарну власну назву, яка буде унікальною, незвичною й надовго запам'ятається шанувальникам, співаки створюють нові оніми шляхом написання наявних слів зліва направо, а потім довільно розбивають на дві частини, отримуючи таким чином неповторне особове ім'я та прізвище. Так вчинили *Ані Лорак* та *Іво Бобул* на початку своєї співацької кар'єри. Кароліна Куек використала своє справжнє ім'я, написавши його навпаки та розділивши на дві частини: *Кароліна* → *Анілорак* → *Ані Лорак*. Справжнє іменування Іво Бобула Іван Борщевський, а отримав чоловік свій псевдонім від молдавського слова *лубобові*, що перекладається як *шевелюра*. За словами співака, ідею подали батьки, вони перевернули це слово та розділили на ім'я

та прізвище; співакові так сподобався новотвір, що згодом він змінив прізвище в паспорті. Отже, твірним словом виступила чужомовна загальна назва, а саме її фонетичний вияв: *лубобові* → *івобобул* → *Іво Бобул*.

Перестановка фонем з ігровою метою для створення незвичайного псевдоніма відбулася в неофіційній власній назві співачки гурту «Крихітка Цахес» Олександри Кольцової. Жінка змінила місцями перші літери розмовної форми свого імені та прізвища, потім замінила ненаголошений звук [o] на [a], що не характерно для українського мовлення. Проте заміна [o] на [a] тут свідчить не про суржик та «акання», як вияв впливу російської мови, а про мовну гру з онімами: *Саша Кольцова* → *Каша Сольцова* → *Каша Сальцова*. Можливо, таким чином співачка хотіла актуалізувати глутонічний маркер українців — сало.

Гібридним, семантичним способом разом із формально-фонетичними змінами є творення псевдоніма гітариста групи «Green Grey» Андрія Яценка, який назвав себе *Diezel* (*Дизель*). Спершу чоловік онімізував загальну назву з технічного лексикону (*дизель* — двигун внутрішнього згорання важкого палива, яке займається від стискування [СУМ, т. 2, 1971, с. 274]), переніс на себе певні ознаки, якими хотів себе характеризувати (запальний, моторний тощо), далі переклав латинськими літерами. Зауважимо, що англійською слово *дизель* пишеться як *diesel*, отже не повністю збігається з тим, як себе записує гітарист — *Diezel*; у цьому разі маємо фонетичну заміну літери *s* на *z*. Можемо припустити, що це було зроблено для того, щоб індивідуалізувати псевдонім, відмежуватися від небажаних повторів (італійський дизайнерський бренд одягу та аксесуарів «Diesel», проте зберегти звучання слова. Ланцюжок творення: *дизель* → *Дизель* (онімізація) → *Diesel* → *Diezel*.

Гібридний, семантичний та формально-фонетичний тип творення має псевдонім *Alloise*, який належить співачці Аллі Московці. Жінка вподобала та запозичила для сценічної назви особове ім'я чеського романіста Алоїса Їрасека (*Alois Jirasek*). Потім видозмінила чоловіче ім'я: подвоївши літеру *l* та додавши в кінці *e*, створила жіночий варіант. Можемо припустити, що, зробивши подвоєння літери *l*, співачка обіграла в псевдонімі своє справжнє особове ім'я — *Алла*. Ланцюжок творення маємо такий:

Alois (офіційний антропонім) → *Alois* (перехід до псевдонімікону) → *Alloise* (жіночий псевдонім).

У псевдоніміконі співаків зафіксовано власні назви, створені на основі транскрипції вимови англійських слів кириличними літерами. Дві з них належать одній особі, епатажному трансгендерному співаку, учаснику проєкту «Фабрика зірок» Борису Круглову (ім'я, отримане при народженні). Парубок спочатку виступав під іменем *Аня Ейпріл*, яке згодом змінив на *Зіанджа*. У псевдонімі *Аня Ейпріл* вигадане прізвище має фонетичні модифікації: тут використано англійське слово *april* (квітень) у його звучанні, записане кирилицею. Так само утворений неофіційний онім *Зіанджа*, який можна кваліфікувати як власну назву гібридного походження, що має семантичні та формально-фонетичні критерії творення. За словами співака, ідея такого імені зародилася під час волонтерської поїздки до Китаю, де він викладав англійську мову дітям дошкільного віку з малозабезпечених сімей. Учні із захватом сприйняли вчителя зі світлим волоссям, слов'янською зовнішністю й почали називати його *The angel* (*Ангел*). У процесі дитячої вимови англомовна одиниця *the angel* [ði: eɪndʒəl] перетворилася на [зіанджа], що й використав потім співак для самопрезентації.

Отже, початковим етапом творення оніма була семантична номінація, а саме метафоричне перенесення за зовнішністю: для дітей, які звикли до темноволосих людей, світле волосся учителя нагадувало їм зовнішність ангела, до того ж ця людина давала знання й допомагала їм, тобто робила добрі справи. Далі відбулися фонетичні трансформації, пов'язані з дитячим мовленням і тим фактом, що діти, не носії англійської мови, несвідомо трансформували чужомовне для них слово. У цьому разі можемо стверджувати, що первинно з'явилося прізвисько, яке потім український співак узяв для сценічних виступів собі за псевдонімне ім'я.

Ще один неофіційний антропонім утворено шляхом транскрибування цілого словосполучення з англійської мови українською й подальшого компонування в сценічну власну назву. Репер зі Львова, який співає в гурті «Глава 94», вигадав собі сценічне ім'я *Ванпанчмен*. Цей незвичайний псевдонім походить від назви японського коміксу «One punch man» і в дослівному пере-

кладі означає «людина одного удару». За способом творення цей онім комбінованого типу, семантико-синтаксичного й формально-фонетичного походження. Спершу відбувся семантичний процес — трансонімізація, коли власна назва коміксу (так званий ідеонім) перейшла до класу неофіційних антропонімів. Потім був процес зрощення словосполучення в одне слово, коли компоненти зливаються в одну цілісну лексичну одиницю без будь-яких формально-граматичних змін. Вважаємо, тут більшою мірою мають місце синтаксичні зміни (або щось проміжне між синтаксисом та семантикою), ніж словотвірні, бо у творенні не беруть участь афікси (суфікси, інтерфікси), слова не зазнають попередньо усічення. Далі відбулося транскрибування вимови англійської мовної одиниці *One punch man* [wʌn pʌn(t)ʃ mæn] кирилицею, тобто фонетичні модифікації. Таким чином, псевдонім *Ванпанчмен* уналежнюємо до онімів комбінованого типу, який пройшов кілька різноаспектних етапів формування і має такий ланцюжок творення: ідеонім *One punch man* → псевдонімне словосполучення *One punch man* → псевдонім *Операнчман* → [wʌn pʌn(t)ʃ mæn] → *Ванпанчмен*.

За таким принципом утворила псевдонімне прізвище співачка *Міка Ньютон*, справжнє ім'я якої Оксана Грицай. Жінка онімізувала англійське словосполучення *new tone*, поєднала в одне слово та затранскрибувала вимову утвореного оніма: словосполучення *new tone* → псевдонімне словосполучення *New tone* → псевдонім *Newtone* → [nju: toun] → *Ньютон*. Отже, маємо псевдонімне прізвище гібридного походження, де наявні семантичні зміни (онімізація), зрощення словосполучення в слово, фонетичні зміни (транскрибування).

Довгий ланцюжок творення сценічного прізвища має племінниця Софії Ротару, молода й амбітна співачка *Соня Кей* (у житті Софія Хлябич). Жінка пояснює, що твірною основою для оніма *Кей* послужило паспортне прізвище *Хлябич*, транслітероване латинкою. Від нього утнули більшу частину й залишили тільки першу літеру *К*, яка за транскрипцією вимовляється [kei], саме вимову англійської літери Софія переписала кирилицею й узяла за псевдонім. Ланцюжок творення: *Хлябич* → *Khliabych* (утинання) → *К* → [kei] → *Кей*. Додамо, що особове ім'я було трансонімі-

зовано з побутового мовлення, а паралельно існує англomовний варіант псевдоніма *Соня Кей* — *Sonya Kay*.

Актуальним є транскрибування слів з інших, окрім англійської, мов кирилицею; у досліджуваному псевдоніміконі це французька, німецька та грузинська мови. З французької мови походить псевдонім українського гітариста, музиканта з команди Дзідзьо, Ореста Галицького. Він використовує сценічне ім'я *Лямур*, що в перекладі означає «кохання» (твірним словом є французька лексема *l'amour*), тип номінації тут — комбінований, семантико-фонетичний. Спершу відбулася онімізація, перехід загальної назви до розряду власних, а потім транскрибування слова кирилицею: загальна назва *l'amour* → власна назва *L'amour* → *Лямур*.

За такою ж самою схемою було отримане псевдонімне прізвище українського письменника Віктора Михайлова, якого ми знаємо як *Віктор Вальд*. Твірним для неофіційного антропоніма стало німецьке слово *der Wald*, що в перекладі означає «ліс». Далі слово перейшло в розряд власних назв, від нього прибрали артикль, який функціонує з німецькими іменниками, затранскрибували кирилицею: *der Wald* → *Wald* → *Вальд*.

Затранскрибовану вимову грузинського словосполучення має поетеса *Патара Бачія* (справжнє ім'я Любов Печінка). Тут маємо семантико-фонетичний спосіб: метафоричне перенесення (грузинською словосполучення ჯაჭობა დაბო означає «маленький зайчик», далі транслітерація вимови і запис її українською): апелятивна модель ჯაჭობა დაბო → пропріальна модель ჯაჭობა დაბო → транслітерація → псевдонім Патара Бачія.

Незвичайний псевдонім має українська співачка *LAYA*, яку ми знаємо за псевдонімом *Єва Бушміна* (одна з колишніх учасниць гурту «ВИА Гра») чи на справжнє ім'я Яна Швець. Жінка захоплюється східними практиками й своє нове сценічне ім'я пов'язала із санскритом, де є слово *laya* / *лайя*, що перекладається як «розчинення». Потім для кращого звучання семантично перетолкованого імені співачка доточила до нього останню літеру *h*. Отже, маємо такий ланцюжок: загальна назва *laya* → онімізація *LAYA* + *H* → псевдонім *LAYAH* (маємо вияв графічної гри).

У нашому матеріалі зафіксовано один онім, який передає фонетичну вимову запозиченої російської власної назви. Прозаїк

і журналіст Дмитро Хопта підписує роботи як *Мітя Хопта*. Антропонім *Мітя* похідне від особового імені *Дмитро* та самостійно функціонує в російській мові (*Митя*), тоді як українською його використовують тільки з суфіксами (*Митрик*, *Митрусь*, *Митько*) або ж через звук [и] — *Митя* [Дзятківська, 2005]. Таким чином, автор транскрибував російський розмовний варіант свого імені; спосіб творення гібридний — формально-фонетичний та семантичний, бо наявна трансонімізація.

У неофіційних власних назвах сучасних митців сцени було віднайдено псевдоніми, що є симулякрами лексем. Щодо терміновизначення, то поняття *симулякр* (лат. *simulacrum*) уперше було використано в античній філософії й позначало копію від чогось, репродукцію. Проте в розвиткові філософської думки назване поняття модифікувалося й зараз має значення «зображення, копія, що немає оригіналу, репрезентація чогось, що насправді не існує» [Літ. енцикл., 2007, с. 393]. У мовознавчій роботі термін *симулякри лексем* використала В. Павлюк у процесі опрацювання неофіційних власних назв жителів Вінниччини. Зібраний матеріал мовознавиці засвідчив наявність прізвиць, що були етимологічно затемнені, їх не можна було пов'язати з якимось твірним словом, мовці не могли чітко пояснити значення таких імен. Дослідниця подала дефініцію, де зазначила, що *фонетичні симулякри лексем* — це слова, «організовані за принципом лексеми, але такі, що не мають ані власної семантики, ані етимологічної співвіднесеності з будь-якими твірними основами» [Павлюк, 2016, с. 162].

Сучасні псевдоніми музикантів підтверджують наявність симулякрів: саундпродюсер Роман Черенов → *Morphom*; співачка Наталія Шевченко → *Абіє*; реп-виконавець Іван Грига → *АбеоУ*; саундпродюсер Євген Яременко → *Pahatam*; музикант Микола Бондарчук → *Коледжіо*; діджей Дмитро Авксентьев → *Koloah*; співачка Любов Юнак → *Лавіка / Lavika*; піснетворець Юлія Дубиківська → *Ясеня*; музикант Павло Ленченко → *Sepasa*. Менше прикладів такого типу онімів зафіксовано в письменницьких псевдонімах: Віктор Могильний підписує роботи іменем *Вихтір Орклин*, Вікторія Стах має самоназву *Яніра Мева*. Причини творення симулякрів лексем можна пояснити фразою з інтерв'ю з Романом Череновим, де музикант говорить, що його псевдонім

Morphom — фейкове слово, яке він вигадав сам. Це слово виражає те, що захоче автор (маємо абсолютну свободу творчості та самовираження), а також Роману подобається звучання новотвору [Яцечко-Блаженко, 2018].

У псевдоніміконі сучасних співаків зафіксовано приклад фонетичної редуплікації. За визначенням зі Словника української мови в 11 томах, *редуплікацією* вважають спосіб словотвору, суть якого полягає в подвоєнні основи чи цілого слова [СУМ, т. 7, с. 483]. Проте ми вважаємо дискусійним питання стовідсоткового віднесення редуплікації до категорії словотворення. Серед неофіційних самоназв був знайдений псевдонім *DoDo*, який належить співакці Надії Дорофєєвій. Твірним словом є прізвище зірки, Надія взяла перший склад, подвоїла його та переписала латинкою: *Дорофєєва* → *ДоДо* → *DoDo*. На нашу думку, тут немає словотвірного засобу, словотвірної моделі, словотвірного значення, натомість твірною основою є перший склад із власної назви, тож цей псевдонім зараховуємо до формально-фонетичного способу творення. У псевдонімі *DoDo* наявна мовна гра — неофіційна власна назва Надії Дорофєєвої копіює назву птаха, що існував до XVII століття й був знищений людиною через свою довірливість. Співачка знає історію птаха додо (маврикійського дронта), а також символіку цього орнітоніма (наївність, надмірну довірливість, простакуватість).

Підсумовуючи, варто наголосити, що формально-фонетичний тип номінації є малопродуктивним у псевдоніміконі сучасних письменників та зірок шоу-бізнесу. В аналізованому нами матеріалі названий тип творення онімів представлений перестановкою складів, додаванням, вилученням чи заміною фонем у слові, написанням слова навпаки та членуванням його на дві частини (особове ім'я та прізвище); українсько-російською інтерференцією (суржиком), транскрипцією вимови чужомовних (англійська, німецька, французька, грузинська) слів кирилицею, оглушенням в кінці власної назви, заміною [и] на [і], пом'якшенням попереднього приголосного перед [e]; фонетичною редуплікацією. Знайдено єдиний випадок творення паліндрому на основі двостороннього прочитання імені й прізвища співака — *Ivan Navi*.

У зібраному матеріалі засвідчено існування симулякрів (фейкові звукові комплекси, оформлені як лексеми); вплив суржикового мовлення, яке, можливо, несвідомо підтримують сучасні митці, укорінюючи у свої сценічні імена. Також на противагу псевдонімам українських митців ХХ століття [Павликівська, 2010], на псевдонімотворенні сучасних культурних діячів позначилося вживання чужомовної, а найбільше англійської мови, яку широко використовують як у текстах пісень, так і в самонайменуванні. Формально-фонетичний тип номінації може містити елементи мовної гри, які вдало реалізовані в перестановці чи зміні фонем власної назви культурного діяча.

Крім «чистого» вияву *формально-фонетичного* типу засвідчено «змішані» варіанти: *семантико-фонетичний*, *словотвірно-фонетичний* та *семантико-синтаксично-фонетичний*. За кількісним виявом найбільше псевдонімів створено шляхом формально-фонетичного типу номінації, семантико-фонетичних онімів вдвічі менше (за математичним співвідношенням формально-фонетичні неофіційні власні назви та семантико-фонетичні співвідносні як 2:1), а *словотвірно-фонетичні* та *семантико-синтаксично-фонетичні* типи виражені поодинокими випадками.

2. 3. Формально-фонетичний тип номінації

2. 3. 1. Загальний коментар

Одним із перших мовознавців, який звернув увагу на появу нових слів шляхом семантичних змін (1928 р.), був Л. Щерба; далі цю концепцію підхопив В. Виноградов, який висловився, що поряд з морфологічними та синтаксичними способами творення слів існує ще семантичний спосіб [Виноградов, 1972, с. 44].

Мовознавці до сьогодні дискутують про лексико-семантичний спосіб творення слів, то залучаючи його до сфери наукових зацікавлень дериватологів, то виносячи за межі словотвору. Слушною є думка українського лінгвіста Івана Ковалика, який писав, що «слова, утворені семантичним способом словотвору, належать до лексикології як готові лексеми, але процес і спосіб

їх утворення належить до сфери семантичного словотвору, у результаті діяння якого утворюється нова лексемна одиниця, відмінна структурно й семантично від твірного слова. Одним зі способів утворювання нових слів є надання наявним словам нових лексичних значень, у результаті чого в мові з'являються лексичні омоніми. Цей спосіб словотвору називають семантичним (лексико-семантичним). У сучасній українській мові таким способом <...> утворено багато власних назв: топонімів, антропонімів тощо (місто Долина, село Гаї, прізвища Хрущ, Сорока і под.). Віднести ці процеси виключно до лексикології — це значить не охопити багатьох словотвірних процесів» [цитуємо за: Жовтобрюх, 1979, с. 27].

У роботах мовознавців функціонують різні терміни на позначення процесу творення нових слів за допомогою семантичних модифікацій: *лексико-семантичний спосіб словотвору* (В. Горпинич, О. Земська, І. Ковалик); *лексико-семантична деривація* (Н. Тропініна); *семантична транспозиція* (В. Телія); *семантична деривація* (О. Голанова, Н. Прохорова) тощо. Ми розглядаємо творення псевдонімів з погляду номінативних процесів, тому вживатимемо термін *семантична номінація*.

Семантичний тип номінації є найпоширенішим у сучасному культурно-мистецькому псевдоніміконі: і письменники, і співаки активно утворюють неофіційні власні назви за допомогою семантичних перенесень. Сутність семантичної номінації полягає в переосмисленні лексичного значення твірного слова при збереженні його звукової структури. За словами мовознавця В. Горпинича, у процесі лексико-семантичної деривації формально-структурні засоби словотворення не беруть участі у формуванні слова, усі зміни проходять на семантичному рівні, «формантом є зміна семантики» [Горпинич, 1999, с. 131]. Більшість псевдонімів сучасні митці створили за допомогою семантичних модифікацій, зокрема застосували процеси *онімізації* або *трансонімізації*.

Про синтаксичний тип номінації в ономастичних роботах згадують не часто. Загалом дослідники обмежуються використанням структурної класифікації онімів, виділяють *прості*, *складні* та *складені* власні назви [Павлюк, 2016, с. 155–156]; одно-

слівні та багатослівні [Павликівська, 2010]; одночленні, двочленні, тричленні та описові назви [Керста, 1984].

У поданій роботі до синтаксичного типу номінації ми додали власні назви, що за структурою відрізняються від звичних антропонімних формул «особове ім'я + по батькові»; «особове ім'я + прізвище»; «особове ім'я + по батькові + прізвище» та наближаються до складнопідрядних, інколи складносурядних словосполучень, а також псевдоніми, утворені за допомогою редуплікації, прикладковикористання, зрощення й утинання на синтаксичному рівні. Названий тип номінації в псевдоніміконі сучасних українських митців майже неможливо відокремити від семантичного, тому слід говорити про комбінований семантико-синтаксичний тип.

2. 3. 2. Семантичний тип номінації. Онімізаційні й трансонімізаційні процеси в однокомпонентних псевдонімах сучасних митців

До семантичного, або як його ще називають, лексико-семантичного способу належать псевдоніми, появу яких спричинили різні семантичні зміни. Особливістю лексико-семантичної деривації є «поява похідного слова, яке зберігає звукову оболонку твірного [Горпинич, 1999, с. 131], тобто слово отримує певні семантичні модифікації за сталої зовнішньої форми. Цей тип номінації є домінуючим для псевдонімікону сучасних митців.

Мовознавці виділяють різновиди семантичної номінації; наприклад, максимально узагальнено цей спосіб творення групують за двома процесами: *онімізація* (деякі вчені вживають поняття *транспозиція*) та *трансонімізація*. Щодо власних назв ці терміни використовував відомий український ономаст Юрій Карпенко [1990], який зазначав, що *онімізація* є переходом лексеми з інших лексико-граматичних категорій (апелятивного шару слів) до групи власних назв, а *трансонімізація* — це переміщення власної назви з одного ономастичного розряду в другий. Щодо терміна *транспозиція*, який часто використовують у значенні онімізації, то вперше його ввів швейцарський лінгвіст Шарль Баллі, який у праці «Загальна лінгвістика та питання французької

мови» зазначав про двоїстість характеру мовного знака [Балли, 1955, с. 138]. У сучасному мовознавстві транспозиція є різноплановим поняттям, до якого є два підходи: у широкому розумінні це будь-яке переносне вживання мовної форми, що відбувається на різних мовних рівнях (наприклад, уживання теперішнього часу для позначення майбутнього, або ж використання розповідного речення зі значенням наказового); у вузькому значенні — це перехід слова з однієї частини мови до іншої [Мельник, 2010, с. 62]. З огляду на те, що термін *транспозиція* є багатозначним, використовуватимемо термін *онімізація*.

Псевдоніми, що складаються з одного слова, є однокомпонентними, утворюють маленьку групу (138 власних назв). За формальними показниками це оніми як апелятивної (40 онімів), так і пропріальної природи (98 онімів), проте останніх виявлено більше.

За частиномовним типом твірної основи однокомпонентні псевдоніми *апелятивного* походження поділяємо на ті, що походять від іменника (*Фагот, Агрус, Ангел*; зокрема й від іменника з опредметненим значенням *Стук, Позитив*); субстантивованих прикметника (*GARNA, INAIA, VILNA, Omnia*), дієслова (*Лизунчак*), займенника (*KOTRA*). Перелік подано в порядку спадання, тобто в однокомпонентних псевдонімах, які утворені шляхом онімізації, найчастіше твірною основою є іменник.

За семантикою маємо такі типи онімізованих власних назв:

- 1) опис особи за її зовнішніми / внутрішніми рисами (*Суперблондинка, Лизунчак, Крихітка, Позитив, Shy, GARNA, INAIA, VILNA, Joneser*);
- 2) назва професії, роду занять (*Artisto, Інквізитор, Синоптик*);
- 3) родинна співвіднесеність (*Дзідзьо, Опика*);
- 4) назви кольорів (*Чорний, Pinky*);
- 5) релігійні (*ЛАУАН* (з санскриту — розчинення), *Ангел*) та абстрактні поняття (*Невідомість, Паліндром, Слава, Стук*);
- 6) світ флори, фауни (*Дельфін, Дикобраз, Хобот, Агрус, Румбамбар, М'ята, Колос*), астрономії (*Луна, Sun*);
- 7) назви предметів людської діяльності (*Фагот, Aircraft, Lego, Bolt, Diezel, QUANT*).

Не всі однослівні псевдоніми мають суто семантичний спосіб творення. У досліджуваному матеріалі наявні оніми семанти-

ко-словотвірного (*Дико, Суперблондинка, Лизунчак*) та семантико-фонетичного походження (*Artisto, Diezel, LAYAH, INAIA*).

Зауважимо про вплив інших мов на творення поданих псевдонімів. Із наявних моделей можемо спостерігати українсько-російську інтерференцію на лексичному рівні в псевдонімі *Луна*, що належить українській співачці Христині Герасимовій; *INAIA* — співачка, автор пісень Катерина Рогова; англомовні запозичення: *LAUD* («хвала, хвалити, прославляти») — співак Владислав Карашук; *Joneser* («людина, яка сильно чогось бажає, іде до мети та бере все від життя») — Станіслав Веречук; *Aircraft* («літак») — Данііл Меркулов; санскрит: *LAYAH* — Яна Швець; латинська мова: *Omnia* («все») — Євген Смирнов.

Слід сказати і про наявність української лексики, використаної у творенні псевдонімів з метою додання власне українського колориту. Це слова *агрус, румбамбар* (діалектне слово, побутує в бойківських говірках [Грещук, 2016, с. 8]), *м'ята* (згадаймо народну символіку, де ця рослина посідала важливе місце у весільній обрядовості, слугувала оберегом для маленької дитини, разом з рутою використовувалася для відвернення злих духів [ЕССКУ, с. 83]: музиканти *Агрус* (Володимир Гуляк) і *Румбамбар* (Сергій Гуляк), співачка *М'ята* (Юлія Загорська).

Термін «трансонімізація» означає перехід власної назви з одного ономастичного розряду в другий: наприклад з топонімів до ергонімів (*місто Харків — готель «Харків»*); з антропонімів до зоонімів (*хлопець Вася — кіт Вася*); з міфонімів до космонімів (*бог Юнітер — планета Юнітер*) тощо. За словами Ю. Карпенка, трансонімізація є найпоширенішим різновидом лексико-семантичного способу творення нових слів [Карпенко Ю., 1990, с. 36] і це дійсно так. У зібраних однокомпонентних псевдонімах трансонімізовані одиниці становлять 71%. За типами запозичень їх можна поділити на дві групи: власні назви *реального* світу (це антропоніми, топоніми) та власні назви *ірреального* світу (персонажі з фільмів, мультфільмів, художньої літератури, сценаріїв тощо); або ж розмежувати імена за двома принципами найменування: *відіменний* (коли власна назва має мотиваційний зв'язок зі справжнім ім'ям автора) та принцип *латенції* (що справжнє ім'я приховане).

Для класифікації скористаємося термінами з робіт відомих ономастів та визначимо *теоніми* як власні назви богів, божественних створінь, *персоніми* — власні назви вигаданих персонажів з творів, *ергоніми* — власні назви людських спілок, організацій, об'єднань тощо [Німчук, 1996; Торчинський, 2010].

Шляхи трансонімізації в псевдоніміконі митців (чим може бути твірне слово):

1) антропоніми в різних модифікаціях (чужомовні та власне українські; офіційний і неофіційний антропонімікон: особові імена, прізвища та прізвиська);

2) персоніми;

3) теоніми;

4) ергоніми;

5) топоніми.

Найбільша група власних назв, яка була трансонімізована в однокомпонентні псевдоніми, — це антропоніми в різних варіаціях. Узагальнено їх структуруємо на дві категорії: псевдоніми, пов'язані із паспортними власними назвами (їх менше, третя частина) й ті, що не мають зв'язку зі справжнім іменем, по батькові чи прізвищем особи.

Псевдоніми, пов'язані із паспортними власними назвами, поділяємо на:

1) паспортні особові імена митців в їхніх іншомовних варіантах: *Анетті* від Анна Жернова; *Алекс* — Олександр Сірий; *Нік* — Микола Соляр; *Александро* — Олексій Цимбалюк; *Наталі* — Наталія Пилип'юк; *JULYANA / Джуляна* — Юліана Клименко;

2) особові власні назви митців, запозичені з розмовного мовлення: *Димко* від Дмитро Білоус; *Льолік* від Олексій Курбаков; *Аничка* — Анна Чеберенчик; *Альона* — Олена Омаргалієва; *Таяна / TAYANNA* — Тетяна Решетняк;

3) особові імена, оформлені графічно з допомогою латиниці: *OLEGG* — Олег Винник; *К.А.Т.У.А* — Катерина Рогова; *ROZHDEN* — Рожден Анусі; *INGRET* — Інгрет Костенко;

4) прізвища митців, оформлені графічно; з допомогою латиниці чи кирилиці: *KHAYAT* — Андрій Хайат; *SAVKA* — Сергій Савка; *Grohotsky* — Ігор Грохотський; *TARABAROVA* — Світлана Тарабарова; *ЯрмаК* — Олександр Ярмак; *Erômin* — Євген Єрьомін; *БерезюК* — Володимир Березюк; *Loboda* — Світлана Лобода).

З поданої класифікації очевидно, що митці як твірну основу у творенні псевдонімів активно використовують свої імена чи прізвища, але імена по батькові лишаються не задіяними. У цій категорії відбито характерну рису сучасного псевдонімікону зірок: псевдонім уже не приховує особистість, а перетворюється в так званий бренд, який слугує для окреслення творчого Я митця, сприяє його виокремленню з мистецької спільноти, індивідуалізації персони. Тобто на зразках цих псевдонімів можемо спостерігати тенденцію пріоритетності номінативної, експресивної, характеристичної функції.

Псевдоніми, що не пов'язані із паспортними власними назвами, за твірну основу мають *антропоніми* (особові імена в різних варіаціях, трансонімізовані прізвиська тощо), менше в кількісному вияві *теоніми* (з давньоримських, грецьких, скандинавських, слов'янських, шумерських вірувань), *персоніми* (з художніх творів, сценаріїв фільмів, мультфільмів, спектаклів), *ергоніми* (назви об'єднань), декілька *топонімів*.

Відкритий інформаційний простір й широкі можливості мережі інтернет дозволяють вивчати інші культури, сприймати їх здобутки в художній, мистецькій сфері. Це все відбилося на сучасному псевдоніміконі українських митців, які, керуючись певними причинами, почали обирати незвичні особові імена з ономастиконів різних народів: співачка Юлія Донченко — *Maxima*; реп-виконавець Сергій Дем'янюк — *Ліон*; солістка групи «SMS» Анастасія Гаврилюк — *Virginia*; співачка Тетяна Ярмак — *TaLila*; співачка Ганна Седокова — *Аннабель*; Катерина Прищепка — *ILLARIA*; Катерина Рогова — *ІЯ*; музикант Олег Сук — *Джон*; співачка Катерина Сміюха — *Кайра*; Вікторія; співак Юрій (прізвище митець приховує) — *Тамерлан*; поетеса Юлія Дубиківська — *Аглая*; співачка Анастасія Кочетова — *Еріка*; поетеса Євгенія Кор — *Жан*; співачки Наталя Захур — *Камалія / Kamaliya*; Анастасія Харламова — *Stacie*; поет Сергій Кузьков — *Северин*; саунд-продюсер Назарій Гук — *Юлік / JULIK*; співак Олексій Піддубний — *Джанго*.

У значно меншій кількості функціонують слов'янські імена в псевдоніміконі митців. Їх обрали співачка Олена Тополя — *Альоша*; музикант Михайло Вітюк — *Vakula*; співачка Вікторія Врадій — *Руся*; поетеса Юлія Дубиківська — *Я-ся*; гуморист Сергій

Казанін — *Степан*; гітарист Олег Турко — *Лесик*; співачка Ольга Камінська — *Слава*; співачка Марина Юрасова — *Млада*; співачка Тереза Балашова — *СолоХа*.

Творчі особистості, обираючи такі імена, мають на меті вирізнитися незвичним і неповторним псевдонімом; бути схожими на митців Заходу; мріють про можливе подальше розширення меж своєї творчої діяльності та плекають бажання бути популярними за кордоном (*Анабель, Virginia, Джон, Андріана*); виражають свої амбіції, світобачення, самохарактеристику (*Maxima, ILLARIA*), або ж використовують ім'я як амулет, де «програмують» себе на успіх (*Еріка*).

Наприклад, Катерина Прищепа вибрала ім'я *Ілларія / ILLARIA*, що в перекладі з латинської (*hilaris*) означає «весела, радісна». За словами жінки, такий псевдонім приніс в її життя більше сонця, радості, енергії та наснаги, яку вона даруватиме людям. Співачка Анастасія Кочеткова називалася в певний період своєї кар'єри *Ерікою*. Жінка тільки розпочинала творчий шлях, бажала стати відомою, тому й обрала сценічне ім'я *Еріка*, яке для неї символізувало могутність та перемогу. Це підтвердження знаходимо в одному інтерв'ю з Анастасією, де співачка говорить про себе: «Насті Кочетовій не щастило так, як Еріці. А ось ім'я *Еріка* всім сподобалося, і вийшов гарний старт творчого шляху». Таким чином, псевдонім для співачки відтворив її життєве кредо (йти до мети, стати відомою), був маніфестом, програмою дій і навіть амулетом. Тут варто згадати, що серед багатьох принципів вибору імен наші предки інколи реалізували ідеєю, що отримана дитиною власна назва буде впливати на її життя, виконуватиме певну оберегову функцію. Це є очевидним й у виборі псевдоніма, коли особа, створюючи сценічну назву, вірить у «пророче» ім'я, яке забезпечить їй успіх та визнання.

Крім особових імен, до категорії однокомпонентних псевдонімів можуть переходити прізвиська. Зрозуміло, що митці хочуть мати красивий псевдонім, який вигідно окреслюватиме сценічний образ, тож прізвиська, що мають образливе чи принизливе значення, не потраплять у категорію псевдонімікону. Трансонімізували прізвиська клавішник гуртів «Друга Ріка» та «Dazzle Dreams» Сергій Гера (шкільне прізвисько *Шура* → псевдо *Шура*) та музикант Олексій Піддубний (прізвисько в армії *Джанго* (бель-

гійський музикант) → псевдо *Джанго*). Сергій Гера говорить, що прізвисько *Шура* з'явилося в шкільні роки й було випадково створене його вчителем, коли останній робив переключку та переплутав прізвище хлопця. Сергієві така метаморфоза сподобалася і він уже в дорослому житті обрав прізвисько *Шура* за псевдонім. Олексій Піддубний отримав прізвисько *Джанго*, коли перебував на службі в армії. Його назвали на честь бельгійського музиканта *Джанго Рейнхардта*, бо у вільний час парубок часто грав мелодії з репертуару свого кумира. Згодом, це ім'я стало псевдонімом Олексія.

Важко одразу визначити, за допомогою онімізації чи трансонімізації створено псевдонім *Сірий*, який певний час на початку своєї кар'єри на радіо використовував телеведучий, актор, комік Сергій Притула. На перший погляд, тут наявна онімізація, субстантивация прикметника, перехід у власну назву. Але насправді маємо трансонімізаційний процес, бо *Сірий* — дитяче прізвисько, яке часто отримують хлопці на ім'я Сергій у юнацькому колективі. Отже, це перехід вже створеної неофіційної власної назви, прізвиська, до категорії інших неофіційних власних назв, зокрема псевдонімів.

Теоніми, або власні назви богів, запозичені з вірувань різних народів, трансонімізували до псевдонімікону Наталія Дзеньків (*Лама*), Світлана Кравчук (*Ейра* / *Еура*), Галина Гаврилко (*Аврора*) та Юлія Дубиківська (*Леся*, *Аглая*). Так, Наталія Дзеньків, шукаючи натхнення та вдачі, обрала псевдонім *Лама*. Спершу можна передбачати онімізацію загальної назви тварини «лама» у власну або ж утворення псевдоніма шляхом утинання частини назви духовного лідера послідовників буддизму «далай-лама». Проте, за словами співачки, її сценічне ім'я походить із давньошумерської міфології, де *Лама* — власна назва вищої сили, покровителя людської індивідуальності, обдарованості.

Співачка Світлана Кравчук назвалася *Ейрою* (*Eyra*), богинею повітря, яка за скандинавськими віруваннями мала цілющі властивості. Світлана обрала ім'я з таким значенням, бо мріє зцілити українську культуру через музику. Виконавиця пісень, солістка дуету «Барселона», Галина Гаврилко вибрала собі сценічну власну назву зі стародавньої римської культури, назвавшись *Авророю*, богинею ранкової зорі. А поетеса та прозаїк Юлія

Дубиківська паралельно використовує кілька імен: свої майстер-класи з танців публікує під іменем *Леля*. За стародавніми словянськими язичницькими віруваннями *Леля* була дочкою богині Лади, покровителькою молодих закоханих пар. Інший псевдонім Ю. Дубиківської — *Аглая* — за грецькою міфологією належить одній з трьох богинь-грацій веселощів та радощів життя; під цією самоназвою жінка веде в інтернеті езотерично-філософську рубрику.

Стає очевидним, що сучасні мисткині вибирають назви богинь для характеристики своєї творчості з метою отримати удачу, успіх, або вони бажають мати незвичайне сценічне ім'я, прописати своє творче кредо (ми не зафіксували псевдонімів-теонімів, які б належали чоловікам).

Співаки активно обирають сценічні імена з групи персонімів, тобто проходить трансонімізація до псевдонімів власних назв вигаданих персонажів, запозичених із художніх творів, фільмів, сценічних постановок тощо. Наприклад, із літературного твору відомого російського автора запозичила псевдонім молода співачка Катерина Гуменюк, відома нам як *Ассоль*. Жінка назвалася іменем головної героїні твору Олександра Гріна «Пурпурові вітрила». Вона вибрала таке ім'я, бо виконувала на початку кар'єри пісню з однойменною назвою повісті й асоціювала себе з художнім образом *Ассоль*.

Сучасні митці більше власних назв запозичують із кінофільмів, мультфільмів, різних шоу-програм; цьому сприяють такі позамовні чинники, як популярність інтернету, відхід книг для сучасної молоді на другий план тощо. Співачка Світлана Кравчук, подивившись фільм «Аватар», уподобала образ богині Ейви, душі вигаданої планети Пандори, що є ніби об'єднувальним центром усього живого, колективним розумом, доброю охоронною силою. Для Світлани цей художній теонім символізує спокій та рівновагу, якої жінці часто не вистачає, тому співачка вибрала ім'я Ейва як псевдонім.

Вокаліст гурту «Танок на майдані Конго» Олександр Сидоренко назвався Фоззі. Парубок колись працював на музичному каналі в когорті ведучих, які на вимогу керівництва мусили обрати собі будь-яке ім'я, але щоб воно обов'язково починалося на букву «Ф». Олександр позичив власну назву зі свого улюбленого аме-

риканського шоу «Муппети» («The Muppets»), де був ляльковий персонаж — ведмедик Фоззі.

Співачка й актриса Олена Петрова обрала псевдонім, коли грала на сцені в рок-опері «Містер Скворода» богиню Аструю. Жінці сподобався образ і символіка персонажа (Астрая — покровителька мистецтв) і ця власна назва стала для Олени сценічним іменем. А ось актор, співак Ігор Бірча, зігравши головну роль у комедійному серіалі «Віталька», прокинувся відомим і взяв це ім'я вже за псевдонім. Виконуючи пісні під іменем Вітальки, Ігор грає образ хлопця з серіалу, який так сподобався народу, та повертає до себе увагу глядачів.

Співачка Наталія Пилип'юк у різні часи творчої кар'єри мала різні псевдоніми. Один період вона виступала під іменем Нікіта (варто зауважити, що це було до створення Юрієм Нікітиним музичного колективу «NikitA» з Дар'єю Астаф'євою та Юлією Кавтарадзе), що походить з однойменного франко-італійського фільму Люка Бессона. Наталії сподобався образ головної героїні — сильної, рішучої жінки, яка долає всі негаразди, тож вона обрала це ім'я за сценічне. Так само кіноіндустрія лишила свій відбиток на світогляді ще однієї співачки, актриси, радіоведучої Світлани Третьякової. Свій псевдонім жінка запозичила з фантастичного бойовика Люка Бессона «П'ятий елемент», там була головна героїня на ім'я Лілу і співачка графічно зобразила свій псевдонім саме так *LILU*.

Окремою категорією власних назв, що також трансонімізовано в категорію однокомпонентних псевдонімів є *ергоніми*. Існують різні підходи до трактування цього поняття. Спершу про нього писала мовознавець О. Суперанська, яка хоч і не називала термін «ергонім», проте окреслила його межі, зазначивши, що йдеться про власні назви на позначення «підприємств, установ, суспільств, об'єднань» [Суперанская, 2007, с. 196]. Н. Подольська в Словнику ономастичної термінології презентує ергонім як «власну назву ділового об'єднання людей, зокрема союзу, організації, установи, корпорації, підприємства, суспільства, закладу» [Подольська, 1988, с. 166]. За ретельного вивчення межі поняття «ергонім» весь час розширюються та доповнюються, тому ми під час тлумачення цього терміна беремо за основу визначення

М. Торчинського, який вважає ергонімом «власні назви постійних чи тимчасових об'єднань людей» [Торчинський, 2010, с. 93].

На нашу думку, до ергонімів також варто залучати власні назви музичних гуртів. На матеріалі сучасного українського псевдонімікону було виявлено ергоніми, що перейшли в категорію неофіційних власних назв митців. Відбувся семантичний, зокрема метонімічний перехід, коли назва групи, у якій грає / співає відома особа, стає вже для неї псевдонімом. Маємо реалізацію моделі «частина → ціле», коли одна людина стає уособленням цілої команди, що працює в музичній сфері. Такі псевдоніми мають Підлужний Андрій (*НИЧЛАВА*, *NICHLAVA*) — перенесення назви з групи «*NICHLAVA*»; Андрій Антоненко (*Riffmaster*) — український рок-гурт «*Riffmaster*»; Андрій Запорожець (*SunSay*) — гурт «*SunSay*».

За словником Н. Подольської топонімами називають розряд власних назв, які позначають природні об'єкти Землі та об'єкти, створені людиною й чітко зафіксовані територіально в певному регіоні (село, місто і т. ін.) [Подольская, 1988, с. 127]. Зібраний нами матеріал засвідчив два топоніми, що перейшли в процесі трансонімізації до псевдонімікону сучасних митців. Один із них належить співачці Олені Янчук, яка обрала неофіційне ім'я Росава. Жінка виконує музику в народному стилі, тому захотіла відобразити в псевдонімі любов до різної землі та назвалася на честь ріки Росави (річка в Україні, несе свої води в Київській та Черкаській областях). У групу однокомпонентних псевдонімів ми не випадково занесли власну назву *Cape Cod*. Цей онім мовою оригіналу позначає географічну назву — півострів Кейп-Код в Атлантичному океані. Таке неофіційне ім'я обрав успішний київський музикант Максим Сикаленко.

Однокомпонентні псевдоніми із затемненою семантикою належать музиканту з гурту «Епіцентр Унії» Сергію Кошелю (*Вальд*); учаснику групи «4 Королі» Сергію Семенову (*Снейкі*) та реперу Андрію Шалімову (*Фріл / Freel*). Можливо, це прізвиська, які митці отримали у своїх колективах та перенесли до категорії псевдонімікону.

У групі трансонімізованих псевдонімів наявні псевдоандроніми, тобто псевдоніми у вигляді чоловічого імені чи прізвища, обрані авторами-жінками. В проаналізованих однокомпонентних

псевдонімах в основі псевдоандронімів закладено певним чином графічно оформлені чоловічі імена *NikimA* (співачка Наталія Пилип'юк); *Альоша / Alyosha* (співачка Олена Тополя); *SOLOMON* (співачка Яна Соломко); *Жан* (журналістка, поетеса Євгенія Кор). Варто зауважити, що ці імена належать співачкам та поетесі й журналістці, жінкам публічним, яких ми часто бачимо в ЗМІ. Тож у культурно-мистецькій сфері псевдоандронім як тип псевдоніма не створений з метою втаємничення постаті автора, а слугує для вираження авторського кредо, створення цікавого образу, для акценту на рисах характеру особи, це данина певним спогадам / подіям, що мали місце в реальному житті тощо.

Іноді псевдонім має множинну мотивацію, наприклад, *Махіма* (Юлія Донченко) свій вибір пояснила декількома причинами: 1) зовнішня схожість жінки з королевою-консортом Нідерландів Мاکсимою; 2) бажання співачки втілити своє робоче кредо «працювати на максимум, бути максималістом». Таким чином ми маємо декілька пояснень вибору саме такого неофіційного антропоніма для сцени: це й жіноче чужомовне власне ім'я, і в той же час апелятивна лексема «максима / махіма». Так само множинну мотивацію має псевдонім *Слава*, з яким виступає співачка групи «НеАнгели» Ольга Камінська. З одного боку, ми можемо говорити про процес трансонімізації, тобто переходу власної назви *Слава* (скорочена форма від офіційних імен, які закінчуються на *-слава*: *Владислава*, *Мирослава*, *Станіслава*, *Ярослава*) з розмовної сфери до псевдонімікону. З іншого боку, історія створення псевдоніма свідчить про те, що імена співачок групи своїм значенням виражають ті риси, які дівчата бажали отримати після дебюту, а, отже, у такому разі маємо онімізацію загальної назви слава до класу власних назв, псевдонімів.

Усе сказане дає змогу висновкувати, що трансонімізаційні процеси в утворенні однокомпонентних псевдонімів превалюють над онімізаційними. За частиномовним статусом онімізовані власні назви походять від іменників, прикметників, дієслів, займенників та прислівників. За семантичними принципами номінації такі псевдоніми виражають фізичні та психологічні риси особи, рід діяльності, родинні зв'язки, характеристику індивідуума щодо географічних, космічних об'єктів, реалій флори

й фауни, релігійних та абстрактних понять і навіть предметів людської діяльності.

Однокомпонентні трансонімізовані одиниці становлять 71% і походять від антропонімів, персонімів, теонімів, ергонімів, топонімів. Серед антропонімів, що перейшли в мистецький псевдонімікон, задіяні особові імена, які не мають стосунку до паспортних даних митця та справжні особові імена й прізвища, що були певним чином модифіковані. Використання останніх утворює думку, що функція приховування особи не для всіх мистецьких псевдонімів є головною, хоча повністю заперечувати її ми не можемо, бо в матеріалі наявні сценічні назви, які дійсно маскують справжнє ім'я особистості (співачки *Андріана, Angela*, танцівник *Дельфін*, співак *Тамерлан*).

Деякі неофіційні мистецькі імена мають множинну мотивацію (*Слава, Maxima, Pinky*), коли в основу появи псевдоніма покладено дві мотиваційні ознаки й не можна чітко визначити, що ж було первісним або що переважало в процесі творення оніма. Наявність у категорії псевдоандронімів (іменування жінки чоловічою власною назвою) та відсутність псевдогінімів (іменування чоловіка жіночою власною назвою) свідчить про певні позамовні чинники в процесах псевдономінації (наприклад, підсвідоме бажання жіноцтва бути на рівні з чоловіками, через псевдоандронім виражати певне авторське кредо тощо).

2. 3. 3. Семантико-синтаксичний тип номінації. Онімізаційні й трансонімізаційні процеси в багатокомпонентних псевдонімах

У цьому параграфі ми розглянемо двокомпонентні псевдоніми сучасних українських митців, що побудовані за формулою «особове ім'я + прізвище», виведемо розряди двослівних неофіційних власних назв й подамо їхню характеристику; надалі прокоментуємо псевдоніми, що відрізняються від звичної антропонімної формули, оскільки схожі на словосполучення підрядного або сурядного типу.

За класифікацією Н. Павликівської щодо принципів найменування псевдоніми можна поділити на дві великі групи: *відіменні*

(ті, що мають в основі справжню власну назву особи) й ті, що створені за принципом *латенції* (повне приховування імені автора, паспортні дані під час творення псевдоніма використані не були) [Павликівська, 2012].

Групу **відіменних** двокомпонентних псевдонімів «особове ім'я + прізвище» поділяємо на три розряди:

- 1) змінене тільки особове ім'я;
- 2) змінене тільки прізвище;
- 3) видозмінене справжнє особове ім'я та прізвище.

За названими розрядами можемо припустити градацію ступенів втаємничення особи. У першій групі його майже немає, у псевдонімах другої групи вже проявляється певне приховування особистості під новим прізвищем, а ось у третій наявне ще більше.

2. 3. 3. 1. Псевдоніми зі зміною особового імені

Двокомпонентні псевдоніми, у яких змінене тільки справжнє особове ім'я митця, мають таку формулу: «змінене або певним чином модифіковане особове ім'я + справжнє прізвище»; утворені за допомогою трансонімізації. Виявлено два варіанти переходу особових назв до категорії псевдонімів:

1) з розмовного мовлення (найчастіше це гіпокористичні варіанти справжніх імен: Юрій Прохасько → **Юрко** Прохасько; Юрій Покальчук → **Юрко** Покальчук; Юрій Винничук → **Юрко** Винничук);

2) з офіційного антропонімікону (справжнє особове ім'я замінено на вигадану власну назву Сніжана Біла → **Ліна** Біла; Ольга Вінницька → **Альона** Вінницька).

Письменники й співаки активно застосовують для псевдоніма не повну офіційну форму власного імені, а її розмовний варіант (Катерина Штанко → **Катя** Штанко; Тетяна Малярчук → **Таня** Малярчук; Лариса Радченко → **Лора** Радченко; Теодор Лещак → **Тед** Лещак; Олександр Подерв'янський → **Лесь** Подерв'янський; Ольга Полякова → **Оля** Полякова; Ігор Бірча → **Гарік** Бірча).

Пояснити превалювання розмовних форм імен перед офіційними в псевдонімних назвах сучасних митців можемо через

концепцію онімічного фрейму О. Карпенко. За її дослідженнями, лексикон особи, наповнений власними назвами, поділяється на чотири кола. Спершу ідуть особові імена родичів та друзів, далі тричленна антропонімна формула імен колег та знайомих в усіх варіаціях (імена і по батькові, імена та прізвища); третім колом для індивідуума є люди, які йому відомі, але він з ними не знайомий особисто (історичні особи, сучасні діячі культури, науки тощо) [Карпенко О., 2004]. Різниця між двома першими колами і третім у тому, що в останньому власну назву «пізнають не від денотата до імені, а від імені до денотата» [Карпенко О., 2004, с. 98]. Четверте коло антропонімів постає як «коло невідомості». Це власні назви, про існування яких людина здогадується, але вони не входять до її лексикону, так звані безденотатні антропоніми.

З огляду на викладене вище, псевдоніми входять у третє антропонімне коло (від імені до денотата), але щоб зблизитися із шанувальниками, здаватися їм «своїми», творчі особи обирають для сценічного іменування розмовний варіант особового імені, таким чином ніби прирівнюючи себе до власних назв першого кола. Звісно, у першому колі зазвичай існують однокомпонентні оніми, але оскільки авторський псевдонім ще має бути унікальним і принаймні виконувати функцію індивідуалізації та диференціації особи, виокремлення її серед інших Лесів, Тань, Кать, то для цього додають прізвища.

Псевдоніми, де автор тільки видозмінює наявну особову назву, мають багато демінутивів. Митці вибирають відповідники своїх імен зі зменшувально-пестливими суфіксами для чоловічих особових імен **-к(о)**, **-ик** (*Любко* Дереш ← Любомир Дереш; *Лесик* Панасюк ← Олексій Панасюк); для жіночих особових імен **-к(а)**, **-очк(а)**, **-ис'(а)**, **-ус'(а)** (*Ірися* Ликович ← Ірина Ликович; *Дарочка* Москаленко ← Дарина Москаленко; *Наталка* Поклад ← Наталія Поклад; *Катруся* Танчак ← Катерина Танчак; *Наталка* Пилип'юк ← Наталія Пилип'юк).

Наголосимо на тому, що попри виразний словотвірний аспект, ми уналежнюємо ці власні назви до семантичного типу номінації, оскільки такі оніми не є новоутвореними, вони функціонують у розмовному стилі, а митці трансонімізували їх до категорії псевдонімів. Демінутивні суфікси можуть виражати з певними словами зменшено-пестливе або ж зменшено-приниз-

ливе значення. Варто зауважити, що в усіх іменах суфікси надають позитивної оцінки оніму, що загалом характерно для псевдонімів: автор сам обирає собі ім'я та, на відміну від прізвиськ, намагається показати себе якнайкраще. Саме цим можна пояснити відсутність негативного забарвлення в зазначених вище демінутивних формантах.

Виявлено декілька онімів, у яких справжнє особове ім'я змінене на вигадану власну назву, а прізвище лишається сталим (поетеса **Ліна** Біла ← Сніжана Біла; художник **Валер** Бондар ← Валерій Бондар; співаки **Альона** Вінницька ← Ольга Вінницька; **Марія** Брайко ← Марфа Брайко; **Владислав** Левицький ← Василь Левицький; **Кіра** Мазур ← Олена Мазур).

У таких випадках маємо трансонімізацію особових назв із побутового мовлення (Катруся, Гарік) чи офіційного антропонімікону (Кіра, Владислав, Марія).

Отже, можна зробити висновок: у цій категорії змінюється лише ім'я митця, тоді як прізвище є незмінним. Таким чином, псевдонім уже не виконує функцію втаємничення особи. Тут автори, залишаючи прізвище, трансонімізували особову назву, що їм до вподоби, з якою, на їхню думку, образ автора буде кращим. Відсутність особових назв, утворених за допомогою онімізації, свідчить про схильність до традиційної форми особового імені, неактуальність потреби в приховуванні тощо.

2. 3. 3. 2. Псевдоніми зі зміною прізвища

Другий розряд належить двокомпонентним псевдонімам, у яких особове ім'я залишилося справжнім, а ось прізвище було змінене; у письменників це 15% самоназв, а в співаків тільки 4%. Формула псевдоніма має такий вигляд: «справжнє особове ім'я + змінене прізвище», способи творення — онімізація й трансонімізація.

Трансонімізація прізвищ наявна як у письменницьких (9%), так і в співацьких псевдонімах (3%). Поети, прозаїки та митці сцени змінюють власне прізвище на інше, що на їх думку краще, милозвучніше, більш незвичайне чи подає певну самохарактеристику: письменники Олексій **Бессонов** ← Олексій Єна; Михайло **Білозоров** ← Михайло Бубякін; Володимир **Свержин** ←

Володимир Фідельман; Володимир **Арсєв** ← Володимир Пузій; співаки й музиканти Андрій **Кіше** ← Андрій Свирський; Ян **Чабор** ← Ян Табачник; Марія **Літмі** ← Марія Лиса.

Подекуди серед змінених прізвищ трапляються прецедентні: їх мають співаки Віра **Брежнєва** ← Віра Галушка; Володимир **Дантес** ← Володимир Гудков; Дарія **Ростова** ← Дарія Сметанова; письменник Євген **Лір** ← Євген Байтеряков. В основі трансонімізованих прізвищ наявні топоніми: Леонід **Полтава** ← Леонід Пархомович; Анатолій **Дністровий** ← Анатолій Астаф'єв; Галинка **Верховинка** ← Галина Яцентюк; Олег **Орач** ← Олег Комар; антропоніми: Юрій **Тетянич**; *Lesya Vladimirova*; персоніми: Дарія **Ростова**; Євген **Лір**; Євгеній **Морі**; Валентина **Попелюшка**; зонім Михайло **Джимів** і теонім Олена **О'Лір**. Зазначимо, що деякі оніми мають гібридне, семантично-словотвірне походження — *Юрій Тетянич*, *Галинка Верховинка*, *Lesya Vladimirova*, *Михайло Джимів*, *Олена О'Лір*, *Анатолій Дністровий*.

Інколи псевдонім дуже важко трактувати без пояснення автора. Так, самоназву письменника Олега *Орача* (справжнє ім'я Олег Комар) передбачено було уналежнити до процесу онімізації, переходу загальної назви у власну. Але, за словами Олега Юхимовича, для творення прізвища він трансонімізував топонім *Червоний Орач*, який потім скоротив до останнього оніма. Таким чином, спосіб творення гібридний, спершу відбулися семантичні зміни (трансонімізація), а потім синтаксичні (утинання першого слова у власній назві). Ланцюжок творення: *топонім Червоний Орач* → *псевдонім Червоний Орач* → *скорочене псевдонімне прізвище Орач*.

Зафіксовано випадок трансонімізації прізвища предків до категорії псевдоніма. Так, письменниця Віра Селянська взяла за творчу самоназву прізвище свого діда Григорія **Вовка**.

Онімізовані прізвища в двокомпонентних псевдонімах походять від назв:

- грошової одиниці: **Тереза Франк** ← Тереза Балашова;
- місяців: **Микола Вересень** ← Микола Ситник; **Ілля Ноябрьров** ← Ілля Шмуклер;
- роду діяльності, титулу особи: **Олег Чаклун** ← Олег Рибалка; **Олег Орач** ← Олег Комар; **Андрій Князь** ← Андрій Фурдичко; **Юлія Лорд** ← Юлія Гордзей);

- національності: *Артем Чех* ← Артем Чередник;
- кольорів: *Антон Срібний* ← Антон Савчук;
- абстрактні назви: *Людмила Ясна* ← Людмила Носова;
Inga Dream ← Інґа Крукаускене;
- флори: *Галина Рус* ← Галина Павлишин.

У цій групі виявлено два псевдоніми, що написані латинськими літерами й уживаються тільки в такому варіанті; це письменницькі самоназви *Inga Dream*, *Lesya Vladimirova*. Усі інші оформлені кирилицею, однак зважаємо на те, що псевдоніми митців сцени часто мають паралельне написання: *Марія Літті / Maria Litti*; *Юлія Лорд / Uliia Lord*).

Зафіксовано гібридний, семантичний з формально-фонетичними змінами псевдонім українського співака Андрія Кузьменка. На початку творчого шляху Кузьма Скрябін виступав під іменем *Андрій Кілл / Андрій Kill*. Псевдонімне прізвище *Кілл* має в основі творення семантичне перенесення та фонетичне дооформлення. Андрій Кузьменко високий на зріст, тому мав прізвисько *Кіл* (жердина, довга палиця), яке трансонімізував до категорії псевдоніма, але для зміни значення доточив до оніма останню літеру *л/л* — так автор відмежувався від асоціацій зі зростом і провів алюзію до англійського слова *kill*, що звучить однаково з українським *кіл*, є омонімом, але має інше значення (іменники: убивство, загибель, здобич).

У досліджуваному матеріалі наявний двокомпонентний відіменний псевдонім, що складається не з імені та прізвища, а має формулу «особове ім'я + по батькові». Таку самоназву використовує український телеведучий, шоумен Анатолій Анатолійович Ящечко — *Анатолій Анатоліч*. Чоловік використав справжнє ім'я й трохи модифікував своє ім'я по батькові (тобто маємо не словотвірні зміни, бо ведучий лише трансонімізував з категорії просторічно-розмовного вжитку до псевдонімікону онім *Анатоліч*). Шоумен назвався не Анатолій Анатолійович, а *Анатоліч Анатоліч*, тобто в онімі по батькові він копіював просторічну вимову, яку часто можна почути в невимушеному побутовому спілкуванні. Обрання ведучим власної назви по батькові *Анатоліч*, а не *Анатолійович*, як має бути за нормами української мови, свідчить про декілька аспектів обрання, а саме:

1) телеведучий і шоумен працює в розважальних програмах, які мають на меті жарти, невимушеність спілкування, несерйозність;

2) бажання бути «своїм», близьким для простих людей, подібатися пересічному слухачу або глядачу.

Отже, псевдоніми, побудовані за формулою «справжнє особове ім'я + змінене прізвище» більшою мірою характерні для письменників, ніж для митців сцени; утворені за допомогою трансонімізації або онімізації. Серед трансонімізованих онімів вирізняємо антропоніми, топоніми, персоніми, є поодинокі випадки зооніма й теоніма. Онімізовані прізвища походять від назв грошових одиниць, місяців, титулів, слів на позначення національності, кольорів, предметів, абстрактних назв тощо.

2. 3. 3. 3. Двокомпонентні відіменні псевдоніми з модифікацією особового імені та прізвища

Неофіційні двокомпонентні самоназви цієї категорії характерні тим, що в них видозмінене водночас особове ім'я й прізвище митця, але є зв'язок зі справжньою власною назвою. Наприклад, особа може взяти розмовний варіант паспортного імені й певним чином змінити прізвище (*Олесь Ульяновко* ← Олександр Ульянов; *Леся Мудрак* ← Олесь Мудрак-Ковалівна; *Юрко Позаяк* ← Юрій Лисенко).

Серед цієї категорії псевдонімів було виділено такі типи:

1) модифіковане справжнє особове ім'я + вигадане прізвище: *Аня Тет* ← Анна Степанюк; *Марко Терен* ← Мар'яна Козуліна; *Діма Птіцамі* ← Дмитро Качмар; *Настасья Мілевська* ← Анастасія Денисенко; *Лана Ра* ← Світлана Конощук; *Віть Вітько* ← Віктор Могильний; *Ольга Дорошенко-Сагайдачна* ← Ольга Чигиринська; співаки *Даша Медова* ← Дарина Кобець; *Юрко Юрченко* ← Юрій Нечистяк; ведуча *Лілія Ребрик* ← Ліліана Тодорюк;

2) модифіковане справжнє особове ім'я + прізвище родичів: письменники *Лада Лузіна* ← Владислава Кучерова; *Вано Крюгер* ← Іван Коломієць; *Оршуля Фариняк* ← Ореста Осійчук; співачка *Ірен Готьє* / *Iren Gotye* ← Ірина Патлавська;

3) вигадане особове ім'я та модифіковане прізвище (*Ніна Ворон* ← Леся Воронина, *Олег Чигиринський* ← Ольга Чигиринська);

4) модифіковані справжні особове ім'я та прізвище: *Грицько Чубай* ← Григорій Чубай-Гетьман.

Серед поданої групи самоназв наявні прецедентні псевдонімні прізвища: *Маша Гойя* / *Маша GoYa* ← Марія Шаповалова; *Влад Дарвін* ← Владислав Приходько; *Даня Вегас* ← Данило Черкас; *Олька Дорошенко-Сагайдачна* ← Ольга Чигиринська.

У псевдонімі *Маша Гойя* маємо алюзію до іспанського художника Франсіско Хосе де Гоя (Francisco Jose de Goya); *Влад Дарвін* обрав прізвище, що співвіднесене з власною назвою англійського науковця Чальза Дарвіна; щодо псевдоніма *Дані Вегаса*, то прізвище співвідносне з топонімом *Лас Вегас* (США) й має репутацію міста розваг. Письменниця Ольга Чигиринська вирішила замінити своє справжнє прізвище, що походить від топоніма Чигирин і має історію славетної резиденції українських гетьманів, на власні назви відомих діячів козацтва, керівників Війська Запорозького — Петра Дорошенка і Петра Конашевича-Сагайдачного. Спосіб творення псевдонімного прізвища *Дорошенко-Сагайдачна* визначаємо як семантико-синтаксичний, детальніший аналіз подаємо далі.

Серед псевдонімів є такі, де наявна трансономізація імені й прізвища; зокрема, особове ім'я модифіковане, а прізвище запозичене в родичів, як це є в псевдонімах *Вано Крюгер*, *Оришуля Фариняк*. *Вано* — це грузинський відповідник антропоніма *Іван*, а *Оришуля* — пестлива форма в польській мові до антропоніма *Ореста*. А прізвища *Крюгер*, *Фариняк* Іван Коломієць й *Ореста Осійчук* позичили у своїх родичів. Тобто в поданих псевдонімах наявний зв'язок зі справжніми антропонімами митців, навіть у такій завуальованій формі.

Окремо слід пояснити походження псевдоніма харківської поетеси *Марко Терен* (Мар'яни Козуліної). Видається, що це приклад псевдоандроніма, адже маємо схожість зі славнозвісною неофіційною власною назвою української письменниці Марії Вілінської — *Марко Вовчок*. Але за поясненням пані Мар'яни, *Марко* — скорочений відповідник до кличної форми імені *Мар'янка*, який функціонує в її родині. Тож жінка не мала на меті писати твори під чоловічим іменем, а трансонімізувала форму власно-

го імені з розмовної сфери до псевдонімікону. А прізвище *Терен* утворено шляхом онімізації загальної назви. У фольклорних текстах часто можна зустріти згадку про терен, це одна з символічних рослин для наших предків, яку згадують разом з вербою, дубом, калиною в народних творах. Терновий кущ за християнськими уявленнями символізує страждання, у Біблії вінок Ісуса Христа був зроблений із цієї рослини. Мар'яна Козуліна обрала таке прізвище, бо хотіла втілити символіку рослини, взяти її за своє кредо, а саме витривалість, завзятість, упертість, спроможність боротися за життя в будь-яких умовах.

Пов'язаний зі справжнім іменем псевдонім письменника Віктора Могильного, який дитячі збірки підписував *Віть Вітько*. На жаль, ми не маємо пояснення автора, тому подаємо свою версію творення самоназви. Вважаємо, що обидві власні назви мають стосунок до справжнього імені *Віктор*, письменник використав розмовні форми зазначеного антропоніма: родова форма множини *Віть* від оніма *Вітя*, клична форма однини *Вітько* від емоційно забарвленого оніма *Вітька*. Таким чином, можемо констатувати, що способом творення є семантичні перенесення — трансонімізація власних назв з розмовного мовлення до псевдонімів; також має місце тавтологія у створеній самоназві. Якщо Віктор Могильний пов'язав псевдонім зі своїм іменем, то письменник Дмитро Кузьменко взяв за основу власне прізвище, з якого і утворив двокомпонентну самоназву *Кузько Кузякін*. Що характерно, такі тавтологічні назви письменники використовували для підпису дитячих творів, щоб привернути увагу маленького читача.

Для митців сцени, на відміну від письменників, більше характерне вживання чужомовних відповідників справжнього імені, використання латиниці замість кирилиці, перелицювання власних назв за зразком звучання англомовних антропонімів. Наприклад, Данило Мацейчук, співак групи «Quest Pistols», виступає під власною назвою *Деніел Джой* (паралельно вживаний варіант *Daniel Joy*). Двокомпонентний псевдонім складається з особового імені *Деніел* / *Daniel*, що є англійським відповідником до імені Данило, та прізвища *Джой* / *Joy* — у перекладі з англійської означає «радість, задоволення». Звернімо увагу, що митець вибрав для псевдоніма не ім'я *Данило Радість*, а *Деніел Джой* / *Daniel Joy*,

що свідчить про вплив глобалізаційних процесів, популярність чужої мови в колі української молоді.

Співачка Катерина Кондратенко має сценічну самоназву *Катя Chilly / Катя Чілі*; у цьому разі чужомовне онімізоване слово, використане як прізвище однаково звучить українською та англійською мовами, що полегшує його потрактування для шанувальників. Онука Софії Ротару, українська співачка Софія Євдокименко, виступає під псевдонімом *Sofia Eve*. Припускаємо, що Софія Євдокименко використала перші дві літери справжнього прізвища, переписавши їх латинкою, тобто має місце словотворення, спосіб — утинання. Музикант і співак Олексій Захарчук використав латинку для свого псевдоніма й назвав себе *Alex Zakharchuk*. Особове ім'я-відповідник до паспортної власної назви парубок запозичив з англійського антропонімікону, а прізвище просто транслітерував: Олексій → *Alex*, Захарчук → *Zakharchuk*. А от гітарист Олексій Лаптев особове ім'я взяв з побутового мовлення, а прізвище трансонімізував із назви своєї групи, вийшло *Льоша Gorchitza*.

Серед псевдонімних прізвищ є приклад онімізації слова з російської мови. Молодий поет Дмитро Качмар назвався *Діма Птицями*, тобто обрав для прізвища орудний відмінок множини від російського слова «птицы». На жаль, автор не бажає давати пояснень щодо такого вибору, а ми можемо лиш засвідчити, що використання слів у псевдонімах в формі непрямих відмінків є рідкісним випадком.

До групи відіменних псевдонімів ми уналежнили власну назву *Кузьма Скрябін* — український співак Андрій Кузьменко. Розглянемо детально цей двокомпонентний псевдонім: особове ім'я *Кузьма* — це прізвисько митця, так його називали в колі друзів. Тобто спосіб творення семантичний, відбулася трансонімізація, перехід власної назви від категорії прізвиська до псевдоніма. З погляду діяхронії процес має таку динаміку: офіційне прізвище *Кузьменко* утнули до його початкової основи (*Кузьма*) та перевели в категорію прізвиस्क, потім сам митець узяв прізвисько за складник псевдоніма. Зазначимо такий цікавий момент, що прізвище *Кузьменко* походить від імені *Кузьма* (з додаванням патронімічного форманта *-енко*, це один з найпродуктивніших суфіксів, зафіксований у творенні українських прізвищ) і му-

зикант, обравши онім *Кузьма* до псевдоніма, повернувся до початкової власної назви, з якої пішло його прізвище: *Кузьма* → прізвище *Кузьменко* → прізвисько *Кузьма* → псевдонім *Кузьма*. Підкреслимо ще раз той факт, що утинання як словотвірний аспект творення було наявне під час переходу «прізвище — прізвисько» (*Кузьменко* — *Кузьма*), а крок «прізвисько — псевдонім» вже є семантичними перетвореннями. Друга половина псевдоніма — *Скрябін* — трансонімізована з однойменної назви музичного гурту, у якому працював Андрій Кузьменко.

Серед поданих псевдонімів наявні неофіційні власні назви, утворені семантико-словотвірним (*Лана Ра*, *Олесь Ульяненко*), семантико-синтаксичним (*Грицько Чубай*, *Леся Мудрак*, *Олька Дорошенко-Сагайдачна*), семантико-фонетичним (*Соня Кей*) способами.

Отже, двокомпонентні відіменні псевдоніми, у яких видозмінено обидва складники, найчастіше містять перероблене справжнє ім'я автора та вигадане прізвище; способом творення є трансонімізація, рідше онімізація. Автори трансонімізують власні назви відомих осіб, використовують для псевдоніма прізвища родичів чи знайомих. Знайдено кілька самоназв, які базуються на принципі тавтології; ці псевдоніми належать дитячим письменникам, тому припускаємо, що використання повторів у власних назвах має на меті привернути увагу маленьких читачів, зацікавити їх незвичайним образом автора. Було виявлено один псевдоандронім (*Олег Чигиринський*) та пояснено, чому самоназва *Марко Терен* не належить до названого типу псевдонімів. Засвідчено частіше вживання чужомовних слів в псевдонімах митців сцени, порівняно з письменницькими самоназвами. У матеріалі є псевдоніми, утворені змішаним шляхом, наприклад, семантико-словотвірними, семантико-фонетичними способами.

2. 3. 3. 4. Двокомпонентні псевдоніми, створені за принципом латенції

Серед двокомпонентних псевдонімів сучасних письменників та митців сцени виділяємо самоназви, побудовані за принци-

пом латенції, тобто вони створені безвідносно до справжніх паспортних даних особи, мають формулу «вигадане особове ім'я + вигадане прізвище». Письменники частіше послуговуються двокомпонентними латентними псевдонімами, ніж співаки (62 письменницьких самоназв і лише 21 онім у співаків / митців сцени), до того ж перші можуть мати декілька двокомпонентних неофіційних антропонімів.

На це впливають такі позамовні причини, як специфіка сфери використання вигаданих імен: якщо письменники бажають приховати своє «я» під іншим іменем, то співаки насамперед бажають бути впізнаними, вони намагаються оминати повне приховування особи через псевдонім. Проте використання псевдоніма, не пов'язаного з їхнім паспортним іменем, дає можливість співаку створити інакший образ, що відрізняється від попереднього; розпочати новий етап кар'єри «із чистого аркуша». Наприклад, Олексій Потапенко в певний період творчості вирішив започаткувати сольний проєкт, окремо від дуету «Потап і Настя Каменських». Для цього чоловік використав псевдонім *Аркадій Лайкін* та, приховуючи обличчя від публіки, виступав від імені Аркадія в ролі нового співака, який має свою історію життя й творчого шляху, працює з продюсером Потапом.

Загалом у цій категорії кожний митець має по одному псевдоніму, проте є особистості, які вигадали декілька фіктивних назв; це письменники Юрій Винничук — 8 псевдонімів; Світлана Ягупова — 5; Леся Воронина — 3; Віктор Могильний, Юрій Гудзь — по 2 псевдоніми; актор, співак й телеведучий Антін Мухарський — 2 псевдоніми.

Співаки й музиканти частіше обирають незвичні для українського антропонімікону імена: співачки Марія Іванова → *Marietta Ways / Мариєтта Вейс*; Дарина Кобець → *Mira Кулум*; Яна Шемаєва → *Jerry Heil*; Інеса Данилова → *Accia Axam / Assia Ahhatt*; Олена Білоус → *Айна Вільберг*; Світлана Лобода → *Alisiya Gorn*; Оксана Грицай → *Міка Ньютон*; співаки Володимир Ткаченко → *Девід Аксельрод*; Іван Колиханов → *Альберт Васильєв*; тележурналіст *Майкл Шур*, хореограф *Річард Горн*.

Проте інколи митці сполучають у самоназві український онім з чужомовним, наприклад, співачка Інна Бордюг має сценічний псевдонім *Злата Огневич*. *Злата* — особове ім'я, обране на поша-

ну предків співачки з південної частини України, а *Огнєвич* — на-
тяк на сербські корені.

Письменники намагаються обрати імена, які здавна побуту-
ють в українському антропоніміконі: *Мстислава Чайка*, *Мотря*
Чуйбіска, *Ярина Джурик*, *Зоряна Живка*, *Петро Верещакін*, *Андрій*
Чернецов, *Мирослава Галицька*, *Уляна Ельба*, *Хома Брус*, *Ївга Шу-*
гай, *Олеся Чайка*. Проте сьогодні, на відміну від письменників
минулого століття, маємо більше прикладів чужомовних влас-
них назв і в письменницьких псевдонімах: *Адель Станіславсь-*
ка, *Сара-Корделія Орман*, *Сін Семілья*, *Сімона Вілар*, *Мартин*
Якуб, *Noelle Daath*, *Барбара Редінг*, *Кайл Іторр*, *Дорж Бату*, *Мі-*
хаель Штраух. Передбачаємо, що на вибір митцем чужомовно-
го чи українського антропоніма впливають позамовні чинники,
адже все залежить від мети: для чого створюється псевдонім, на
яку аудиторію розрахований, що бажає «транслювати» через са-
моназву його автор.

За семантичними показниками розрізняємо псевдоніми
апелятивної та *пропріальної* природи.

Прізвища, утворені від *апелятивів* шляхом онімізації, можна
поділити за значенням на:

1) утворені від апелятивної лексики анімалістичного семіоко-
ду: письменниці *Гаврило Гава*, *Ніна Ворон*, *Олеся Чайка*, *Мстис-*
лава Чайка, *Олена Вербна*, *Жирка Зигзиця*, *Соня Кошкіна*, *Соя*
Лось; телеведучий *Майкл Шур*;

2) зі значенням особи за родом діяльності чи характером по-
ведінки: *Петро Ординець*, *Сашко Лірник*, *Олег Чаклун*, *Юзьо Об-*
серватор;

3) від назв міфічних істот: *Ярина Мавка*;

4) від назв рослин: *Горіха Зерня*; як виняток маємо онімізова-
не особове ім'я – *Модрина Смотрич*, *Соя Лось*;

5) від назв страв: *Макс Гамбургер*;

6) атрибутів від просторових об'єктів: *А. Морева*;

7) абстрактне поняття: *Аркадій Лайкін* — від англійського сло-
ва *like* «подобатися»; *Marietta Ways*; *Макс Барських*;

8) через ознаку, що певним чином характеризує образ митця:
Неда Неждана; *Тата Рівна*; *Арсенія Велика*; *Доктор Падлючко*;
Іпатій Лютий; *Орест Лютий*;

9) віддієслівне прізвище: *Ївга Шугай*.

Прокоментуємо детальніше деякі позиції. Із зазначених вище прикладів апелювативних онімів, утворених від назв тварин, стає очевидною частотність псевдонімів орнітологічної семантики (*Гава, Ворон, Чайка, Зигзиця*), що цілком традиційно для українських моделей творення прізвиськ. Птах в українській лінгвокультурі є етномаркованим символом, що уособлює волю (сокіл), незалежність (орел), є провісником весни (жайворонок, ластівка), добра, щастя, здоров'я (лелека), материнства (чайка). Разом із тим, деякі птахи асоціюються з протилежними характеристиками — смерті (ворон), лиха (сич, сорока), вдівства (зозуля) [Жайворонок, 2006, с. 489]. Можливо, розгалужена символічна семантика назв птахів в українській фольклорній традиції пояснює вибір сучасними письменниками «пташиних» псевдонімів, щоб викликати в читачів відповідні асоціації, привернути увагу до свого імені, а відтак і до творів.

Прізвиська, що походять з пропріальної лексики, поділяються на:

1) антропоніми загальноновживані: *Віктор Остап, В. Светланова, Андрій Давидов, Василь Маринич, Мартин Якуб, Альберт Васильєв*; запозичені у відомих осіб: *Артем Чапай, Лія Шева, Адель Станіславська*;

2) літературні антропоніми: *Хома Брут, Берен Белгаріон, Доктор Падлючко*;

3) теоніми: *Лана Ра*;

4) топонімні: *Уляна Ельба, Мирослава Галицька, Фотинія Тавричеська*.

У поданому матеріалі більше псевдоандронімів, ніж псевдогнінімів. Так, Юрій Винничук підписувався *Аліна Джурик* або *Ярина Джурик*; Андрій Данилко створив образ *Верки Сердючки*. А ось жінки частіше використовують чоловічі імена: *Леся Воронина* → *Гаврило Гава*; *Вікторія Стах* → *Віктор Остап*; *Ольга Чигиринська* → *Берен Белгаріон, Олег Чигиринський*; *Світлана Ягупова* → *Єгор Туркалов*; *Світлана Мартинчик* → *Міхаель Штраух*.

Усі псевдоніми цієї групи записані кирилицею, окрім імені поетеси *Noelle Daath* та псевдонімів співаків *Marietta Ways, Jerry Neil, Alisiya Gorn*, радіоведучого *Ivana Ionova*. Є імена повністю чи частково транслітеровані з інших мов: *Ксю Камі, Барбара Редінг, Сара-Корделія Орман, Сін Семілья, Кайл Іторр, Міхаель Штраух*.

Причини такого запису псевдонімів різні. Хтось із митців просуває своє мистецтво на міжнародній арені, тому намагається бути зрозумілим і «близьким, своїм» для зарубіжного поціновувача (*Ксю Камі*), хтось забажав створити образ іншомовного автора для української аудиторії, щоб привабити й збільшити попит на свою творчість (*Барбара Редінг, Кайл Іторр, Сара-Корделія Орман, Сін Семілья, Міхаель Штраух*), а деякі письменники закодовують у такому імені особисті спогади, переживання та враження (*Діма Птіцамі*).

За частиномовним статусом серед псевдонімів розрізнено прізвища — іменники: *Сашко Лірник, Гаврило Гава*; субстантивовані прикметники: *Велика, Ясна*; дієслово *Шугай*; сполучник *Позаяк*; прислівник *Юрко Бознаяк*.

У групі двоконпонентних псевдонімів, є імена, які головною метою мають втаємничення фігури автора, приховання його справжнього Я. Так, автори під іменами *Річард Горн* та *Сара-Корделія Орман / Сін Семілья / Модрина Смотрич* вважають за потрібне не вказувати справжні імена під своїми творами. Деякі ж автори, як наприклад Дмитро Качмар, який підписує вірші псевдонімом *Діма Птіцамі*, відмовляються пояснювати мотиви створення такого антропоніма.

Тож двоконпонентні псевдоніми, створені за принципом латенції, більше характерні для псевдонімікону письменників, ніж співаків. Авторі використовують самоназви, що не мають зв'язку зі справжніми іменами осіб, щоб сховати приватні дані від широкого загалу, а також з метою створення оригінального образу, який привабить шанувальника. За походженням прізвища утворені з пропріальної та апелятивної лексики, тобто маємо семантичні процеси трансонімізації та онімізації. Пропріальна лексика, застосована в двоконпонентних псевдонімах, поділяється на загальноновживані та літературні антропоніми, теоніми й топоніми.

За нашими підрахунками, у групі самоназв, утворених за принципом латенції, більше псевдоандронімів, ніж псевдогінімів: три жіночі власні назви використовує чоловік, а шість чоловічих імен використовують особи жіночої статі. За частиномовним статусом псевдоніми прізвища є іменниками, прикметниками, є модель дієслова, прислівника й сполучника. У цій групі

неофіційних антропонімів виявлено чотири власні назви, які виконують функцію втаємничення особи, бо автори не подають своїх справжніх імен.

2. 3. 3. 5. Псевдоніми, побудовані за принципом підрядного чи сурядного словосполучення

Окрім псевдонімів, що зовні нагадують звичайні паспортні дані, до семантико-синтаксичної номінації зараховано складені псевдонімні конструкції у вигляді стійких назв-словосполучень. До поданої категорії належать псевдоніми, що відрізняються від звичних антропонімних формул «ім'я + по батькові», «ім'я + прізвище», «ім'я + по батькові + прізвище»; утворені поєднанням двох чи більше повнозначних слів на основі сурядного або підрядного зв'язку та відповідних семантико-синтаксичних відношень. Такі назви існують у псевдоніміконі співаків та митців сцени, але малопоширені в колі сучасних письменників (приблизно 6 : 1).

Аналітичні структури можна розподілити на словосполучення атрибутивного та локативного типу (*Кореспондент Райдужний, Sasha Bro, MARIK from "RIZUPS"*). У всіх моделях творення псевдонімів сучасних митців щодо синтаксичної номінації маємо поєднання плану вираження у формі підрядних чи сурядних словосполучень з планом змісту (семантичні перенесення). Тобто фіксуємо нерозривність синтаксичної та семантичної номінацій у процесі творення самоназв.

За частиномовним наповненням псевдонімів виявлено такі моделі:

- 1) іменник + іменник: *Сестричка Віка, Крихітка Цахес*;
- 2) прикметник + іменник: *Тернопільський Сірий*; іменник + прикметник: *Кореспондент Райдужний*;
- 3) форма дієслова + іменник: *Seen Trick*;
- 4) займенник + іменник: *My Ree*;
- 5) чужомовний артикль + іменник: *The Maneken*;
- 6) аббревіатура + іменник: *MC Дід, DJ Shalom*;
- 7) дієприкметник + іменник: *Кашляючий Ед*;

8) прикметник + іменник + іменник: *Злий репер Зеник, Бюджетний Гай Пічі* та іменник + прикметник + іменник: *Project Belle Diva*;

9) займенник + іменник + іменник: *Сам Ум Рай*;

10) іменник + прийменник + іменник: *Вова зі Львова, Слава з НЕАНГЕЛІВ*).

Варто зазначити, що найпродуктивнішою в зібраному матеріалі є модель «аббревіатура + іменник»; цьому сприяла велика кількість псевдонімів діджеїв, які в процесі іменування використовують загальноприйняте англомовне скорочення *DJ* від словосполучення *disc jockey*, а до нього додають потрібний онім. Серед діджейських самоназв зазвичай використовують прості словосполучення, що складаються з двох слів та побудовані на основі підрядного зв'язку. Через те, що діджеї часто виступають перед різномовною публікою, вони більше схильні обирати латинські літери для псевдоніма (*DJ Khoroshyi*), онімізувати англійські слова (*DJ Sky, DJ Deep Voice*) чи трансонімізувати чужомовні власні назви (*DJ Amely*). Щоправда, маємо зразки самоназв, де поряд з англомовною аббревіатурою застосовано кирилицю (*Голий DJ, DJ Валік*).

За моделлю «аббревіатура + іменник» побудований ще один псевдонім — *MC Дід*, під яким співав реп Іван Колиханов. Аббревіатура походить з англійської мови, використовується в хіп-хоп музиці; розшифровують як *Master of Ceremonies* — це особа, яка веде музичні заходи, представляє співаків на сцені шляхом читання реп-текстів про них.

Винятковим є псевдонім, побудований за моделлю «аббревіатура + прикметник + літера» — *DJ Young P*, що належить київському діджею, який приховує свої справжні дані й не розголошує походження самоназви. Дослівний переклад *DJ Young P* — *діджей на ім'я Молодий Пі*, де літера *P* [пі] дає множинність значень, таких як математична константа, що виражає співвідношення довжини кола до його діаметра; асоціюється з американськими фільмами «Пі», «Життя Пі» (це може бути й певна особиста інформація, закодована в латинській літері).

Серед типів трансонімізованих власних назв у псевдонімах-словосполученнях маємо антропоніми, топоніми, персоніми (імена вигаданих осіб) й один ергонім.

Оскільки псевдоніми людина обирає для себе, за допомогою них ідентифікує себе в певному колі, подає самохарактеристику, то можемо засвідчити прагматичний вияв антропоцентризму. Найбільшою категорією трансонімізованих власних назв у псевдонімах-словосполученнях є антропоніми. Ними виступають розмовні варіанти офіційних імен: *DJ Толя*, *DJ Паша*, *DJ Валік*, *DJ Nastia*, *Сестричка Віка*, *Сестра Лесич*, *Вова* зі *Львова*, *VovaBRO*, *SashaBRO*, *Дядя Жора*, *Віка* з *НЕАНГЕЛІВ*, *Кахляючий Ед*, *Alyona Alyona*, *Слава* з *НЕАНГЕЛІВ*, *HAS* from «*RIZUPS*», *MARIK* from «*RIZUPS*», *Злий репер Зенук*; прізвиська: *DJ Smith*, *DJ Sinatra*, *DJ Komarovski*, *DJ Tvardovsky*, *Брати Шумахери*; чужомовні імена: *Dj Nana*, *My Ree*, *DJ Amely*, *Крихітка Цахес*, *DJ Mary Jane*, *Кузен Ламар*, *DJ Dirty Nick*; сполучення імені та прізвиська: *DJ Jenya Lee*, *Бюджетний Гай Річі*, *DJ Marika Rossa*.

Зауважимо про наявність прецедентних імен, які були обрані митцями: репер *Бюджетний Гай Річі* — алюзія до власної назви британського режисера Гая Річі; *DJ Sinatra* запозичив прізвисьце американського співака Френка Сінатри; *DJ Tvardovsky* обрав онім, ідентичний імені російського письменника Олександра Твардовського; псевдонім *DJ Komarovski* має натяк на лікаря Євгена Комаровського; а *Брати Шумахери* взяли прізвисьце німецького автогонщика Міхаеля Шумахера. На додачу, самоназва *DJ Amely* має алюзію до однойменного французького фільму та її героїні, Амелі Пулен.

Цікавою щодо прецедентності є самоназва *DJ Mary Jane*. Для пересічної людини, яка виросла в українських культурних традиціях, сполучення антропонімів *Мері Джейн* означає, по-перше, жіночі особові імена; по-друге, віднесеність цих власних назв до чужої, зокрема англомовної культури. Молодь ще згадує жіночий персонаж Мері Джейн Уотсон з коміксів американського видавництва «Марвел». А для англійця або людини, яка вивчає мову, традиції, культуру цієї країни, уживання поряд двох антропонімів *Мері Джейн* ще матиме значення стійкого словосполучення, що буде синонімічним до фрази «plane girl» й означатиме «звичайна, непоказна дівчина, дівчина — простачка» [<https://idioms.thefreedictionary.com/Mary+Jane>]. А ось словник англійського сленгу подає ще одне значення, де *Мері Джейн* — евфемізм на позначення марихуани [<https://www.vocabulary.com/dictionary/>].

Імена вигаданих персонажів з літератури та кіно мають *Фоззі-бой / Fozzy-boy* (Олександр Сидоренко) та *Крихітка Цахес* (Саша Кольцова). Щодо останнього прикладу, то псевдонім має стосунок до твору німецького автора Е. Т. Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер». Семантичні перенесення відбувалися таким чином: спершу київська рок-група запозичила з фантастичної повісті назву «Крихітка Цахес», а потім за допомогою метонімії власна назва стала вживатися на позначення солістки групи Олександри Кольцової. До речі, так само «отримав» псевдонім *The Maneken* соліст однойменного гурту Євген Філатов.

Серед псевдонімів-словосполучень, що містять трансонімізовані топоніми, назвемо *Вова зі Львова, DJ Токуо*, а також самоназву *Кореспондент Райдужний*. Автор останнього псевдоніма, Іван Колиханов, народився та провів дитинство в Києві, у житловому масиві в Дніпровському районі міста під назвою Райдужний. Тому парубок використав цю топонімічну назву на згадку про своє дитинство.

За семантикою псевдоніми-словосполучення дуже різноманітні; їх можна розподілити на категорії:

1) родинна спорідненість: *Кузен Ламар, МС Дід, Сестричка Віка, Сестра Лесич, VovaBRO, SashaBRO, Дядя Жора, Брати Шумехери*;

2) назва фаху, професії, звання (оніми за моделлю «DJ + антропонім»): *DJ Полярник, Злий репер Зеник, Кореспондент Райдужний, DJ Monah, Dj Major*;

3) характеристика особи за віком, психофізичними особливостями: *DJ Young P, Фоззі-бой / Fozzy-boy, DJ BAMBINA, Project Belle Diva, Крихітка Цахес*;

4) за уподобаннями особи: *DJ Spartaque*;

5) носій певної ознаки: *Голий DJ, DJ Khoroshuyi, Кашляючий Ед, DJ Ekspert, DJ Burzhuy, Project Belle Diva*;

6) флора, фауна: *Горіха Зерня, DJ Кінь*;

7) позначення процесу: *Seen Trick*;

8) позначення абстрактного поняття: *DJ Shalom, DJ Sky, DJ Alex Tune, DJ Deep Voice, DJ Respect Noise, DJ Space, DJ Slava Flash*;

9) співвіднесеність до певного угруповання: *Слава з "Неангелів", HAS from "RIZUPS"*;

10) локативність: *Вова зі Львова, Тернопільський Сірій*.

Звернімо увагу на псевдоніми *Слава Світова*, *Горіха Зерня*, якими послуговуються письменниці Тетяна Кіфоришин і Тамара Дуда. У цих зразках маємо приклад інтеграції стійких словосполучень до сфери псевдонімікону, адже автори не вигадали нове, а скористалися народним фольклором. Українська письменниця Тетяна Кіфоришин має псевдонім *Слава Світова*, самоназва утворена зі сталої фрази «світова слава» за допомогою інверсії та омонімічного збігу загальної назви слава з антропонімом *Слава*, розмовним відповідником офіційних імен *Станіслава*, *Владислава* та ін. Ідеєю створення такої самоназви послужили нікнейми зразка *Надія Остання*, *Любов Вічна*, які використовували поети для публікації творів в інтернеті. Головною умовою таких самоназв є наявність у словосполученні загальної назви, яка має омонімічний відповідник в особових іменах (*Віра — віра*, *Роман — роман* тощо); на цьому базується ігрова ситуація в утворенні антропоніма за формулою «особове ім'я + прізвище», що має подвійне значення й має декілька підтекстів: з одного боку це просто ім'я та прізвище митця, а з другого — та інформація, яку бажає передати автор читачу.

Псевдонім *Горіха Зерня* належить українській письменниці Тамарі Дуді. Це словосполучення походить з вірша І. Франка «Ой, ти, дівчино, з горіха зерня», надруковане в збірці «Зів'яле листя» 1896 року [Франко, 1976, с. 141]. Спосіб творення псевдоніма — семантичний: онімізація загальних назв. В інтерв'ю Тамара Дуда говорить, що видала книгу під псевдонімом, оскільки не бажає, щоб читача щось відволікало від тексту твору [Хемій, 2019]. Проте, на нашу думку, псевдонім завжди привертає більше уваги, ніж звичайне прізвище, оскільки автори, зазвичай, закодують певні смисли в самоназві, яку намагається зрозуміти читач, розгадати й пов'язати з особистістю митця чи навіть з написаним твором.

На псевдоніми в процесі їхнього функціонування в дискурсивній практиці діють мовні закони, зокрема й закон мовної економії. Це очевидно на прикладі створених неофіційних імен типу *Тернопільський Сірій*, *Крихітка Цахес*, *Фоззі-бой*, які під впливом прагнення до скорочення мовних зусиль під час їх вимови утнулися до однослівних псевдонімів вторинного походження *Сірій*, *Крихітка*, *Фоззі*.

Сучасні митці не завжди послуговуються мовними нормами, тому псевдоніми можуть містити елементи молодіжного сленгу, є приклади ненормативного вживання слів. Такі самоназви найчастіше творять молоді митці, які бажають виокремитися серед інших. Наприклад, співаки Володимир та Олександр Борисенки використовують імена *VovaBRO* та *SashaBRO*. Компонент *BRO* з'явився в американському молодіжному сленгу, де він має багато значень і навіть входить у широке культурне поняття *bro culture*. Слово *bro* є утинком від літературного слова *brother*, проте з часом лексема отримала додаткові значення, як-от «найкращий приятель» (стосовно чоловічої статі); дружнє неофіційне звертання «хлопче»; «брат по духу» [dictionary.com]. Лексема потрапила в інтернет-спілкування, а згодом на телебачення — у 2005 році виходить американський телесеріал «Як я зустрів вашу маму», де один з персонажів говорить про кодекс справжніх друзів — «братанів» та вживає слово *bro*. На нашу думку, Володимир та Олександр Борисенки використали лексему *bro* в її прямому значенні, адже хлопці виступали та прославилися на музичному конкурсі під ім'ям Брати Борисенки, то тепер, після спаду популярності, вони намагаються повернути собі успіх і для цього використовують слово *брат* в чужомовному варіанті, щоб нагадати про себе.

Крім семантичних особливостей запозиченого слова ще характерною особливістю обох псевдонімів є написання слів у словосполученні разом, без пробілу (*Vova BRO* → *VovaBRO*) та графічне оформлення останнього слова великими літерами. До речі, разом *VovaBRO* та *SashaBRO* фігурують під іменем *Bro Borisenko Brothers*. Псевдонім має дві англійські лексеми: літературне слово *Brothers*, ужите в множині, та неформальний номен *bro*, який за лексичним значенням дублює перше слово. Таким чином, у псевдонімі *Bro Borisenko Brothers* убачаємо тавтологію.

У псевдонімах не завжди діють правила граматики, у чому можемо пересвідчитися на прикладі самоназви Кашляючий Ед. Псевдонім належить львів'янину Степану Бурбану, який грає в стилі хіп-хоп музики в гурті «Глава 94». В українській мові вживання активних діеприкетників теперішнього часу на *-учий*, *-ючий* є нехарактерним, маловживаним і не бажаним; про це писали О. Курило [Курило, 2004], М. Сулима [Сулима, 1928], С. Караванський [Караванський, 2001] та багато інших науковців, зазна-

чаючи, що такі моделі властиві суржику. Зазвичай, мовознавці радять уникати слова на *-учий, -ючий* і в словосполученні *кашляючий Ед* правильним відповідником було б вживання підрядної конструкції «*Ед, який кашляє*». Проте суржикові моделі як вияв мовного стьобу в псевдонімах — явище продуктивне.

2. 3. 3. 6. Зрощення (синтаксичний рівень)

Зрощення як різновид словотворення є доволі неусталеним, дискусійним способом деривації. Сьогодні ще точаться суперечки щодо класифікації складних номенів, які з'явилися шляхом зрощення, а також проблем визначення їхнього статусу, питань структурно-семантичних особливостей названих мовних одиниць. Поняття *зрощення* входить до складу ширшого терміна — *юкстапозиції* (словоскладання), що означає спосіб творення складного слова з двома чи більшою кількістю основ шляхом складання слів чи слівформ без супровідних словотворчих засобів [Вакарюк, 2007, с. 235].

У лінгвістиці щодо процесу юкстапозиції та його результатів (юкстапозитів) існує декілька поглядів: одні вчені уналежують словоскладання до процесів словотвору [Ганич, 1985; УМ Енциклопедія, 2000; Панцьо, Вакарюк, 2007], другі науковці схиляються до думки про несловотвірне походження таких слів [Бенвенист, 1974; Нелюба, 2006]. У праці «Загальна лінгвістика» Е. Бенвенист свого часу висловився так: «Якби іменне складання було, як його завжди подають, процесом морфологічного характеру, то не можна було б зрозуміти, чому воно наявне, мабуть, у всіх мовах і яким чином могли з'явитися ці небагато чисельні формальні класи, досить подібні між собою у найрізноманітніших мовах. Справа в тому, що імпульс, який призвів до появи нових імен, йшов не з морфології, у межах якої він не диктувався жодною необхідністю; вихідною точкою були синтаксичні конструкції з їхніми різновидами предикації. Саме синтаксична модель уможливило появу морфологічно складного імені і творить його шляхом трансформації» [Бенвенист, 1974, с. 254–255].

У монографічній праці «Явища економії в словотвірній номінації української мови» щодо цього дериваційного явища висловився український мовознавець А. Нелюба, який назвав три способи творення юкстапозитів: зрощення, прикладковикористання та редуплікацію й визначив їхній несловотвірний характер. За словами науковця, якщо в процесі основоскладання (композиції) ми маємо застосування словотвірних засобів, «спрацьовує словотвірна модель, формуються словотвірний тип і словотвірне значення», то словоскладання (юкстапозиція) не підтверджує наявності таких параметрів, юкстапозити «належать до одиниць інших (несловотвірних) рівнів мови: синтаксичного чи проміжних [Нелюба, 2006, с. 184]. Ми підтримуємо думку, що під час зрощення процес здійснюється на рівні словосполучення, немає словотвірного значення та словотвірного форманта, що його виражає, отже, не варто співвідносити цей вид творення слів зі словотвірною номінацією.

У сучасних псевдонімах зафіксовано кілька прикладів зрощення слів у неофіційну власну назву. Так, письменниця Вероніка Хідченко підписує роботи псевдонімом *Ніка Нікалео*. Ім'я утворено шляхом трансонімізації, а прізвище — поєднанням двох імен: самої письменниці та розмовний варіант імені її сина *Лева (Лео)*, отже: *Ніка + Лео → Нікалео*. Ще спосіб словоскладання в утворенні сценічних імен використали український реп-виконавець Артур Черняк (*Колоритм*), київський репер Іван Колихалов (*Kyivstoner*) та співаки Анастасія Кочетова (*MamaRika*), Володимир Борисенко (*VovaBRO*), Олександр Борисенко (*SashaBRO*), музикант Микола Швець (*Queensway*).

Артур Черняк сполучив дві загальні назви в один онім: *коло + ритм → Колоритм*. Відповідь, чому парубок обрав саме такі слова для творення псевдоніма, лежить в основі професійного спрямування Артура. Хлопець за освітою художник, який вирішив розвивати своє хобі — любов до музики та виконання пісень, тому він і поєднав слова, що характеризують його таланти: *коло* — торкається сфери образотворчого мистецтва, *ритм* — термін, який використовують у музиці.

Реп-виконавець Іван Колихалов (*Kyivstoner*) використав перекладений латинкою топонім та англійське слово для творення псевдоніма. У словнику, де подано перелік літературних англій-

ських лексем, слова *stoner* немає; є лише *stone*, яке перекладається як «камінь». За правилами англійської мови формант *-er* сполучається з дієсловами та означає особу, яка займається родом діяльності, що виражене в дієслові, наприклад: *to buy* — *buyer* (купувати — покупець); *to invent* — *inventor* (винаходити — винахідник) [Качалова, 2008, с. 463]. За аналогією *to stone* — *stoner* повинно мати значення «облицьовувати каменем — лицювальник», а псевдонім *Kyivstoner* тоді перекладаємо як *київський лицювальник*. Проте в жаргоні англійських наркоманів є лексема *stoner*, яка використовується на позначення особи, що вживає наркотики, зокрема марихуану [lexico.com]. Тобто репер Іван Колихалов у псевдонімі поєднав англломовне написання свого рідного міста Києва і додав чужомовний жаргонізм, спосіб творення — зрощення: *Kyiv + stoner* → *Kyivstoner*; значення утвореної лексеми «київський наркоман». Можливо, таким чином співак хотів вразити шанувальників, виявити свою епатажність. Також до прикладів зрощення додаємо раніше розглянуті псевдоніми *VovaBRO*, *SashaBRO*.

Ще один київський музикант Микола Швець обрав собі псевдонім *Queensway*. У цьому разі маємо зрощення в одне слово англломовного словосполучення *Queen's way*, що в перекладі означає *дорігга королеви*. Автор самоназви не давав ніяких пояснень, тому припускаємо, що Микола Швець міг запозичити однойменну назву вулиці Лондона для свого артистичного псевдоніма.

За допомогою зрощення утворила псевдонім *MamaRika* — Анастасія Кочетова. Спершу співачка фігурувала під сценічним іменем *Еріка*, проте розірвання контракту з продюсером змусило жінку шукати нову самоназву. Співачка в діалозі з ведучою Катериною Осадчою зізналася, що ідеєю для нового псевдоніма послужила чужомовна лексема *tamacita*, що з іспанської перекладається «мамочка, мамуся». На нашу думку, Анастасія, щоб створити нове оригінальне ім'я, але в той же час зафіксувати в ньому відгомін минулого псевдоніма (який би не дозволив використовувати колишній продюсер), додала іменник *мама* до імені *Еріка*, від якого попередньо усікла першу літеру, а потім транслітерувала та графічно оформила новотвір: *мама + (E)ріка* → *мама + ріка* → *мамаріка* → *MamaRika*.

Усі псевдоніми в цій групі за частиномовним статусом уособлюють модель творення «іменник + іменник». Складні псев-

доніми, утворені за допомогою зрощення, за своєю формою дозволяють поєднувати стислість висловлення разом із його семантичною насиченістю (поєднання мовної економії із сенсом, закодованим у псевдо).

2. 3. 3. 7. Редуплікація (синтаксичний рівень)

Редуплікація — це ще один спосіб творення слів, який мовознавці трактують по-різному. Найчастіше його розглядають у контексті словоскладання: у словникові української мови за редакцією І. Білодіда знаходимо таке визначення: «це засіб *словотвору*, який полягає у подвоєнні основи слова або цілого слова. У словотворенні *редуплікація є одним із засобів словоскладання...*» (виділення курсивом наше – В.С.) [СУМ, т. 7, с. 483]. Інші вчені схиляються до думки, що такий тип творення слів не можна однозначно кваліфікувати як словотвірний [Нелюба, 2006]. Редуплікація може виявлятися на різних мовних рівнях: фонетичному (повтор звуків), словотвірному (дублювання морфем), синтаксичному (повтор слів), тому має складнощі дефініювання. У нашому матеріалі знайдено один псевдонім, утворений за допомогою синтаксичної редуплікації, через що ми залучаємо його до категорії синтаксичних способів творення онімів. Псевдонім вигадала сучасна українська реп-виконавиця Альона Савраненко, вона виступає під іменем *Alyona Alyona*. Важко сказати, чому Альона Савраненко взяла саме таку сценічну назву, виконавиця не пояснювала мотиви творення. Жінка транслітерувала латинськими літерами своє ім'я та подвоїла його, тож способом творення маємо синтаксичну редуплікацію.

2. 3. 3. 8. Прикладковикористання

До синтаксичного способу творення онімів відносимо прикладковикористання. Термін взято з праць професора А. Нелюби про типи номінації в українській мові [Нелюба, 2006; 2007]. Прикладковикористання стосується номенів прикладкового типу, які складаються найчастіше з двох слів та пишуться через дефіс,

наприклад: *генерал-майор*, *вакуум-фільтр*, *ромен-зілля*. У цьому разі знову маємо дискусійне питання щодо статусу названого поняття, бо одні мовознавці описують такі номени в розділі словотвору, а процес утворення називають *складанням* [Горпинич, 1999, с. 128], *юкстапозицією* [Вакарюк, 2007, с. 235], тоді як інші лінгвісти ставлять таке трактування під сумнів і говорять, що це проміжне явище між словотвором і синтаксисом. Прихильниками другого підходу є дослідниця З. Кравчанка (термін «зближення») [Кравчанка, 1970, с. 115], А. Нелюба [Нелюба, 2006, 2007], О. Труєвцева [Труєвцева, 1986].

Особливостями прикладкових утворень є таке: належність слів, з яких утворений номен прикладкового типу, до однієї частини мови; відсутність інтерфікса; кожний компонент має самостійний наголос (*генерáл-майóр*); вільний порядок розміщення компонентів; зміна обох компонентів (за невеликими винятками) за числами та відмінками [Нелюба, 2006, с. 182]. Названі риси свідчать про те, що номени за способом творення знаходяться ближче до синтаксису (мають схожі риси до словосполучення), ніж до словотвору.

Відповідно до названих особливостей проаналізуємо псевдоніми, утворені шляхом прикладковикористання. У сучасному псевдоніміконі письменників зафіксовано декілька онімів, де автори до свого реального особового імені дописували вигаданий антропонім. Ці власні назви належать поету Богдану Горобчуку, поетесам Тетяні Литвинюк та Юлії Мусаковській. Ланцюжки творення: **Богдан-Олег** Горобчук ← Богдан + **Олег** + Горобчук; **Юлія-Ванда** Мусаковська ← Юлія + **Ванда** + Мусаковська; **Таня-Марія** Литвинюк ← Таня + **Марія** + Литвинюк.

У перших двох моделях до офіційної форми справжнього імені було додано офіційне вподобане ім'я, тільки в псевдонімі *Таня-Марія* автор використав розмовну форму своєї власної назви (*Таня*, замість *Тетяна*). У поданих прикладкових конструкціях засвідчуємо відсутність інтерфіксів, які є формантами в словотворенні, носіями словотвірного значення; оніми належать до однієї частини мови (іменника), мають окремі наголоси на двох частинах (*Богдáн-Олég, Юлія-Вáнда, Тáня-Марі́я*). Також погоджуємося з тим, що власні назви, поєднані через дефіс, не закріплені в позиціях, вони були б зрозумілі, якщо їх поміня-

ти місцями (*Олег-Богдан, Ванда-Юлія, Марія-Таня*), щоправда, в усіх випадках першими в псевдонімах записано справжні особові імена митців. Останньою ознакою прикладковикористання є зміна компонентів за числами та відмінками, яка теж підтверджується (*Богдана-Олега, Юлії-Ванди, Тані-Марії*).

Загалом названі псевдоніми дійсно близькі до словосполучень сурядного зв'язку, їх не можна впевнено віднести до словотворення, бо відсутній формант і не спрацьовує формула «твірні слова + формант = похідне слово»; не утворюється суто нове слово; нема відмінного лексичного значення від того, що належать твірним словам тощо.

Причин створення псевдонімів за допомогою додавання до справжніх імен чужого особового імені може бути багато. Загалом вони збігаються з причинами обрання подвійного імені для дитини в офіційному назовництві.

На вибір подвійного імені для дитини впливають і взаємодія релігійного і світського оточення (батькам подобається одне ім'я, а священник за датою народження пропонує інше); і бажання виокремитися; і незмога вибрати одне ім'я з кількох, що подобаються батькам; і національні традиції тощо. У досліджуваних псевдонімах серед причин створення подвійного імені превалюють:

- 1) ідея індивідуалізації, ідентифікації особи;
- 2) самовираження, митцю подобається інше ім'я, ніж те, яке є в паспорті;
- 3) автор додає особове ім'я, що має для нього певний сенс, виконує, на його думку, певну функцію.

Наприклад, українська поетеса *Таня-Марія Литвинюк* в одному з інтерв'ю сказала, що зазвичай не розповідає всім про причини обрання такого псевдоніма, але насправді ім'я *Тетяна* — паспортне, дівчину назвали на честь її тітки, а *Марія* — церковне, це «ім'я-оберіг», бо народилася в День Марії та Йосипа [Ващенко]. Отже, у цьому разі додане особове ім'я виконує оберегову функцію, допомагає письменниці в її творчій праці.

Варто зауважити, що в таких псевдонімах, де до справжнього імені й прізвища автора додано ще вигадане особове ім'я, зовсім відсутня функція приховування особи. Навпаки, автор не тільки подає свою дійсну власну назву, а й додає самохарактеристику

за допомогою обраного імені. Порівняно з описаними псевдонімами, зовсім інакшою є власна назва *Сара-Корделія Орман*. Автор, який пише під іменем *Сари-Корделії Орман*, не вважає за потрібним розкривати свою справжню власну назву та мотиви її творення. Найімовірніше, це вигаданий образ, у якому псевдонім виконує функцію втаємничення особи та привабливості читачів незвичним чужомовним іменем.

Окрім псевдонімів, які мають особові імена-прикладки, знайдено самоназви з вигаданими прізвищами, що утворені шляхом прикладковикористання. Одна з назв належить письменниці Ользі Чигиринській, яка деякі твори підписала іменем *Олька Дорошенко-Сагайдачна*. Вигадане прізвище письменниці складається з двох онімів, що пишуться через дефіс. Відсутність інтерфікса, довільність розташування вибраних власних назв наближають таку власну назву до сурядного словосполучення, тому ми описуємо її в категорії синтаксичної номінації. На відміну від попередніх псевдонімів такого типу, де вигадане ім'я додавали до справжнього, псевдонімне прізвище *Дорошенко-Сагайдачна* складається з двох трансонімізованих онімів. Для псевдоніма письменниця обрала антропоніми з власних назв двох українських гетьманів, Петра *Дорошенка* та Петра *Конашевича-Сагайдачного*.

Другий псевдонім такого типу вигдав письменник-фантаст Михайло Назаренко: його твори підписані *Петро Гулак-Ординець*. Прізвище складається з власної назви *Гулак* (козацьке прізвище) та загальної назви *ординець*; можливо, автор скалькував ім'я відомого письменника, педагога, історика Петра Гулака-Артемовського.

За допомогою прикладки утворена самоназва співака групи «Танок на майдані Конго» Олександр Сидоренка, який презентує себе під іменем *Fozzy-boy / Фоззі-бой*. Твірними словами є чужомовні іменники: власна назва *Fozzy / Фоззі* та загальна назва *boy*, що в перекладі означає «хлопець».

2. 3. 3. 9. Утинання (синтаксичний рівень)

Ще одним способом творення псевдонімів є утинання на синтаксичному рівні. Якщо в словотворенні ми засвідчували процес утинання частини оніма, то в синтаксисі відсікається слово на рівні словосполучення. Приклад такої самоназви мають письменники *Григорій Чубай-Гетьман*, *Олеся Мудрак-Ковалівна*. Автори, бажаючи зробити псевдонім легшим для запам'ятовування, називаються *Грицько Чубай*, *Леся Мудрак*. Особову назву вони трансонімізували з розмовного мовлення, а прізвище утнули до першого оніма, отже, спосіб творення семантико-синтаксичний: *Григорій Чубай-Гетьман* → *Грицько Чубай*; *Олеся Мудрак-Ковалівна* → *Леся Мудрак*.

Інколи через псевдонім автор виражає свої думки, передає певні закодовані смисли, неофіційна власна назва стає ніби згорнутим текстом, інформацією, яку сприймає адресат. Наприклад, Юлія Дубиківська є редактором культурно-освітнього сайту, де пише публіцистично-аналітичні статті й рецензії, підписує їх іменем *Сам Ум Рай*. Читач, знайомлячись із псевдонімом редактора, одразу може зрозуміти, що автор сайту через вигадане ім'я пропагує цінність та важливість розуму в житті людини, порівнює освіченість з раєм — *Сам Ум Рай*. Ця інформація підтверджена прописаною концепцією сайту, де редакторка говорить, що його мета покращити світ шляхом ліквідації невігластва, «розширити горизонти свідомого бачення кожної окремої людини» [Сам Ум Рай].

Можемо погодитися з такими дослідниками, як М. Горбаневський [1996], Н. Федотова [2008], які вивчали власні назви на прикладі топонімів, прізвищевих антропонімів, прізвицьк й акцентували увагу на тому, що оніми можуть бути стислими текстами, самостійними мовними структурами, у яких закодовано певне послання автора, що має бути інтерпретовано адресатом. Псевдонім також може функціонувати як згорнутий текст, бути комунікативною одиницею, вербалізованим образом, представленим мінімумом мовних засобів. Через нього адресат «зчитує» інформацію від автора, знайомиться з його ідеями, задумами переданими думками.

Оскільки англійська мова має великий попит у наш час, сучасні митці використовують її, коли утворюють псевдоніми-словосполучення. Наприклад, *DJ Dirty Nick*, *DJ Respect Noise*, *DJ Alex Tune*, *Seen Trick*, *MARIK from RIZUPS*, *DJ Space*, *DJ Sky*, *My Ree*, *The Maneken*. Із таких псевдонімів шанувальник сприймає інформацію за умови володіння англійською. За частиномовним наповненням у таких псевдонімах маємо іменники (власні й загальні назви), прикметник, займенник, дієслова в різних формах, прийменник та артикль.

Отже, псевдоніми-словосполучення, що відрізняються від звичної антропонімної формули «особове ім'я + прізвище», більше характерні для самоназв митців сцени, ніж для сучасних письменників, найчастіше мають вигляд словосполучення підрядного зв'язку. Актуальною моделлю для псевдонімів-словосполучень є «аббревіатура + іменник», бо в матеріалі багато конструкцій типу «DJ + власна / загальна назва». За семантикою псевдоніми-словосполучення дуже різноманітні й позначають родинну спорідненість, професійне спрямування, характеристику особи за віком та фізичними чи психічними особливостями; уподобання митця; називають процес, ознаку, абстрактне поняття; містять семантику локативності, виражають віднесеність особи до певної спільноти, угруповання.

Варто зазначити, що для деяких псевдонімів-словосполучень характерне використання прийому інверсії. За допомогою названої стилістичної фігури митець змінює звичайний порядок слів, створює акцент для передачі авторського задуму на потрібних онімах, привертає увагу, формує інакшу семантику, будує незвичну самоназву. До синтаксичних способів творення псевдонімів належать *зрощення*, *редуплікація*, *прикладковикористання*, *утинання на рівні словосполучення*, які не є продуктивними для сучасних псевдонімів. Під поняттям *зрощення* маємо на увазі поєднання слів без допомоги будь-яких словотворчих засобів; *редуплікацію* на синтаксичному рівні розуміємо як повтор слова в псевдонімі, а *прикладковикористання* стосується самоназв прикладкового типу, що пишуться через дефіс. У досліджуваному матеріалі наявні псевдоніми-словосполучення, які не були вигадані авторами, а повністю запозичені з народного фольклору та з української літератури.

2. 3. 4. Семантико-синтаксичний тип номінації в колективних псевдонімах сучасної культурно-мистецької сфери

У сучасній українській літературі колективні псевдоніми письменників представлені не численно: *Брати Капранови*, *Генрі Лайон Олді*, *Макс Фрай*, *Ярослав Верів*, *Три графомани*, *Олександр Володимирович Зорич*. Малопродуктивність колективних псевдонімів можна пояснити тим, що поети рідко пишуть у творчому тандемі й серед прозаїків таких об'єднань теж небагато.

Колективні псевдоніми можна класифікувати за різними критеріями. За типом номінації це семантико-синтаксичні сполуки, що утворені шляхом онімізації та трансонімізації, наприклад: *Три графомани*, *Макс Фрай* — онімізація; *Олександр Володимирович Зорич* — трансонімізація; *Брати Шумахери* — псевдонім, у якому перше слово онімізоване, друге трансонімізоване. Оскільки такі псевдоніми є багатокомпонентними, то в процесі творення можуть бути використані різні способи, наприклад, у самоназві *Генрі Лайон Олді* перші два слова трансонімізовано, а третє з'явилося за допомогою аббревіації.

За формальними показниками вони поділяються на колективні псевдоніми, які походять з апелятивної лексики (*Три графомани*), пропріальної (*Олександр Володимирович Зорич*) або комбінованого типу — апелятивно-пропріальні (*Брати Капранови*).

За ступенем приховування такі самоназви можна поділити на два типи:

1) псевдоніми, які підкреслюють колективність, указують, що авторів більше одного;

2) псевдоніми, які маскують факт колективної творчості.

Усі названі оніми, окрім *Брати Капранови* та *Три графомани*, створюють образ однієї особи, приховуючи за нею, як за ширмою, постаті інших. Псевдоніми, що вказують на кількість людей, які створили твір, називають *поліонімами* (з грець. *poly* — багато, *onim* — ім'я) [Дмитриев, 1977, с. 239], проте матеріал засвідчив лише два псевдоніми-поліоніми, що належать сучасним письменникам.

Власною назвою *Брати Капранови* підписують твори брати-близнюки Віталій та Дмитро [Босик, 2019]. Двокомпонентний

псевдонім утворено шляхом онімізації загальної назви *братів* та трансонімізації прізвища *Капранови* з офіційних антропонімів до псевдонімів. Автори не випадково вжили множину, яка виражена граматичним закінченням *-и*, оскільки хотіли наголосити, що вони працюють удвох. За допомогою такого псевдоніма автори підкреслюють родинні зв'язки, сімейну спорідненість. Щоправда, це один з усіх колективних псевдонімів, що втрачає таку функцію, як утаємничення особи. Адже Віталій та Дмитро Капранови могли підписатися іншим прізвищем, чи вибрати для підпису абрєвіатуру або тільки апелювативну лексику (наприклад, як це зробили письменники з псевдонімом *Три графомани*). Тож у псевдонімі братів превалюють інші функції: власна назва є брендом, популяризує осіб, є їхньою «візитною картою».

Псевдонім *Три графомани* має апелювативну лексичну генетику, проте в цьому разі відбувається процес онімізації, тобто перехід загальної назви у власну. Псевдонім передував появі антропоніма *Ярослав Верів* [Володимирський, 2009]. Його вибрали для свого творчого шляху три молоді науковці, які вирішили спробувати себе в письменницькій діяльності. Автори створили таке власне ім'я за аналогією до «Трьох мушкетерів» О. Дюма, «Трьох товаришів» Е. М. Ремарка. Числівник *три* мав вказувати на кількість авторів (Гліб Гусаков, Олександр Христов, Олексій Мухін), а іменник *графоман* позначав рід діяльності. Слово *графоман* означає особу, «що має потяг до писання, письменництва, але не має відповідних здібностей» [Афонська, 2007]. Припустімо, що автори цим словом хотіли сказати, що вони ще початківці, або ж, як люди науки, вважають, що писання художньої літератури — це несерйозна забавка, а так зване «графоманство». Власна назва *Три графомани* не проіснувала довго, бо не сподобалася видавцям, а згодом, коли творче тріо покинув Олексій Мухін, письменники почали підписувати твори псевдонімом *Ярослав Верів*.

Трикомпонентні колективні псевдоніми представлені антропонімами *Генрі Лайон Олді* та *Олександр Володимирович Зорич*. Псевдонім *Генрі Лайон Олді* має таку історію: спершу він мав вигляд *Г. Л. Олді*. Автори вигадали прізвище, скомпонували перші склади своїх особових імен *Олді* ← *Олег* + *Дімон*. Тобто способом творення є абрєвіація. До створеного прізвища за тричленною

формулою (ім'я, по батькові, прізвище) додали ініціали Г. — перша літера від *Громов*, Л. — перша літера від *Ладиженський*. Проте видавець вимагав повне ім'я та по батькові автора, тому письменники вибрали імена *Генрі* і *Лайон* — трансонімізували власні назви до псевдонімікону [Рахманін, 2006]. Можна припустити, що автори взяли саме іншомовні, а не українські імена, щоб вони краще сполучалися з вигаданим прізвищем *Олді*.

Під псевдонімом *Олександр Володимирович Зорич* пише подружжя: Дмитро Гордевський та Яна Боцман. За словами авторів, коли вони розпочали письменницьку діяльність, то соромилися ставити під текстом справжні прізвища й підписувалися онімом *Зорич*, який, на їхню думку, має позитивні емотивно-оцінні конотації, асоціюється із зорями. Також Дмитро та Яна наголошували, що ця власна назва має сербське походження, тож в Україні не так багато людей з таким прізвищем, а значить псевдонім буде індивідуальним. Ще одним мотивом у виборі оніма стало існування історичної персони — Семена Зорича — фаворита імператриці Катерини II (тобто маємо трансонімізацію оніма). Семен Зорич був красенем, одним із улюбленців цариці, людиною, до якої була прихильна доля, тому автори й вибрали собі за псевдонім таке прізвище, щоб їхня творча кар'єра була вдалою [Зорич, 2018].

Псевдонім *Макс Фрай* довгий час був літературною містифікацією, бо існували версії, що це пише іноземець, а на сайті під цим іменем зринала фотографія блакитноокого негра. Інші говорили, що це певна метафора, а твори пишуть «літературні негри». Проте пізніше виявилось, що під іменем Макса творять два митці — Світлана Мартинчик та її чоловік Ігор Стюпін. *Макс Фрай* — це і псевдонім письменників, і водночас один із прописаних персонажів. Ідеєю для створення прізвища Фрай, за словами авторів, послужив напис на наліпці пивного напою «Alcohol frei», що перекладається з німецької мови «без алкоголю». Таким чином, іменем «Max frei» автори натякали на відсутність, фіктивність названої особи — «без Макса». Є ще один варіант перекладу «Max frei», де *max* — скорочена форма від *maximal* (максимально), а *frei* перекладається як прикметник «вільний», тобто «Max frei» — «максимально вільний, що не має ніяких перепон». У такому тлумаченні

автори означили свою творчу діяльність вільною від усяких письменницьких рамок, приписів та канонів. Тож способом творення імені *Макс Фрай* є транскрибування німецьких слів, що репрезентують творчий задум авторів, омовлюють їх ідеї. Варто додати, що після смерті Ігоря Стьопіна дружина продовжила використовувати псевдонім одноосібно.

Зауважимо, що серед колективних псевдонімів превалюють слов'янські власні назви, чужомовних мало (*Генрі Лайон Олді*, *Макс Фрай*). Цю чужомовність можна пояснити тим, що саме для письменників-фантастів у 1990-і роки актуальним було створення псевдоніма на манер західноєвропейського імені, оскільки в той час на книжковому ринку попит мали насамперед закордонні автори, які творили в стилі фентезі.

Ще однією особливістю колективних псевдонімів є те, що їх зазвичай використовують тоді, коли твір пише декілька осіб. Якщо ж письменник з творчого тандему паралельно пише ще якісь твори одноосібно, то тоді він підписує їх або справжнім ім'ям, або вигадує індивідуальний псевдонім. Наприклад, Олег Ладигенський, що разом з Дмитром Громовим пише фантастику під псевдонімом *Генрі Лайон Олді*, підписує власні вірші іменем жіночого персонажа *Ніру Бобовай* [Ладигенський, 2019].

Автори колективних псевдонімів створюють іншу власну назву з метою:

- 1) створити містифікацію й цим заінтригувати читача (*Макс Фрай*, *Генрі Лайон Олді*);
- 2) через сором'язливість, щоб бути непізнаним у разі невдачі (*Олександр Володимирович Зорич*);
- 3) відокремити письменницьку діяльність від інших сфер свого життя (*Три графомани*);
- 4) на основі псевдоніма створити свій «бренд» і популяризувати творче надбання (*Брати Капранови*).

За ще однією класифікацією колективні псевдоніми поділяють на *власне колективні* та *уявно колективні* псевдоніми. У першому разі під псевдонімом дійсно ховається два чи більше автори, а в другому псевдонім означає, що декілька осіб писали твір, тоді як насправді це одна людина. Зібраний матеріал не засвідчив у сучасному українському псевдоніміконі колективні неофіційні антропоніми другого типу.

Було помічено, що автори, які пишуть під колективним псевдонімом, на відміну від митця, який творить під індивідуальним псевдо, не використовують паралельно кілька псевдонімних назв. Так, наприклад, якщо Леся Воронина має й одночасно використовує псевдоніми *Гаврило Гава*, *Ніна Ворон*, *Олена Вербна*, то автори, які пишуть разом, мають тільки один колективний псевдонім. Єдиний варіант — це зміна авторами свого псевдоніма в діяхронії через певні умови: *Три графомани* — *Ярослав Верів*.

Можемо резюмувати, що в сучасному письменництві колективні псевдоніми є доволі рідкісним явищем. Загалом авторами таких іменувань є письменники-фантасти, які починали творчий шлях на початку ХХІ століття, коли видавництва агітували створювати псевдоніми, щоб зацікавити потенційного читача. Мотиви створення неофіційних самоназв доволі різні: від бажання приховати справжнє ім'я до цілком комерційних цілей — створити ажіотаж навколо автора та його творів.

2. 3. 5. Словотвірний тип номінації в псевдонімах

2. 3. 5. 1. Загальний коментар

Словотвірний аспект є невід'ємним складником ономастичних досліджень. Мовознавці, які цікавляться власними назвами, вивчають словотвірні моделі, описують форманти, словотвірну структуру онімів. Численні спроби опису власних назв з погляду дериваційних процесів у контексті широких ономастичних досліджень здійснили українські мовознавці Г. Бучко, Д. Бучко, В. Горпинич, І. Ковалик, Л. Масенко, М. Наливайко, А. Нелюба, Н. Павликівська, В. Павлюк, П. Чучка та багато інших. Загалом мовознавці сходяться на думці, що словотвірні способи не є найпродуктивнішими в неофіційному антропоніміконі; це засвідчили лінгвістичні праці про прізвиська (А. Нелюба, В. Павлюк), псевдоніми (Н. Павликівська, В. Максимчук).

В україністиці огляд наявних класифікацій способів словотвору, історії їхнього становлення, суперечностей і неточно-

стей здійснив В. Горпинич [Горпинич, 1978, с. 80–93; 1999], на думку якого, першим, хто визначив способи словотвору і зробив їхню класифікації, був В. Троїцький. У статті «Основные принципы словообразования» він визначив три способи словотвору: морфологічний, синтаксичний, семантичний і назвав їх принципами словотвору [Троицкий, 1940, с. 296–297].

Значно ранньою спробою визначити й класифікувати способи словотвору є монографічна праця українського дослідника Р. Смаль-Стоцького «Примітивний словотвір». Основними принципами (способами) словотвору Р. Смаль-Стоцький вважав:

- 1) принцип простягнення (*сайдак — сагайдак*);
- 2) принцип редуплікації (*гуп — гугуп*);
- 3) принцип формансовий (*гон — гонати*);
- 4) принцип композиції, що уже має зачатки, міститься в редуплікації (*галай — балай*) [Смаль-Стоцький, 1929].

Проте сучасна теорія способів словотвору ґрунтується на класифікації В. Виноградова, який виокремив:

- 1) синтаксичний (утворення складних термінів і стійких фразеологічних одиниць);
- 2) морфолого-синтаксичний (переходи частин мови);
- 3) морфологічний (афіксація);
- 4) лексико-семантичний (різні значеннєві перенесення);
- 5) лексико-синтаксичний (злиття) [Виноградов, 1951, с. 1–10].

Усі подальші класифікації доповнюють чимось виноградівську. Зокрема, М. Шанський виводить за межі словотвірних явищ появу складених термінів і стійких фразеологічних одиниць, рівних слову [Шанский, 1968]. У сучасному мовознавстві точаться дискусії щодо виділення способів словотвору, відмежування словотвірного і несловотвірного.

У поданій роботі до словотвірних способів номінування зараховуємо префіксальний, суфіксальний, постфіксальний, флексійний, комбінований, складання інтерфіксальне й інтерфіксально-суфіксальне, складання скорочених основ (уламкосткладання), контамінацію та утинання [Нелюба, 2007, с. 12]. Із цього розмаїття в сучасному українському псевдонімотворенні зафіксовано лише декілька способів, які опишемо далі.

2.3.5.2. Суфіксація як продуктивний спосіб псевдонімотворення

У сучасній українській літературній мові афіксація, особливо суфіксальний спосіб, є одним з найпродуктивніших у творенні іменників. Проте ономастичні розвідки показують невеликий відсоток використання словотвору в процесі творення неофіційних власних назв осіб. Це підтвердили роботи А. Нелюби, В. Павлюк про прізвиська, праці В. Максимчука, В. Павликівської, О. Петрової про псевдоніми. Опрацьований матеріал засвідчує всього 14% письменницьких та 8% співацьких неофіційних імен, що з'явилися за допомогою словотвору.

Прикладів **чистої суфіксації**, тобто додавання до слова суфікса без додаткових словотвірних операцій, зафіксовано небагато. Онім, що не отримав у процесі творення інших змін (наприклад, семантичних) та в основі має тільки словотворення, із письменницьких неофіційних назв належить поетесі Оксані Чубачівні: *Оксана Чубач* + **-івн(а)** → *Оксана Чубачівна*. Додано суфікс **-івн(а)**, який в українській мові, сполучаючись з ім'ям або професією батька, означає родинну спорідненість (*Василівна* – донька Василя; *ковалівна* – донька коваля), проте в цьому разі письменниця підкреслила сімейний зв'язок із матір'ю, поетесою Ганною Чубач. Отже, твірною основою є справжнє дівоче прізвище Оксани, формантом — літературний суфікс **-івн(а)**.

Серед псевдонімів співаків чиста суфіксація наявна в псевдо *Наталія Могилевська*, бо за паспортом жінка має прізвище Могіла. Співачка, щоб прибрати неприємні конотації й не втратити зв'язок зі своїм справжнім прізвищем, додала до твірної основи суфікс **-евськ(а)**. Такий суфікс в українській мові зазвичай служить для творення прикметників від географічних назв, основа яких закінчується на **-ов**, **-ев/єв**, **-ів/їв** (наприклад, *Карачев* — *Карачевський*; *Харків* — *харківський*; *Київ* — *київський*). Вочевидь що цей псевдонім утворено за аналогією до моделі *Могилів* — *могилівський*, тільки твірним словом є прізвище співачки, а замість **-івськ** використано суфікс **-евськ**: *Могіла* + **-евськ** → *Могилевська*.

Андрій Данилко, знайомий усім в образі епатажної *Верки Сердючки*, обрав за псевдонім особове ім'я та прізвище, що мають емотивно-оцінні конотації. Прізвище співак запозичив у своєї

однокласниці Анни Сердюк. Словотвірна формула виглядає так: *Сердюк* + *-к(а)* → *Сердючка*. Морфологічні зміни — чергування *к/ч*. Формант надає власній назві певних конотацій, є маркером жіночого роду, адже суфікс *-к(а)* один з найпродуктивніших у творенні жіночих відповідників (фемінітивів) від назв осіб чоловічої статі (*житель* — *жителька*; *лікар* — *лікарка*; *студент* — *студентка*). Цей суфікс частотний у неофіційному іменуванні, використовується у створенні прізвиськ або форм особових імен.

Так, І. Ганжина, вивчаючи словотворчість власних назв у молодіжному середовищі, доходить висновку, що суфікс *-к(а)* у прізвиськах чи іменах, якими звертаються школярі до своїх однокласників, загалом не має принижувальної конотації, проте формант надає власній назві фамільярно-дружнього забарвлення [Ганжина, 2009, с. 55]. На нашу думку, саме такий ефект очікував Андрій Данилко, назвавшись Веркою, а не Вірою, Вірусєю та змінивши нейтральне *Сердюк* на емоційно-експресивне *Сердючка*. При цьому суфікс *-к(а)* в імені Верка є не словотворчим, а формотворчим, бо лише модифікує нейтральну власну назву Віра, а використана співаком особова назва є суржиковою моделлю, що органічно доповнює створений А. Данилком образ жінки з народу. Аналізований псевдонім має множинну мотивацію, тому пропонуємо інший варіант пояснення шляху творення псевдонімного прізвиська: Андрій Данилко міг запозичити вже готове прізвисько, яким у школі називали однокласницю (*Сердючка*), тоді це кваліфікуємо як семантичний спосіб, трансонімізація.

Крім власних назв, які з'явилися за допомогою нормативних, уживаних в українській літературній мові суфіксів, знайдено псевдонім із вигаданим суфіксом. Власна назва *Julinoza* належить співакці Юлії Запорожець, твірною основою є англійський антропонім *Julia*, від якого усікли останню літеру та додали формант *-noza*.

Модифіковану модель маємо в неофіційному імені письменника Михайла Бриниха, який підписує твори як *Доктор Падлючко*. Це двокомпонентний псевдонім гібридного походження: тут виразно прослідковується *семантичний* спосіб творення (онімізація компонентів) та *словотвірний* — суфіксація другого оніма. Твірною основою виступає лайливе стилістично знижене слово *падлюка*, до якого додано чужомовний формант *-уччо*, що спонукає

уналежнити цей онім до явища макаронічної мови. Можливо, використання неукраїнського форманта спричинене бажанням, по-перше, очужомовити, а саме «зіталізувати» власну назву, по-друге, додати більшого емоційно-експресивного відтінку. Підтвердженням цього є думка Д. Лихачова, який вивчав слова чужомовного походження в арготичних системах і писав, що емоційно-експресивна сторона в таких словах приблизно така ж, як у метафоричних сполук, а доволі велику роль грає «враження іноземної мови» [Лихачев, 1964, с. 339]. За допомогою словотвірного форманта реалізується експресивність, мовне обігрування з метою створити певну піднесеність слова з лайливим значенням.

Автор *Доктор Падлючко* у своїх творах має особливий синтаксис і загалом стиль письма, міксує суржик із жаргоном та вульгаризмами, демонструє іронічність, гострий розум і цинізм. Саме псевдонім ще до прочитання текстів подає читачеві інформацію, закодовану автором про самого себе, готує таким чином до сприйняття стилю твору. В українській мові *доктор* — це вищий учений ступінь, який присуджується на підставі захисту дисертації, а також особа, якій присуджено цей ступінь [СУМ, т. 2, 1971, с. 355]. Онім *Падлючко* походить від стилістично зниженої, вульгарної апелятивної лексики. За словником сучасного українського сленгу «падлюка» — це погана, підла людина [Словник суч. укр. сленгу, 2006, с. 220]. Можливо, М. Бриних узяв за приклад італійське прізвище з комедії Шекспіра — Петруччо, та за аналогією створив прізвище для свого псевдоніма: *падлюка* + *-ч(о)* → *Падлючко* (морфологічними змінами є чергування *к / ч*).

Так само семантико-словотвірний спосіб творення прослідковуємо в псевдонімі Юрія Винничука (*Лизунчак*) та Аліка Шмуклера (*Ілля Ноябрьов*). Перший походить від іменника *лизун*, до якого додано *-чак*, що разом з суфіксами-варіантами *-ак/-як* слугує в українській мові для творення прізвищ, історично має патронімічне/матронімічне значення, наближене до суфіксів *-ович/-евич* [Редько, 1966, с. 118]. Таке ім'я використовував Ю. Винничук, коли підписував скандальні тексти, тому спрацювала важлива функція псевдоніма — приховування справжнього імені особистості. За допомогою псевдоніма іронічно висвітлено головну рису створеного автором образу: тлумачний словник

української мови подає слово *лизун* із вказівкою «зневажливе значення» — «той, хто догоджає кому-небудь, підлабузнюється до когось заради власної вигоди, лизоблюд, підлабузник» [СУМ, т. 4, 1973, с. 484].

Аліка Шмуклера ми звикли бачити в образі телеведучого *Іллі Ноябрьова*. Автор сценічного імені переосмислив російську загальну назву останнього місяця осені й за допомогою суфіксального форманта утворив нове прізвище: *ноябрь* + *-ов* → *Ноябрьов*. Суфікс *-ов* належить до російськомовних і традиційно разом із суфіксами *-ев*, *-ин* вважається типовим формантом для творення багатьох російських прізвищ [Фуникова, 2014]. Отже, маємо вияв українсько-російської інтерференції у словотворенні псевдоніма.

Приклади суфіксації семантично переосмислених твірних слів наявні в письменницьких псевдонімах *В. Светланова*, *Lesya Vladimirova*, *Анатолій Дністровий*, *А. Морева*, *Галинка Верховинка*, *Юрій Тетянич*, *Михайло Джимів*. У поданих власних назвах спочатку відбулося семантичне переосмислення лексем, а далі їх оформили за допомогою суфіксів. Для творення самоназви *В. Светланова* спочатку трансонімізувала онім *Світлана* в його російськомовному варіанті *Светлана* до категорії псевдонімів, потім додала прикметниковий суфікс *-ов(а)*. Поетеса *Леся Приліпко* за основу прізвища взяла особове ім'я свого батька, написане російською мовою, додала суфікс *-ов(а)* та транслітерувала латинкою: *Владімір* + *-ов(а)* → *Владімірова* → *Vladimirova*.

У неофіційних власних назвах *Анатолій Дністровий*, *А. Морева* маємо такі зміни: перехід до категорії псевдонімів топоніма *Дністер* з подальшою суфіксацією (*Дністер* + *-ов(ий)* → *Дністровий*); онімізація слова *море* з приєднанням присвійного суфікса *-ев(а)*: *Море* + *-ев(а)* → *Морева*. Автор псевдоніма *Галинка Верховинка* для його творення зробила такі словотвірні дії: трансонімізувала топонім *Верховина*, потім додала до свого імені та створеного прізвища суфікс *-к(а)*, що має зменшено-пестливе значення: *Галина Яцентюк* → *Галина Верховина* → *Галинка Верховинка*. *Юрій Гудзь* трансонімізував для псевдонімного прізвища *Тетянич* жіноче особове ім'я, до якого додав суфікс *-ич*, що виражає значення «назва особи за належністю до чогось» (наприклад, *королевич*) [Полюга, 2001, с. 382]. Письменник *Михайло Бубякін*

обрав для псевдонімного прізвища кінонім *Джим* і додав суфікс, що виражає присвійне значення: *Джим* + **-ів** → *Джимів*. Таким чином названі оніми мають гібридне походження, усі вони з'явилися завдяки комбінованому семантично-словотвірному способу творення.

У співаків чиста суфіксація семантично переосмисленої лексеми репрезентована в псевдонімах Ірини Яросевської та Ганни Корсун. Перша взяла сценічне ім'я *Рената Богданська*, де прізвище утворила на честь свого першого кохання — Богдана Весоловського, спосіб творення суфіксація: *Богдан* + **-ськ(а)** → *Богданська*. А за словами Ганни Корсун, вона вподобала для основи сценічного імені українське слова *мара*, що посідає важливе місце в слов'янській міфології і має давні символічні значення. Спочатку слово *мара* було транслітеровано латинкою, потім до нього додали оказіональний формант **-uv**: *MARUV* ← *Mar(a)* + **-uv**.

Серед опрацьованого матеріалу виявлено оніми, створені способом **заміщувальної (субститутивної) суфіксації**. Це різновид суфіксації, за якого в твірній основі спочатку відбувається утинання попереднього афікса (найчастіше це суфікс) або якоїсь частини слова, а потім додається новий формант. Так, письменник-фантаст Андрій Валентинович Шмалько перетворив ім'я по батькові на творче псевдонімне прізвище: Андрій Валентинович → утинання до Валентин → Валентин + **-ів** → Андрій Валентинів.

Поетеса Дарина Москаленко підписує твори як *Дарочка Москаленко*: Дарина → Дара (усічення суфікса **-ин(а)** + **-очк(а)** → Дарочка. Письменник Олександр Ульянов модифікував паспортне ім'я до псевдоніма *Олесь Ульяненко*. Очевидно, тут відбулася субститутивна суфіксація в прізвищі, попередньо утнута кінцівка, до якої додано український суфікс **-енк(о)**: *Ульянов* → *Ульян* + **-енк(о)** → *Ульяненко*. Це один з небагатьох випадків, коли автор свідомо замінює російський формант **-ов** на український **-енк(о)** й таким чином висловлює свою належність до України, акцентує на національному спрямуванні творчості.

У діячів сучасного шоу-бізнесу таких онімів трохи більше: *Юрій Крапов* → *Крап* + **-ік** → *Крапик*; *Дмитро Крижанковський* → *Криж* + **-ук** → *Крижик*; *Мар'ян Сакалюк* → *Мар* + **-ік** → *Марік*. Деякі мистецькі псевдоніми, утворені субститутивною суфіксацією, мають не українськомовні форманти, наприклад, музикант гру-

пи «Green Grey» Максим Курушин називається *Makus*. Псевдонім утворено від власного імені *Максим*, яке транслітерували, усікли й додали латинське закінчення *-us*, що в давній мові позначало особу / предмет чоловічого роду: *Maksym* → *Mak* + *-us* → *Makus*. Можемо припустити, що вживання неукраїнського форманта спричинене бажанням виділитися серед звичайних імен, очужомовити власне ім'я, зробити його незвичайним.

Подібно до попереднього оніма, чужомовний формант використав для творення псевдоніма саксофоніст гурту «Man-Gust» Андрій Кучанський, у музичних колах відомий під іменем *Кучамен*. Способом творення є заміщувальна (субститутивна) суфіксація: від прізвища *Кучанський* усікли другу половину, додали суфіксоїд *-мен*. Останній походить з англійської мови від слова *man* (переклад «особа чоловічої статі»), у складі з іншими словами вживається на позначення назв чоловічих професій (*sportsman*, *fireman*, *policeman*). Щодо окремого вживання слова *-man* / *-мен*, то в жаргоні сучасної молоді його використовують зі схвальним, позитивним значенням: «Словник сучасного українського сленгу» за редакцією Т. Кондратюка дає визначення «гарний, показний чоловік» [ССУС, 2006, с. 192]. Можливо, саме тому співак Андрій Кучанський, щоб бути ближчим до молодих шанувальників, «зійти за свого», вибрав такий формант для творення сценічного імені.

Схема творення: *Кучанський* + *-мен* → *Куча* + *-мен* → *Кучамен*.

Отже, суфіксація наявна як один з продуктивних способів псевдонімотворення. На матеріалі сучасних мистецьких псевдонімів виділяємо два її різновиди: чисту суфіксацію, коли до твірної основи додано суфікс без інших дериваційних операцій та заміщувальну суфіксацію, у якій суфікс приєднується до слова після попереднього утинання. Псевдоніми, утворені шляхом чистої суфіксації, мають твірні основи двох типів: справжні паспортні дані авторів (усього кілька прикладів) або онімізовані чи трансонімізовані власні назви, що свідчить про перевагу комбінованого семантико-словотвірного типу номінації. Твірними основами псевдонімів, що з'явилися за допомогою заміщувальної суфіксації, зазвичай є справжні прізвища митців.

Сучасні письменники та співаки, вигадуючи собі неофіційні власні назви, не обмежені ніякими словотвірними нормами й

використовують різні форманти. Серед дослідженого матеріалу маємо українські *-івн(а)*, *-евськ(а)*, *-к*, *-чак*, *-ськ(ий)* суфікси; російський формант *-ов*; англійський *-мен*; латинський *-us* і навіть вигадані суфікси *-poza*, *-iv*. Це свідчить про те, що неофіційний антропонімікон дає змогу обирати будь-які форманти для створення непересічного імені, тут не діють мовні норми і автор може в будь-який вербальний спосіб виявити своє лінгвокреативне Я.

2. 3. 5. 3. Утинання (словотвірний рівень)

Продуктивнішим способом словотворення в сучасному псевдоніміконі є *утинання*. На позначення цього дериваційного явища вчені послуговуються термінами *усічення* (Торчинський, 2010; Ю. Карпенко), *утинання* (Нелюба, 2007; Старченко, 2011), *апокопа* («Словник лінгвістичних термінів», Ганич, 1985), *елізія* (В. Горпинич, 1999). Утинання означає вид деривації, за якого від твірного слова відсікається певна частина.

Письменники й співаки утинають власні прізвища та / або імена, щоб полегшити читачам запам'ятовування, зробити псевдонім милозвучнішим. Інколи утинання сприяє «вивільненню» значення твірної основи і таким чином митець може обігравати стрижневу частину справжнього прізвища, акцентувати на лексичному значенні утнутої лексеми (*Воронина* → *Ворон*).

У псевдонімах письменників наявні такі типи:

1) утинання кінцевої частини прізвища: *Сергій Бутинець* → *Сергій Бут*; *Василь Довжиков* → *Василь Довжик*; *Валентин Бердута* → *Валентин Бердт* (в онімі відбулася дієреза – випадіння [у]); *Леся Воронина* → *Ніна Ворон*;

2) утинання першої або другої частини особового імені: *Тетяна Дубинянська* → *Яна Дубинянська*; *Світлана Конощук* → *Лана Ра*; *Олександр Сліпець* → *Олекса Сліпець*; *Даніела Рудик* → *Дана Рудик*;

3) одночасне утинання імені та прізвища: *Наталія Шевченко* → *Лія Шева*; *Ганна Багрянцева* → *Анна Багряна*.

Інколи з твірними словами в процесі творення псевдоніма відбувається декілька операцій, наприклад, транслітерація та утинання: *Дарина Кавеліна* → *Daryna Kavelina* → *Dana Kaveli*.

У співаків та інших митців сцени:

1) утинання першої / другої частини або середини прізвища, імені: *Олексій Потапенко* → *Потан*; *Віктор Лук'янов* → *Лук'ян*; *Сусанна Джамаладінова* → *Джамала*; *Інна Стародубець* → *Inna Star*; *Саша Буліч* → *Саша Буль*; *Катерина Чемезова* → *Катерина Chemezova* → *Катя Che*; *Володимир Маслечкін* → *Масло* (з ігровою метою твірна основа від прізвища *Масл* була дооформлена літерою [o]); *Хассан Назар-Хайдар Алієвич* → *Хас*; *Олександр Шевченко* → *Са*; *Валерія Наливайко* → *Valeriya* → *Riya*; *Хрисанті Дімопулос* → *Санта* (з асоціативно-ігровою метою додане закінчення [a]); *Валерій Бондар* → *Валер Бондар*);

2) на відміну від псевдонімів письменників є приклад утинання середини власної назви: *Євгеній Даццишин* → *Євгеній Дашин*. Одночасне утинання початку імені та кінцевої частини прізвища: *Наталія Гордієнко* → *Наташа Гордієнко* → *Таша Г* → *Tasha G*; *Людмила Німічук* → *Міла Німіч* (зміна голосних *u/i*). Знайдено випадок утинання та графічного дооформлення створеного псевдоніма на прикладі неофіційної сценічної назви діджея Дмитра Золотоверхого. Парубок називається *Діма Zolaa*, псевдонімне прізвище утворено шляхом утинання паспортного прізвища та доточення флексії, яка графічно оформлена двома літерами *-aa*: *Золотоверхий* → *Zolotoverkhyi* → *Zol* + *-aa* → *Zolaa*. Також наявний трикомпонентний псевдонім із утинком між іменем та прізвищем: *[Андрій] EL Кравчук* ← *[Андрій] Електронний Кравчук*.

За лінгвопсихологічними дослідженнями Р. Піотровського, викладеними в роботі «Размещение информации в слове», виявлено, що в «письмовому слові інформація концентрується на початку слова» [Пиотровский, 1962, с. 156]. І. Ковалик, вивчаючи власні назви на прикладі діалектних гуцульських скорочень (*Іва* — *Іване*, *Пара* — *Параско*), теж припустив сконцентрованість важливої інформації на початку оніма, тому й зазвичай під час утинання «відпадають» кінцеві частини імен [Ковалик, 1965]. Приклади з псевдонімного матеріалу дають змогу погодитися із цією думкою: *Лук'ян*, *Потан*, *Саша Буль*, *Катя Che*. Проте бувають і винятки, зокрема псевдонім молодого співачки Валерії Нали-

вайко. Дівчина розуміла, що не може взяти за сценічну самоназву ні своє особове ім'я (бо вже є співачка *Валерія*), ні прізвище (за естетичними поглядами воно не зацікавить шанувальників). Тоді співачка утнула першу половину імені *Валерія* та отримала власну назву *Рія*, яку переклала латинкою: *Валерія* → *Рія* → *Riua*.

Твірною основою може бути попередньо видозмінена власна назва; так, у співака Михайла Невідомського псевдонімом є неофіційне ім'я *Міха*. Тут можемо припустити два варіанти творення оніма. У першому випадку це прізвище, яке трансонімізоване в категорію псевдонімів, тоді тут тільки семантичний спосіб творення. У другому варіанті маємо словотвірний спосіб, утинання; а твірною основою є не українська особова назва *Михайло*, а скалькована російська вимова «Міхаїл», від якої утнули кінцівку: *Міхаїл* → *Міха*.

Твірною основою для утинання може бути справжнє ім'я чи прізвище, або фіктивна власна назва, утворена лексико-семантичним способом. Комбінований семантично-словотвірний процес маємо на прикладі псевдоніма *Мирослави Замойської* (*Дари Корній*) та поетес *Вікторії Дико*, *Лерії Кот*. У випадку *Дари Корній* спочатку оніми з офіційної сфери перейшли в розряд псевдонімів, так звана трансонімізація (*Дарина* — на честь доньки письменниці, *Корній* — дівоче прізвище), далі відбулись словотвірні зміни з особовим іменем, а саме утинання другої частини *Дарина* → *Дара*. Вигадане прізвище поетеси *Вікторії Дикобраз* утнули до оніма *Дико*, поетеса *Олена Носова* (*Лерія Кот*) вибрала для двокомпонентного псевдоніма особове ім'я *Валерія*, а потім за допомогою утинання першої частини утворила онім *Лерія* (*Валерія* → *Лерія*).

Утинання прізвища зафіксовано в двокомпонентному псевдонімі дитячої письменниці, блогера, журналістки *Тетяни Комлик*. Книжки жінка видає під іменем *Татуся Бо*. *Татуся* — неофіційний, розмовний варіант від імені *Тетяна* (*Таня* — *Тата*), так жінку звали в дитинстві рідні. Онім *Татуся* є трансформаційною моделлю від *Тата*. Друга частина псевдоніма *Бо*, за словами автора, утинок від її дівочого прізвища. Вочевидь двокомпонентний псевдонім має гібридне походження: семантичне творення імені *Татуся* + словотвірне творення прізвища *Бо*.

Отже, утинання як спосіб творення псевдонімів використовують з майже однаковою продуктивністю і письменники, і музиканти (на два оніми більше). Митці намагаються скоротити справжні імена, щоб полегшити їх запам'ятовування, ввести ігровий елемент (наприклад, *Інна Стародубець* → *Inna Star* — аналогія до славнозвісної, популярної особистості, бо з англійської лексема *star* перекладається як небесне світило, зірка; прослідковуємо алузію до «зірки шоу-бізнесу»). Різниця між письменницькими та співацькими утнутими онімами полягає ще в тому, що останні активніше використовують транслітерацію утинків. Найчастіше твірною основою є справжня власна назва письменника чи співака. Процес утинання відбувається на початку слова, у середині (зафіксовано тільки на прикладі співацького псевдоніма) чи в кінці обраного оніма; є випадки утинання одночасно імені та прізвища особи.

2.3.5.4. Непродуктивні способи словотворення псевдонімів

Серед непоширених способів творення псевдонімів сучасних митців є **контамінація**, яку вважають оказіональним способом словотворення, інші назви — *телескопія* [Омельченко, 1992], *міжслов'яне накладання* [Янко-Триницкая, 1975], *аплікація* [Шанский, 1968], *дифузія* [Шанский, 1968], *фузія* [Горпинич, 1999] тощо. Цей спосіб приймають не всі мовознавці, він термінологічно не ustalений, тож науковці продовжують дискутувати щодо сутності цього явища, його статусу й визначальних ознак. Контамінація відрізняється від інших способів словотвору (суфіксації, префіксації тощо) тим, що на основі останніх можна, установивши певні формули об'єднання, продукувати нові слова, а от у творенні контамінованих одиниць такі формули не виявляються.

За словами А. Нелюби, під час словотвірної контамінації часто накладаються не морфемні, а довільні частини обійнятих взаємодією основ (хоча є і деякі винятки). До того ж невизначеність і непередбачуваність тягне за собою неможливість виділення складників одного слова через подібну структуру (модель) ін-

шого [Нелюба, 2002]. Широке трактування контамінації вимагає розподілу цього багатоступеневого явища за мовними рівнями на словотвірну, синтаксичну, звукову тощо. Тут ми беремо за основу визначення словотвірної контамінації і під цим терміном розуміємо «спосіб поєднання, сполучення словотворчих засобів унаслідок їх повного чи часткового накладання» [Нелюба, 2007, с. 220].

Як було зазначено, контамінація є малопоширеним способом у псевдоніміконі сучасних митців. Співачка Соломко Яна має сценічне ім'я *SOYANA*, що походить від справжнього прізвища та імені жінки. У цьому псевдонімі відбувся процес накладання однієї твірної основи (особового імені) на кінець іншої (прізвище). Використані твірні основи хоч і не мають спільних елементів (як, наприклад, у *Мармеладзе* → *мар[мелад + Мелад]зе*), проте є словами одного семантичного поля, стосуються однієї особи. Попередньо онім було транслітеровано латинкою і таким чином маємо ланцюжок творення: *Соломко Яна* → *Solomko Yana* → *So(lomko) + Yana* → *SoYana* → *SOYANA* (графічне оформлення). Очевидно, що за допомогою контамінації співачка вигадала унікальне ім'я, скористалася правилом мовної економії (бо в пам'яті шанувальника легше залишаються короткі імена зірок), засвідчила асоціативну пов'язаність псевдоніма зі справжніми паспортними даними, підкреслюючи таким чином власне *Я*.

За словами О. Земської, контамініати мають конотативність, експресивність [Земская, 1992, с. 151], що виділяє їх з-поміж інших мовних одиниць і дозволяє зберігати певну «новизну», яка актуальна для творця псевдоніма. Ще однією особливістю контамінації можемо назвати те, що на основі контамінування двох мовних одиниць у результаті з'являється не просто одне слово, яке в сумі має значення двох попередніх, а слово, що має вже трохи інше смислове навантаження, отримує певну ідіоматичність. Так, для особи, яка чує / читає ім'я *Соломко Яна*, зринають певні асоціації (жінка, українка, учасниця шоу «Холостяк» тощо), а контамінована одиниця *SOYANA* вже привносить семантичне значення «співачка, виконавиця певного стилю на українській естраді» та ін.

Співак Костянтин Бочаров (*Меловін / Melovin*) контамінував дві власні назви для створення неповторного псевдоніма, під

яким публіка пізнає його творчу особистість. Парубок поєднав антропонім-прізвище британського модельєра Олександра Маквіна з назвою свого улюбленого свята Хеловіну. Маємо варіант контамінації, за якої відбулося накладання усіченої частини першого слова на початок другого оніма $M[аквін + Х]еловін \rightarrow$ *Меловін*.

Приклад контамінації в письменницьких неофіційних власних реалізовано в псевдонімному прізвищі *Володимир Владко* (справжнє ім'я — Володимир Єремченко). З особового імені та прізвища, що написані російською мовою, узято початок першого слова та кінець другого й утворено новий антропонім: *Владимир Єремченко \rightarrow Владко*, який далі автор використовує за частину псевдоніма (*Володимир Владко*).

Префіксальний спосіб є непоширеним у словотворенні власних назв. Онім, утворений префіксальним способом, належить поетесі Олені Бросаліній, яка підписує книги вигаданим прізвищем *О'лір*. Жінка захоплюється ірландською культурою, тому твірну основу для псевдоніма взяла з вірувань цього народу: *Лір* — морське божество, якому поклонялися в давнину ірландці. Щоб очужомовити прізвище, Олена Бросаліна додала префікс *о-*, що характерний для творення ірландських прізвищ, побутує в ономастиконі разом з приставками *Мак-*; *Мас-*; *Мс-*: *Маккартні*, *О'Браєн* [Ажнюк, 2011]. Спосіб творення семантико-словотвірний, спершу трансонімізація теоніма до категорії псевдонімів, потім словотвірні зміни, додавання чужомовної приставки *О-*. Ланцюжок творення: $О- + Лір \rightarrow О'лір$.

2. 3. 5. 5. Аббревіація як дискусійний спосіб словотворення псевдонімів

Аббревіацію ми відділили від інших способів словотворення, бо цей спосіб викликає дискусії в сучасних мовознавців і не може бути віднесений до словотвору через низку причин.

Ознаками словотвірних процесів і водночас критеріями залучення до названої категорії є наявність твірного слова, форманта, словотвірного значення, сформованого словотвірного типу

й моделі, проте не в усіх способах це виявлено. Розглянемо явище аббревіації та спробуємо окреслити його лінгвістичний статус. У підручниках з мовознавства знаходимо класичне визначення поданого поняття: «Абревіація — це морфологічний спосіб творення слів шляхом усічення простого або компонентів складного слова, або ж елементів твірного словосполучення до звуків і літер, складів та інших фрагментів слова» [Грищенко, 1997, с. 243]. Але не всі дослідники сьогодні погоджуються з таким трактуванням й уналежнюють аббревіатуру до способів словотворення.

Наприклад, В. Теркулов вважає такі одиниці не самостійними номінативними одиницями, а формальними дублетами твірних повних слів та словосполучень. Науковець припускає, що сформована в сучасній науці думка про дериваційну природу цього явища виправдана не повною мірою. На його погляд, у більшості випадків це не утворення нових номінативних одиниць, а проста заміна одного структурного різновиду номінативної одиниці другою, створеною на основі попередньої без зміни її номінативного статусу. Таке перетворення базується на «збереженні функціональної еквівалентності вихідного й кінцевого найменувань, і зумовлене воно потребами не реалізації нової номінації, а вдосконалення номінації старої». Подібне трактування аббревіації дозволяє визначити аббревіатури лише як структурні (формальні) дублети повних словосполучень. На відміну від похідного слова, яке внаслідок дії механізмів морфологічної деривації разом зі словотвірним елементом набуває додаткового значення, аббревіатура втрачає неморфемний елемент, але продовжує співвідноситися з тим самим словом, що унеможливорює розгляд аббревіатури в межах морфологічного способу словотвору [Теркулов, 2007].

Сумніви щодо аббревіації як способу словотвору висловлює також мовознавець А. Нелюба. Він аргументує це тим, що, «визначаючи аббревіацію й аббревіатури як словотвірні явища, дослідники нехтують засадничими ознаками словотвору, його інструментарієм: а) трактуючи процеси скорочування як словотвірні, виділяють несловотвірні засоби — звук, букву, склад; б) у твірному (словосполучення, слова) і похідного (скорочення) здебільшого тотожна семантика, вони не пов'язані відношення-

ми похідності; в) самі скорочення нерівнозначні за словотвірними властивостями» [Нелюба, 2008, с. 16].

Дійсно, усі скорочення є номенами, але не всі мають статус слова і деривата, що, на думку мовознавця, зумовлює інакшу кваліфікацію, засновану на інших критеріях. У підручниках абрєвіацію уналежнюють до словотвору, що спричинює полєміку. У своїй дисертаційній роботі А. Нелюба спростовує словотвірність абрєвіатур такими тезами:

1) «вони словотвірно не мотивовані й не мають внутрішньої форми» (не можна співвіднести абрєвіатуру й вихідну одиницю — словосполучення чи слово за структурними й семантичними ознаками; не мають стосунку до класу предметів; їх розкодовують, розшифровують, а не тлумачать);

2) «абрєвіатури словотвірно не структуровані»: немає обов'язкового співвідношення твірної і похідної основи за семантичними та структурними ознаками, що передбачає вичленування в похідному двох компонентів — початкового і нарощеного; не мають коренів, формальні компоненти абрєвіатур не співвідносні з наявними в мові морфемами, що передусім унеможлиблює вираження частиномовних і граматичних значень [Нелюба, 2008, с. 17].

Таким чином, абрєвіатури не варто уналежнювати до словотвірних способів, а виділити їх в окремий тип абро-ідеографічної номінації.

Поява абрєвіатур-антропонімів має давню історію. Мовознавці припускають, що їх почали створювали від справжніх імен, коли з'явилася нагальна потреба вказати авторство, приналежність (поставити клеймо на виробленій продукції, монеті, гербі, печатці, військових відзнаках тощо). Потім абрєвіатури навпаки слугували для приховування справжнього імені автора від пильного ока цензури, рятували від покарання.

Зауважимо, що в зібраному нами псевдонімному матеріалі знайдено всього п'ять онімів абрєвіатурного типу, два з них вигадали письменники, два належать митцям музичної сфери й останній відомому українському модельєру.

Абрєвіація, як різновид творення псевдонімів, представлена в неофіційних іменах драматурга й арт-критика Ігоря Бондаря-Терещенка (*ІБТ*); письменниці Ірини Чернової (*Люко Дашвар*);

співачки Анастасії Каменських (NK); композитора Матвія Вермієнко (МАТТ.V); дизайнера Андрія Тищенко (Андре Тан).

Ігор Бондар-Терещенко використав ініціали свого імені та подвійного прізвища для неофіційного найменування (Ігор Бондар-Терещенко → ІБТ); так само вчинила співачка Анастасія Каменських, вона обрала першу літеру розмовного варіанту паспортного імені та прізвища й переклала латинкою (Настя Каменських → НК → NK). Відомий український модельєр Андре Тан має гібридний псевдонім: відповідник до свого особового імені чоловік трансонімізував з французького антропонімікону (Андрій → Андре / Andre), а прізвище є аббревіатурою від паспортних власних назв, щоправда, автор використовував перші літери з російських онімів: Тищенко Андрей Николаевич → Тан. Письменниця Ірина Чернова скомпонувала склади імен близьких їй осіб. На жаль, жінка не коментувала, які власні назви було використано, то ми можемо тільки умовно розділити псевдонім на «твірні частини»: Лю + Ко, Даш + Вар → Люко Дашвар. Композитор Матвій Вермієнко поєднав аббревіацію з графічним оформленням, він узяв перший склад власного особового імені, дублював там останню літеру, додав перший ініціал свого прізвища, а для написання використав латиницю: Матвій Вермієнко → Мат.В. → Матт.В. → МАТТ.V. У чотирьох онімах твірними є справжні імена творчих особистостей, лише Ірина Чернова використала не свої паспортні дані для творення аббревіатури.

Загалом можемо підсумувати, що аббревіація не є продуктивним способом творення псевдонімів у сучасних митців. Можливо, це пов'язано з тим, що в наш час письменницькі, співацькі неофіційні імена побутують більшою мірою в усному мовленні (на радіо, телебаченні, у розмовному дискурсі тощо), а аббревіатура зазвичай пристосована для письмового використання. Справді, легше вимовити Матвій Вермієнко, ніж сказати аббревіатурний псевдонім МАТТ.V, де збіг трьох приголосних ускладнює вимову й зовсім не характерний для норм милозвучності української мови. Водночас, треба зважати на зміну функції псевдоніма-аббревіатури: творчі особистості ХХІ століття, на відміну від митців колишніх епох, бажають не приховати свою творчу особистість, а прославити її, тож для цього обирають креативні, звучні, перспективні імена, тоді як аббревіатура більше сприяє

мовній економії, ніж створенню звучного імені (як виняток, онім Люко Дашвар).

Висновки до розділу

Вивчення типів і способів номінації в псевдоніміконі сучасних українських письменників та співаків уможливило деякі загальні висновки.

Наявних в українській мові типів номінації в сучасному псевдоніміконі українських митців задіяно чотири (основні): *формально-фонетичний, семантичний, словотвірний та семантико-синтаксичний*. Окрім них, ще є семантико-фонетичний, семантико-словотвірний, словотвірно-фонетичний та семантико-синтаксично-фонетичний типи, що свідчить про наявність різних комбінованих підходів у творенні сучасних неофіційних власних назв письменників і співаків.

Формально-фонетичний тип номінації характерний для псевдонімів сучасних митців, хоча не є продуктивним (приблизно 9% від загальної кількості зібраних онімів). Формально-фонетичний тип номінації реалізовано в таких способах: фонетична редуплікація, оглушення в кінці власної назви, заміна [и] на [і], пом'якшення попереднього приголосного перед [е]; перестановка складів, додавання, вилучення чи заміна фонем у слові; написання слова навпаки та членування його на дві частини за формулою «особове ім'я + прізвище»; транскрипція вимови чужомовних (англійська, німецька, французька, грузинська) слів кирилицею, українсько-російська інтерференція; створення паліндрома. Серед псевдонімів сучасної культурно-мистецької сфери засвідчено існування псевдонімів-симулякрів, тобто власних назв, що є вигаданими автором лексемами.

Семантичний та семантико-синтаксичний типи номінації є найпродуктивнішими (77%) для сучасних українських псевдонімів культурно-мистецької сфери початку ХХІ століття. Сутність семантичної номінації полягає в переосмисленні лексичного значення твірного слова при збереженні його звукової структури, а реалізований він у два способи — за допомогою онімізації або трансонімізації. За допомогою семантичних змін

утворюють одно- (семантичний тип) та багатокomпонентні (семантико-синтаксичний тип номінації) самоназви.

Однослівні псевдоніми, утворені семантичним шляхом, актуальніші у сфері митців сцени: письменники мають всього 9 онімів, тоді як співаки утворили 129 власних назв. Тільки 29% таких онімів пов'язані зі справжніми паспортними даними творчої особистості. Серед однокомпонентних псевдонімів, утворених шляхом семантичної номінації, 71% онімів є результатом трансонімізаційних процесів. Ці власні назви походять від персонімів, теонімів, ергонімів, топонімів та антропонімів; однак найбільше запозичено з останньої категорії.

Двокомпонентні псевдоніми поділяються на дві категорії: відіменні (тобто такі, що пов'язані зі справжнім іменем особистості) та латентні (не мають стосунку до паспортних даних). Письменники частіше послуговуються двокомпонентними латентними псевдонімами, ніж співаки (62 письменницькі самоназви та лише 21 онім у співаків / митців сцени), до того ж перші можуть мати декілька двокомпонентних неофіційних антропонімів. Відіменні псевдоніми бувають трьох типів: самоназва, у якій змінено тільки особове ім'я або тільки прізвище, чи обидва компоненти модифіковані водночас. Двокомпонентні відіменні псевдоніми, у яких видозмінено обидва складники, найчастіше містять перероблене справжнє ім'я автора й вигадане прізвище; способом творення є трансонімізація, меншим чином онімізація. Зазвичай двокомпонентні власні назви побудовані за формулою «особове ім'я + прізвище», виняток становить власна назва *Анатолій Анатоліч*, де наявний варіант «особове ім'я + по батькові».

Складені псевдонімні конструкції, що відрізняються від антропонімної формули «особове ім'я + прізвище», найчастіше використовують співаки. Такі псевдоніми, утворені шляхом семантико-синтаксичної номінації, за винятком кількох прикладів, мають вигляд стійких назв-словосполучень, поєднаних підрядним зв'язком. За частиномовним наповненням автори використовують моделі «іменник + іменник», «прикметник + іменник», «форма дієслова + іменник», «займенник + іменник», «чужомовний артикль + іменник», «аббревіатура + іменник», «дієприкметник + іменник», «прикметник + іменник + іменник», «займенник + іменник + іменник», «іменник + прийменник + іменник», проте

найпоширенішою виявилася формула «аббревіатура + іменник»; цьому сприяла велика кількість самоназв діджеїв. До власне синтаксичних способів творення псевдонімів належать *зрощення, редуплікація, прикладковикористання, утинання на рівні словосполучення*, які не є продуктивними для сучасних псевдонімів.

За семантикою псевдоніми сучасних митців можуть виражати фізичні та психологічні риси особи, рід діяльності, національність, родинні зв'язки, характеристику індивідуума щодо географічних, космічних об'єктів, назв флори й фауни, грошових одиниць, місяців, релігійних та абстрактних понять і навіть предметів людської діяльності тощо. До категорії псевдонімів у процесі трансонімізації переходять антропоніми, топоніми, персоніми, теоніми, є поодинокі випадки використання зоонімів, ергонімів. Також псевдонімами можуть стати прізвиська та нікнейми творчої особистості.

За ступенем прозорості мотивації псевдоніми українських письменників та співаків можна поділити на оніми з прозорою (які зрозумілі мовцям) та затемненою мотивацією (не можливо встановити мотив появи прізвиська). Власних назв останнього типу менше, оскільки сучасні митці — люди публічні й залюбки пояснюють в інтерв'ю мотиви самоіменування.

Словотворення псевдонімів сучасних митців здійснюється за допомогою таких способів: суфіксальний (чиста та заміщувальна суфіксація), утинання, контамінація та префіксальний способи. Відсутні постфіксальний, флексійний, префіксально-суфіксальний способи, складання інтерфіксальне, інтерфіксально-суфіксальне, складання скорочених основ. Окремим типом номінації, що не входить до словотворення, ми зазначили аббревіацію; цей спосіб є малопродуктивним, усього п'ять самоназв. Найбільше псевдонімів утворено за допомогою суфіксації та утинання.

У сучасному українському псевдоніміконі псевдоандроніми (іменування жінки чоловічою власною назвою) кількісно преважують над псевдогінімами (іменування чоловіка жіночою власною назвою). Чоловічими іменами послуговуються письменниці та декілька співачок. Причини обрання жінками чоловічих імен позамовні: це і бажання закодувати певну особисту інформацію, і вияв жіночої емансипації, і підсвідоме бажання зрівнятися з чоловіками через обрання нежіночого особового імені.

Для митців сцени, на відміну від письменників, більш характерне вживання чужомовних відповідників справжнього імені, використання латиниці замість кирилиці, перелицювання власних назв за зразком звучання англomовних антропонімів. Це пов'язано з глобалізаційними процесами, активним використанням англійської мови, а також бажанням співаків зацікавити не тільки українських шанувальників, але й завоювати світову сцену. Щодо кількості самоназв для однієї особи, то зазвичай сучасні українські письменники й співаки коригуються правилом «одна людина — один псевдонім», а декілька самоназв однієї творчої особистості свідчить про вплив позамовних чинників (суперечки з продюсером чи видавництвом, бажання відмежуватися від старого образу тощо).

Під час творення псевдонімів сучасні митці можуть виявити свою лінгвокреативність і не завжди керуються мовними нормами. Автори використовують чужомовні форманти або твірні основи, можуть ігнорувати правопис (*Бозна-як* → *Бознаяк*; *Монатик* → *Monatik*; *Олейник* → *OLEYNIK*); уживати жаргонізми (*Kyivstoner*); суржик (*Капляющий Ед*) та навіть обценну лексику (*IZZZada*). Усе це служить для самовираження публічної особистості, привернення уваги до себе й своєї творчої діяльності.

РОЗДІЛ III

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЙНИЙ І ПРАГМАТИЧНИЙ ВИМІРИ ПСЕВДОНІМІВ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ

У поданому розділі досліджено псевдоніми, у яких актуалізовані прецедентні феномени універсальної й української лінгвокультури; вивчено процеси концептуалізації мистецьких псевдонімів, які закріпилися в колективній картині світу сучасних українців (культурні концепти). Також прокоментовано прагматику (інтенційність, зовнішня й внутрішня мотивація) творення псевдонімів українських письменників і музикантів.

3. 1. Феномен прецедентності як мотиваційний чинник у творенні псевдоніма

3. 1. 1. Загальний коментар

Наприкінці ХХ століття в мовознавстві активізувалося вивчення дискурсу як лінгвокомунікативної практики, що зумовило зацікавлення текстом (як складником дискурсу) та його різнорівневими параметрами, характеристиками, властивостями, серед яких — явище прецедентності, утілене в прецедентному тексті [Караулов, 1987, с. 220]. Згодом дослідники виокремили поняття «прецедентне висловлювання» (Н. Бурвикова), «прецедентна ситуація» (І. Захаренко), «прецедентний феномен» (О. Селіванова) та «прецедентне ім'я» (В. Красних, Д. Гудков).

Термін *прецедентний феномен* є семантично широким й об'єднує решту названих вище понять; його трактують як «ядерний елемент когнітивної бази певної лінгвокультурної спільноти, який має здатність у стислій формі зберігати інформацію про взірцеві факти й виступає моделлю для відтворення подібних фактів, репрезентований і постійно поновлюваний у мовленні за допомогою відповідних вербальних сигналів, що актуалізують його стандартний (відомий усім представникам цієї лінгвокультурної спільноти) зміст» [Берестова, 2016, с. 27–28]. За визна-

ченням О. Селіванової, прецедентні феномени є компонентами знань, «позначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти» [Селіванова, 2006, с. 492].

До проблеми прецедентних феноменів зверталися українські та зарубіжні вчені, серед яких С. Банникова, А. Берестова, Д. Гудков, О. Земська, Ю. Караулов, В. Красних, О. Маленко, Л. Меркотан, Н. Піддубна, О. Селіванова, Г. Сjuta та ін.); питання прецедентної власної назви розглядали Т. Воробйова («Семантика прецедентних імен: національно-культурний компонент»); Ю. Гарюнова («Функціонування власних назв у кінокритичному дискурсі: «чиста» номінація і прецедентність»); Є. Сазонова («Віртуальний нікнейм як прецедентний феномен»); Г. Сингаївська («Прецедентне ім'я Дон Кіхот у сучасних ЗМІ Іспанії») та ін. Проте у вивченні прецедентних власних назв ще маємо незаповнені лакуни, які потребують нових досліджень.

Прецедентне ім'я — це індивідуальне ім'я, пов'язане або із широко відомим текстом (наприклад, Тарас Бульба), або з прецедентною ситуацією (наприклад, Пилип Орлик — творець першої в Європі конституції). Це складний знак, у процесі використання якого в комунікації відбувається апеляція не до власне денота, а до набору диференційних ознак цього прецедентного імені; може складатися з одного або кількох компонентів й означати одне поняття [Красних, 2002, с. 48]. Власна назва в такому разі слугує певним кодом, який, потрапляючи у свідомість людини, активує потрібні знання, асоціації про названий об'єкт чи суб'єкт; або ж не активує, якщо людина не має жодного уявлення про онім та його носія.

На думку М. Курушиної, «виникнення прецедентних онімів є результатом складного мисленневого процесу, причому процесу колективного, оскільки для того, щоб стати прецедентним, імені потрібно мати відносно стійкі конотації, закріплені у свідомості переважної більшості представників лінгвокультурної спільноти, а також бути відтвореним у мовленні, тобто постійно актуалізованим» [Курушина, 2001, с. 128]. Дійсно, власна назва тільки тоді є прецедентною, коли її розуміє певна група людей, об'єднаних за національним, соціальним критерієм, до того ж таке ім'я має бути вживаним, адже якщо його не використовують, то прецедентність зникає. На це впливають і позамовні фактори;

наприклад, для старшого покоління прізвище Хрущов є прецедентним, його асоціюють з періодом «відлиги» в Радянському Союзі, «карибською кризою» та кукурудзою; проте для осіб, які народилися в незалежній Україні, це ім'я вже не має такого рівня прецедентності й згодом повністю його втратить через нефункційність і нечастотність у дискурсі.

За рівнем прецедентності мовознавці розподіляють власні назви на:

- 1)універсальні;
- 2)національні;
- 3)соціумні.

На думку науковців, *універсальні прецедентні* феномени мають бути знайомі будь-якому сучасному homo sapiens, вони входять до «універсального» когнітивного простору [Красных, 2002, с. 50–51]. Однак у цьому думки вчених розходяться: одні погоджуються з виокремленням універсально-прецедентного виду феноменів, інші вважають цей вид доволі гіпотетичним, оскільки для утвердження чи заперечення існування універсальної «когнітивної бази», треба проводити відповідні дослідження [там само, с. 51–52].

Національні прецедентні феномени відомі будь-якому середньому представнику певної національно-лінгвокультурної спільноти й входять до національної когнітивної бази.

Соціумні прецедентні феномени зрозумілі людині певного соціуму (соціальна, конфесійна, професійна сфери) та входять до її колективного дискурсу. Ці феномени можуть не залежати від національної культури, а бути спільними для певної групи осіб, об'єднаних за професійним чи соціальним спрямуванням.

У поданій роботі ми виділяємо два рівні прецедентності онімів: **загальнокультурний рівень**, коли власна назва відома й зрозуміла представникам різних народів, і **національний рівень** — онім містить певну інформацію і сукупність смислів, зрозумілих лише одній національній спільноті.

У процесі дослідження псевдонімів сучасних українських митців ми нарахували 48 власних назв, що є прецедентними, серед них одинадцять належить сучасним українським письменникам, решта — співакам і музикантам. За типом онімів найчастіше митці використовували антропоніми реальних осіб (*Кравчук*,

Ньютон, Гойя, Тамерлан, Брежнєва, Дантес, Дарвін, SOLOMON, Гай Річі), далі за частотністю — імена вигаданих істот (теоніми Лама, Аврора; персонажі з творів мистецтва Санта, Амелі, Ассоль, Попелюшка, Вакула, Солоха); топоніми (Даня Вегас, Уляна Ельба, Леонід Полтава, Росава); є кілька загальних назв, що були трансонімізовані, але містять прецедентність (Горіха Зерня).

3.1.2. Загальнокультурні (універсальні) прецедентні псевдоніми

Загальнокультурні (універсальні) прецедентні оніми зрозумілі представникам різних національно-лінгвокультурних спільнот, вони можуть асоціюватися з певним народом (дядько Сем — співвідносно з американською культурою) чи вважатися загальнолюдськими (наприклад, Христос). Серед загальнокультурних прецедентних псевдонімів сучасних митців наявні антропоніми (власні назви реальних осіб та власні назви вигаданих персонажів), теоніми, топоніми й кілька загальних понять, що були трансонімізовані до псевдонімів.

Серед загальнокультурних прецедентних псевдонімів найпродуктивнішими є антропоніми реальних осіб (15 онімів), які відзначилися в історії людства (учені, правителі, співаки тощо). Для створення прецедентної самоназви митці використовують:

- 1) ім'я відомої особистості (*DJ Ameli, Тамерлан*);
- 2) прізвище відомої особи (*Брати Шумахери, Влад Дарвін*);
- 3) ім'я та прізвище особи (*Бюджетний Гай Річі*).

Зрозуміло, що третій варіант є найповнішим, полегшує ідентифікацію прецедентного імені, проте його незручно використовувати в ролі псевдоніма, адже дуже довга самоназва важко сприймається оточенням. Саме тому ми маємо тільки один приклад: псевдонім із використанням імені й прізвища культового британського кінорежисера взяв київський репер Іван Колиханов — *Бюджетний Гай Річі*. Подану власну назву шанувальник може розуміти як порівняння Івана з відомим митцем: «Іван Колиханов такий же талановитий, як і Гай Річі, проте його послуги коштують дешевше» (обізнаний реципієнт формує у свідомості

образ режисера, але розуміє, що гонорари репера набагато нижчі; маркером цього є прикметник «бюджетний»).

Комбінацію із прецедентних власних назв утворили молода українська поетеса Олександра Федорів, вона назвалася *Адель Станіславська*, та письменницький дует Дмитра Горdevського і Яни Боцман (працюють під іменем *Олександр Зорич*). Пояснень Олександри Федорів щодо її псевдоніма немає, тож можна зробити припущення, що в ньому закладена альяція до імені англійської співачки Адель й прізвища театрального режисера, педагога, актора Костянтина Станіславського. Таким чином в одній самоназві поєднано натяк на двох різних митців. У псевдонімі *Олександр Зорич* креативні автори поєднали ім'я видатного полководця Олександра Македонського й прізвище фаворита цариці Катерини II Семена Зорича — як бажання бути фаворитами й переможцями в літературі. Такий «набір онімів», на думку Дмитра та Яни, мав принести успіх, перемогу на літературній сцені.

Продуктивними є псевдоніми, у яких активовано одне особове ім'я відомої особистості. Це псевдоніми *Тамерлан (Tamerlan)*, *SOLOMON*, *Maxima*, *Alloise*. Співак у жанрі R'n'B Юрій (прізвище тримає в секреті) за порадою продюсера Руслана Минжинського обрав псевдонім *Тамерлан*, за яким постає історично маркована інформація: є натяк на полководця, середньоазійського воєначальника, який увійшов в історію як великий завойовник; метафорично таке ім'я свідчить про певні внутрішні й зовнішні характеристики співака та його бажання перемогти в боротьбі за славу й визнання на українській і світовій сцені (дует «TamerlanAlena» набув популярності в США).

Співачка Соломко Яна певний період пробувала свої творчі здібності під псевдонімом *SOLOMON*, який вона обрала через звукову схожість (паронімічна атракція) онімів *Соломон* — *Соломко*. Власна назва Соломон є потужним прецедентним іменем-бібліїзмом, у переносному значенні означає мудру, розумну людину. Співачка Алла Московка запозичила особове ім'я в чеського письменника Їрасека Алоїса й виступає під псевдонімом *Alloise*, а Юлія Донченко записує пісні під іменем *Maxima*, яке взяла на честь нідерландської королеви-консорта Максими (Máxima Zorreguieta Cerruti).

На прикладах псевдонімів *Олександр Зорич*, *Тамерлан*, *SOLOMON* можна зрозуміти дію такого явища, як «ономастична харизма». Це поняття вивів А. Забіяко в праці «Архетипи культурні», маючи на увазі визнання авторитету імені, його впливу на носія, віру в те, що власна назва «запрограмує» на успіх: «ця давня константа духовного життя була однаковою мірою істотною як для міфологічного, так і для релігійного типів свідомості» [Забіяко, 1997, с. 54]. Принцип віри в силу імені, його вплив на долю людини зародився ще в давні дохристиянські часи, коли у власних назвах зашифровували ті чесноти, які хотіли бачити в дитині (Боримир — борець за мир, Людмила — мила людям). Потім з'явилася традиція називати дитину на честь когось, щоб вона мала таку ж щасливу долю. Тож у момент добирання сценічного або літературного псевдоніма людиною керують схожі мотиви й на остаточне рішення може впливати явище «ономастичної харизми».

Українські митці в самоназвах закодували прізвища відомих науковців: *Ісаак Ньютон*, *Чарльз Дарвін*; митців: *Франсіско Гойя*, *Френк Сінатра*, *Брюс Лі*, *Костянтин Станіславський*; історичних персон: *Жорж Дантес*, *Василь Чапаєв*, *Семен Зорич*; спортсменів: *Міхаель Шумахер*. Це псевдоніми співаків *Мікі Ньютон*, *Влада Дарвіна*, *Маші Гойї*, діджеїв *DJ Sinatra*, *DJ Jenya Lee*, співачки *Ліди Лі* (*Lida Lee*), поетеси *Адель Станіславської*, співака *Володимира Дантеса*, коміків *Братів Шумахерів*.

Митці називають себе прізвищами вже відомих людей із різних причин. Щоб висловити в імені свої естетичні вподобання, *Марія Шаповалова* обрала прізвище свого улюбленого іспанського художника *Франсіско-Хосе де Гойя* — *Маша Гойя*; музикант *Євген Сізенко* назвав себе на честь свого кумира, кіноактора *Брюса Лі* (*Bruce Lee*) — *DJ Jenya Lee*. Письменник та репортер *Антон Водяний* обрав прізвище *Чапай*, оскільки так хотів описати свій характер: чоловік з гумором каже, що він як *Чапай* спочатку махає шашкою, а потім розмірковує — *Антон Чапай*. У творенні псевдоніма проявила лінгвокреативність українська співачка *Оксана Грицай* — *Міка New Tone* — *Міка Ньютон*; використав ім'я як талісман для успішної кар'єри музикант *Дмитро Зернов*, обравши для роботи діджея псевдонім *DJ Sinatra*. Часто митці обирають чужу власну назву, щоб привернути увагу й зацікавити інших. Наприклад, *Сергій*

Цвіловський та Юрій Великий взяли самоназву *Брати Шумахери* за порадою знайомого, щоб асоціюватися з німецьким гонщиком Міхаелем Шумахером і мати виразне культове найменування. Так само вчинили співаки *Влад Дарвін* і *Володимир Дантес*, вирішивши, що їхні справжні прізвища доволі буденні й не привабливі для сцени, тому обрали «прізвища з історією».

Імена вигаданих персонажів із творів світового мистецтва мають співачки Саша Кольцова (*Крихітка Цахес*), Олександр Сидоренко (*Фоззі*), Хрисанті Дімопулос (*Санта*), Наталія Пилип'юк (*Нікіта*), Катерина Гуменюк (*Ассоль*), Яна Шемаєва (*Jerry Heil*), Світлана Кравчук (*Ейва*), репер Степан Бурбан (*Кашляючий Ед*), діджей Світлана Кеберник (*DJ Amely*), письменник Євген Байтеряков (*Євген Лір*), поети Валентина Бурлака-Жук (*Валентина Попелюшка*), Іван Коломієць (*Вано Крюгер*). Ці приклади засвідчують популярність власних назв, запозичених з творів відомих світових письменників: *Крихітка Цахес* — персонаж однойменного роману німецького письменника Е. Гофмана; *Євген Лір* — алюзія до шекспірівського короля Ліра; *Валентина Попелюшка* — ототожнення з героїнею казки Шарля Перро; *Ассоль* — персонаж повісті Олександра Гріна «Пурпурові вітрила».

Із західноєвропейського та північноамериканського фольклору запозичено онім *Санта* (натяк на казкового персонажа Санта Клауса); з кіномистецтва дібрані власні назви *Нікіта* (фільм Люка Бессона «Ї звали Нікіта», 1990 р.); *Amely* (фільм Жана П'єра Жене «Казкова доля Амелі Пулер», 2001 р.); *Крюгер* (кіносеріал Веса Крейвена «Жахи на вулиці В'язів», персонаж Фредді Крюгер, 1984); *Фоззі* (американський серіал «Маппет-шоу» 1976–1981 рр., персонаж — ведмедик Фоззі); Ейва (персонаж із фільму Дж. Кемерона «Аватар»); *Jerry Heil* (ім'я мишки з дитячого мультфільму «Том і Джері» / «Tom and Jerry»); *Кашляючий Ед* (прізвисько гангстера з мультфільму «Гей, Арнольд!», сезон 1, епізод 12); *Ванпанчмен* (персонаж однойменних японських коміксів «One punch-man»).

Деякі митці у своїх коментарях не погоджуються з тим, що вони взяли відомі імена, тож дають свої пояснення про творення своїх псевдонімів. Наприклад, Хрисанті Дімопулос пояснює онім *Санта* як скорочення свого справжнього імені; Іван Коломієць, який виступає з ім'ям *Вано Крюгер*, зазначає, що взяв прізвище

своїї бабусі; Євген Байтеряков запевняє в інтерв'ю, що Лір — власна назва вигаданого ним у дитинстві персонажа. Попри таку невизначену ситуацію реципієнт сприймає ці псевдоніми в проєкції на прецедентність мотиваційного антропоніма, тож у його свідомості зринають відомі йому образи доброго Санта Клауса, страшного маніяка Фредді Крюгера, шекспірівського король Ліра. Тобто в колективній рецепції — це обрані митцями прецедентні псевдоніми з відповідною прагматикою, з погляду самих митців — це так звані *квазіпрецедентні псевдоніми*.

Серед загальнокультурних прецедентних псевдонімів маємо власні назви, що походять від топонімів і теонімів. Різні географічні назви взяли собі за прізвище музиканти *DJ Токуо*, *Саре Код*, *Queensway*, актор *Даня Вегас*, поетеса *Уляна Ельба*. Два обрані топоніми апелюють до назв міст: Токуо (столиця Японії) та Лас Вегас (місто розваг у США); інші топоніми є назвами островів: Саре Код (у перекладі з англійської мис Тріски) — півострів у США; Ельба — острів в італійському регіоні Тоскана; а *Queensway* є назвою вулиці в східній частині Лондона. У сприйманні таких псевдонімів на перший план виходять культурні асоціації: *DJ Токуо* — японська культура; *Queensway* в перекладі має значення «дорога королеви», актуалізує уявлення про англійську правительку, статусність, британську монархію. Псевдонім Вегас був обраний Данилом Черкасом, бо парубок порівнює життя з грою в казино, а Лас Вегас є символом гри, веселощів, містом фортуни та усіляких розваг. Онім Кейп Код / Саре Код асоціюється з Америкою, а власна назва Ельба в псевдонімі дає обізнаній людині згадки про Наполеона та його вигнання (хоча маємо й гідронім Ельба — назва річки в Німеччині, де 1945 року відбулася історична зустріч радянських, британських та американських військ; проте ймовірніше, що прецедентним мотиватором для цього псевдоніма є назва острова).

Прецедентні теоніми використали в самоназвах українські співачки Галина Гаврилко (*Аврора*) та Наталя Дзеньків (*Lama*). Власна назва Аврора походить із давньоримської міфології, таке ім'я мала богиня ранішньої зорі. Можливо, таким чином співачка намагається бути зіркою, акцентуючи на імені божества зірок і беручи собі за талісман ім'я саме цієї богині.

Отже, загальнокультурні прецедентні псевдоніми досить продуктивні в сучасному українському мистецькому псевдоніміконі. Найчастотнішими у створенні псевдо є прецедентні антропоніми (імена й прізвища відомих широкому загалу людей). Здебільшого митці використовують імена відомих особистостей минулих епох, меншою мірою обирають оніми сучасників, щоб не бути звинуваченими в плагіаті й уникнути небажаної плутанини. Також митці активно використовують імена вигаданих персонажів із творів мистецтва, беруть власні назви з літератури, фольклору, кіно, мультфільмів. Окрім цього, творчі особистості послуговуються для створення псевдонімів топонімами, теонімами й трансонімізують загальні назви з прецедентним значенням. На матеріалі зафіксовано квазіпрецедентні імена, що збігаються із загальновідомими людству, але насправді мають інше походження.

3.1.3. Національні прецедентні псевдоніми

Національні прецедентні псевдоніми в дібраному для аналізу матеріалі становлять одинадцять імен (п'ять належать письменникам, шість — співакам); до цієї категорії залучені оніми, детерміновані культурою українського народу, географічними назвами, історією й людьми, які стали знаковими постатями. Неофіційні самоназви походять від топонімів, антропонімів, персонімів; за структурою маємо одно-, дво- та трикомпонентні назви. Серед антропонімів виділяємо імена співаків Андрія Остапенка-Кравчука (*EL Кравчук*), Віри Галушки (*Віра Брежнєва*), Олени Карпенко (*Solomia*), письменниць Наталії Шевченко (*Лія Шева*) та Ольги Чигиринської (*Ольки Дорошенко-Сагайдачної*). У категорії національно-прецедентних імен митці найчастіше запозичували прізвища відомих осіб, є приклад використання прізвиськ.

При цьому зірки намагаються не використовувати в псевдонімі тільки прецедентний антропонім, а індивідуалізувати створену назву власними онімами: наприклад, *Віра Брежнєва* (Віра Галушка); *EL Кравчук* (Андрій Остапенко-Кравчук). Коли

співак розпочинав свою кар'єру, президентом України був Леонід Кравчук, тож Андрій обрав за псевдонім другий складник свого прізвища, яке збігалося з прізвищем тодішнього голови держави. Це створювало бажаний для співака ажіотаж, зацікавлювало нових шанувальників, адже у свідомості багатьох прізвище Кравчук означало президента, а *EL* асоціювали з іменем Леонід, хоча тут Андрій Остапенко мав на увазі інше: в абрєвіатурі він закодував слово «електронний», на позначення стилю музики, яку він виконував.

Іноколи митець може скористатися власними (офіційними) іменами й видозмінити їх так, щоб вони наблизилися до прецедентності. Так, письменниця, театрознавиця і культурологиня Наталія Шевченко обрала неофіційну назву *Лія Шева*. У цьому разі читач, знайомлячись з автором, має асоціації не з образом Тараса Шевченка, а з відомим українським футболістом, тренером української збірної Андрієм Шевченко, спортивне прізвисько якого Шева.

Особове ім'я *Solomia* обрала за псевдонім співачка Олена Карпенко. У словнику Н. Дзятківської власна назва *Соломія / Со-ломея* подана як антропонім давньоєврейського походження, утворений від *salom*, що перекладається як *мир* [Дзятківська, 2005, с. 180]. Ім'я ввійшло в український антропонімікон, і хоч не набуло великої популярності, фігурує у творах письменників: Михайло Коцюбинський — повість «Дорогою ціною»; Володимир Лис — роман «Соло для Соломії». За словами рецензента роману «Соло для Соломії», Людмили Скорини «...ім'я Соломія не є «затертим» завдяки надмір частому застосуванню в побуті. Воно асоціюється з українською старовиною, автентичністю» [Скорина, 2014, с. 12]. Додамо: з відомою українською оперною співачкою Соломією Крушельницькою.

Олена Карпенко керувалася декількома чинниками, коли обирала псевдонім *Solomia*. По-перше, вона прагнула мати самоназву, що легко сприйметься й запам'ятається українськими й іноземними шанувальниками, адже ім'я Олена Карпенко звучить надто просто для українця і складно для іноземця. По-друге, жінку привабив звуковий образ імені: Соломія — «solo mio», що з італійської значить «моє соло». Цим жінка хотіла підкреслити, що зазвичай виступає в сольних концертах. По-третє, власна назва *Соломія* для Олени співзвучна з англійським словом *solar*

(сонячна енергія), адже співачка бажає нести за допомогою своєї творчості світло й тепло людям. Тож маємо квазіпрецедентний псевдонім, оскільки насправді співачка не ідентифікувала себе із Соломією Крушельницькою, а мала іншу прагматику для обрання такої власної назви.

Окрім антропонімів реальних історичних осіб, митці утворюють національно прецедентні псевдоніми за допомогою імен персонажів з художньої літератури. Це самоназви *СолоХа* (співачка Тереза Балашова), *Vakula* (співак Михайло Вітюк), *Хома Брут* (письменник Юрій Гудзь). Перші два оніми дають нам згадку про твір Миколи Гоголя «Ніч перед Різдом», у якому є колоритні українські постаті: відьма Солоха — жвава, хитра, красива селянка, яка причаровує всіх, кого забажає; коваль Вакула — красень, сільський художник, сміливий парубок, який не побоявся осідлати чорта й привезти коханій з Петербурга бажані черевички. Тереза Балашова співає українські народні пісні в сучасній обробці, тому через ім'я СолоХа вона втілює сценічний образ спокусливої, хитрої, звабливої українки. А співак Михайло Вітюк за допомогою псевдоніма *Vakula* ідентифікує свою українську приналежність. Письменник Юрій Гудзь також взяв онім з твору Миколи Гоголя: Хома Брут — головний персонаж повісті під назвою «Вій». Прецедентна власна назва пов'язана з містичним твором, нагадує обізнаній людині про боротьбу добра з темними силами.

Ще два митці використали для сценічних імен українські топоніми: *Росава* (Олена Янчук), *Леонід Полтава* (Леонід Пархомович) і таким чином омовили у псевдонімі свій зв'язок з Україною. Росава — назва річки, що протікає в межах Київської та Черкаської областей; топонім Полтава — знакове українське місто.

За походженням серед національних прецедентних онімів окремо стоїть власна назва *Горіха Зерня*; у цьому разі маємо аплізивну лексику, яку трансонімізувала до псевдоніма й використовує як самоназву письменниця Тамара Дуда. Словосполучення «горіха зерня» є алюзією на вірш Івана Франка зі збірки поезій «Зів'яле листя»:

*Ой ти, дівчино, з горіха зерня,
Чом твоє серденько — колюче терня?
Чом твої устонька — тиха молитва?
А твоє слово остре, як бритва?... [Франко, 1976]*

Обирання митцем прецедентного псевдоніма підпорядковане реалізації певних функцій. Основними з-поміж них є *номінативна* функція, яка ідентифікує суб'єкта й вирізняє його серед інших митців; *сенсопороджувальна* функція, яка сприяє формуванню у свідомості реципієнта образів, за якими постають певні сенси. Кореляція цих образів-снів із постаттю митця допомагає ідентифікувати його творче кредо, літературну чи музикальну спрямованість, світоглядні чи культурні пріоритети. Також у псевдонімах реалізує свій потенціал *атракативна* функція, оскільки для сучасного митця власна назва є частиною образу, який має привабити шанувальників, викликати в них зацікавлення творчістю, створити цілісний образ. Важливою є *естетична* функція, адже для співаків і письменників важливо мати привабливе за звучанням ім'я. До цих функцій додамо *парольну*, бо прецедентні оніми слугують певним «паролем-пропуском» до спільної ментально-вербальної бази митця та його шанувальника. Автор, коли обирає собі прецедентне ім'я, звертається до універсального або національного культурного досвіду й очікує зворотного зв'язку від реципієнтів щодо асоціативно-образного й смислового декодування обраного псевдоніма.

За гендерними показниками чоловіки й жінки приблизно однаково обирають прецедентні оніми, що підтверджує дібраний для аналізу матеріал: митцям і мисткиням належить пропорційно рівна кількість прецедентних псевдонімів (23 на 24). За професійним спрямуванням превалюють прецедентні оніми співаків, ніж письменників (37 онімів у першій групі, 11 у другій).

3.2. Псевдоніми сучасних українських митців як культурні концепти (концепти української культури)

3.2.1. Загальний коментар щодо вивчення й опису культурних концептів

За словами В. Жайворонка, «мовна одиниця функціонує часто не просто як слово-номінація з одним чи кількома лінгвістичними значеннями, а як слово-концепт — умістилище узагальненого

культурного смислу, що дає підстави вважати мовну одиницю культурним концептом» [Жайворонок, 2007, с. 10]. Культурний концепт (концепт культури) — термін, який функціонує в лінгвокультурології та етнолінгвістиці (когнітивно орієнтованих дисциплінах), що сформувалися на базі лінгвоконцептології, культурології, лінгвокраїнознавства, соціолінгвістики, які вивчають відбиття культурних кодів у мові й дискурсі.

У лінгвістиці ваги набуває взаємозумовлена тріада «мова — людина — культура»: концепт як мовний знак є складником свідомості (картини світу) людини; культура детермінує концепт (він є ментальною проєкцією елементів культури, у якій живе особа); концепт об'єктивується в мовленні / мові [Карасик, 2001, с. 76]. Тож для потреб поданої роботи продуктивним і доречним є лінгвокультурологічний підхід до розуміння й опису концепту.

Про залежність культурного досвіду, освіченості людини та її можливість розуміти й продукувати «глибокі» концепти зауважував свого часу Д. Лихачов, говорячи про концепт як про злиття словникового значення слова з емпіричним досвідом особи, що ним користується. «Розглядаючи, як сприймається слово, значення і концепт, ми не повинні із цього вилучати людину, адже потенції концепту тим ширші й багатші, чим ширший і багатший культурний досвід людини <...>, і чим менший культурний досвід людини, тим бідніша не тільки її мова, але і її концептосфера» [Лихачев, 1997, с. 90]. Тож культурний досвід людини важливий у сприйманні чи формуванні концепту, є вагомим чинником, від якого залежить, наскільки точно зрозуміє особа концепт (особливо якщо він належить іншій культурній спільноті), чи зможе декодувати культурні смисли й асоціації, закладені в цьому концепті.

Лінгвоментальну інтерпретацію концепту пропонує М. Кочерган, розуміючи концепт як «ментальний праобраз (нерозчленоване уявлення про об'єкт), ідея поняття і навіть саме поняття. Він має двоїсту сутність — психічну та мовну. З одного боку, це ідеальний образ, чи, точніше, праобраз, що уособлює культурно зумовлені уявлення мовця про світ, з другого — він має певне ім'я у мові» [Кочерган, 2003, с. 25].

Культурологічне осмислення концепту запропонували зарубіжні лінгвісти А. Вежбицька й Е. Бенвеніст. Так, А. Вежбицька

розуміє концепт як комплекс культурно-зумовлених уявлень про предмет [Вежбицкая, 1997, с. 25], а Е. Бенвеніст подає розгорнуту культурологічну інтерпретацію концепту: «Явища матеріальної культури, з одного боку, і явища духовної культури — з другого, постійно співвідносяться, ставляться в паралельні ряди, синонімізуються. При цьому відповідні концепти, що становлять собою духовні цінності культури, начебто бувають над їхнім матеріальними і над їхнім суто духовними проявами, повністю реалізуючись лише в сукупності тих і тих. Цей принцип упорядкування взагалі властивий культурі в її фрагментах, де бере участь мова» [Бенвеніст, 1974, с. 18].

Український мовознавець Н. Іваненко головним у концепті як одиниці лінгвокультурології визначає «багатовимірність і дискретну цілісність смислу, який існує в неперервному культурно-історичному просторі». У культурному концепті «сконцентрований багатовіковий досвід, культура, ідеологія народу, які синтезуються і фільтруються в тезаурусі мовної особистості» [Іваненко, 2002, с. 138–139].

Концепти культури в українському мовознавстві стали предметом вивчення таких науковців, як К. Голобородько, С. Єрмоленко, В. Жайворонок, Н. Іваненко, В. Іващенко, Р. Кісь, В. Кононенко, Т. Космеда, М. Кочерган, О. Левченко, Л. Лисиченко, О. Маленко, В. Маслово, В. Мацьків, Л. Мацько, А. Мойсієнко, С. Руденко, М. Скаб, Н. Слухай та ін. На сьогодні проблема наукового опису концептів культури є актуальною й суспільно важливою, що підтверджують численні праці з лінгвокультурології, розробка нових напрямів у цій лінгвістичній сфері.

Для аналізу й опису концептуалізованих псевдонімів українських митців (концепти культури) ми обрали запропонований науковцями В. Карасиком, В. Масловою, З. Поповою, Й. Стерніним, О. Селівановою та ін. *когнітивно-епістемологічний підхід*, який, на нашу думку, більш співвідносний з описом концептів, що мають культурне маркування, тобто постають як знаки універсуму культури, зокрема національної. У вимірі цього підходу концепт розглядають як складне ментально-когнітивне явище, багаторівневу структуру, складниками якої є обов'язкові три компоненти: *поняттєвий, образний, ціннісний* [Карасик 2004; Попова, Стернін, 2007]. Саме образний і ціннісний компоненти

важливі для усвідомлення шляхів формування в масовій та індивідуальній свідомості концепту-псевдоніма, адже не кожен псевдонім митця навіть в анналах національної культурної свідомості зазнає асоціативно-образних, чуттєво-емоційних і ціннісних нарощень до поняттєвого обсягу імені.

Поняттєвий обсяг — це інформаційно-фактуальний ресурс; образний — реалізується в конкретно-чуттєвих асоціаціях; ціннісний — це прагматика вербального знака-імені концепту, тобто вияв його ціннісного, конотативного потенціалу в межах відповідної лінгвосвідомості. Деякі науковці, зокрема Т. Матвєєва й В. Маслова, у межах цього підходу закладають у поняттєвий складник концепту зміст багатьох слів, контекстів, текстів, у яких відбито загальне (колективне) розуміння об'єкта концептуалізації [Маслова, 2004; Матвєєва, 2003].

М. Полюжин у структурі культурного концепту виокремлює 4 складники: поняттєвий, образний (метафори, що формують образ у свідомості), смисловий складник (етимологія, асоціації), специфічний культурний складник для конкретного носія відповідного менталітету чи культури [Полюжин, 2009, с. 630].

Окремим питанням, що потребує вивчення, є профілювання концепту власної назви. Першими про це почали писати зарубіжні вчені; у сучасному мовознавстві існує два погляди: американський лінгвіст Рональд Лангакер [Langacker, 1987, с. 183] описує профілювання як явище, що спричиняє зміну денотата, отже в ономастичному спрямуванні можемо говорити про утворення нової власної назви (наприклад, Максим Рильський, Максим Залізняка).

Польський лінгвіст Єжи Бартмінський разом зі Станіславою Небжеговською у статті «Профілі та суб'єктна інтерпретація світу» визначають профілювання як «суб'єктивну (таку, що має суб'єкт дії) мовно-поняттєву операцію, що полягає у формуванні картини предмета шляхом його представлення у визначених аспектах, наприклад, рисах, подіях, переживаннях тощо, у рамках певного типу висловлювання і відповідно до вимог визначеної точки зору» [Bartmiński, 1998, с. 220]. Є. Бартмінський не говорить про зміну денотата, у цьому разі маємо сталий концепт, але змінюється емотивно-оцінне ставлення до нього особи, яка сприймає / аналізує його. Найчастіше так відбувається з концеп-

тами-антропонімами, які називають одну й ту саму особу, але з різних поглядів, які можуть бути кардинально протилежними (наприклад, концепт Роксолана); також з концептами, прив'язаними до народних (давніх) традицій, які різняться оцінністю у вимірі діахронії / синхронії (наприклад, традиція ім'янаречення як складник концептосфери *патріархальна українська родина*).

Українська мовознавиця О. Карпенко проаналізувала за схемою Є. Бартмінського антропонім Маруся Чурай з однойменного твору Ліни Костенко на наявність різнопланових конотативних профілів. За результатами спостережень, ім'я Марусі набуває різних конотацій — від захоплення до ненависті, що подано в різних характеристиках персонажа «Маруся — піснетворець», «Маруся — голос і душа українського народу» (схвальне); «Маруся — вбивця» (несхвальне) [Карпенко О., 2006]. О. Мороз у статті «Власне ім'я як одиниця презентації національної дійсності» наводить приклад з антропонімом Сталін, який функціонує в різних контекстах і набуває діаметрально протилежних значень, від «мудрого правителя» до «тирана» [Мороз, 2012, с. 145–146] (за аналогією можемо навести приклади концептів *Ющенко, Юля*).

Імена постають у нашій свідомості особливими структурами. Коли людина вперше чує або бачить особову назву, відбувається процес її сприймання органами чуття, далі інформація зазнає обробки в мозку, осмислення, інтерпретації (переробка інформації), категоризації нового слова. Людський розум оперує величезною кількістю інформації, а щоб швидко віднайти в пам'яті потрібне, мозок об'єднує й класифікує знання за певними алгоритмами.

Американські психологи Д. Драйден і Д. Восс образно описують процедуру зберігання інформації так: «Якщо ви навчилися розпізнавати певну породу собак, то мозок для новостворених знань заводить «файл», де зберігається вся інформація про цих тварин. Коли ви навчилися розпізнавати іншу породу, то ця інформація «дописується» у файл про собак і зберігатиметься в тому самому місці. Так само буде з «файлами» про птахів, коней, машини, анекдоти, будь-якими іншими предметами та поняттями» [цитуюмо за: Подласый, 2013]. Ця інформація в мозку зберігається у вигляді знаків, символів, асоціацій, схем-образів. Ми запам'ятовуємо предмет або явище, а також емоції, почуття

й враження, яке воно в нас викликало. Крім того, наш мозок пов'язує цей предмет чи явище із його словесним вираженням.

Після численних досліджень концептуалізації апелювативних назв мовознавці замислилися над питанням, чи мають властивість до формування концепту антропоніми й інші види власних назв (зооніми, теоніми, космоніми тощо). О. Карпенко в дисертаційній роботі «Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв» наводить приклад утворення концепту з антропоніма Наполеон. Ця назва ніби заголовок, який тягне за собою ланцюжок пов'язаних із цим прізвиськом слів (Франція, Ватерлоо, Єгипет, Бородіно, Жозефіна, Трафальгар, Веллінгтон, Битва народів, «Сто днів», остів Святої Олени, острів Ельба) [Карпенко О., 2006, с. 10]. Дослідниця стверджує, що власна назва, яка широко відома на національному рівні, одразу стає культурним концептом, містить різні смисли, закодовані національною свідомістю.

3.2.2. Концептуалізація псевдонімів української культурно-мистецької сфери

Псевдоніми як вид антропонімів за певних умов, насамперед екстралінгвальних, можуть ставати культурними концептами. Вони заміщають справжнє ім'я митця, через самоназву презентують особу оточенню, набувають різних смислів і конотацій. Наприклад, пересічна людина може не знати, хто такий Павло Губенко, але через псевдонім *Остан Вишня* усвідомить, що йдеться про українського письменника-гумориста, прозаїка, автора усмішок тощо. Хто така Лариса Косач, упевнено скажуть філологи чи учні, для більшості ж знаковою ця постать є за псевдонімом *Леся Українка*. Так само відбувається з антропонімами *Микола Фітільов — Микола Хвильовий*; *Марія Вілінська — Марко Вовчок*; *Панас Рудченко — Панас Мирний*. У цих ситуаціях псевдонім виконує функцію приховування справжньої власної назви особи. Якщо особистість, яка має псевдонім, багато значить для національної культури, відома багатьом, її ім'я стає значущим

для соціуму, — тоді можна говорити про концептуалізацію псевдоніма.

Серед псевдонімів сучасних українських музикантів і співаків нами виокремлені такі, що зазнали концептуалізації в синхронній українській картині світу, тобто за відповідним мовним знаком постає достатній обсяг різнопланової інформації, окрім поняттєвої, а в колективній свідомості сформовані образи, смисли, асоціації, уявлення про також особу; має місце ціннісний складник (оцінювальне ставлення до особи та її творчості). До таких псевдонімів нами уналежнені *Руслана*, *Верка Сердючка*, *Джамала*, *Кузьма*.

Для виявлення концептуалізованих псевдонімів українських співаків був проведений аналіз медійного дискурсу на предмет частотності того чи того псевдоніма з образним і ціннісним маркуванням у текстах ЗМІ. Джерельною базою дослідження стали соціальні мережі, форуми, інтернет-видання («Ukrainian people», «Історична правда», «Українські новини», «Збруч» тощо).

Це дозволило з'ясувати поняттєве (інформаційне), образне й ціннісне наповнення виявлених культурних концептів в українському публічному дискурсі. Також нами було проведено асоціативний експеримент, мета якого — з'ясувати, які смислові, образні, асоціативні нарощення отримали концептуалізовані псевдоніми в буденній (колективній) українській свідомості.

РУСЛАНА

Руслана — сценічний псевдонім Руслани Степанівни Лижичко (1973), уродженки м. Львова, української співачки, піаністки, диригентки, танцюристки, продюсерки, акторки, народної артистки України, громадської й політичної діячки, почесної громадянки міста Львова, народної депутатки (2006–2007), односторонньої переможниці конкурсу Євробачення — 2004 [<https://num1.org/HAG>].

За словником власних назв, ім'я Руслана є жіночим відповідником чоловічого імені Руслан, походить з тюркських мов і перекладається як «левиця» [Дзятківська, 1996, с. 95, с. 178]. Ці запозичені імена (чоловіче й жіноче) широко розповсюджена в українців.

Причин обрання співачкою псевдоніма Руслана може бути декілька:

1) використання тільки особового імені як прагнення бути ближчою, «своєю» для шанувальників (прагматика ідентифікації особи зі своїм оточенням);

2) асоціювання себе з етимологічним перекладом імені.

Щодо першої позиції, то на ім'я ми зазвичай називаємо рідних або близьких нам людей. За мовознавчими дослідженнями, лексикон особи, наповнений власними назвами, поділяється на чотири кола. Спершу — особові імена родичів та друзів, далі — тричленна антропонімна формула імен колег та знайомих у всіх варіаціях (імена і по батькові, імена та прізвища); третім колом для індивідуума є люди, які йому відомі, але він з ними не знайомий особисто (історичні особи, сучасні діячі культури, науки тощо). Різниця між двома першими колами і третім у тому, що в останньому власну назву «пізнають не від денотата до імені, а від імені до денотата» [Карпенко О., 2004, с. 98]. Четверте коло антропонімів — «коло невідомості». Це власні назви, про існування яких людина здогадується, але вони не входять у її лексикон, так звані безденотатні антропоніми.

З огляду на викладене вище, псевдонім Руслана для широкого загалу українців входить у третє антропонімне коло, але щоб зблизитися з шанувальниками, здаватися їм «своєю», співачка вибрала для сценічного іменування тільки своє особове ім'я, ніби порівнюючи себе до власних назв першого кола.

Основним чинником суспільної актуалізації псевдоніма Руслана й закладання ознак концептуалізації цього імені стала перемога співачки в конкурсі Євробачення 2004 року, де вона приголомшила глядачів і журі своїм оригінальним, енергійним, нестандартним виступом, поєднавши виконавську вокальну манеру з експресивною хореографією гуцульського «дикого» танцю (перша перемога українських виконавців у цьому проєкті).

Руслана стала символом України в широкому культурному просторі, а події Помаранчевої революції 2004–2005 років, участю яких була співачка, розширили символічний зміст псевдоніма: Руслана символізувала Майдан як форму боротьби України за демократичні цінності. Соціальна й політична активність співачки забезпечили активне дискурсивне функціонування її

сценічного імені, найбільш частотне в засобах масової інформації в період 2004 — 2019 років з огляду на неперервність громадського буття Руслани, участь у вагомих соціальних проектах (українських і міжнародних), зустрічі зі світовими політичними лідерами, численні державні нагороди. Усе це сприяло формуванню концепту *РУСЛАНА*, смисли якого стали відгуком колективної свідомості на наявний досвід сприймання псевдоніма *Руслана* в українському культурному просторі.

Основною поняттєвою складника концепту *РУСЛАНА* стали ідентифікаційні маркери: *українська співачка, переможниця Євробачення 2004*.

Псевдонім *Руслана* в медійних текстах отримав конотативні профілі, таким чином розширюючи інформацію, закодовану в поняттєвому складникові концепту й формуючи колективний різноплановий образ співачки (джерела інформації про митців див. у Додатку А):

1) популярна, драйвова українська співачка: *Драйвова Руслана* заспівала у Франківську та подарувала людям квіти [1];

2) переможниця «Євробачення 2004»: *15 травня 2004 році в Стамбулі Руслана з композицією «Wild Dances» («Дикі танці») перемогла на 49-му європейському музичному конкурсі «Євробачення»* [2];

3) політичний діяч: *Руслана стає радником з питань молоді на громадських засадах прем'єр-міністра України. Восени 2004 року бере активну участь у Помаранчевій революції, а навесні 2006 року стає Народним Депутатом України* [2];

4) національна гордість: *Для українців усього світу Руслана стала символом нашої національної гордості, допомогла повірити в себе* [3];

5) дика гуцулка: *Проектів та ідей у «дикої гуцулки» дуже багато, бажання їх втілити є, її енергійності можна позаздрити — «аби життя вистачило» — сміється Руслана»* [4];

6) дика Руслана (схвально): *Куди поділася дика Руслана 2004 року?; Приваблива, запальна, завжди непередбачувана і в кращому розумінні цього слова «дика» Руслана — надійно закріплений індивідуальний образ, розкручений бренд* [5];

7) чорнява і дика: *Чорнява й дика Руслана в шкірах первісно-общинного ладу і справді виглядала значно органічніше, ніж наївна*

і синтетична зовні, але все одно з дикими манерами інопланетянка на презентації [6];

8) дикунка: «Дикунка» **Руслана** Лижичко отримала прекрасну освіту — у Львівській консерваторії імені Лисенка [6];

9) зверхенергійна дівчина: *Шалений успіх дав **Руслані**, тендітній, але зверхенергійній дівчині, можливість зробити своєю сценою весь світ* [7];

10) продюсерка: 19 лютого 1996 р. відбувся мистецький пленер, на якому була сформована ідея проведення проекту Всеукраїнського масштабу — «Дзвінкий вітер», продюсером якого виступила **Руслана** [2];

11) зірка Карпат: *Магія та містика Карпатських гір, їх енергетика, енергія, драйв та неймовірно дика сила! Це **Руслана**! Справжня дівчина-воїн! Справжня дівчина-воля! Серце її в Карпатських горах, на вершинах їх, так і знай! Зірка Карпат!* [6];

12) дівчина-воїн, дівчина-воля, принцеса-воїн: *Це **Руслана**! Справжня дівчина-воїн! Справжня дівчина-воля!...; Телекоментатори назвали **Руслану** «принцесою-воїном»* [6];

13) сонечко з заходу: *Це **Руслана**!... Наше сонечко зійшло з заходу!...* [6];

14) амазонка з Карпатських гір: *Вогонь, дикі танці дівчини-воїна і амазонки **Руслани** з Карпатських гір, трембіти й такий шалений драйв, що стамбульська сцена «Євробачення» ледь витримала!* [6];

15) співачка Весни, принцеса романтики: *Доти всі знали **Руслану** як Співачку Весни та Принцесу Романтики* [8];

16) співачка гір: *Не боїтеся назавжди залишитися співачкою гір?(натяк на народні мотиви в творчості співачки)* [8];

17) амбасадор відновлюваної енергії у світі: *Популярна українська співачка **Руслана** в ролі Посла Відновлюваної Енергії у світі провела концертне шоу в Бессарабії, у місті Ізмаїл у новорічну ніч на чистій енергії сонця, кинувши виклик існуючій старій енергосистемі* [9].

Можемо стверджувати, що псевдонім Руслана, маючи розгалужене профілювання в медійному дискурсі, набув властивості концепту із широким тематичним наповненням — це всі знання, образи, асоціації, враження, які ми пов'язуємо зі співачкою Русланою Лижичко, її життям та діяльністю.

Активне використання в ЗМІ метафоричних ідентифікаторів псевдоніма Руслана можна пояснити особливістю медійного стилю й авторськими намірами, адже журналіст за допомогою тексту намагається вплинути на свідомість та емоції реципієнта, налаштувати його на певний настрій, тож вдало підібрані метафори допомагають реалізувати ці наміри.

Здійснивши асоціативний експеримент, у якому взяли участь студенти різних курсів і спеціальностей, ми мали змогу унаочнити й узагальнити отриману інформацію щодо концептуалізації псевдоніма *Руслана* й формування концепту *РУСЛАНА*.

Образний складник концепту *РУСЛАНА* в побутовій свідомості представлений різними асоціативними моделями (когнітивними кодами) залежно від актуалізованої соціальної ролі Руслани, серед яких основними є такі: *Руслана — співачка* (домінантний образ); *Руслана — громадська діячка*; *Руслана — народна депутатка*; *Руслана — захисниця природи*. Окрім цього є образна модель *Руслана — жінка*.

Рівень сприймання кожного з образів Руслани виявлений неоднаковою мірою, що зумовлене вагою конкретно-чуттєвих характеристик у моделюванні образу. Найбільш конкретними є сенсорні (візуальні) характеристики *Руслани — жінки*, представлені прикметниковими (найчастіше) й іменниковими (одиночно) моделями: *засмагла, кучерява, довговолоса, кирпата, сильна, накачана, харизматична, пластична, яскрава; брюнетка, пластика*. Емотивний складник, виражений виключно прикметниками, становить основу загального образу *Руслани — співачки* (фокус сприймання), де домінують сценічні (дієві), а не вокальні характеристики Руслани різного оцінного маркування: *запальна, енергійна, імпульсивна, весела, драйвова — дика, необузdana, неврівноважена, розв'язна*. Найменше виявлений аудіальний компонент образу *Руслана — співачка*: маркер *сильний голос*.

Пріоритетність візуального й дієвого компонентів у моделюванні колективного сприймання Руслани — співачки в буденній свідомості українців є свідченням того, що найбільшого враження на глядачів справив її оригінальний виступ, її власна й колективна хореографія, загальна презентація номеру на сцені (вокальні дані в цьому разі поступилися місцем сценічному шоу).

Найчастотнішим і тому найбільш відповідним перифразом образної моделі *Руслана — співачка є дикі танці* (зафіксовано найбільше реакцій), далі: *народні пісні, фольклор, танець з вовком, вовче хутро, трембіта, гей-гей-гей*.

Локативними маркерами *Руслани — співачки* є насамперед геортонім Євробачення (найбільша кількість реакцій); топоніми *Стамбул, Західна Україна, Карпати, Львів* — тобто чітке окреслення основних локативних маркерів концепту *РУСЛАНА*, у яких реалізована інформація про відправну подію мистецького життя *Руслани*, місто цієї події, місце й місто народження, зростання й формування співачки.

Щодо образів *Руслана — громадська діячка* та *Руслана — народна депутатка*, то вони не розгорнуті в буденній свідомості на рівні відповідних асоціатів; образ представляють узагальнені номінативні моделі *майдан, громадська діячка, українська діячка, почесний громадянин міста Львова, народний депутат 5 скликання*.

Ціннісний складник концепту *РУСЛАНА* містить неоднорідну оцінну інформацію: більшою мірою репрезентовані схвальні оцінки як реакції насамперед на образ *Руслана — співачка* й частково на образ *Руслана — громадська діячка*: прикметникові моделі *талановита, харизматична, драйвова, весела*; іменникові асоціати *молодість, перемога, енергія, свобода, майдан, патріотка*.

Несхвальними є поведінкові характеристики сценічних виступів мисткині: *необузdana, розв'язна, нерівноважена*, а також оцінки суспільно-політичних поглядів *Руслани* та їх викривлення в буденній свідомості: *націоналістка, тупа гуцулка, запроданка*. В останній реакції не зовсім прозорим є смисл запроданства, адже в українському суспільно-політичному тезаурусі сьогодення запроданцями називають тих, хто підтримують агресивну політику російської держави щодо нашої країни.

Якщо відтворити ієрархічну модель асоціативних смислів концепту *РУСЛАНА*, отриманих від реципієнтів як реакції на стимул *Руслана*, то вона має такий вигляд: *Євробачення, дикі танці, співачка, переможниця, патріотка, майдан*.

Тож в українській буденній свідомості Руслана найперше — це співачка, що стала переможницею на конкурсі *Євробачення* з пісенним виступом «*Дикі танці*», чим здобула високий суспільний рейтинг в українців, підтвердивши його своїм патріотизмом (*патріотка*) і тим, що взяла участь у Помаранчевій революції, ставши символом Майдану.

Окрім поданих вище реакцій на стимул Руслана, маємо й такі, що пов'язані з іншою Русланою — Писанкою. Відповідними є й представлені асоціації: *Руслана Писанка*; *дородна весела жінка*; «*степова українка*»; *ведуча «Погоди»*; *прогноз погоди*; *погода*. Таким чином, сприйнявши онім *Руслана*, ці респонденти подали найперше асоціацію з українською актрисою й телеведучою Русланою Писанкою, а не зі співачкою й переможницею *Євробачення* Русланою Лижичко.

Ціннісний складник концепту *РУСЛАНА*, актуалізований в українських медійних текстах, містить лише *схвальні оцінки* як реакції на образ, характер, діяльність співачки, її проукраїнську спрямованість, патріотизм: *зверхенергійна дівчина*, *переможниця Євробачення 2004*, *національна гордість*, *обличчя і голос Майдану* тощо.

Загалом дані асоціативного експерименту збігаються з текстами ЗМІ, хоча в останніх засвідчено більше метафоричних, позитивно конотованих маркерів ідентифікації Руслани.

ДЖАМАЛА

Джамала — сценічний псевдонім Сусанни Алімівни Джама-ладінової (1983), української співачки кримськотатарського походження, народної артистки України, переможниці музичних конкурсів «Нова хвиля – 2009» та «Євробачення – 2016». Виконує пісні в стилях джаз, соул, фанк, фолк, поп, електро, бере участь в оперних постановках і шоу [<https://uk.wikipedia.org/wiki>]. В українських ЗМІ можна натрапити на ще один варіант псевдоніма Джамали — Джа (скорочено від *Джамала*).

Поняттевий складник концепту *ДЖАМАЛА* представлений ідентифікаторами *співачка кримськотатарського походження, переможниця Євробачення*. Образний складник детермінований насамперед смисловим маркером *співачка* (ядерна зона), розгорнутим у характеристиках Джамали як хітової української виконавиці й переможниці Євробачення, що підтверджує профілювання (образне й ціннісне) псевдоніма співачки в українських ЗМІ.

Смислові профілі псевдоніма Джамала:

1) співачка: «Новий час» пропонує своїм читачам ознайомитися з найцікавішими фактами з біографії *Джамали*, а також пригадати найкращі **хіти співачки** [10];

2) українська співачка-переможниця «Євробачення 2016»: **Українська співачка Джамала, переможниця міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення-2016» у Швеції, засвітилася у стильній вишиванці** [11];

3) співачка — автор пісні «1944»: «1944» — **авторська пісня української співачки Джамали** [12]; загалом пісня «1944», з якою співачка перемогла на конкурсі «Євробачення-2016», уже асоціюється з Джамалою, її перемогою на конкурсі, а також з кримськими татарами та депортацією в 1944 році;

4) співачка — суддя національного відбору на конкурс «Євробачення»: **Відома українська співачка і суддя нацвідбору на «Євробачення 2019» Джамала після оголошення імен фіналістів конкурсу вирішила показати кадри із закулісся** [13].

Результати асоціативного експерименту щодо реакцій на сти-мул *Джамала* — *співачка* свідчать, що домінантним маркером в ідентифікації вокального таланту співачки є її голос: *особливий*

голос, упізнаваний голос, красивий голос, сильний голос, неповторний голос, гарний голос, неймовірний голос, особливий голос, сильний джазовий вокал.

Приядерну зону образного складника концепту **ДЖАМАЛА** становить ідентифікація *Джамала* — кримська татарка, східна жінка:

1) кримська татарка: Журнал «Focus» назвав свою статтю так: «Випад проти Росії: Україна виряджає **кримську татарку** на Євробачення» [12];

2) східна жінка: Була гарна дівка *Джамала*, стала, як Лобода. Коли **східні жінки** фарбують коси блондом, виглядає не дуже [14].

Реакції реципієнтів на стимул *Джамала* — кримська татарка: татарка (найбільша кількість реакцій); українська кримськотатарська співачка; кримські татари; Крим; іслам; Крим — це Україна.

Образ *Джамали* як української співачки кримськотатарського походження посилює такий маркер, як патріотизм виконавиці, що профільовано в ЗМІ: Подумати тільки, **кримська татарка** й одночасно **патріот України Джамала** донесла світу трагедію Криму, свого народу і одночасно біль всієї України. Майже всі учасники опитування також дали маркер *патріотка*; інші маркери: справжня любов до України; майдан (підтримувала майдан); Революція Гідності; фільм «Зима, що нас змінила»; фільм про голодомор «Поводир»; говорить українською мовою; шанує українську мову.

Щодо маркерів-локативів псевдоніма *Джамала*, в опитуванні їх подано три: геортонім *Євробачення* (найбільша кількість реакцій.), топоніми *Крим* та *Україна*. Тож у свідомості українців *Джамала* найперше асоціюється з пісенним конкурсом, де дістала перемогу, та Кримом (батьківщина *Джамали*).

До ключового образу *Джамала* — співачка останнім часом додався профіль: *Джамала* — мама. Це зумовлене не тільки тим, що *Джамала* стала матір'ю, але й тим, що базовою цінністю для співачки є родина (батьки, чоловік, діти, родинні традиції, закони роду), про що вона неодноразово говорить в інтерв'ю й постах. Тому реципієнти дали такі асоціативні маркери: *молода матуся*; *щаслива матуся*; *щира любляча мама*; *гарна мати*; *дуже любить своїх синів*.

Ціннісний компонент концепту *ДЖАМАЛА* (профілювання в ЗМІ) об'єктивований атрибутивними й субстантивними емотивно-оцінними моделями (позивно-схвальна конотація):

1) сильна жінка: *Брайан Тодд: «...Пісню “Solo” ми писали спеціально для Джамали. Вона про те, що можна бути сильною, навіть якщо ти одна, сама по собі. Це гімн **сильних жінок**. Таких як сама **Джамала** [15];*

2) мегакрута Джа: *Ловіть святковий настрій від **мегакрутої Джа!** [15];*

3) супер Джа: *Наша Джамалочка виграла! **Супер Джа!** Супер перемога, вирвана в російського Лазарева з-під носа [16].*

Опитувані респонденти дали такі ціннісні характеристики Джамали як співачки: субстантиви *талант, креативність*; синтагматичні моделі *широкезний діапазон голосу, приклад для багатьох; талановита, впевнена в собі співачка, яка покорила тисячі сердець*. Маємо й негативне ставлення до співачки: *вульгарна, груба, різка, лицемірна, себелюбна; попса; мало таланту*. Характеристики Джамали – жінки: *гонорова, витончена, гарна, дипломатична, увічлива, сильна, ніжна, скромна*. Із візуальних характеристик маємо моделі *чорні очі, фрікові вбрання*.

Ієрархічна модель образної структури концепту *ДЖАМАЛА*: *українська співачка кримськотатарського походження, переможниця Євробачення, патріотка*. Тобто у свідомості пересічного мовця *Джамала* – *співачка кримськотатарського походження, переможниця Євробачення й патріотка України*.

Псевдонім *Джамала* попри те, що співачка не так давно стала популярною й відомою, зазнав концептуалізації й сформував культурний концепт *ДЖАМАЛА*; це засвідчено в кількості й різноплановості конотативних профілів у ЗМІ, а також у кількісно-якісному показникові реакцій на стимул Джамала, що зумовило місткість концепту на образному й ціннісному рівнях.

КУЗЬМА

Кузьма — сценічний псевдонім Андрія Вікторовича Кузьменка (1968–2015), українського співака, композитора, письменника, телеведучого, продюсера, актора, лідера групи «Скрябін», заслуженого артиста Республіки Крим (поняттевий складник концепту *КУЗЬМА*). Інші псевдоніми співака: *Андрій Кілл*, *DJ Smith*, *Голий DJ*, *Злий Репер Зеник*.

Колеги по сцені згадують Андрія Кузьменка як талановитого й харизматичного музиканта із чіткою громадянською позицією, патріота, громадського діяча. «Для мене Скрябін — велика людина, справжній національний герой, який потужним словом вів за собою мільйони людей. Мені важко сприймати його як людину з шоу-бізнесу або просто талановитого музиканта. Він — діяч мистецтва, чий вплив позначився не тільки на музичній історії, а й на свідомості не одного покоління людей. Сучасній молоді треба більше знати про справжніх митців. Особливо тих, хто попри всі труднощі займався формуванням української ідеї», — говорить про співака учасниця шоу «Голос країни» Альона Карась [<https://suspilne.media>]. «Кузьма ввійшов в історію української музики назавжди. Разом з його колегами, які зробили гурт «Скрябін», були одним з перших прикладів якісної української музики і перевернули весь шоу-бізнес. «Океан Ельзи» в буквальному сенсі на цьому виріс. Він створив величезний вплив на всю українську культуру», — стверджує відомий співак Святослав Вакарчук [РадіоСвобода: ел. ресурс].

З огляду на творчу й громадську діяльність митця, основні ідентифікатори (когнітивні коди) концепту *КУЗЬМА* — *співак* і *громадський діяч*. Саме в таких соціальних ролях Андрій Кузьменко реалізував себе в українському суспільному й культурному просторі. Ці коди зумовили ядро образного складника концепту:

Кузьма — співак (домінантний образ); *Кузьма* — громадський діяч і патріот; *Кузьма* — особистість.

У профілюванні псевдоніма *Кузьма* в ЗМІ домінантним є образ співака, представлений цілісно, з нарощенням ціннісних (емоційно-оцінних) конотацій:

1) культовий виконавець: *творчий шлях <...> Кузьми-музиканта, який за життя став культовим виконавцем* [17];

2) ікона українського року: *Біографія Кузьми: простий хлопець, який став іконою українського року* [18];

3) великий музикант: *Ім'я Кузьми — Андрія Кузьменка навічно закарбувалося у пам'яті українців <...> як великого музиканта* [18];

4) один з найвідоміших і найплодовитіших музикантів української сцени: *У понеділок вранці в автомобільній аварії біля Кривого Рогу загинув один з найвідоміших і найплодовитіших музикантів української сцени — Андрій Кузьменко, відомий як Кузьма Скрабін* [20].

Також маємо профілювання псевдоніма *Кузьма* як «останнього неоромантика».

Образ *Кузьма* — співак у сприйманні реципієнтів (учасників опитування) здебільшого формують асоціації — назви його пісень: «*Старі фотографії*», «*Мам*», «*Падай*», «*Дельфіни*», «*Маршрутка*», «*Говорили і курили*», «*Порш пана мера*», «*Люди, як кораблі*», «*Не стидайся, то твоя земля*». Це свідчить про популярність цих пісень у широкої аудиторії, знання змісту цих пісень. У відповідях також актуалізовано ролі Кузьми як музиканта-продюсера: ергоніми «*Співаючі труси*» й «*Шанс*». «*Співаючі труси*» — назва українського музичного пародійного гурту, ініціатором й ідейним продюсером якого був Кузьма разом із Володимиром Бебешком. Андрій Кузьменко був людиною з гумором, тому, помітивши, що на сучасній естраді популярності можна досягти без переконливих вокальних даних, але з гарною зовнішністю, вирішив висміяти це явище й створив поп-гурт «*Пающіє труси*». Ергонім «*Шанс*» — назва музичної програми, де Андрій Кузьменко й Наталя Могилевська були ведучими. Окрім власних назв, образ *Кузьма* — співак репрезентовано моделями *співак*; *музикант*; *гітара*; *українська музика*; *цікаві тексти*; *змістовні пісні*.

Образ Кузьма — громадський діяч, патріот має частотне профілювання в ЗМІ:

1) борець за кращу долю України: *Ім'я Кузьми — Андрія Кузьменка навічно закарбувалося в пам'яті українців, не тільки як великого музиканта, а як борця за кращу долю України* [21];

2) справжній українець, патріот: *Кузьма був справжнім українцем, патріотом своєї держави* [21];

3) справжній захисник України, воїн слова: *Зеленський назвав Кузьму «справжнім захисником України» і «воїном слова»* [21];

4) Герой України: *Кузьма — Герой України. Чому це обурює багатьох у соцмережах* [22];

5) Нострадамус: *...Ти що, український Нострадамус? Бо багато з того, що ти співав і говорив, стало пророчим!* [23].

Маємо певні кореляції із конотативним профілем співачки Руслани: жінку називають у ЗМІ *дівчина-воїн, принцеса-воїн* за перемогу в конкурсі «Євробачення», тоді як про Андрія Кузьменка сказано, що він *воїн слова* — тобто той, хто проголошує патріотичні й гуманістичні ідеї за допомогою мистецтва. Обидва вони представляють людей, яким не байдуже майбутнє України, тож вони борються за нього як справжні воїни.

Антропонім *Нострадамус* створює алюзію до відомого середньовічного провидця: фанати Кузьми натякають, що у своїх піснях чоловік багато чого передбачив: *«Кузьміч, ну ти конешно крутезний чувак! Ні одне твоє слово тепер не залишається без уваги, ти чуєш? Кожна пісня, кожне інтерв'ю, кожне відео, аудіо... Усе, що ти говорив, про що мислив, тепер наче якесь вчення... Ти що, український Нострадамус? Бо багато з того, що ти співав і говорив, стало пророчим!»*.

Асоціативний ряд до когнітивного коду *Кузьма — громадський діяч, патріот* підтверджує домінантність цього образу співака в колективній свідомості українців: *патріот* (найбільше реакцій); *справжній українець*; *лідер*; *волонтер*; *герой України*; *справжній патріот своєї держави*; *патріот і справжній друг України*; *улюблений співак, що любить Україну всім серцем і ненавидить тих, хто її кривдить*.

Візуальні характеристики Кузьми, представлені як реакції респондентів, актуалізують насамперед його зачіску: *кучерявий*; *кучері*; *важкий погляд з-під волосся*. Локативними маркера-

ми загального образу Кузьми є топоніми *Україна, Львів*, ергонім «*Львівський круасан*». Останній — знаковий для родини А. Кузьменка, бо це назва ресторану в Києві, відкритого в пам'ять про співака.

Трагічна автокатастрофа 2015 року перервала життя Кузьми Скрябіна. Ця подія стала не тільки трагедією для рідних Андрія Кузьменка, а й для всієї України. Учасники асоціативного експерименту у відповідях подали багато реакцій, пов'язаних із загибеллю митця: аббревіатура *ДТП* (найбільше реакцій); іменники *загибель, смерть, трагедія, автоаварія, автокатастрофа, жаль*; дієслова *загинув, помер*; синтаксичні моделі *царство небесне, вічна пам'ять, безглузда смерть*.

Ціннісний складник концепту *КУЗЬМА* в колективному сприйманні образу реалізований насамперед в особистісних характеристиках: атрибутиви *душевний, сяючий, м'який, ліричний, харизматичний, глибокий, відважний, правдивий, сильний, добрий, ніжний, щирий, мудрий, справжній, хорошиий, порядний, самостійний, чесний, відвертий*; субстантиви *балагур, філософ, українолюб, кумир, новатор, емпат, мегачувак*; синтаксичні моделі *активний чоловік, добра людина, особа з почуттям гумору, наша гордість, сильний та відважний характер*.

Сучасні ЗМІ рясніють статтями про Кузьму Скрябіна, його життя й творчість; співака презентують як культового музиканта, останнього неоромантика, патріота й героя України. З інтерв'ю й журналістських статей ще виокремлюється образ, якого не було в асоціативному експерименті: **Кузьма — наставник**, оскільки для багатьох співаків він був прикладом для наслідування та вчителем: «Дякую, наставнику!» Українські зірки зворушливо привітали Скрябіна з днем народження; Співак Дзідзьо: «Кузьма — моя перша вчителька».

Отже, у межах української культурної свідомості псевдонім Кузьма зазнав концептуалізації і став концептом з відповідним іменем; образний складник представлений ідентифікаторами: *співак; музикант, громадський діяч, патріот, особистість*. Ціннісний складник концепту, про що свідчать і результати експерименту, і статті журналістів, реалізовано загалом схвальними емотивно-оцінними характеристиками Кузьми як сівака, патріота, людини.

ВЕРКА СЕРДЮЧКА

Верка Сердючка — центральний сценічний образ українського актора, гумориста-пародиста, співака, сценариста, режисера, композитора, телеведучого, продюсера, члена журі шоу «Х-фактор», народного артиста України Андрія Михайловича Данилка (1973). Травесті-роль епатажної полтавської провідниці Андрій вигадав у 1991 році, виступивши в образі Верки Сердючки на фестивалі «Юморина», і послуговується ним дотепер, коментуючи, що це арт-персонаж, через який він розповідає про себе [Сердючка: ел. ресурс]. Широковідомою за межами України Верка Сердючка стала 2007 року, коли заспівала на конкурсі Євробачення. Жваву, запальну Сердючку з яскравою зіркою на голові запам'ятала й уподобала європейська спільнота.

За класифікацією В. Дмитрієва, *Верка Сердючка* — це псевдогінім (найменування чоловіка іменем жінки) [Дмитриев, 1980]. Щоправда, функція псевдогініма А. Данилка різниться від письменницьких псевдонімів такого типу. Письменники зазвичай хочуть утаємничити свою персону, приховати власне ім'я та прізвище, обійти заборони цензури, подекуди вплинути на редактора

й знизити рівень його прискіпливості, тоді як Данилко обрав його для потреб травестійно-пародійного жанру.

Отже, стрижень поняттєвого складника концепту *ВЕРКА СЕРДЮЧКА* формує ототожнення цього псевдоніма з українським артистом і співаком Андрієм Данилком, що зумовлює ідентифікувальну кореляцію *Верка Сердючка — Андрій Данилко*.

Ім'я Верка співак запозичив у шкільної прибиральниці, а прізвище в однокласниці Анни Сердюк. Словотвірна формула: *Сердюк + -к(а) → Сердючка*. Суфікс *-к(а)* в імені Верка є не словотворчим, а формотворчим, бо лише модифікує нейтральну власну назву Віра; при цьому створена співаком особова назва є суржиковою моделлю, що органічно доповнює створений А. Данилком образ жінки з народу. І. Ганжина, вивчаючи словотворення власних назв у молодіжному середовищі, доходить висновку, що суфікс *-к(а)* у прізвиських чи іменах, якими звертаються школярі до своїх однолітків, загалом не має принижувальної конотації, проте формант надає власній назві фамільярно-дружнього забарвлення [Ганжина, 2009, с. 55]. Можливо, саме такий ефект очікував Андрій Данилко, назвавшись Веркою, а не Вірою, Вірусею, і змінивши нейтральне *Сердюк* на емоційно-експресивне *Сердючка*.

Основою образного складника концепту *ВЕРКА СЕРДЮЧКА* є конотативні профілі псевдоніма *Верка Сердючка*, закладені в текстах медійного дискурсу, зокрема в українських журналах, газетах, інтернет-виданнях, що відбивають суспільне сприймання образу Верки Сердючки.

Конотативні профілі псевдоніма *Верка Сердючка*:

1) народна провідниця / запальна провідниця: **«Народна провідниця»** може дозволити собі говорити всілякі дурнички, блазнювати, розважаючи публіку; Андрій Данилко прокоментував свою заяву про те, що запальна **провідниця** йде зі сцени... [24];

2) культова співачка: **неперевершена Верка Сердючка «подарує» українцям свої хітові пісні «Харашо» і «Дольче Габбана»** [25];

3) учасниця «Євробачення» (заголовок статті): **Євробачення і Верка Сердючка з піснею «Dancing Lasha Tumbai» 9 березня у Гельсінки** [26];

4) народна улюблениця: Спеціальною гостею цього свята стала запальна **Верка Сердючка**. До **народної улюблениці** в цей вечір була прикута особлива увага» [27];

5) жінка-свято: Сьогодні гарна дівчина **Верка Сердючка** у виконанні Данилка «коштує» більш ніж сама Алла Борисівна, а організатори концертів ладні платити будь-які гроші за **жінку-свято** [25];

6) символ / асоціація / образ України: Коли відомого всьому світу Девіда Копперфільда запитали, з чим у нього асоціюється держава **Україна**, він не задумуючись, відповів: «Кучма, горілка, Верка Сердючка»; На сторінках газети «День» пан Д. Кисельов «проговорився», що **Верка Сердючка** на російському ТБ і в російській свідомості сприймається як **образ України** [28].

7) ідол Європи: 20-річчя Сердючки на сцені: як українська **провідниця** стала **ідолом Європи** [29];

8) примітивна «женщина»: Це, принаймні, засвідчує, що *проста*, навіть **примітивна «женщина» Сердючка** виявилася зовсім не такою вже й простою, як здається на перший погляд [24];

9) несерйозна зірка: Заздрити можна серйозним зіркам, наприклад Аллі Пугачовій. А **Верка Сердючка зірка «несерйозна»** [24].

Образний складник концепту **ВЕРКА СЕРДЮЧКА** представлений різноплановими моделями, серед яких основними є дві: *Сердючка* — народна українська провідниця; *Сердючка* — співачка. На візуальному рівні другий образ зумовлений першим, оскільки актор інтегрував сценічний образ провідниці (картата спідниці, великі груди, берет) в інший арт-простір, трансформувавши його й додавши гламуру (блискучий одяг, яскрава зірка на голові, білі панчохи, яскраві сукні).

За результатами проведеного експерименту серед асоціацій, поданих українцями, найбільше слів-реакцій було на зовнішнє маркування іміджу Верки Сердючки: *блискітки, зірка на голові, переливчаста зірка, великі груди, білі панчохи, яскраве взуття, гламурні сонцезахисні окуляри, блискуча сукня, яскраві прикраси, яскраві аксесуари*.

Серед загальних асоціацій до образу, маємо такі: *сміх, гумор, свято, маска, емоції, алкоголь, непередбачуваність, епатаж, оригінальність, народне весілля, пісні на весіллі, дискотека 2000-их, сільські дискотеки, день міста в Харкові 2019, Євробачення, успіх, смішно, прикольно, стьоб, золотий грамофон, експромт*.

Локативний сегмент концепту *ВЕРКА СЕРДЮЧКА* представлений трьома власними назвами: геортонімом *Євробачення* (уживано найбільше); топонімами *Україна, Полтава*, які окреслюють основні геолокації життєвого й творчого шляху Андрія Данилка: він народився в Полтаві й успішно представляв Україну на Євробаченні-2007. Окрім топонімів, у ході опитування отримано асоціації-ідеоніми (назви пісень та фільмів, де знімався в ролі Верки Сердючки А. Данилко): новорічний мюзикл *«За двома зайцями»*, пісні *«Все будет хорошо»*, *«Чита-дрита»*, *«Гоп-гоп»*, *«Дольче Габана»*. Деякі респонденти подали в анкеті ремінісцентні цитати з пісень Андрія Данилка: *їду я у садочок, наїмся черв'ячків; ще не вмерла Україна, якщо ми гуляєм так; гоп-ца-ца; а я иду такая вся в Дольче Габана* та ін., що свідчить про популярність цих пісень у масовій культурі.

Ціннісний складник концепту *ВЕРКА СЕРДЮЧКА* містить неоднорідну оцінну інформацію. Це представлено в конотативних профілях образу Верки Сердючки, виявлених у ЗМІ, а також в отриманих реакціях на псевдонім Верка Сердючка. Серед цих профілів маємо схвально (позитивно) й несхвально (негативно) конотовані.

Схвальні конотативні профілі:

асоціювання Верки Сердючки з Україною (*символ України*);

культува співачка (*хітові пісні*);

схвальне ставлення європейської спільноти до співачки (*ідол Європи*);

В. Сердючка як частина народної культури (*народна улюбленниця, народна провідниця*);

сценічна харизма й темперамент В. Сердючки (*жінка-свято, запальна провідниця*).

Несхвальні конотативні профілі:

несхвальна оцінка амплуа В. Сердючки (*несерйозна зірка, примітивна жінчина*).

Тож у виявлених в експерименті оцінних реакціях на образ Верки Сердючки більшою мірою репрезентовані схвальні оцінні реакції насамперед на персонаж Верки Сердючки як травесті-образ народної провідниці й частково як співачки: атрибутивні моделі *позитивна, смішна, весела, комічна, кумедна, життєрадісна, харизматична, цікава, незвичайна, тямуща, кмітлива*; синтаг-

матичні моделі *гостра на язык провідниця, перший український стендап, головні весільні пісні, веселий настрій, гарний настрій, її пісні завжди підіймають настрій; її пісні підходять під кожне свято; життєві пісні.*

Деякі учасники експерименту подали несхвальні характеристики сценічного образу А. Данилка: субстантиви *несмак, позорище, кітч*; синтагматичні моделі *дурні й веселі пісні для четвертого дня весілля в селі.*

Для європейців Верка Сердючка, окрім символічного ототожнення з Україною, постає як «український транс» (трансгендер). Як відомо, в європейському суспільстві нейтрально й толерантно ставляться до таких осіб. У нашій культурі й ментальності поняття *транс* (транссексуальність) набуло несхвальних конотацій, що реалізовано в таких маркерах Верки Сердючки: *полтавський півень, гей-пісенник, чоловік з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, примітивний і сороміцький образ.*

За кількісними результатами асоціативного експерименту на псевдонім-стимул *Верка Сердючка* було вибудовано таку ієрархічну модель найчастотніших реакцій (асоціацій): *Андрій Данилко, зірка Євробачення, народна провідниця, співак.* Таким чином, для сучасного українця Верка Сердючка — це Андрій Данилко, який створив травесті-образ народної провідниці *Верки Сердючки*, був учасником і зіркою Євробачення, виступає як *співак й актор.*

Порівнюючи асоціації реципієнтів із конотативними профілями Верки Сердючки в текстах ЗМІ, можемо сказати, що загалом вони збігаються на образному й ціннісному рівнях. Додає складнощів амбівалентна гендерна характеристика Верки Сердючки. З одного боку, це жіночий образ провідниці, учасниці Євробачення, що ідентифікується субстантивами-фемінитивами й відповідними атрибутивами (прикметники жіночого роду), з другого — це актор і співак Андрій Данилко, що втілює жіночий образ.

Тож окрім різного оцінного ставлення до цих суб'єктів, маємо й різне граматичне оформлення маркерів-ідентифікаторів: фемінитиви *провідниця (народна, запальна), зірка, жінка-свято, учасниця Євробачення* й маскулінативи *співак, актор, учасник Євробачення.*

Отримана асоціативно-образна інформація з різних джерел про Верку Сердючку відбиває характер загального сприймання

українською спільнотою цього персонажа; значний обсяг наявної інформації, її різноплановість, ціннісність, конотативність, етнокультурна маркованість дають підстави говорити про сформований культурний концепт *ВЕРКА СЕРДЮЧКА* в українській буденній свідомості. Центром поняттєвого складника є денотат *Андрій Данилко*, що зумовило амбівалентне граматичне моделювання образного складника, який ієрархічно представлений маркерами *провідниця, зірка Євробачення, співак, актор*.

3.3. Прагматичний вимір псевдоніма як лінгвокультурного мовного знака

3.3.1. Загальний коментар

Псевдонім, обраний митцем, функціонує насамперед у соціальному середовищі, яким є простір сценічного й літературного мистецтва. Тож можемо вважати його (псевдонім) соціокультурним мовним знаком, який містить прагматичний компонент, що відтворює ставлення носія самоназви до загального культурного досвіду й оприявнює домінуючі для митця культурні цінності.

Сучасна лінгвістика достатньо уваги приділяє вивченню й опису прагматичного ресурсу мови, тож у простір таких дослід-

жень потрапили й власні назви, про що свідчать численні дисертаційні розвідки й статті (зокрема такі: Е. Боева «Власні назви будинків у сфері міської топоніміки: прагматичний аспект» (2020); Ю. Браїлко «Прагматичний потенціал топонімів у поетичному дискурсі Олександра Ірванця» (2019); Н. Карпенко «Відтворення прагматики власних назв у перекладі українських народних казок англійською мовою» (2020) та багато інших).

У 2008 році дисертацію «Сучасні прізвиська Луганщини: когнітивна прагматика творення тексту оніма» захистила Н. Федотова, де висловила думку про те, що неофіційний антропонім є для автора та реципієнта «згорнутим текстом». З метою вивчення прагматики таких прізвиськ мовознавиця проаналізувала інтерпретаційну парадигму їх сприйняття. У процесі досліджень авторка зазначила обов'язковість спрямування прагматики дискурсивності прізвиська на його сприйняття та інтерпретацію реципієнтами [Федотова, 2008].

Цю думку висловила раніше Л. Дука, підкресливши, що «важливу роль для прагмалінгвістики відіграють асоціації, утворені на базі оніма», бо «асоціативно-образні компоненти входять до прагматичного потенціалу мовного знака й актуалізуються у вигляді гештальта», що є необхідним стимулом для виявлення реакції й впливу на реципієнта» [Дука, 2002, с. 5]. Через те, що псевдоніми в межах певної лінгвосвідомості здатні провокувати відповідні асоціації, закладені в них митцями, прагмалінгвістичні дослідження тісно переплітаються з лінгвокультурологією й когнітивною лінгвістикою.

У культурно-мистецькій сфері творення або обрання псевдоніма має цілком прагматичну настанову: створити вдалий, перспективно успішний образ співака, актора чи ведучого, де візуальний ряд органічно поєднується зі сценічним іменем. Відомий американський актор німого кіно Бен Лайон, який працював над створенням образу нових талантів, сказав про важливість гарного сценічного імені так: «У кіноіндустрії потрібно мати ім'я, що легко запам'ятовується і про яке люди могли б тільки мріяти. Можна називатися Нормою Джин Доуерті, якщо продавати в антракті іриски, але це ім'я не пасує для кінозірки, а ви прагнете нею стати. Ім'я має тішити слух й запам'ятовуватися. Ви повинні взяти ім'я вашого справжнього судженого — натоппу

шанувальників... Благозвучне ім'я подарує вам зайвий невеликий шанс. Кожний місяць із сотні тисяч претендентів, що мріють стати зіркою, шанс отримують максимум двоє» [Ведина, 2003, с. 178–179]. Справді, мало хто знає, хто така Норма Джин, але всі знають зірку американського кіно Мерилін Монро.

Прокоментуємо псевдоніми українських митців у прагматичному вимірі, тобто з'ясуємо наміри, якими керується музикант чи літератор, добираючи собі самоназву, використовуючи при цьому потрібну семантику й структуру псевдоніма, намагаючись досягти за допомогою цього оніма ефективного впливу на публіку, яка слухає або читає його творчі надбання. Важливим є передбачення митцем емоційного навантаження та бажаних прагматичних (схвальних, позитивних, комфортних) асоціацій, які може викликати самоназва в дискурсі й поза ним. Тобто соціальний компонент прагматики псевдоніма вкрай важливий, адже роль соціуму (глядачі, слухачі, читачі) в успішності чи неуспішності митця є вагомою, бо формує загальне рецептивне тло псевдоніма.

Для з'ясування мотиваційних кроків щодо обрання сценічного чи літературного псевдоніма українськими співками, музикантами та письменниками ми скористувалися наявною в медійних текстах інформацією від самих митців. У разі відсутності такої інформації псевдонім може бути індивідуально декодований дослідником, але не збігатися з реальними мотивами митця щодо його самоназви.

3.3.2. Зовнішня й внутрішня мотивація (інтенція) творення й обрання псевдоніма в культурно-мистецькій сфері

Сучасні письменники й співаки не мають соціальних перепон на шляху до створення псевдоніма й обмежень щодо кількості неофіційних назв. Загалом митці обирають нове ім'я з різних причин, маючи зовнішню (вимоги зацікавлених осіб) і внутрішню (власні наміри) мотивацію щодо обрання псевдоніма як імені-маркера, імені-бренда, імені-ідентифікатора себе зі своєю творчістю. Серед

мотивувальних факторів щодо обрання псевдоніма найчастотніші такі:

- приховування особи автора;
- немилозвучність власного імені;
- відмежування від інших відомих особистостей, що мають таке ж ім'я;
- намагання за допомогою псевдоніма розгалужити сфери свого буття (приватного й публічного; професійного);
- псевдонім вимагає від автора видавництво / продюсери;
- псевдонім як джерело інформації про особу;
- псевдонім як талісман;
- заміна одного псевдоніма іншим, з більшим прагматичним потенціалом;
- прагнення мовного обігрування псевдоніма (лінгвокреативність).

Проілюструємо ці положення.

Приховування особи автора

Намір приховати свою особу замотивувало Ірену Карпу, яка вела в журналі «Молоко» колонку про секс, обрати псевдонім *Соя Лось*, щоб читачі не ідентифікували авторку «гарячих» текстів з її особою. Юрій Винничук працював у редакції журналу «Post – Поступ», інколи писав гострі, дошкульні статті, тому велику кількість своїх вигаданих імен пояснив так: «Якщо писали якусь скандальну річ — вигадували з метою конспірації, щоб не отримати судового позову [Кролевецька, 2014].

Псевдонім з чужої мови обрала собі українська поетеса, перекладачка, критик, автор статей про поетів української діаспори Олена Бросаліна. За словами пані Олени, самоназва слугувала для того, щоб сховатися від брудного наклепу, який розповсюджували недруги, натякаючи про її творчу некомпетентність. Саме тому з 2000 року поетеса почала підписувати роботи іменем *Олена О'Лір*. Псевдонім *О'Лір* має ірландське походження (поетеса захоплюється Ірландією та всім, що пов'язано з цією країною) від імені тамтешнього божества Ліра, який був покровителем моря й мав дар перевтілення. Для поетеси в цьому імені ще звучить натяк на ліру, а це символ поезії [Хворост, 2014].

Мотив вибору більш мизозвучного імені

Письменниця Олена Носова вважає, що її творам не пасуватиме її справжнє власне ім'я, а тим паче прізвище. Дівчина мріяла мати ім'я Лера, але їй не був до вподоби повний варіант оніма — Валерія. Тому Олена відкинула першу частину від імені Валерія й утворила жіночий онім Лерія: *Валерія* → *Лерія* (спосіб творення: утинання першого складу слова). За псевдонімне прізвище Олена взяла слово *Кот*. З першого погляду видається, що це російський відповідник до слова кіт, але поетеса пояснює, що прізвище утворено від англійського слова *cot*, що в перекладі означає «лікарняне ліжко». Такий вибір вихідного слова відбувся через захоплення Оленою творами про психічно хворих людей і медичні заклади, у яких вони проходять лікування. Тож псевдонім *Кот* підкреслює любов авторки до написання творів про «психів», чи тестів, наповнених жахіттями, з елементами невідомого, містичного [Жінка-українка: ел. ресурс].

Вирішила замінити своє звичайне ім'я Людмила Печінка. Вона обрала поетичний псевдонім *Патара Бачія*, пояснивши його так: «Історія мого псевдо сягає моїх інститутських років, а це далекі 80-ті роки минулого століття, навіть минулого тисячоліття. <...> Таким чудернацьким, на перший погляд, іменем мене назвав мій одногрупник з Грузії Нугзарій Патарідзе, який зараз живе у далекій, але дружній до нас Аджарії. *Патара Бачія* грузинською — *маленький зайчик*. І хоч на маленького зайчика я зараз мало схожа, дозвольте жінці цей дотик до юності» [Печінка Л.: ел. ресурс].

Мотив відмежування від інших однозвучних прізвищ

Цей мотив покладений в основу вибору псевдоніма сучасного українського дитячого письменника Дмитра Кузьменка, який псевдонімом відмежував себе від сучасного українського художника Дмитра Кузьменка. За словами письменника, він вже звик до плутанини й вітає свого тезко, коли в нього виходить нова книга, а художник з гумором поздоровляє Дмитра, коли про останнього пишуть, що він влаштував виставку. Проте, щоб не вводити читачів в оману, письменник створив собі псевдонім *Кузько Кузякін*. Вигаданий антропонім походить від справжнього прізвища автора. З такої ж причини змінив своє прізвище на псевдонім Юрій Лисенко, син українського прозаїка Василя Лисенка. Автор підписує

поезії ім'ям *Юрко Позаяк*. Особове ім'я *Юрко* є розмовною формою до офіційної форми *Юрій*, а *позаяк* — суто український сполучник. Таке прізвище натякає на українську спрямованість автора, патріотизм, залюбленість у рідну мову, бажання її поширювати та підносити на високий рівень. Цей псевдонім автор створив у 90-ті роки, коли тогочасна українська література прагнула національної ідентичності не тільки в мові й змісті текстів, але й у виборі мистецького імені.

Автор намагається за допомогою псевдоніма розгалужити сфери свого буття

Це може бути поділ: «реальне / буденне Я» — «творче Я», або ж «родинне / особисте Я» — «робоче Я» — «творче Я». Наприклад, письменниця Лада Лузіна пояснює створення неофіційної назви тим, що в ній уживаються чотири іпостасі внутрішнього «Я», які жінка розмежовує іменами *Владислава Кучерова*, *Гена Б.*, *Лада Лузіна* та «*Я закохана*». *Лада Лузіна* — публічна маска, створена для письменницько-журналістської праці. Під таким псевдонімом Владислава грає амплу стержовної, сильної, епатажної творчої особистості, яку називать київською відьмою. *Владислава Кучерова* — спокійна й мила жінка, якою письменниця є вдома, у колі рідних, друзів. «*Я закохана*» — імпульсивний, неспокійний прояв Владислави під час закоханості, а *Гена Б.* розшифровується як «Гений Будущего» й має вияв у тяжінні до нових знань, вивченні нових горизонтів, що свідчить про мрію письменниці написати в майбутньому літературний шедевр [Малива, 2011]. Літературний псевдонім Владислави Кучерової складається з особового імені (гіпокористичної форми від офіційного) — *Лада* й дівочого прізвища матері письменниці — *Лузіна*.

Ще одна письменниця, Ореста Осійчук, працювала на серйозних посадах — була юристом, згодом помічником судді, тому для творчої діяльності (написання дитячих книжок), вона вирішила приховати свою особистість під псевдонімом й обрала ім'я *Оршуля Фариняк*: *Фариняк* — дівоче прізвище матері письменниці; *Оршулю* на польський манер її називала в студентські роки бабуся-львів'янка, у якої дівчина винаймала квартиру. Саме таке поєднання, на думку мисткині, гарно «пасувало» б до написаних фантастичних творів для дітей. Письменниця розказала ще одне, пізніше тлумачення свого псевдоніма. Оресті випала нагода по-

спілкуватися з культурологом з ООН, який подав своє тлумачення її вигаданого іменування: із санскриту «Ор» — це батько Землі; «Шуля», «Шуляк» — покровитель Волині, «Оршуля» — його жінка. «Фарина» з латини перекладається як «горло», «горлянка», тобто «Фариняк» — це «той, хто несе звістку» [Макарик, 2018].

Андрій Шмалько за допомогою псевдоніма розрізняє сфери своєї діяльності: під справжнім іменем він працює істориком, доцентом Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, пише серйозні статті та публікує наукові праці; а під іменем Андрій Валентинів виступає письменником-фантастом на літературній ниві. Псевдонім походить від імені батька письменника — *Валентин*, за допомогою присвійного суфікса *-ів* утворено псевдонімне прізвище *Валентинів*. Так само розмежовує творчі сфери життя Михайло Білозьоров. Справжнє прізвище Михайла — Бубякін. Для милозвучності він як письменник-фантаст почав підписувати твори прізвищем по материнській лінії (Білозьоров). Автор також пише кінологічну літературу й для прозорої ідентифікації себе як фантаста і як кінолога використовує для цього амплу псевдонім *Михайло Джимів*. У цьому прізвищі прослідковується алюзійний натяк на вірш Сергія Єсеніна «Собаці Качалова», де описана собака Джим, що є вірним другом свого господаря.

З подібних причин обрав псевдонім Ігор Чорний, який працює в Харківському національному університеті внутрішніх справ завідувачем кафедри, служив в органах внутрішніх справ, наразі пише наукові праці, має звання доктора філологічних наук, професора. Саме тому як письменник-фантаст він працює під псевдонімом *Андрій Чернецов*. У такий спосіб він відмежовує ділову особистість (де важлива репутація серйозної людини) й творче виявлення свого *Я* з багатою фантазією, уявою, експресією.

Поетеса Юлія Дубиківська вигала декілька неофіційних імен, що існують паралельно й виконують диференційну функцію: як художник і фотограф вона презентує свою творчість під іменем *Я-ся*; як піснетворець — під іменем *Ясеня*; веде в інтернеті філософсько-езотеричну рубрику та підписується *Аглая*; хореографічні відео публікує з іменем *Леля*. Окрім цих однослівних псевдонімів Юлія послуговується ще двослівним *Кася Ясна* (пише вірші та прозу) й трислівним *Сам Ум Рай* (як автор публіцистично-аналітичних статей, рецензій). Така велика кількість псевдонімів (*Я-ся*, *Ясеня*, *Аглая*,

Леля, Кася Ясна, Сам Ум Рай), уживана однією персоною паралельно, служить для чіткого регламентування різних сфер діяльності особистості, називає різні аспекти творчого Я автора.

Створення псевдоніма на вимоги видавництва / редакторів / цензорів

За словами Ірини Чернової, її псевдонім виник у 2007 році, коли письменниця подала книгу «Село не люди» на конкурс «Коронація слова». Конкурс був анонімний, тому однією з вимог участі в ньому була наявність псевдоніма. Ірина Чернова створила аббревіатуру з перших літер та складів рідних їй осіб, так з'явився відомий для українського загалу неофіційний антропонім *Люко Дашвар*. А журналістка Ксенія Василенко працювала в редакції, де редактори наполягли, щоб дівчина обрала псевдонім. Вона підписалася *Соня Кошкіна*. *Соня* — бо так її хотіла назвати мама, а *Кошкіна* — бо дуже обожнює цих тварин.

Мирослава Замойська має красиве, горде, дещо пафосне ім'я. Саме це не сподобалося видавцям. Вони сказали письменниці, що треба обрати псевдонім, який буде звучати просто, щоб бути ближче до читача. Мирослава довго не вигадувала: *Дара* — утнута форма особового імені від *Дарина* (так зовуть доньку письменниці), а *Корній* — дівоче прізвище Замойської. Так з'явився псевдонім *Дара Корній* [Пташка, 2018].

Варто згадати, що на початку дев'яностих видавництва вважали перспективним видавати твори закордонних авторів, тому багато українських фантастів і романістів брали псевдоніми на зразок чужомовних імен. Так вчинила Наталя Гавриленко, сучасна харківська письменниця, яка працює в жанрі історичного любовного роману й слов'янського фентезі. Жінка почала друкуватися з 1994 року, а щоб був попит на її книжки, назвалася французьким іменем *Сімона Вілар*. На початку книг, окрім псевдоніма було вказане справжнє ім'я письменниці з припискою — «перекладач з французької мови».

Отже, створена легенда збільшувала попит на книги Наталі. Сьогодні видавництва більшою мірою зацікавлені українськими авторами й не пропагують чужомовні імена, але письменниця й досі користується псевдонімом, бо він вже відомий широкому загалу.

Чужомовними іменами підписують свої твори письменники-фантасти Яків Каліко (*Кайл Іторр*) та Ольга Пуніна (*Барбара*

Редінг). Олександра Кравченко вирішила змінити українське прізвище на чужомовне французького походження — *Девіль*. Вибір такого псевдоніма обумовлено творчою специфікою авторки: жінка писала любовні романи, а видавці аргументували, що французьке прізвище привабить читачок і збільшить попит на твори.

Подекуди робоча ситуація вимагає наявності кількох псевдонімів в однієї людини, що відбилося на літературних псевдонімах української письменниці Лесі Ворониної: вона працювала головним редактором дитячого журналу «Соняшник» і під різними іменами самостійно заповнювала кілька рубрик. Комікси підписувала іменем *Гаврило Гава*; нариси про давні звичаї українців — *Олена Вербна*; під кумедними історіями про тварин лишала підпис *Ніна Ворон*, а гумористичні побрехеньки виходили під іменем *Сестра Лесич*.

Маємо приклади, коли не письменник обирає собі псевдонім, а його оточення. Письменнику Віктору Михайлову запропонували ідею створення псевдоніма видавці, коли готували до друку роман «Кат». Вони наголошували, що гарним іменем можна буде зацікавити європейського читача. Для обрання псевдоніма видавці ретельно передивилися твір В. Михайлова і знайшли в передмові автора цитовані слова з поезії Шевченка про те, що люди чекають «чергового німця, який розповість нам, як ми колись жили». Було вирішено втілити образ німця в імені автора, так з'явився псевдонім *Віктор Вальд* (німецькою *Wald* [вальд] означає *ліс*) [Мюллер, 2005, с. 689]. Таким чином, мотивом для створення псевдоніма послужило бажання вийти на європейський ринок літератури, привабити західного читача.

Інколи псевдонім є результатом типографічної помилки під час механічного набору книги. Письменник-фантаст Володимир Єремченко підписував твори справжнім іменем, але одного разу на гранках друкарського набору російськомовної статті середина імені та прізвища через помилку зникла, та замість «Владимир Єремченко» внаслідок контамінації залишилося стиснуте «Владко». Тепер цей письменник має псевдонім *Володимир Владко*.

Автор обирає псевдонім, щоб виокремити себе, привабити читача / глядача

Особливо такий підхід актуальний для сучасних творчих особистостей, які працюють у сфері ЗМІ й не хочуть загубитися в морі

інших імен та прізвищ. Наприклад, Тетяна Комлик є журналістом, письменником і блогером. Жінка обрала псевдонім, який представляє її творчу особистість, відмежовує від інших, приваблює незвичним іменем на ринку «письменницьких послуг». Тетяна Комлик підписується іменем *Татуся Бо*. *Татуся* — це ласкаве, пестливе прізвисько, яким називають її в родині, *Бо* — утнута частина від дівочого прізвища. Отже, спосіб творення псевдоніма: ім'я перенесене з прізвиськового іменування, прізвище утворено за допомогою утинання. У цьому разі псевдонім як лінгвістичне явище втрачає основну функцію втаємничення особи й стає таким собі «брендом», який виокремлює митця і його «продукт» від решти діячів, окреслює поле діяльності (письменництво, журналістську роботу, ведення блогів). Під цим іменем людину впізнають, вона продукує тексти, стає відомою широкому загалу й уже псевдонім «говорить» за цю особу, рекламує її.

Ще один варіант привернути увагу — містифікації особи автора за допомогою псевдоніма. Так, Ольга Чигиринська написала твір від імені *Берена Белгаріона*. Себе ж зазначила у вступі як перекладача, що тільки прочитав записки пілота Берена про його пригоди й переклав українською мовою. Ім'я персонажа письменниці запозичила з творів відомого зарубіжного фантаста Джона Роналда Толкіна.

Літературний критик Михайло Бриних, тексти якого мають іронічний або саркастичний підтекст, для підтримки свого образу випустив два збірники про шедеври української та світової літератури під іменем *Доктор Падлюччо*. За словами автора, псевдонім спочатку був його прізвиськом, подарованим товаришем В'ячеславом Криштофовичем-молодшим. А далі з'явилася ідея писати під таким іменем [Бриних, 2012].

У цю категорію потрапляють псевдоніми митців сцени, які бажать зацікавити шанувальників незвичним іменем або ж створюють окремий образ, для якого вигадують біографію, зовнішність та ім'я персонажа. Так вчинили співак Андрій Данилко, який ретельно продумав і втілює на сцені образ провідниці *Верки Сердючки*; продюсер і виконавець Олексій Потапенко паралельно з образом *Потана* вигадав співака *Аркадія Лайкіна*. Заробляють за допомогою жіночого образу артисти жанру трагедії: Олександр Шевченко

виступає в образі травесті-діви *Монро*, або *Монрітти*; Олександр Данилін перевдягається жінкою *Марлен Шкандаль*.

Намагання через псевдонім транслювати певну інформацію про себе

Такий мотиваційний тип псевдоніма виконує характеристичну функцію. У вигадане ім'я автор вкладає самохарактеристики, що відбивають його характер, смак, уподобання, уміння, дають інформацію про його предків. Наприклад, *Вано Крюгер* (під цим псевдонімом працює український поет Іван Коломієць) говорить, що його вигадане ім'я часто асоціюють із культовим персонажем фільму жахів Фредді Крюгером. Проте Іван закладав зовсім інші інтенції у творче ім'я. *Вано* — це грузинський відповідник до особового імені *Іван*. Таким вибором поет висловив любов до Грузії, а прізвище *Крюгер* не стосується фільму: це німецьке прізвище бабусі письменника [Яровий, 2012]. Таким чином у створеному псевдонімі Іван показав захоплення Грузією та віддав шану своїм предкам. Однак прагматичний ефект цьому псевдоніму забезпечує алюзія до культового персонажа з фільму жахів: для читача він уособлюється із чимось страшним, неочікуваним, тож манливим для публіки.

Анатолій Дністровий має справжнє прізвище *Астаф'єв*. Письменник вибрав такий псевдонім, бо пише українською мовою і хотів, щоб прізвище «транслювало» його українську ідентичність. Візцем у виборі антропоніма для Анатолія Олександровича була постать Миколи Фітільова, який творив під іменем *Хвильовий*. Автор теж забажав мати ім'я, що пов'язане з водним простором. Анатолій Астаф'єв обрав твірною основою онім *Дністер*, адже із цією рікою в нього пов'язані приємні спогади: у шкільні роки хлопець там часто рибалив [Славінська, 2010]. Таким чином, причина появи псевдоніма — бажання автора показати свою належність до української культури, відтворену вибором українського топоніма й перетворення його шляхом трансонімізації з паралельною суфіксацією на псевдонімне прізвище: *Дністер* + *-ов(ий)* → *Дністровий*.

Поетеса Оксана Румеліді народилася в родині відомої української поетеси Ганни Чубач, слідом за талановитою матір'ю виявила в собі поетичний хист, почала писати. І щоб підкреслити нерозривний зв'язок з родиною, Оксана взяла псевдонім *Чубачівна*. Твірною основою є онім *Чубач*, до якого додано суфікс *-івн(а)*, що

в українській мові служить на позначення жіночої статі, виражає належність доньок батькам (ковалівна – дочка коваля; королівна – дочка короля тощо) й часто використовується в неофіційному називанні як прізвисько-ідентифікатор (наприклад, у творі Л. Костенко «Маруся Чурай» дружина козака Чурая — *Чураїха*, а донька — *Чураївна* [Костенко, 1990]).

Віра Вовк в офіційних паперах записана як *Віра Селянська*. Причина обрання псевдоніма захована в історії предків письменниці. Дід Григорій по батьковій лінії мав прізвище *Вовк*, але перед висвяченням на священницький сан змінив прізвище з релігійних міркувань на *Селянський* (бо духовний пастир для карпатських прихожан, які забобонно тлумачили імена, мав стати своїм, а не «вовком коло пастви»). Пошановуючи пам'ять предків, мисткиня взяла дідове справжнє прізвище за псевдонім [Кочарев, 2009]. Так само вчинив молодий український письменник Василь Шульга, який дослідив свій родовід й обрав для псевдоніма імена своїх прадідів — Мартина Лановика та Якуба Горбатюка, вийшла двокомпонентна самоназва *Мартин Якуб*.

Інколи письменники закодовують у псевдонімі місце народження або проживання. Письменниця Віра Багірова підписує твори іменем *Мирослава Галицька*, бо народилася в Галицькому районі Івано-Франківської області. За псевдонімами письменниці Світлани Ягупової постає любов до місця свого народження — Кримського півострова: *А. Морева*, *Фотинія Тавричеська* — усі самоназви свідчать про належність до малої батьківщини письменниці. *Морева* → *море* + *-ев(а)*; *Тавричеська* — походить від слова *Таврія* (давньогрецька назва Кримського півострова). Поетеса, збирачка народного фольклору та речей гуцульської старовини, керівник садиби-музею *Галинка Верховинка* в паспорті записана Галиною Яцентюк. Жінка обрала інакше прізвище, бо народилася у Верховинському районі, неподалік смт Верховина, і прагнула підкреслити цей факт належності до землі предків. Окрім того, зменшено-пестливі суфікси надають додаткових позитивних конотацій, порівняймо: *Галина Верховина* + *-к(а)* → *Галинка Верховинка*.

Трапляється, що на вибір псевдоніма впливає творчість автора. Так, Валентина Бурлака-Жук написала іронічний вірш про дівчину, яка тікає від принца, губить тувфельку, але останній не збирається наздоганяти красуню й вона плаче за втраченим

взуттям, за яке віддала дві зарплатні. Авторка підписала вірш «Попелюшка», а в коментарях додала, що це іронія про час та її життя, певні втрачені ілюзії. Такий переосмислений образ Шарля Перро поетеса взяла собі за псевдонім, творчо обігравши його й пристосувавши до своїх намірів.

Казкар Олександр Власюк, відомий під іменем *Сашко Лірник*, за допомогою псевдоніма схарактеризував свій талант: він майстерно грає на колісній лірі.

Вигадане ім'я слугує талісманом для митця

В оберегову функцію імені наші предки вірили з давніх-давен, а сьогодні це характерно й для деяких сценічних діячів, які забобонно ставляться до своєї діяльності й вважають, що правильно обраний псевдонім обов'язково допоможе досягти успіху. Такий мотив мали співачки групи «НеАнгели» Катерина Смеюха та Ольга Камінська. Перша взяла ім'я *Вікторія*, друга — *Слава*, оскільки вони вірили, що значення цих особових назв («перемога» й «слава») будуть реалізовані в сценічному житті й допоможуть їхньому сценічному успіхові й популярності.

Заміна одного псевдоніма другим, з більшим прагматичним потенціалом. Кількісний вимір псевдонімікону митців

Слід зауважити про синхронійний та діахронійний виміри функціонування неофіційних імен. Інколи автор одночасно використовує декілька псевдонімів, пише паралельно під різними самоназвами — це вимір синхронійного побутування; якщо автор з певних причин змінює псевдонім і використовує тільки новий, тим самим відмежовуючи «себе попереднього» від «себе теперішнього» за допомогою нового неофіційного антропоніма, — це вимір діахронійного побутування псевдоніма. Найчастіше оновлення псевдоніма характерне для співаків. Наприклад, Володимир Ткаченко почав заново кар'єру під іменем *Девіда Аксельрода*; Катерина Рогова замість псевдоніма *К.А.Т.У.А* назвалася *INAIA*; Анастасія Кочетова змінила ім'я *Еріка* на *МамаРіка* (на це спонукало розірвання контракту з продюсером, який мав права на бренд *Еріка*).

Зміна сценічного імені дає можливість відмежуватися від минулого амплуа, виробити відмінний від попереднього образ, отримати новий сценічний шанс і стати відомим. Так Яна Швець (*LAYAN*) вирішила докорінно змінити образ, бо, на думку співачки, їй заважала розкритися вповні й показати свою унікальність минула слава в образі учасниці «Віа Гри» Єви Бушміної. Хтось навпаки намагається шляхом зміни сценічного імені забути невдалий попередній досвід: молода й амбітна українська виконавиця Тереза Балашова спершу назвалася *Тереза Франк*, але потім свій творчий шлях продовжила під колоритним сценічним іменем *СолоХа*.

Псевдоніми діячів сцени здебільшого зберігають тенденцію: одна людина — один псевдонім (тільки 8,6% від загальної кількості мають декілька самоназв). Це спричинено тим, що особи із шоу-бізнесу докладають багато зусиль, аби стати відомими, а зміна псевдоніма часто означає повернення до статусу «чистого аркуша», коли треба почати все з початку й заслужити прихильність шанувальників. Глядачі асоціюють відому людину з її іменем, тому для творення нового псевдоніма мають бути серйозні причини.

Лідером за кількістю псевдонімів є київський репер Іван Колихалов; незважаючи на молодий вік, парубок мав сім самоназв (*Kyivstoner*, *Бюджетний Гай Річі*, *Кореспондент Райдужний*, *МС Дід*, *Невідомість*, *Кузен Ламар*, *Альберт Васильєв*), але популярність здобув під іменем *Kyivstoner*. Трохи менше за довгу кар'єру вигадала сценічних імен співачка, композиторка та викладачка з вокалу Наталія Пилип'юк. Вона має п'ять неофіційних антропонімів, якими користувалася в різні періоди творчого шляху. Спершу жінка обрала псевдонім *NikimA*, потім *Project Belle Diva*, *Наталія Мирна*, *Наталі*, *Наталка Пилип'юк*. Кожен псевдонім був актуальний для певного відрізка життя й творчості співачки.

У матеріалі засвідчено збільшення кількості псевдонімів однієї особи шляхом модифікації наявних. Так, наприклад, співак Олександр Сидоренко мав псевдонім *Фоззі-бой*, проте зараз у ЗМІ частіше фігурує ім'я *Фоззі*, тобто спрацював закон мовної економії, другий псевдонім утворився на основі першого. Так само відбулося в Сакалюка Мар'яна та Назара Хассана: хлопці звалися *MARIK from RIZUPS* та *HAS from RIZUPS*, але через певний час у ЗМІ та розмовах шанувальників співаків хіп-хоп гурту почали називати *MARIK* та

HAS. Зауважимо, що ми не брали до уваги вигадану сценічну назву та її переклад, який часто існує паралельно в сучасних зірок, за два різні псевдоніми (наприклад, *Джеррі Гейл / Jerry Heil* — Яна Шемаєва; *Марієтта Вейс / Marietta Ways* — Марія Іванова).

Серед досліджених псевдонімів сучасних письменників діє тенденція, за якої одна особа має один неофіційний антропонім (тільки 8% від загальної кількості митців мають дві й більше самоназв). Найбільша кількість псевдонімів належить Ю. Винничуку: автор за час своєї кар'єри вигадав і скористався десятьма псевдонімами. Він підписував статті в певні періоди творчості різними антропонімами, коли не хотів бути пізнаним оточенням, отримати позов до суду, чи бажав транслювати певну інформацію для читача, закодовану в псевдонімі тощо. Його самоназви формували різні образи, під якими вдало ховався автор. Ю. Винничук писав у «жіночій подобі», користуючись іменами вигаданих сестер *Аліни* та *Ярини Джурик*; ставав іноземцем, видаючи статті під псевдонімами *Ван Ян Мен*, *Макс Гамбургер*, *Ізидор Павв*, іноді прикидався звичайнісіньким пересічним українцем, людиною з народу, називаючись *Ромою Попелюком*. Таким чином, усі ці псевдоніми створювалися в аспекті діячності принагідно до ситуації, у якій писав автор. Найменше — два неофіційні імені — зафіксовано в Михайла Бубякіна, Віктора Могильного, Вікторії Дикобраз, Якова Каліко, Михайла Назаренка, Світлани Мартинчик.

Мовне обігрування псевдоніма. Лінгвокреативність

Окремим мотиваційним аспектом сучасного псевдонімікону слід зазначити прагнення митців до *мовної гри*. У мовознавстві цим терміном називають реалізацію автором мовного експерименту за допомогою каламбуру, словесних загадок, лінгвістичних ребусів, okazіонального мовотворення тощо [Космеда, Халіман, 2013, с. 119]. За визначенням З. Санджи-Гаряєвої, «мовна гра — це зумисне, заплановане відхилення від мовних норм з метою створення прагматичного ефекту, «оновлення» мотивованості словесного знака на тлі автоматизованості стандартної мови» [Санджи-Гаряєва, с. 126]. Виокремлюють фонетичний, графічний, словотвірний, лексичний типи мовної гри.

Українські співаки, бажуючи привернути увагу в афішах, інших рекламних друкованих виданнях, використовують різні графічні

прийоми. Зафіксовано такі види графічних трансформацій псевдоніма:

- передання прізвища латинськими літерами: *Grohotsky* ← Ігор Грохотський; *Dragan* ← Євгеній Драган;
- поєднання в одній власній назві латиниці та кирилиці: *Стеганoff* ← Олександр Стюганов;
- графічне виділення цілого оніма великими літерами: *OLEYNIK* ← Вадим Олейник; *LOBODA* ← Світлана Лобода; *TARABAROVA* ← Світлана Тарабарова;
- подвоєння літер: *OLEGG*, *IZZZada*;
- графічна гра з розмірами шрифтів й нарядковими знаками: співаки *ЯрмаК* ← Олександр Ярмак; *Erômin* ← Євген Єрьомін; *БерезюК* ← Володимир Березюк; *Maush Go Ya* ← Марія Шаповалова; *АбеоУ* ← Іван Грига;
- виділення великими літерами певних частин слова: *VovaZIL'Vova*; *СолоХа*; *Anna PETRash*; *MamaRika*; *VovaBRO*; *SashaBRO*;
- використання крапок в онімах: *MATT.V*; *К.А.Т.У.А.*

Мовна гра, виражена структурно-семантичною симетрією, наявна в псевдонімі співака *Ivan NAVI*, що є прикладом паліндрому на основі власної назви. Також ігровим варіантом є закодування справжньої власної назви шляхом перестановки складів, як це відбулося в псевдонімі *Ронет Камідян* (Петро Мідянка). Тож мовне обігрування псевдоніма митці реалізують з метою вирізнити псевдонім серед інших, виявши лінгвокреативність, за допомогою графічного увиразнення сприяти створенню відповідного образу, що привабить шанувальника.

3. 3. 3. Функції псевдоніма як лінгвокультурного мовного знака. Шляхи псевдонімізації культурно-мистецької сфери

Дослідивши мотиви, якими керуються сучасні митці в процесі творення нового імені, можемо вивести основні *функції сценічного чи літературного псевдоніма*. Псевдонім — це вибір або витвір людини, призначений для забезпечення її потреб (наприклад,

у захисті чи навпаки ідентифікації), який застосовують у певних сферах життя з конкретною метою. Функційність кожного конкретного псевдоніма зумовлена власними намірами (інтенціями) митця презентувати себе в суспільстві, зокрема в його культурно-мистецькому сегменті. Для сучасних письменників та співаків найважливішими є *номінативна, диференційна, ідентифікаційна* та *атракативна* функції, оскільки творчі особистості мають на меті назвати себе, відмежуватися від інших й привертати увагу. Останнє реалізується через функцію атракції й найчастіше може бути втілено в мовній грі (семантичні, графічні вияви тощо).

Із цього погляду псевдоніми схожі із заголовками ЗМІ: і там, і там важливо спонукати споживача до прочитання тексту статті або до представленої в тексті персони; тож якщо заголовок буде не привабливий, читач не зацікавиться текстом. Так само із псевдонімом: буденне, звичайне ім'я митця звизить коло вибагливих шанувальників, тому журналісти й творчі особистості активують атракативну функцію псевдоніма.

Ідентифікаційна функція псевдоніма реалізована в ситуаціях, коли через обрану митцем самоназву реципієнт уналежнює його до певного культурного контексту й у первинній рецепції ідентифікує в категоріях «свій (українець) — чужий (іноземець)»: *Аничка, Мольфар, СолоХа, Vakula, Міхаель Штраух, Симона Вілар*.

Також самоназви виконують *характеристичну, символічну, оцінну, експресивну* функції, натомість *езотерична* функція, або як її ще називають функція *латенції* (приховування), відійшла на другий план і має вияв не в усіх псевдонімах, хоча й заперечувати її наявність у сучасних неофіційних іменах не бажано. На нашу думку, первинність або вторинність езотеричної функції значною мірою залежить від сфери побутування псевдоніма: якщо неофіційний антропонім належить розвідникам, підпільникам, кримінальним особистостям або ж партизанам, то тоді принцип приховування справжнього імені буде домінантним. Щодо сучасних митців пера та сцени, то езотерична функція стає вторинною й не завжди може бути актуалізована в псевдонімі.

Псевдоніми можуть реалізувати оберегову функцію, бути певним талісманом для митця (*Ассія Ахат, Таня-Марія Литвинюк, Олександр Зорич*). У поданій роботі ми підтверджуємо думку

дослідниці Н. Павликівської про те, що псевдоніми в багатьох випадках є поліфункціональними, тобто виконують паралельно кілька функцій, закладених автором. Наприклад, самоназва *Тамара Бачія* виконує номінативну, диференційну, експресивну, атрактивну функції; псевдонім *Росава* — номінативну, диференційну, символічну, культурологічну функції.

У ситуаціях ігрового моделювання псевдоніма, зокрема графічного, маємо реалізацію естетичної, атрактивної, експресивно-оцінної, характеристичної, маскувальної функцій.

Прокоментуємо шляхи створення або походження псевдонімів. Це може бути онім, повністю вигаданий автором, або ж власна назва, запозичена у відомих осіб (*Тамерлан*), з художньої літератури (*Vakula*, *СолоХа*, *Ассоль*), кінематографа (*Фоззі*), народної творчості. Є випадки, коли антропонім перейшов у псевдонім з категорії інтернет-імен (нікнеймів) або прізвиськ. Сучасні технології дають більше можливостей, тому перші проби пера письменники часто роблять в інтернеті. Так було з Тетяною Кіфоришин, яка почала публікувати твори на сайті, а для реєстрації обрала нікнейм *Слава Світова*. Коли прийшов час друкувати твори у видавництві, Тетяна зрозуміла, що інтернет-читачі, побачивши інше ім'я на збірці, говоритимуть про плагіат, тому перевела свій нікнейм у категорію псевдонімів та видала під ним книгу. Письменниця Тамара Дуда також спершу застосувала неофіційний антропонім *Горіха Зерня* в якості нікнейма, а далі він став її мистецьким псевдонімом.

Зафіксовано випадки, коли псевдонім перейшов в офіційний антропонімікон, оскільки відомі люди вирішили «закріпити» за собою право на використання творчого імені. Таке відбулося в ситуації *Девіда Аксельрода*, *Ассії Ахат*, *Тіни Кароль*, *Злати Огнєвіч*, *Іво Бобула*. Буває, співаки та співачки міняють паспорт, записуючи псевдонім в офіційні папери з доволі прагматичних причин, зокрема, щоб бути незалежними від свого продюсера або на потреби соціального (політичного) буття митця. Наприклад, Інна Бордюг переробила документи та змінила рідне ім'я на вже доволі відомий псевдонім *Злата Огнєвіч*, коли стала депутатом у Раді. На її думку, так мало бути менше непорозумінь.

За словниковими визначеннями, псевдонім є самоназвою, тобто особа вигадує неофіційний антропонім власноруч. Проте

мовознавці, які досліджують неофіційні антропоніми, говорять, що не все так однозначно. Н. Павликівська, аналізуючи власні назви воїнів, письменників та кримінальних елементів ХХ століття, уточнює, що псевдонім не в усіх випадках вигадує його власник, наприклад, у злочинних колах людина може «отримати» ім'я від оточення та називатися ним [Павликівська, 2012, с.341]. Німчук вказує на цю особливість, говорячи про підпільні політичні організації [Німчук, 2002, с. 31], а Л. Підкуймуха зазначає про те, що військові часто отримують псевдонім від побратимів на фронті [Підкуймуха, 2016, с. 136–137]. У процесі аналізу зібраних псевдонімів культурно-мистецької сфери ми дійшли висновку, що в деяких ситуаціях людина не сама вигадує собі неофіційне ім'я. Автором псевдоніма може бути видавництво (*Віктор Вальд*, *Володимир Владко*), творча команда митця на чолі з продюсером (*Тіна Кароль*, *Віра Брежнєва*, *Єва Бушміна*, *Еріка*) та навіть астрологи (*Ассія Ахат*).

Висновки до розділу

Здійснений аналіз українського мистецького псевдонімікону дав підстави для виявлення його лінгвокультурного й соціокультурного потенціалу, реалізованого феноменом прецедентності обраного імені та його здатністю за певних умов формувати культурні концепти.

Нами було виокремлено прецедентні псевдоніми загальнокультурного й національного характеру. Найчастіше це антропоніми реальних осіб, меншим чином теоніми, імена персонажів із творів мистецтва, топоніми. Співаки й музиканти частіше за письменників послуговуються прецедентними назвами, що засвідчує вагу прагматики прецедентного оніма в сценічному просторі. У використанні прецедентних імен як псевдонімів спостерігаємо дію ономастичної харизми, коли особа бере ім'я, що «запрограмує» на успіх, який мав попередній власник. Серед проаналізованих прецедентних псевдонімів є квазіпрецедентні самоназви: реципієнт співвідносить їх з уже відомими йому іменами, але автор оніма дає інше пояснення.

Проведений лінгвоконцептуальний аналіз псевдонімів українських сценічних митців спирався на когнітивно-епістемологічний підхід, що дозволило виявити образні, асоціативні й ціннісні складники змістової структури концептів. Аналіз медійних контекстів щодо частотності вживання псевдонімів у різних смислах й образах, а також асоціативний експеримент щодо реакцій реципієнтів на псевдонім-стимул довели наявність відповідних конотативних профілів, залежних від ступеня відомості, популярності, суспільної значущості носія власної назви, його активної соціальної позиції, громадської діяльності й тривалості перебування на хвилі слави. Конотативні профілі характеризують особу співака / співачки з різних боків, виражають риси, притаманні їхній творчості й поведінковим характеристикам. Профілювання стало основою для висновку: в українській лінгвосвідомості й мовній картині світі концептуалізації зазнали такі псевдоніми: Руслана, Джамала, Кузьма, Верка Сердючка.

Сучасні псевдоніми культурно-мистецької сфери містять прагматичний компонент, виявлений в інтенціях і мотивах обрання чи творення самоназви, у бажанні автора закласти в онім певну інформацію, створити вдалий цілісний образ, який зацікавить публіку. Мотивами творення чи обрання псевдоніма можуть бути як внутрішні (власні інтенції митця), так і зовнішні (наміри видавців чи продюсерів) чинники. Прагматика псевдоніма спрямована на схвальне, привабливе, перспективне сприймання його реципієнтом.

ЗАГАЛЬНЕ РЕЗЮМЕ

Проаналізовані псевдоніми української культурно-мистецької сфери початку XXI століття дали змогу виявити, що з наявних в українській мові типів номінації в сучасному псевдоніміконі українських митців задіяно чотири основні: *формально-фонетичний* (9%), *семантичний* (26%), *словотвірний* (14%) та *семантико-синтаксичний* (51%). Окрім них ще є семантико-фонетичний, семантико-словотвірний, словотвірно-фонетичний та семантико-синтаксично-фонетичний типи, що свідчить про наявність різних комбінованих підходів у творенні сучасних неофіційних власних назв письменників, музикантів і співаків.

Формально-фонетичний тип номінації виявився малопродуктивним для творення псевдонімів українських митців слова і сцени. Він представлений перестановкою складів чи літер (*Ропет Камідян, Каша Сальцова*); додаванням, вилученням чи заміною фонем у слові (*Гайтана*); написанням слова навпаки та членуванням його на дві частини (особове ім'я та прізвище — *Ані Лорак*); транскрипцією вимови чужомовних (англійська, німецька, французька, грузинська) слів кирилицею (*Патара Бачія*); прикінцевим оглушенням власної назви (*Стеганoff*); заміною [u] на [i] (*MONATIK*); пом'якшенням попереднього приголосного перед [e]; фонетичною редуплікацією (*DoDo*).

Знайдено єдиний випадок творення паліндрому на основі двостороннього прочитання імені й прізвища співака (*Ivan NAVI*). У зібраному матеріалі засвідчено існування симулякрів — фейкових звукових комплексів, що оформлені як лексеми (*Сераса, АбеоУ*).

Словотвірний тип номінації реалізовано за допомогою чистої та заміщувальної суфіксації (*Оксана Чубачівна, Олень Ульяновко*); утинання (*Лана Ра, Анна Багряна*); контамінації (*SOYANA, Melovin*) та префіксації (*Олена О'лір*). Із перелічених способів автори псевдонімів найактивніше використовували суфіксацію та утинання.

Оніми, утворені шляхом словотворення, мають не тільки українськомовні форманти, а й запозичені з італійської (-уччо), англійської (-мен), російської (-ов), латинської мов (-ус); знайдено кілька вигаданих суфіксів (-ноза, -ув), що свідчить про лінгво-

креативність авторів та послаблену дію мовних норм у неофіційному антропоніміконі.

Семантична й семантико-синтаксична номінація створюють основний шар псевдонімів культурно-мистецької сфери початку ХХІ століття (77% від загальної кількості онімів); реалізована вона у два способи: шляхом онімізації або трансонімізації.

До семантичного типу номінації уналежнюємо однокомпонентні псевдоніми, а до семантико-синтаксичного — самоназви з кількох онімів. Однослівні псевдоніми більш характерні для співаків, ніж для письменників (усього 9 імен); 71% цих онімів виникли за допомогою трансонімізації, решта — результат онімізаційних процесів.

Власні назви семантико-синтаксичного типу номінації побудовані за формулою «особове ім'я + прізвище» та у вигляді стійких назв-словосполучень, поєднаних підрядним зв'язком. За частиномовним наповненням є моделі «іменник + іменник», «прикметник + іменник», «форма дієслова + іменник», «займенник + іменник», «чужомовний артикль + іменник», «аббревіатура + іменник», «дієприкметник + іменник», «прикметник + іменник + іменник», «займенник + іменник + іменник», «іменник + прийменник + іменник», проте найпоширенішою виявилася формула «аббревіатура + іменник»; цьому сприяла велика кількість самоназв діджеїв (*DJ Amely*, *Голий DJ*, *DJ Валік*).

До власне синтаксичних способів творення псевдонімів належать зрощення (*Колоритм*, *Kyivstoner*); редуплікація (*Alyona Alyona*); прикладковикористання (*Олька Дорошенко-Сагайдачна*, *Таня-Марія Литвинюк*); утинання на рівні словосполучення (*Григорій Чубай-Гетьман* → *Грицько Чубай*), які є поодинокими випадками для сучасного псевдонімотворення.

Загалом можемо стверджувати, що творення псевдонімів сучасних митців відбувається відповідно до словотвірних норм української мови, проте мають частотність одні конкретні способи на протипагу другим.

Лінгвокультурний потенціал псевдонімів сучасної мистецької сфери реалізований на двох рівнях: прецедентність псевдоніма як інтеграція в універсальний чи національний культурний простір та його потенціальна спроможність набувати ознак

культурного концепту в межах конкретної лінгвосвідомості й мовно-концептуальної картини світу.

Серед досліджених псевдонімів українських митців (співаків і письменників) було виявлено прецедентні назви двох типів: загальнокультурні (універсальні) та національні. Загальнокультурних більше, що пов'язуємо з такими чинниками:

а) поширеність універсальних культурних антропонімних кодів через світовий літературний і загалом мистецький контекст;

б) глобалізаційні процеси в культурі, що сприяють розмиванню національних маркерів (зокрема й онімних) і формуванню спільного антропонімного контексту;

в) зближення з іншими культурними кодами за допомогою інтернет-технологій, всесвітньою культурною інтеграцією та уніфікацією.

До загальнокультурних прецедентних псевдонімів уналежнюємо власні назви, відомі представникам різних лінгвокультурних спільнот: антропоніми (*Влад Дарвін*, *Бюджетний Гай Річі*, *SOLOMON*); імена вигаданих персонажів (*Ассоль*, *Фоззі*, *Валентина Попелюшка*); топоніми (*Уляна Ельба*, *DJ Токуо*); теоніми (*Лата*, *Аврора*).

Національні прецедентні псевдоніми пов'язані з українською культурою, історією, літературою, що виражено за допомогою антропонімів (*ЕЛ Кравчук*, *Лія Шева*), топонімів (*Леонід Полтава*, *Росава*), персонімів (*СолоХа*, *Хома Брут*). Загальнокультурні прецедентні псевдоніми кількісно переважають над національними (45/11 онімів), а за гендерним показником чоловіки та жінки приблизно однаково послуговуються прецедентними іменами.

На основі аналізу прецедентних псевдонімів ми активували поняття квазіпрецедентні псевдоніми — це власні назви, що дають реципієнту згадку на вже відомий прецедентний феномен, але насправді не дотичні до нього (*Вано Крюгер*, *Євген Лір*, *Санта*). Серед функцій прецедентного псевдоніма найважливішими є номінативна, смислепороджувальна, атрактивна, естетична та парольна. Автори беруть собі за ім'я прецедентні оніми, щоб привернути увагу шанувальників, використовують уже відому власну назву як розкручений бренд, на який швидше зреагує

оточення. За нашими спостереженнями, співаки активніше за письменників обирають прецедентні імена як основу для псевдоніма.

Лінгвокультурний і соціокультурний потенціал псевдоніма може бути реалізований у процесах концептуалізації відповідного оніма, його переходу із суто мовної сфери до когнітивної, від знака-імені до знака-концепту. Це пов'язано з рядом позамовних чинників, зокрема, мірою таланту митця, його сценічними чи літературними досягненнями, соціальною активністю, політичними поглядами, наявною громадянською позицією тощо. Тобто не лише мистецька діяльність формує у людській свідомості цілісний емоційно-оцінний та асоціативний образ співака чи письменника, а й широкий соціальний контекст, у якому перебігає його буття. Наявність розгалуженого асоціативно-образного ресурсу, а також аксіологічного потенціалу, сценаріїв і сюжетів умовляють перехід образу в культурний концепт.

Залучений для потреб дослідження метод лінгвоконцептуального аналізу дозволив визначити структурно-змістовий обсяг концептуалізованих псевдонімів, а метод асоціативного експерименту забезпечив унаочнення результату концептуалізації того чи того псевдоніма в українському культурному лексиконі. Найбільш доречним виявився когнітивно-епістемологічний підхід до аналізу концепту, який передбачає виокремлення в його структурі таких складників: інформаційно-фактуальний (поняттєвий), образний та ціннісний.

На підставі проведеного асоціативного експерименту для виявлення наявних смислів, асоціацій, оцінок, що постають за тим чи тим псевдонімом (усього було надано 10 імен найбільш відомих і брендovих українських виконавців) нами зроблений висновок, що процеси концептуалізації торкнулися псевдонімів таких українських митців: *Руслана, Джамала, Кузьма, Верка Сердючка*. Ці імена-стимули дали найбільший реєстр реакцій реципієнтів (насамперед студентів). Серед цих реакцій були не лише асоціації образного чи оцінного характеру (мистецький потенціал), а й сценарного, подієвого, пов'язаного насамперед із культурним та соціальним буттям митців (перемога або участь у Євробаченні, події двох українських революцій, громадянська позиція, вияв патріотизму — те, що набуло колективного визнання в україн-

ців). Тобто, такі характеристики, як епатажність, скандальність, сценічна розв'язність, не склали основу концептуалізації імені (наприклад, *LOBODA*, *MARUV*), а лише сформували відповідну оцінну маркованість.

Отже, проведений асоціативний експеримент довів спроможність псевдонімів концептуалізуватися в культурній лінгвосвідомості, набувати певного смислового представлення, закладеного в поняттєвому, образному та ціннісному складниках культурного концепту. У досліджуваному матеріалі культурними концептами стали насамперед псевдоніми співаків, тоді як сучасні письменницькі самоназви не набули такого статусу.

Прагматичний компонент псевдоніма як соціокультурного мовного знака виявлений в інтенціях і мотивах обрання чи творення самоназви, у прагненні автора транслювати реципієнту потрібну інформацію, створити успішний сценічний або літературний образ. Мотивами творення чи обрання псевдоніма можуть бути як внутрішні, так і зовнішні чинники. До внутрішніх уналежнюємо намір приховати справжнє ім'я або замінити його на більш милозвучне, відмежувати себе від особи з тим самим іменем та ін. Зовнішні чинники зумовлені прагматичними вимогами видавців чи продюсерів створити комерційно вдалий та ефективний образ артиста чи письменника. Прагматика псевдоніма спрямована на схвальне, привабливе, перспективне сприймання його реципієнтом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Б. Мовне законодавство : переклад ключових термінів. *Культура слова*. 2011. Вип. 75. С. 134–147.
2. Аникина Т. В. Имя собственное в Интернет-коммуникации. URL : <http://hdl.handle.net/10995/19122> (дата звернення: 03.09.2018).
3. Анисимков В. М. Тюрма и ее законы. Саратов : Саратовская государственная академия права, 1998. 104 с.
4. Антонюк О. В. Мотиви прізвиськової номінації мешканців с. Капинового Костянтинівського району Донецької області. *Питання сучасної ономастики* : тези доп. і повід. VII Всеукр. ономаст. конф. 1–3 жовтня 1997 р. Дніпропетровськ, 1997. С. 8–9.
5. Антонюк О. В. Сучасні прізвиська Донеччини (семантика і структура): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2011. 296 с.
6. Антонюк О. В. Тексти як один із прийомів вивчення антропонімів на уроках української мови. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк, 1996. Вип. 2. С. 291–299.
7. Аркушин Г. Л. До питання про виникнення прізвиськ. *Велика Волинь : минуле і сучасне*: тези регіональної наук. конф., м. Рівне, 14–16 листопада 1991 р. Рівне, 1991. С. 85–87.
8. Афонська Т. М., Яковлева А. М. Сучасний тлумачний словник української мови. Харків : ТОРСИНГ ПЛЮС, 2007. 672 с.
9. Балкунова А. С. Место никнеймов в ономастике. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/mesto-nikneymov-v-onomastike> (дата звернення: 09.01.2020).
10. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва : Издательство иностранной литературы, 1955. 416 с.
11. Бахарева Т. Дэвид Аксельрод: откуда он появился и куда исчез певец Владимир Ткаченко. *Факты*. 2019. URL: <https://fakty.ua/print/293355>(дата звернення: 12.12.2019).
12. Бевзенко С. П. Словотворчі типи українських прізвиськ Середнього Придніпров'я в XVII. *Тези доп. VI укр. славіст. конференції*. Чернівці, 1964. С. 59–61.
13. Белей Л. Українські імена колись і тепер. Київ : Темпора, 2010. 128 с.
14. Бенвенист Э. Общая лингвистика. Москва : Прогресс. 1974. 448 с.
15. Берестова А. А. Релігійна прецедентність у мові української прози кінця ХХ – початку ХХІ століття: дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.01. Харків, 2016. 251 с.

16. Білорус А. Про особові назви Західної Волині XVI ст. *Архіви України*. 1970. № 3. С. 36–42.
17. Близнюк Б., Будз М. Сучасні гуцульські прізвиська. *Наукові записки* : Серія «Мовознавство». Кіровоград, 2001. С. 93–95.
18. Богданова І.В. Сугестивний потенціал прецедентних одиниць в українському медійному дискурсі початку XXI ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Вінниця, 2016. 22 с.
19. Боева Е. В. Актуалізація концепту Україна у поетичному дискурсі Т. Шевченка. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. Вип.3. С. 45–50.
20. Бондалетов В. Д. Русская ономастика : учебное пособие для вузов. Москва : Просвещение, 1983. 224 с.
21. Бурого О. Г. Концепт «Київ» у російськомовній поезії XIX – XXI ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02. Київ. 2017. 19 с.
22. Бучко А. Е. Фамилии Бойковщины в период их становления и в наши дни : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.02. Ужгород, 1986. 20 с.
23. Бучко Г. Є., Бучко Г. Д. Неофіційні та сімейно-родові іменування в сучасній антропонімії Бойківщини. *Przezwiseka i przydomki w językach słowiańskich* : Część 1. / Pod redakcją Stefana Warchola. Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1998. S. 59–69.
24. Бучко Д. Іван Франко — основоположник української антропоніміки. *Іван Франко: дух, наука, думка, воля* : матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження І. Франка. Львів, 2010. Т. 2. С. 85–96.
25. Бучко Д. Г., Карпенко Ю. А., Редько Я. П. Чернівецька ономастична школа. *Логос ономастики*. 2009. № 1 (3). С. 106–112.
26. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Український словотвір у термінах : словник-довідник. Тернопіль : Джура, 2007. 260 с.
27. Вальд Віктор. Про псевдонім письменника. URL: <https://numl.org/eE1> (дата звернення: 13.11.2019).
28. Вальтер Х., Мокиенко В. Русские прозвища как объект лексикографии. *Вопросы ономастики*. 2005. № 2. С. 52–69.
29. Ващенко В. Інтерв'ю з випускницею НДУ, поетесою Тетяною-Марією Литвинюк. Ніжинський державний університет імені М. Гоголя. URL: ndu.edu.ua (дата звернення: 15.06.2019).
30. Ведин Т. Ф., Лебедева Н. В. Тайны псевдонимов: Словарь для любознательных. Москва, 2003. 232 с.
31. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. Москва, 1997. 416 с.

32. Венжинович Н. Концепт і його лінгвокультурологічна природа. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : Філологія. 2006. Вип. 14. С. 89–94.
33. Вербич С. О. Деякі прізвища і прізвиська українців з погляду походження. *Актуальні питання антропоніміки* : зб. мат. наук. читань пам'яті Ю. К. Редька / відп. ред. І. В. Єфименко. Київ, 2005. С. 56–62.
34. Виноградов В. В. Вопросы современного русского словообразования. Москва : Наука, 1951. № 2. С. 1–10.
35. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове. Москва : Высшая школа, 1972. 601 с.
36. Владко Володимир. Біографія. Сайт «Лабораторія фантастики». URL: <https://fantlab.ru/autor2735> (дата звернення: 11.06.2019).
37. Вовчок М. Оповідання. Київ : Молодь, 1950. 100 с.
38. Врублевська Т. В. Концепт «Поділля» у мові творів М. Стельмаха : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01, Івано-Франківськ, 2018. 234 с.
39. ВТСУМ: Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ – Ірпінь : ВТС «Перун», 2005. 1440 с.
40. Ганжина И. М. Функционирование личных имен и их форм в речевой культуре современных школьников. *Вестник славянских культур* : научный рецензируемый журнал. Москва, 2009. № 4. С. 53–58.
41. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
42. Гарбарчук Т. Динаміка гібридного словотворення в українській мові (на матеріалі запозичених формантів-інтенсифікаторів ознаки). *Українська мова*. 2013. № 4. С. 75–81.
43. Гарбовская Н. Б. Онимные и отонимные новообразования в современных масс-медийных текстах : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Майкоп, 2006. 21 с.
44. Герасим'юк О. Тамара Горіха Зерня : «На війні витончується межа між світами». Сайт [bbc.com](https://www.bbc.com/ukrainian/features-50895657). Грудень 2019. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50895657>
45. Гесиод. Теогонія. Античная литература. Греция. Антология : в 2 ч. Ч. 1 : пер. с греч. класс. / Сост.: Н. А. Федоров, В. И. Мирошенкова. Москва : Высшая школа, 1989. 512 с.
46. Голобородько К. Ю. Ідіюстиль Олександра Олеся: лінгвокогнітивна інтерпретація. Харків : ХІФТ, 2010. 527 с.
47. Голомидова М. В. Русская антропонимическая система на рубеже веков. *Вопросы ономастики*. 2005. № 2. С. 11–22.

48. Горбач О. С. Ономастикон українських сатирично-гумористичних текстів кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Кам'янець-Подільський, 2017. 243 с.
49. Горпинич В. О. Будова слова і словотвір. Київ, 1978. С. 80–93.
50. Горпинич В. О. Прізвища Степової України : словник. Дніпропетровськ : ДДУ, 2000. 404 с.
51. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1999. 206 с.
52. Грачев М. А. Криминальная кличка как реликт языческих верований. *Мир имен и названий*. Москва, 2008. № 21. С. 4–6.
53. Грищенко А. П. Сучасна українська літературна мова. Київ : Вища школа, 1997. 439 с.
54. Грещук В. Чинники формування діалектної лексики. *Українська мова : науково-теоретичний журнал*. Київ, 2016. Вип. 2. С. 3–13.
55. Дей О. І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (ХVI–ХХ ст.). Київ : Наукова думка, 1969. 559 с.
56. Демиденко І. Ю., Ситник Н. В. Макро- і мікротопонімія віртуального простору «Володаря Перстенів». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов : зб. наук. праць. Київ, 2013. Вип. 10. С. 240–244.
57. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців ХІV – ХVІІ століття. Київ : Наукова думка, 1988. 172 с.
58. Дзира О. І. До історії вивчення української антропоніміки. *Гілея : науковий вісник*. Київ, 2013. Вип. 72 (№ 5). С. 13–21. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN (дата звернення: 15.02.2018).
59. Дзятківська Н. П., Скрипник Л. Г. Власні імена людей : словник-довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ : Наукова думка, 1996. 335 с.
60. Дмитриев В. Г. Скрывшие свое имя: из истории анонимов и псевдонимов. Москва : Наука, 1980. 313 с.
61. Еппель В. Нові матеріали до словника українських псевдонімів. Київ : Київський нац. ун-т будівництва і архітектури, 1999. 116 с.
62. ЕССКУ. Енциклопедичний словник символів культури України / за ред. В. Коцур та ін. Корсунь-Шевченківський : Вид. Гавришенко, 2015. 911 с.
63. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. С. 489.

64. Жовтобрюх М. А. Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1979.
65. Забияко А. П. Архетипы культурные. Культурология XX век. Словарь. Спб. : Универс. книга, 1997. 447 с.
66. Земская Е. А. Словообразование как деятельность. Москва : КомКнига, 1992. 224 с.
67. Зосімова О. В. Прецедентні топоніми в неофіційних назвах американських міст і штатів. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2019. Вип. 50. С. 50–58.
68. История лингвистических учений: Древний мир /Н. С. Петровский и др.; отв. ред. А. В. Десницкая. Ленинград : Наука, 1980. 258 с.
69. Іваненко Н. В. Когнітивні дослідження концепту ДОБА. *Мова і культура*. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2002. Вип. 5. Т. 1. С. 136–142.
70. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в наукомистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології): [монографія]. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2006. 329 с.
71. Ільченко І. І. Антропонімія Нижньої Надніпрянщини в її історичному розвитку (Надвеликолузький регіон) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 2003. 17 с.
72. Ім'я Василь [Електронний ресурс]. Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: <https://numl.org/en5> (дата звернення: 03.05.20).
73. Ісат Ю. А. Чоловічі та жіночі імена : походження, значення, вибір. Донецьк : БАО, 2007. 559 с.
74. Капелюшний В. П. Замасковані імена: Псевдоніми і криптоніми та проблеми атрибуції авторства в історіографії українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. : [монографія]. Київ : Нора-Прінт, 2001. 103 с.
75. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». Київ : Академія. 2001, 233 с.
76. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва : Гнозис, 2004. 390 с.
77. Карасик В. И., Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики*: Сб. науч. тр. / под ред. И. А. Стернина. Воронеж : ВГУ, 2001. С. 75–80.
78. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва : Наука, 1987. 363 с.

79. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв : дис.. ... докт. філол. наук : 10.02.15. Одеса, 2006. 416 с.
80. Карпенко О. Ю. Структура індивідуального антропонімічного фрейму. *Записки з романо-германської філології*. Одеса : Фенікс, 2004. Вип. 15. С. 88–103.
81. Карпенко О. Ю. Трансформація та заміна власних назв як концептуальна перебудова. Волинь-Житомирщина: історико-філол. збірник. Житомир, 2003. Вип. 10. С. 154–161.
82. Карпенко Ю. О. Онімизація і трансонімизація як словотвірний акт. *Шоста республіканська ономастична конференція*. Тези доповідей та повідомлень. Одеса : ОДУ, 1990. С. 35–37.
83. Карпенко Ю. О. Ономастичні міркування. *Записки з ономастики* : зб. наук. праць. Одеськ. нац. ун-т. ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2005. Вип. 9. С. 17.
84. Карпенко Ю. О. Реєстри Війська Запорізького і проблема постановня українських прізвищ. *Питання історичної ономастики України*. Київ, 1994. С. 182–201.
85. Карпенко Ю. О., Фоміна Л. Ф., Зубов М. І., Калінкін В. М. Одеська ономастична школа. *Логос ономастики*. 2012. № 4. С. 98–112.
86. Качалова К. Н., Израилевич Е. Е. Практическая грамматика английского языка с упражнениями и ключами. Москва : ЛадКом. 2008, 720 с.
87. Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Маруся. Київ : Держлітвидав, 1954. 84 с.
88. Керста Р.Й. Українська антропонімія ХVІ ст. (чоловічі іменування). Київ : Наук. думка, 1984. 152 с.
89. Кирилюк О. Л. Кіноніми Кіровоградщини: особливості вибору кличок та способи їх творення. *Ономастичні науки*. 2006. № 1. С. 46–49.
90. Клімчук Ю. Особливості функціонування макро- та мікротопонімів у структурі празького тексту (на прикладі поетичної творчості представників «Празької школи»). *Волинь філологічна: текст і контекст*. Луцьк, 2013. Вип. 16. С. 59–68.
91. Ковалик И. Смысловая структура собственных имен. Ономастика Поволжья : материалы конференции. Ульяновск, 1969. С. 258–262.
92. Ковалик І. Про власні і загальні назви в українській мові. *Мовознавство*. 1977. № 2. С. 11–18.
93. Ковалик І. Про інформацію власних назв у сфері мови і мовлення. *Питання ономастики Південної України* : доп. та повід. у Республік. міжвузівській ономастичній конференції, м. Миколаїв, травень 1974 р. Київ : Наукова думка, 1974. С. 3–8.

94. Ковалик І. Словотвір особових імен в українській мові (здрібніло-пестливі утворення). *Питання українського і слов'янського мовознавства*. Вибрані праці. Ч. II. Львів – Івано-Франківськ, 2008. С. 304–312.
95. Ковалик І. Словотвір особових імен в українській мові (здрібніло-пестливі утворення). *Територіальні діалекти і власні назви*. Київ, 1965. С. 216–225.
96. Ковалик І. Типологія системи словотвору прізвиськ жителів села Млинів Жешівської області ПНР. *Повідомлення української ономастичної комісії*. Вип. 4. Київ, 1967. С. 15–30.
97. Ковальчук Л. П. Концептуальна інтеграція смешанного пространства «Баба-Яга» в сказочном дискурсе. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Тамбов, 2011. Вып. 3. С. 33–39.
98. Ковбасюк Л. А. Ономастика сучасної німецької мови : здобутки та перспективи німецької та української германістики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. № 58. С. 152–154.
99. Колоїз Ж. В. Лінгвопоетична репрезентація концепту МАТИ. Філологічні студії. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Вип. 9. 2013. С. 546–564. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2013_9_83 (дата звернення: 11.09.2019).
100. Кононенко В. Концепти українського дискурсу : [монографія]. Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2004. 248 с.
101. Корецкий Д. А., Тулегенов В. В. Криминальная субкультура и ее криминологическое значение : монография. Саратов : Юридический центр Пресс, 2006, 243 с.
102. Коровушкин В. П., Разгулов О. В. О школьных прозвищах и кличках. *Тезисы докладов XXI студенческой научной конференции*. Череповец : ЧГПИ, 1991. С. 9–10.
103. Косенко А. В. До питання структури концепту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2014. Вип. 42. С. 83–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_42_27
104. Космакова Т. Д. Лінгвістичний аналіз антропонімів Правобережного Побужжя. *Семантична та словотвірна характеристика назв осіб у пам'ятках укр. мови XVI–XVII ст.* Ужгород, 1980. С. 23.
105. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2000.
106. Космеда Т. А., Халіман О. В. Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. Граматика оцінки. Граматична ігра (теоретичне осмислення дискурсивної практики). Дрогобич : Коло, 2013. 228 с.

107. Костенко Л. В. Маруся Чурай : історичний роман у віршах для старшого шкільного віку. Київ : Веселка, 1990. 159 с.
108. Коцарев О. Віра Вовк: «Сьогоднішня Україна схожа на Бразилію: егоїзм, корупція, лінівство». *Український журнал*. № 10. 2009. URL: <http://ukrzurnal.eu/ukr.archive.html/742/> (дата звернення: 13.11.2019).
109. Кочерган М. П. Мовознавство на сучасному етапі. *Дивослово*. 2003. № 5. С. 24–29.
110. Кравченко Л. О. Сучасні прізвиська Полтавщини. *Studia Slavistica*. Вип. 9: Ономастика. Антропоніміка: зб. наук. статей. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2009. С. 150 – 158.
111. Кравченко Л. О. Українська ономастика. Антропоніміка : [навчальний посібник]. Київ : Знання, 2014. 239 с.
112. Краснобаєва-Чорна Ж. В. Сучасна концептологія: концепт «життя» в українській фраземіці : [монографія]. Донецьк : ДонНУ, 2009. 201 с.
113. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика и лінгвокультурологія. Москва : МГУ, 2002. 284 с.
114. Краўчанка З. Ф. Суадноснасць паміж збліжэннямі і кампазітамі. *Актуальныя праблемы лексікологіі*. Мінск, 1970. С. 114–115.
115. Кровицька О., Осінчук Ю. Життєві й науково-педагогічні простори Стефанії Панцьо (до 70-річчя від дня народження). *Українська мова*. 2016. № 4. С. 155–160.
116. Крелевецька І. Юрій Винничук: «Не засмучуватись передчасно і вірити у власні сили». Український простір. Серпень 2014. URL: <http://prostir.co.ua/vynnychuk-zasmuchuvatys-peredchasno-126354-8577/> (дата звернення: 20.11.2019).
117. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения. Москва, 1997. 331 с.
118. Куліш П. О. Чорна рада: Хроніка 1663 року : роман / упоряди., післямова та приміт. В. М. Івашків. Київ : Молодь, 1991. 168 с.
119. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Київ : Основи, 2004. 303 с.
120. Курушина М. А. Відономатичні особові імена користувачів комп'ютерних мереж: проблема прецедентності. *Знак – свідомість – знання* : зб. наук. пр. / голов. ред. В. І. Теркулов. Горлівка : Вид-во ГДППМ, 2001. Вип. 1. С. 123–131.
121. Ланге Н. В. Искусственные и естественные имена в трилогии Дины Рубиной «Русская канарейка»: Потомки Зверолова. *Региональная ономастика : проблемы и перспективы исследования* : сб.

- научн. статей, материалы междунар. научн. конф. Витебск, 2016. С. 122–127.
122. Лесюк М. П. Псевда вояків Української Повстанської Армії. *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-jezykowych* : materiały z Międzynarodowej konferencji onomastycznej, Białystok–Supraśl, 26–27 X 1998 r. Białystok, 1999. S. 177–184.
123. Лихачев Д.С. Арготические слова профессиональной речи. *Развитие грамматики и лексики современного русского языка*. Москва : Наука, 1964. С. 311–359.
124. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка. *Русская словесность* : Антология. Москва : Академия, 1997. С. 28–37.
125. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 2. / авт.-укладач Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
126. Лозко Г. С. Іменослов : імена словянські, історичні та міфологічні. Київ : Сварог, 1998. 176 с.
127. Лук'янюк В. Словник іншомовних слів онлайн. 2001–2021. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/mySIS.pl?showSISid=40348244-966&action=showSIS> (дата звернення: 21.11.2019).
128. Макарик В. Фентезійний світ письменниці з маленького волинського містечка. Інтерв'ю з Орестом Осійчук. *Володимирська газета: Слово правди*. Травень 2018. URL: <https://numl.org/qTS> (дата звернення: 20.11.2019).
129. Макс Фрай. Про псевдонім. URL: <https://numl.org/pTY> (дата звернення: 20.11.2019).
130. Максимчук В., Олар К. Український міліті-псевдонімікон: словотвірний аспект. *Логос: онлайн*. 2019. № 4. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.22.html> (дата звернення: 09.01.2020).
131. Малива О. Лада Лузина приоткрыла тайны семейной жизни. *Новости шоу-бизнеса*: онлайн-издание. Октябрь 2011. URL: <http://7ja.net/?p=27259> (дата обращения: 01.08.2018).
132. Малюга Н. Мотивація літературно-художніх антропонімів. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. 2011. Вип. 16. С. 389–392.
133. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику : учебное пособие. Москва : Флинта; Наука, 2004. 296 с.
134. Махнборода О. В. Неофициальные (прозвищные) имена различных объектов ономастики : структурно-семантический аспект : автореф. дисс. ... канд. филол. наук :10.02.19. Майкоп, 2010. 20 с.

135. Маштабей О. М., Шевцова В. О. До історії українських жіночих антропонімів XVII ст. *Українське мовознавство*. 1977. Вип. 5. С. 92–99.
136. Мельник І. Проблема функціональної транспозиції в частиномовній концепції І. Вихованця. *Проблеми сучасної функційно-категорійної граматики* : збірник наукових праць. Донецьк : Ноулідж, 2010. С. 62–70.
137. Менкеева И. А. Сетевой ник в ономастическом пространстве Интернета. URL : <http://ucom.ru/doc/na.2016.04.04.333.pdf> (дата звернення: 14.09.18).
138. Меркулова Н. В. Французская эстетическая ономастика и её функции в художественном тексте и интертексте : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. URL: <https://numl.org/ese> (дата звернення: 14.09.18).
139. Мечковская Н. Б. Язык и религия : лекции по философии и истории религии : Учеб. пособие для студентов вузов. Москва : Гранд : Фаир-Пресс, 1998. 350 с.
140. Михайло Бриних: У сучасній літературі всі голодні, дикі та злі. *Україна молода: щоденна українська газета*. Київ. 2012. № 117 (за 10.08.12). URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/2122/164/75622/#> (дата звернення: 05.12.2019).
141. Мороз О. Власне ім'я як одиниця презентації національної дійсності. *Мовознавчий вісник*. Збірник наукових праць. 2012. Вип. 14–15. С. 141–147.
142. Мороз О. Концепт «Україна» як компонент мовної картини світу українця. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія : Філологія. 2010. Вип. 4. С. 150–157.
143. Муромцев І. Прізвисько і назвисько та навколо них (науково-публіцистичні нотатки). Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2015. 112 с.
144. Мюллер В. Великий німецько-український словник. Київ : Чумацький Шлях, 2005. 792 с.
145. Наенко М. К. Василь Доманицький і слов'янство. Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. *Пам'яті академіка Леоніда Булаховського* : зб. наук. праць. Київ, 2013. Вип. 21. С. 268–275.
146. Недилько О. Д. Антропонимия Северной части Левобережной Украины (вторая половина XVII – первая половина XVIII вв.) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Київ, 1969. 30 с.
147. Нелюба А. Словотвірна контамінація як вияв принципу економії. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства*. Нова серія. 2002. Т. 9. С. 183–200.

148. Нелюба А. Осново- і словоскладання в контексті словотвірної номінації. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2006. № 2. С. 169–184.
149. Нелюба А. Явища економії в словотвірній номінації української мови : [монографія] / відпов. ред. К. Городенська. Харків : Вид. центр ХНУ Каразіна, 2007. 301 с.
150. Нелюба А. Експліцитна й імпліцитна економія в словотвірній номінації української мови : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Київ, 2008. 35 с.
151. Нелюба А. Прізвиська моїх однокашників : науково-популярний нарис. Харків : Видавництво Харківського історико-філологічного товариства, 2015. 99 с.
152. Ніколаєнко З. Г. Прізвиська, утворені від власних особових імен (на матеріалах Закарпаття). *Територіальні діалекти і власні назви*. Київ : Наук. думка, 1965. С. 268–273.
153. Німчук В. В. Памво Беринда і його «Лексіконъ славенорѡсскій и имень тлъкованье». 1961. URL: <http://litopys.org.ua/berlex/be01.htm> (дата звернення 24.07.2018).
154. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія (проект). *Повідомлення Української ономастичної комісії*. Київ : Наукова думка, 1966. Вип. 1. С. 24–43.
155. Новий тлумачний словник української мови в 3-х томах : Т. 2. К - П : 42 000 сл. /Уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ : Аконіт, 2001. 926 с.
156. Ожегов С. И. Словарь русского языка / под ред. Н. Ю. Шведовой. Москва : Русский язык, 1982. 816 с.
157. Омельченко Л. Ф., Максимчук Н. М., Бех П. О., Биркун Л. В. Деякі тенденції у розвитку телескопійних слів сучасної англійської мови. Київ : НМК ВО, 1992, 59 с.
158. Отин Е. С. Словарь коннотативных собственных имен. Донецк : Юго-Восток, 2004. 412 с.
159. Павликівська Н. Про кримінальні псевдоніми. *Українська мова*. 2010. № 1. С. 51–66. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2010_1_8 (дата звернення: 18.09.2018).
160. Павликівська Н. М. Українська псевдонімія ХХ століття : автореф. дис ... д - ра філол. наук : 10.02.01. Київ, 2010. 36 с.
161. Павлюк В. А. Становлення неофіційного антропонімікону Вінничини : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Донецький національний університет. Вінниця, 2016. 244 с.
162. Панцьо С. А. Антропонімія Лемківщини. Тернопіль, 1995. 125 с.

163. Патара Бачія. Біографія поетеси. URL: <http://ozdorov.info/vita/avtor/023.html> (дата звернення: 20.11.2019).
164. Пашкевич А. А. Структурные особенности сложных прозвищ и кличек. *Вестник ЧГУ. Череповец*. 2006. № 3. С. 244–253.
165. Пашкова Н. І. Українська хата: слово, символ, концепт (на слов'яно-балканському етнокультурному тлі). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер. Філологія*: Вип.17. №1. 2014. С. 121–128.
166. Петрова О. В. Особливості номінації в псевдонімії німецької та української мов : автореф. дис. ... канд. філол. наук :10. 02. 17. Донецьк, 2005. 20 с.
167. Пиотровский Р. Размещение информации в слове. *Вопросы языкознания*. 1962. № 3.
168. Підкуймуха Л. М. Позивні учасників антитерористичної операції на Донбасі : спроба аналізу. *Мова : класичне – модерне – постмодерне* : збірник наукових праць. 2016. Вип. 2. С. 135–144.
169. Подласый И. П. Педагогика : учебник для прикладного бакалаврата. Москва : Юрайт, 2013. 576 с.
170. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Москва : Наука, 1988. 192 с.
171. Познанська В. Д. Відіменні семантичні пантроніми в антропонімії південно-східної України. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУ, 1994. С. 158–164.
172. Позніхиренко Ю. І. Мотиваційна база ергонімів як знаків соціокультурного простору України і англомовних країн : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ, 2018. 264 с.
173. Полюжин М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2015. № 4. С. 212–222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnuflm_2015_4_43.
174. Полюга Л. М. Словник українських морфем. Львів : Світ, 2001. 448 с.
175. Пономаренко С. С. Морфонема і морфонологічні процеси при словотворенні в сучасній українській мові. *Наукові праці* : науково-методичний журнал. Серія Філологія. Мовознавство (ЧНУ ім. Петра Могили). 2016. Вип. 266. Т. 278. С. 109–113.
176. Пономаренко Т. В. Динаміка топонімічного концепту (за лексикографічними джерелами та результатами експериментальних досліджень). *Вісник ОНУ. Серія* : Філологія. 2017. Т. 22. Вип. 2. С. 100–104.

177. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ : Либідь, 2008. 488 с.
178. Попелюшка В. Вірш «Попелюшка». Поетичні майстерні. URL: <http://maysterni.com/publication.php?id=89149> (дата звернення: 16.11.2019).
179. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва : АСТ, Восток – Запад, 2007. 314 с.
180. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж, 2001. 191 с.
181. Попова З. Д., Стернин И. А. Семантико-когнитивный анализ языка : монография. Воронеж : Истоки, 2006.
182. Поповський А. М. Слово лобода в ономастичному та апелятивно-му аспектах. *Лінгвістичні дослідження*. 2019. Вип. 50. С. 95–105.
183. Поповський А. М. Дешифрація про українські прізвища : [монографія]. Дніпро : ЛІРА, 2020. 300 с.
184. Поротников П. Т. Из уральской зоонимии. *Восточнославянская ономастика*. Москва. 1972. С. 210–250.
185. Прихода Я. В. Концепт «Європа» в українській публіцистиці: когнітивно-лінгвістичні аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08. Львів. 2005. 187 с.
186. Пташка К. Письменниця Дара Корній: Українцям варто навчитися любити своє. *Газета «Український інтерес»*. Київ, Липень 2018. URL: <https://uain.press/news/accents/pysmennytsya-dara-kornij-ukrayintsyam-varto-navchytysya-lyubyty-svoye-864875> (дата звернення: 01.08.2018).
187. Пустовойтов С. Почему София Ротару отказалась от настоящей фамилии? *Собеседник.ru*. 02.11.2012. URL: <https://numl.org/tXm> (дата звернення: 20.02.20).
188. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ : Наук. думка, 1966. 216 с.
189. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. Київ : Рад. школа, 1968. 156 с.
190. Рослицька М. В. Прецедентне ім'я в політичному дискурсі : формально-семантичні ознаки і соціопрагматичний потенціал (на матеріалі промов президентів України, Польщі, Франції кін. ХХ – поч. ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Львів, 2019. 20 с.
191. Рувьова Н. І. Антропонімія Західного Поділля кінця ХVІІІ–ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2004. 24 с.

192. Рындина Н. В. Типология номинаций лица в современном английском языке : автореф. дис. ...канд. филол. наук : 10.02.04. Москва : МГУ, 2002. 25 с.
193. Сазонова Є. Нікнейміка як нова галузь сучасної антропоніміки. *Studia linguistica*. 2014. Вип. 8. С. 399–403. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2014_8_65
194. Сазонова Є. О. Антропонім в інтернет-комунікації (на матеріалі української, англійської та італійської мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Донецьк, 2013. 20 с.
195. Сам Ум Рай. Культурно-освітній сайт. URL: <https://samumray.in.ua/konserciya-sajtu-sam-um-raj> (дата звернення: 12.12.2019).
196. Сара-Корделія Орман. Вірші. *Поетичні майстерні*. URL: <http://mausterni.com/user.php?id=5605&t=0> (дата звернення: 12.05.2019).
197. Сарміна Г. Л. Криптонім як засіб кодування мовної особистості злочинця (на матеріалі німецькомовних шантажних листів). *Мова і культура*. Київ, 2012. Вип. 15, т. 5. С. 201 – 205.
198. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
199. Сімона Вілар — книги і біографія. *Сайт Yakaboo*. URL: https://www.yakaboo.ua/author/view/Simona_Vilar/ (дата звернення: 20.11.2019).
200. Сереброва С. Б. Прецедентні феномени в дискурсі сучасних ЗМІ: проблема функціонування і реалізації: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Дніпропетровськ, 2009. 19 с.
201. Скаб М. В. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери : [монографія]. Чернівці : Рута, 2008. 560 с.
202. Скорина Л. Біла відьма із Загорян : рецензія на книгу В. Лиса «Соло для Соломії». URL : <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2014/02/10/0830> (дата звернення 13.10.2020).
203. Славінська І. Анатолій Дністровий: Я слабкий і залежний від свого «Я». *Українська правда. Життя*. 2010. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2010/02/1/38750/> (дата звернення: 12.11.2019).
204. Сластенко Є. Ф., Ягодзінський С. М. Логіка : навчальний посібник. Київ : Книжкове видавництво НАУ, 2005. 192 с.
205. Словник іншомовних слів / за ред. О. Мельничука. Київ : Головна редакція УРЕ, 1974. 775 с.
206. Словник сучасного українського сленгу / упор. Т. М. Кондратюк. Харків : Фоліо, 2006. 350 с.
207. Словник української мови : у 3-х т. / ред. С. Єфремов, А. Ніковський. Упорядкував Б. Грінченко. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. Т. 3. К. Н. 440 с.

208. Сніховська І.Е. Механізми, засоби та прийоми мовної гри в сучасній англійській мові: дис. ... канд. філол. наук. Житомир, 2004. 218 с.
209. СУМ: Словник української мови: в 11 томах / редкол.: І. К. Білодід та ін. Київ : Наукова думка, 1972. Т. 3. 744 с.; 1973. Т. 4. 840 с.; 1979. Т. 10. 660 с.; Т. 11. 1976. 723 с.
210. Слово bro. Переклад та пояснення. Lexico.com: English Dictionary, thesaurus and grammar help. URL: <https://www.lexico.com/definition/stoner> (дата звернення: 03.02.2020).
211. Слово stoner. Переклад та пояснення. Lexico.com: English Dictionary, thesaurus and grammar help. URL: <https://www.lexico.com/definition/stoner> (дата звернення: 03.02.2020).
212. Смаль-Стоцький Р. Примітивний словотвір. Варшава, 1929. 200 с.
213. Смирницкий А. И. К вопросу о слове (проблема «тождества слова»). Москва : *Труды Ин-та языкознания АН СССР*, 1954. Т. IV. С. 3–49.
214. Собков Ю. В. Криптоніми як особливі одиниці у системі антропонімів. *Актуальні проблеми германської філології в Україні та Болонський процес* : друга міжнародна наукова конференція, 20 - 21 квітня 2007 р.: матеріали. Чернівці, 2007. С. 322 – 325.
215. Собков Ю. В. Типологія криптонімів англійської та української мов : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Львів, 2008. 20 с.
216. Старко В. Ф. Концепт ГРА: [монографія]. Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2007. 204 с.
217. Старченко Я. Інновації-утички в жаргонових системах української мови. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. 2011. № 963, Вип. 62. URL: <https://numl.org/tFh> (дата звернення: 23.02.20).
218. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1997. 824 с.
219. Стогний К. Криминал. Преступления, расследования. Загадки. Версии. Харьков : Фолио. 2005. 249 с.
220. Сукаленко Т. М. Метафоричне вираження концепту ЖІНКА в українській мові : [монографія]. Київ : Видавничий дім Бурого, 2010. 304 с.
221. Сулима М. Українська фраза. Харків-друк, 1928. 97 с.
222. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва : Наука, 1973. 367 с.
223. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / издание второе. Москва : Изд-во ЛКИ, 2007. 368 с.

224. Суперанская А. В. Словарь русских личных имен. Москва : Эксмо, 2004. 544 с.
225. Супрун В. И. Развитие ономастического пространства Интернета. *Ономастика Поволжья* : материалы IX Междунар. конф. по ономастике Поволжья. Москва. 2004.
226. Сухомлин І. Д. Основи Полтавської ономастики (за матеріалами Полтавських актових книг XVI століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1964. 20 с.
227. Сухомлин І. Д. Українські прізвиська людей як власні родові назви (лексико-семантична характеристика процесу творення відіменних чоловічих прізвиськ у народних говорах Середньої Наддніпрянщини). *Говори і ономастика Наддніпрянщини* : збірник статей. Дніпропетровськ : Вид-во ДДУ, 1970. С. 30–58.
228. Тазетдинова Р. Р. Языковой концепт как базовый термин лингвокультурологии. Уфа : Спектр, 2001. 96 с.
229. Теория и методика ономастических исследований. А. В. Суперанская и др. Москва : Наука, 1986. 256 с.
230. Теркулов В. І. Про статус абрєвіатур: реферат. URL : <http://www.br.com.ua/referats/Movovedennya/61284-2.html> (дата звернення: 17.04.2018).
231. Тимчук О.М., Сеньків О.М. Функціональний аспект прецедентних текстів. «Young Scientist». № 4.3 (44.3) • April, 2017. С. 251–254.
232. Толковый словарь русского языка: в 4 т. Т.3: П–Р / под ред. Д. Н. Ушакова. Москва : Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1939. 1424 с.
233. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 548 с.
234. Торчинський М. М. Українська ономастика : історія, сьогодення, перспективи. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2013. Вип. 6 (1). С. 217–238.
235. Торчинський М. М. Денотатно-номінативна структура антропонімікону української мови. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. Вип. 15. Т. 1. С. 146–150.
236. Торчинський М. М. Структурування ономастикону за особливостями походження власних назв. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2014. Вип. 7. С. 174–180. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2014_7_40 (дата звернення: 14.10.2018).
237. Трійняк І. І. Словник українських імен. Київ : Довіра, 2005. 509 с.

238. Троицкий В. Н. Основные принципы словообразования. *Ученые записки Ленинградского гос. пединститута иностр. языков*. Ленинград, 1940. Т. 1. С. 296–297.
239. Тронский И. М. Проблемы языка в античной науке. *Античные теории языка и стиля*. Москва : ОГИЗ, 1936. с. 9–10.
240. Труевцева О. Н. Английский язык : особенности номинации. Ленинград : Наука, 1986. 247 с.
241. ТССУМ: Тлумачний словник сучасної української мови : Фахова лексика : Близько 20 000 слів / [уклад. Л. Г. Боярова, Г. А. Губарева, О. О. Дудка та ін.] ; за заг. ред. проф. В. С. Калашника. Харків : ФОРМ Співак Т. К., 2009. 464 с.
242. ТСУМ: Тлумачний словник української мови : Понад 12 500 статей (близько 40 000 слів) / за ред. проф. В. С. Калашника. Харків : Прапор, 2005. 992 с.
243. ТСУМ: Тлумачний словник української мови. Київ : 1977. Т. VIII. с. 373.
244. Українська мова. Енциклопедія. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.
245. Федотова Н. М. Сучасні прізвиська Луганщини : когнітивна прагматика творення тексту оніма : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2008. 20 с.
246. Фоменко О. А. Неофициальные имена собственные в современном американском английском языке (лингвокультурологический аспект) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук :10.02.04. Краснодар, 2003. 20 с.
247. Франко І. Ой, ти, дівчино, з горіха зерня. Зібрання творів у 50 томах. Київ, 1976, Т. 2 : поезія.
248. Фролов Н. К. Избранные работы по языкознанию: топонимика и этнонимика : в 2 т. Тюмень : Тюменский государственный университет, 2005. Т. 2.
249. Фрумкина Р. М. Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология? *Язык и наука конца XX века*: [сб. статей]. Москва, 1995. С. 74–117.
250. Хворост Л. Олена О'Лір: «Без магії немає поезії». *Харківська обласна організація: Національна спілка письменників України*. Вересень 2014. URL: <https://kharkiv-nsru.org.ua/archives/3347> (дата звернення: 13.11.2019).
251. Хемій М. Псевдоніми письменників сучукрліту: що приховують у собі вигадані імена та яка їхня передісторія. *Книжковий блок Yakaboo : Книготворці*. Листопад 2019. URL: <https://blog.yakaboo.ua/pseudonimy-ukr/> (дата звернення: 05.12.2019).

252. Ходоренко Г. В. Найменування осіб у російськомовній Інтернет-комунікації : структурний і семантичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02. Дніпропетровськ, 2006. 18 с.
253. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. Київ : Наукова думка, 1977. 236 с.
254. Ціхоцький І. Антисуржик: у пошуках мовної ідентичності. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Вип.57. 2012. С. 364–366.
255. Чабаненко В. А. Прізвиська Нижньої Наддніпрянщини : у 2-х кн. Запоріжжя, 2005.
256. Чабаненко М. Г. Молодежный дискурс как реализация типовой и индивидуальной языковой личности : автореф. дисс. ... канд. фил. наук : 10.02.02. Кемерово, 2007. 21 с.
257. Чернецька Г. В. Українські та іншомовні префікси-дублети. *Культура слова*. 1982. Вип. 22. С. 31–35.
258. Чигиринська Ольга. Про псевдонім. URL: <https://numl.org/rko> (дата звернення: 02.08.2018).
259. Чучка П. П. Прізвиська. Українська мова : енциклопедія / ред. кол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. Київ : Укр. енцикл., 2000. С. 494.
260. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців : історико-етимологічний словник. Львів : Світ, 2005. 705 с.
261. Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців : історико-етимологічний словник. Ужгород : Ліра, 2011. 428 с.
262. Шаблій О. І. Питання просторово-географічного аспекту вивчення мікротопонімії (На матеріалі Західного Поділля): *тези доповіді IV Республ. ономастичної конф.* Київ. 1969. С. 39–40.
263. Шанский Н. М. Очерки по русскому словообразованию. Москва : Изд. МГУ, 1968. 310 с.
264. Шеремета С. В. Антропонімія північної Тернопільщини : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2002. 20 с.
265. Шестакова С. Поляризація поглядів у мовознавстві на явище семантичної деривації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2013. № 1. С. 137–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2013_1_32 (дата звернення: 07.07.2020).
266. Шестакова С. О. Ніконіми як особлива категорія інтернет-дискурсу. URL :<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Filol/article/download/11143/9761> (дата звернення: 03.09.2018).
267. Шпет Г. Г. Эстетические фрагменты. Выпуск 3. Пг. : Колос, 1923. 90 с.

268. Шульська Н. М. Неофіційна антропонімія соціально небезпечних груп людей у кризовому медійному дискурсі. *Криза як рушій амбівалентних змін крізь призму media* : II міжнародний інтернет-симпозіум. 2015. URL : <http://www.symposium.hol.es/gallery/shulska.pdf>. (дата звернення: 07.07.2020).
269. Шульська Н. М. Неофіційні антропоніми терористів в українських мас-медіа. *Записки з ономастики*. Одеса, 2015. Вип. 18. С. 802–812.
270. Шульська Н. М. Номінативна характеристика позивних імен бійців АТО, уживаних в мові ЗМІ. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. 2017.
271. Щур Г. С. Теория поля в лингвистике. Москва : Наука, 1974. 127 с.
272. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). СПб., 1890–1907.
273. Яременко М. Антропонімія вихованців Києво-Могилянської академії XVIII століття (про інформативні можливості студентських реєстрів). *Наукові записки інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського* : збірник праць. Київ, 2009. С. 308–322.
274. Яровий О. Поет-експериментатор Вано Крюгер: «Мій читач — той, хто думає». *Щотижневик 2000: всеукраїнська загальнополітична газета*. Київ, 2012. № 44. URL: <https://numl.org/p05> (дата звернення: 04.06.2019).
275. Ярошенко Н. О. Антропоніми та логіноніми: наслідки міжвидової трансонімізації. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Мовознавство»*. 2009. № 11. Вип. 15. т. 2. С. 173–177.
276. Яцечко-Блаженко Т. Ковельчанин Роман Черенов — засновник проекту Morphom. *Хроніки Любарта : суспільно-політичне видання*. Березень, 2018. URL: <http://www.hroniky.com/news/view/11410-kovelchanyn-roman-cherenov-zasnovnyk-proektu-morphom> (дата звернення: 04.06.2019).
277. Яцків Р. Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань — позивні військовослужбовців Збройних сил України: семантичні паралелі. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2014. С. 99 – 106. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2014_2014_16 (дата звернення: 02.06.2019).
278. Annette. Aboutname. URL : <https://en.wikipedia.org/wiki/Annette>
279. Bartmiński Jerzy, Niebrzegowska Stanisława Profile a podmiotowa interpretacja świata. *Profilowanie w języku i w tekście*. Lublin, 1998. P. 211–224.
280. Bro culture. *Wikipedia: free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Bro_culture(дата звернення: 03.02.2020).

281. English dictionary: word bro. dictionary.com. URL: <https://www.dictionary.com/browse/bro?s=t> (дата звернення: 03.02.2020).
282. English Place-Name Society. *Сайт Англійського товариства географічних назв*. URL : <https://www.nottingham.ac.uk/research/groups/epns/index.aspx>(дата звернення: 13.08.2019).
283. How I Met Your Mother: American film. *Wikipedia: free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/How_I_Met_Your_Mother (дата звернення: 03.02.2020).
284. Langacker R. W. *Foundations of Cognitive Grammar*. Stanford, 1987. Vol. 1. Theoretical Prerequisites. 516 p.
285. Lexico.com: English Dictionary URL: <https://www.lexico.com/en/definition/stoner> (Дата звернення: 05.04.20)
286. Scottish Place-Name Society. *Сайт Шотландського товариства географічних назв*. URL : <https://spns.org.uk/>(дата звернення: 12.08.2019).
287. Society for Name Studies in Britain and Ireland. *Сайт Британсько-Ірландського ономастичного товариства*. URL : <http://www.snsbi.org.uk/interests.html> (дата звернення: 16.08.2019).
288. The online slang dictionary: American, English and Urban slang. URL : <http://onlineslangdictionary.com/> (дата звернення: 09.01.2020).
289. Ulster Place-Name Society. *Сайт Ольстерського топонімічного товариства*. URL :<http://www.ulsterplacenames.org/> (дата звернення: 16.08.2019).
290. Yaremko Ya. P. (2015) *Conceptual Concepts of Modern Political Science: Linguistic and Cognitive Aspect: Thesis*, Odessa, 36 p.i

ДОДАТКИ

Додаток А

Джерела медійної інформації про митця

Руслана

1. Борис М. Драйвова Руслана заспівала у Франківську. *Galka.if.ua* : агенція новин. 2017. URL : <https://galka.if.ua/dravvova-ruslana-zaspivala-u-frankivsku-ta-podaruvala-lyudyam-kviti-foto/> (дата звернення: 15.03.2019).
2. Руслана. Біографія. URL : <http://www.pisni.org.ua/persons/100.html> (дата звернення: 11.03.2019).
3. Руслана – український символ національної гордості. *Ukrainian people: журнал*. URL: <https://numl.org/eES> (дата звернення: 11.03.2019).
4. Руслана в КПІ. Головна сторінка Київського політехнічного інституту імені І. Сікорського. URL: <https://kpi.ua/613-9> (дата звернення: 11.02.2019).
5. Мої танці нагадують раунди Кличка. *Телетиждень* : журнал. URL : <https://numl.org/eIx> (дата звернення: 1.03.2019).
6. Дзюба Д. Руслана – магія і енергія Карпат. *Сайт «Порохівниця»*. 2017. URL: <https://numl.org/eIz>. (дата звернення: 1.03.2019).
7. Карабутов В. О. Українська суперзірка. *Сайт «Українська проблема-тика»*, 2011. URL: <http://uaproblem.blogspot.com/2011/10/httpwww.html> (дата звернення: 1.03.2019).
8. Новосвітній В. Дика Руслана. *Сайт «Хрещатик»*, 2004. URL: <http://kreschatic.kiev.ua/ua/2464/art/18489.html> (дата звернення: 1.03.2019).
9. Руслана. Про псевдонім. *Вікіпедія*. URL: <https://numl.org/HAG> (дата звернення: 13.03.2019).

Джамала

10. Сильний голос та любляча душа. Біографія та найкращі хіти Джамали. *Сайт «Life»*. 2016. URL: <https://numl.org/K9u> (дата звернення: 8.03.2019).
11. Переможниця «Євробачення» вигуляла стильну вишиванку на островах Маврикія. *Сайт «Оглядач»*. 2019. URL: <https://numl.org/K9v> (дата звернення: 8.03.2019).

12. Борисов Д. Лакмус Євробачення. *Збрuch : Часопис*. 2016. URL: <https://zbruc.eu/node/48189> (дата звернення: 7.03.2019).
13. Джамала. Біографія. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Джамала> (дата звернення: 13.03.2019).
14. Джамала здивувала несподіваним блондом. *Сайт «Таблоїд»*, 2018. URL: <https://numl.org/K9x> (дата звернення: 8.03.2019).
15. Ksyusha O. Solo Джамали: Нова пісня авторства номінанта «Греммі». 2019. URL: <https://jetsetter.ua/solo-dzhamaly-nova-pisnya-napysana-nominantom-na-gremmi/> (дата звернення: 8.03.2019).
16. Перспективи Києва. *Сайт «Facebook»*, 2016. URL: <https://numl.org/K9z> (дата звернення: 8.03.2019).

Кузьма Скрябін

17. Кузьменко О. Група «Скрябін» та друзі по сцені. Львів: Видавництво Лева, 2016. 192 с.
18. Біографія Кузьми «Скрябіна»: простий хлопець, який став іконою українського року. *Сайт «Новини ТСН»*. 2.02.2016 13:49. URL: <https://numl.org/K9A> (дата звернення: 10.03.2019).
19. Назаренко С. Електронна петиція № 22 «Нагородити Кузьменка А. В. званням Героя України. *Сайт «Електронні петиції»*. 2015. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/11496> (дата звернення: 10.03.2019).
20. Карп'як О. Кузьма Скрябін: останній неоромантик. *Сайт «BBC News»*. 2015. URL: <https://numl.org/K9B> (дата звернення: 11.03.2019).
21. Зеленський присвоїв Андрієві Кузьменку звання Героя України посмертно. URL: https://zaxid.net/zelenskiy_prisvoyiv_andriyevi_kuzmenku_zvannya_geroy_ukrayini_n1506466
22. Бігус Д. Кузьма — Герой України. Чому це обурює багатьох у соцмережах? *Сайт «BBC News»*. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-53811517> (дата звернення: 11.03.2019).
23. Кузьменко О. Моя дорога птаха. Мамина книжка. Львів, 2015. 48 с.

Верка Сердючка

24. Кралюк А. Без «культурних комплексів». *Сайт газети «День»*. 2004, № 16. URL : <https://numl.org/eJb> (дата звернення: 5.03.2019).
25. Вперше за довгий час Верка Сердючка заспіває для українських телеглядачів. *Сайт «Канал Україна tv»*. URL: <https://numl.org/K9o> (дата звернення: 5.03.2019).
26. 2007 рік: Євробачення і Верка Сердючка з піснею «Dancing Lasha Tumbai» 9 березня у Гельсінкі. *Українська правда : інтернет-видання*.

- URL: <http://www.istpravda.com.ua/videos/2018/05/12/152448/> (дата звернення: 5.03.2019).
27. Гош М. В Одесі відкрився концертний майданчик на Морвокзалі. 2018. *Сайт: aficha.tochka.net* URL: <https://numl.org/K9p> (дата звернення: 5.03.2019).
 28. Біографія А. Данилка. *Сайт: bestfacts.com.ua* URL: <https://numl.org/eH3> (дата звернення: 5.03.2019).
 29. 20-річчя Сердючки на сцені. 2017. URL: <https://news.obozrevatel.com/> (дата звернення: 5.03.2019).
 30. Фрусевич Є. Зрада Сердючки: у співака спробували виправдати ганебну вечірку в Сочі. 2018. URL: <https://numl.org/K9s> (дата звернення: 5.03.2019).
 31. Верка Сердючка розповіла «Інтеру». *Українські новини : журнал*. 2018. URL: <https://numl.org/eJb> (дата звернення: 7.03.2019).

Додаток Б

**Алфавітний покажчик псевдонімів
сучасних українських письменників****А**

Адель Станіславська ← Олександра Федорів
Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/node/1218>

Анатолій Дністровий ← Анатолій Олександрович Астаф'єв
Режим доступу: <https://numl.org/evq>

Андрій Валентинів ← Андрій Валентинович Шмалько
Режим доступу: <https://numl.org/pbB>

Андрій Давидов ← Олег Євгенійович Авраменко
Режим доступу: <https://numl.org/pbx>

Анетті ← Анна Жернова
Режим доступу: <https://numl.org/p04>

Анна Багряна ← Ганна Юріївна Багрянцева
З матеріалу Є. Букета «Анна Багряна: «У кожного творця є купа цікавих ідей»». «К і Ж» №44, 31.10 – 6.11.2014

Андрій Вересень, Франсуаза д'Ервіль, Хведосії Чичка ← Ігор Васильович Качуровський
«З Parodiarium-у Хведосія Чички», 2013

Андрій Чернецов ← Ігор Чорний
Режим доступу: <https://numl.org/pfq>

Антон Срібний ← Антон Савчук
Режим доступу: https://gorod.dp.ua/tema/moloda_muza12/?pageid=1721

Аня Тет ← Анна Степанюк
Режим доступу: <http://www.poetryclub.com.ua/author.php?id=19035>

Арсенія Велика ← Людмила Данилюк
Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/arseniya-velyka>

Артем Чех ← Артем Чередник
Режим доступу: <https://numl.org/gie>

Артем Чапай ← Антон Водяний
Режим доступу: https://u.to/-_jCGw

Б

Барбара Редінг ← Ольга Пуніна
Режим доступу: <https://www.livelib.ru/author/328763-barbara-reding>

Берен Белгаріон, Олег Чигиринський, Ольга Дорошенко-Сагайдачна ←
Ольга Чигиринська
Режим доступу: <https://numl.org/pfr>

Богдан-Олег Горобчук ← Горобчук Богдан Дмитрович
Режим доступу: <https://numl.org/eor>

Борис Бітнер ← Ян Михайлович Валетів
Режим доступу: <https://numl.org/pbz>

Брати Капранови ← колективний псевдонім Дмитра та Віталія Капранових.
Режим доступу: <https://numl.org/pcb>

В

Валентин Бердт ← Валентин Бердута
Режим доступу: <https://numl.org/pl9>

Валентина Попелюшка ← Валентина Бурлака-Жук
Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=89149>

Вано Крюгер ← Іван Коломієць
М. Третяк «Метафізичність і ліризм», «ЛУ» № 12, 20.03.14.

Василь Довжик ← Василь Довжиков
Режим доступу: <https://numl.org/pm5>

Василь Яр ← Василь Ярмолюк (письменник, поет, лауреат
літ. Премії ім. Василя Земляка)
«ЛУ» №8, 19.02.2015.

Віктор Вальд ← Віктор Михайлов
Режим доступу: <https://numl.org/eEl>

Вікторія Дикобраз, Дико ← Вікторія
Режим доступу: <https://numl.org/gif>

Віра Вовк ← Віра Остапівна Селянська

О. Кумпан «Сьоме вручення «Глодоського скарбу»», «ЛУ» № 15, 11.04.13.

Віть Вітько, Вихтір Орклин ← Віктор Могильний

Режим доступу: <https://numl.org/p5L>

Владислав Виногород ← Владислав Рябенко

Режим доступу: <https://numl.org/pbD>

Володимир Арєнєв ← Володимир Пузій

Режим доступу: <https://blog.yakaboo.ua/psevdonimy-ukr/>

Володимир Владко ← Володимир Єремченко

Режим доступу: <https://numl.org/pbE>

Володимир Свєржин ← Володимир Фідельман

Режим доступу: <https://numl.org/pfр>

Г

Гаврило Гава, Ніна Ворон, Олена Вєрбна ← Леся Воронина

Режим доступу: <https://u.to/0OnCGw>

Галина Рис ← Галина Павлишин

Режим доступу: <http://www.fabula.org.ua/about/>

Галинка Верховинка ← Галина Яцентюк

Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/node/1570>

Гєнрі Лайон Олді ← Дмитро Громов і Олег Ладиженський

Режим доступу: <https://numl.org/gih>

Горіха Зєрня ← Тамара Дуда

Режим доступу: <https://blog.yakaboo.ua/psevdonimy-ukr/>

Грицько Чубай ← Григорій Чубай-Гєтьман

Режим доступу: <https://numl.org/eoq>

Д

Димко ← Дмитро Білоус

Режим доступу: <https://numl.org/plT>

Дана Рудик ← Данієла Рудик

Режим доступу: <http://maydan.drohobych.net/?p=7078>

Дара Корній ← Мирослава Замојська

Режим доступу: <https://numl.org/eEh>

Дарочка Москаленко ← Дарина Москаленко

Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/node/7612>

Діма Птіцями ← Дмитро Качмар

Режим доступу: <https://numl.org/p9j>

Доктор Падлючко ← Михайло Бриних

Режим доступу: <https://numl.org/p7n>

Дорж Бату ← Андрій Васильєв

Режим доступу: <https://blog.yakaboo.ua/psevdonimy-ukr/>

Є

Євген Лір ← Євген Байтеріяков

Режим доступу: <https://blog.yakaboo.ua/psevdonimy-ukr/>

Євгеній Морі ← Євгеній Моренець

Режим доступу: <https://numl.org/p9f>

Ж

Жан ← Євгенія Кор

Режим доступу: <http://zahid-shid.net/index.php>

З

Зоряна Живка ← Зоя Жук

Режим доступу: <https://bogpoet.com.ua/autor/zhivka-zoryana/>

І

ІБТ ← Ігор Бондар-Терещенко

Режим доступу: <https://numl.org/eEi>

Ї

Ївга Шугай ← Шумовська-Гошовська Ірина

Режим доступу: <https://numl.org/pmK>

К

Кася Ясна, Я-ся, Леля, Аглая, Ясеня, Сам Ум Рай ← Юлія Дубиківська
Режим доступу: <https://numl.org/pfv>

Катя Штанко ← Катерина Штанко
Режим доступу: <https://numl.org/p62>

Катруся Танчак ← Катерина Танчак
Режим доступу: <https://onlyart.org.ua/live/page/45/>

Кузько Кузякін ← Дмитро Кузьменко
Режим доступу: <https://numl.org/pm8>

Ксю Камі ← Оксана Федорук-Терлецька
Режим доступу: <http://zahid-shid.net/index.php?rt=pigmalion&num=17&start=9>

Л

Лада Лузіна ← Владислава Миколаївна Кучерова
Режим доступу: <https://numl.org/evl>

Лана Ра ← Світлана Конощук
Режим доступу: <https://numl.org/pbc>

Леонід Полтава ← Леонід Едвардович Пархомович
Режим доступу: https://u.to/n_vCGw

Лерія Кот ← Носова Олена
Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/leriya-kot>

Лесик Панасюк ← Олексій Геннадійович Панасюк
Режим доступу: <https://numl.org/eos>

Леся Мудрак ← Олеся Мудрак-Ковалівна
Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/node/1722>

Лесь Подерв'янський ← Олександр Подерв'янський
Режим доступу: <https://numl.org/p76>

Ліна Біла ← Сніжана Біла
Режим доступу: https://gorod.dp.ua/tema/moloda_muza12/?pageid=1706

Ліна Ланська ← Людмила Лихова
Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/node/8362>

Лія Шева ← Наталія Шевченко
Режим доступу: <https://u.to/nunCGw>

Лора Радченко ← Лариса Радченко
Режим доступу: <http://zahid-shid.net/index.php?rt=pigmalion&num=1&start=4>

Любо Дереш ← Любомир Андрійович Дереш
Режим доступу: <https://numl.org/eoo>

Людмила Ясна ← Носова Людмила
Режим доступу: <http://ludmilajasna.in.ua/>

Люко Дашвар ← Ірина Чернова
Режим доступу: <https://numl.org/gid>

М

Макс Фрай ← (колективний псевдонім) Світлана Мартинчик та Ігор Стьопін
Режим доступу: <https://numl.org/pTY>

Марія Хоросницька ← Марія Сваричевська
Режим доступу: <https://numl.org/pmI>

Марко Терен ← Мар'яна Козуліна
Режим доступу: <https://numl.org/eEy>

Мартин Якуб ← Василь Шульга
Режим доступу: <https://blog.yakaboo.ua/pseudonimy-ukr/>

Мирослава Галицька ← Багірова Віра
Режим доступу: <https://numl.org/pl2>

Михайло Білозьоров, Михайло Джимів ← Михайло Бубякін
Режим доступу: <https://numl.org/pby>

Мітя Хопта ← Дмитро Хопта
Режим доступу: <https://nashkiev.ua/zhournal/lyudi/mitya-hophta.html?tag=mitya-hophta>

Міхаель Штраух ← Світлана Мартинчик
Режим доступу: <https://rg.ru/2014/03/15/frai-site.html>

Мстислава Чайка, Яніра Мева, Мотря Чуйбіска, Жирка Зигзиця, Віктор Остап ← Вікторія Стах
Режим доступу: <https://numl.org/p7m>

Н

Настасья Мілевська ← Анастасія Денисенко

Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/nastasya-milevska-biografiya-ta-tsikavi-fakti/>

Неда Неждана ← Надія Леонідівна Мірошниченко

Режим доступу: <https://numl.org/p75>

Ніка Нікалео ← Вероніка Хідченко

Режим доступу: <https://numl.org/eEk>

Ніна Воскресенська ← Мацебула Ніна

Режим доступу: <https://numl.org/pIY>

Ніру Бобовай ← Олег Ладиженський

Режим доступу: <https://numl.org/pcj>

О

Оксана Чубачівна ← Оксана Румеліді

Режим доступу: <http://meest-online.com/culture/hanna-chubach-perezhyla-cholovika-na-try-roky/>

Олег Орач ← Олег Комар

Режим доступу: <https://numl.org/pm6>

Олег Чаклун ← Олег Рибалка

Режим доступу: http://bukvoid.com.ua/info/writers/CHaklun_Oleg.html

Олекса Радимир ← Олексій Семенюченко

Матеріал «Памяті Олекси Радимира». РКВ «ЛУ»№3, 16.01.14.

Олекса Сліпець ← Олександр Сліпець

Режим доступу: <http://kurbas.org.ua/dramlab/slipec.html>

Олександра Девіль ← Олександра Петрівна Кравченко

«ЛУ», № 47, 6.12.12.

Олександр Володимирович Зорич ← колективний

псевдонім Дмитра Гордецького та Яни Боцман

Режим доступу: <https://numl.org/pc9>

Олексій Бессонов ← Олексій Ігорович Єна

Режим доступу: <https://numl.org/pbw>

Олена О'лір ← Бросаліна Олена Геннадіївна
Сайт «Видавництво Астролябія». Режим доступу: http://astrolabium.com.ua/author/olir_olena
«ЛУ», №7, 13.02.14.

Олеся Чайка ← Олена Андрусська
Режим доступу: <https://dnepr.info/others/olesya-chajka>

Олесь Ульяненко ← Олександр Станіславович Ульянов
Режим доступу: <https://numl.org/evn>

Оляна Рута ← Чередниченко Оляна Дмитрівна
Сайт «Вікіпедія». Режим доступу: <https://clck.ru/9jQkq>

Ориуля Фариняк ← Ореста Осійчук
Режим доступу: <https://numl.org/pmD>

П

Павло Ар'є ← Петро Алексеев
Режим доступу: <https://numl.org/p77>

Патара Бачія ← Любов Печінка
Режим доступу: <http://ozdorov.info/vita/avtor/023.html>

Петро Верещакін, Кайл Іторр ← Яків Володимирович Каліко
Режим доступу: <https://numl.org/pbA>

Петро Гулак-Ординець, Петро Ординець ← Михайло Назаренко
Режим доступу: <https://numl.org/pcr>

Р

Ропет Камідян ← Петро Миколайович Мідянка
Режим доступу: <https://numl.org/eop>

С

Сашко Дерманський ← Олександр Дерманський
Режим доступу: <https://numl.org/pm4>

Сашко Лірник ← Олександр Власюк
Режим доступу: <https://numl.org/pfu>

Северин ← Сергій Кузьков

Режим доступу: <http://zahid-shid.net/index.php?rt=authors&id=207>

Сергій Бут ← Сергій Бутинець

Режим доступу: <https://numl.org/eEj>

Симона Вілар ← Наталя Гавриленко

Режим доступу: <https://numl.org/r0p>

Слава Світова ← Тетяна Кіфоришин

Режим доступу: <https://blog.yakaboo.ua/psevdonimy-ukr/>

Соня Кошкіна ← Ксенія Василенко

Режим доступу: <https://numl.org/pq8>

Соя Лось ← Ірена Карпа

Режим доступу: <https://numl.org/evr>

Т

Таня Малярчук ← Тетяна Володимирівна Малярчук

Режим доступу: <https://numl.org/p72>

Таня-Марія Литвинюк ← Тетяна Литвинюк

Режим доступу: <https://numl.org/p7V>

Тата Рівна ← Тетяна Сладковська

Режим доступу: <https://numl.org/pvW>

Татуся Бо ← Тетяна Комлик

Режим доступу: <https://www.kinderbook.com.ua/index.php?route=journal2>

Тед Лещак ← Теодор Лещак

Режим доступу: <http://zahid-shid.net/index.php?rt=authors&id=33>

У

Уляна Ельба ← Тетяна Винник

Режим доступу: <https://numl.org/plU>

Ф

Фотинія Тавричеська, А. Морєва, В. Світланова, Лана Лайтова,

Єгор Туркалов ← Світлана Ягупова

Режим доступу: <https://numl.org/pxf>

Ю

Юлія-Ванда Мусаковська ← Юлія Мусаковська

Режим доступу: <https://starylev.com.ua/old-lion/author/musakovska-yuliya>

Юрій Тетянич, Хома Брус, Хома Брут, Юрко Гудзь ← Юрій Петрович Гудзь

Режим доступу: <https://numl.org/eqt>

Юрко Винничук, Юзьо Обсерватор, Тиберія Шпака, Аліна Джурик, Ярина Джурик, Ван Ян Мен, Макс Гамбургер, Ізидор Павв, Лизунчак, Рома Попелюк ← Юрій Павлович Винничук

Режим доступу: <https://numl.org/epj>

Юрко Позаяк ← Юрій Васильович Лисенко

Режим доступу: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2017/26-09-02>

Юрко Прохасько ← Юрій Богданович Прохасько

Режим доступу: <https://krytyka.com/ua/users/yurko-prokhasko>

Я

Яна Дубинянська ← Тетяна Дубинянська

Режим доступу: <https://numl.org/ps4>

Ярина Мавка ← Ірина Кравчук (письменниця, науковець)

Газета «К і Ж» № 41, 10 – 16.10.2014 р.

Ярослав Верів ← колективний псевдонім Гліба Гусакова та Олександра Христова

Режим доступу: <https://numl.org/pbC>

D

Dana Kaveli ← Дарина Кавеліна

Режим доступу: <https://u.to/FOzCGw>

I

Inga Dream ← Інґа Крукаускене

Режим доступу: <https://u.to/oYDDGw>

L

Lesya Vladimirova ← Леся Володимирівна Приліпко

Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/lesya-prylipko>

N

Noelle Daath ← Ірина Гей

Режим доступу: <http://zahid-shid.net/index.php?rt=authors&id=163>

Додаток В

Алфавітний покажчик псевдонімів
сучасних українських митців (шоубізнес)

А

Абіє ← Наталія Шевченко

Режим доступу: <https://coma.in.ua/27448>

Агрус ← Володимир Гуляк

Режим доступу: <https://numl.org/e5h>

Айван Абе, АбеоУ ← Іван Грига

Режим доступу: <https://goo.gl/qgqnf5>

Айна Вільберг ← Олена Зіновіївна Білоус

Режим доступу: <http://qoo.by/2FgJ>

Алекс ← Олександр Сірий

Режим доступу: <https://numl.org/e8a>

Александро ← Олексій Цимбалюк

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=20>

Альона ← Омаргалієва Олена Костянтинівна

Режим доступу: goo.gl/Hb9WGX

Альона Вінницька ← Ольга Вінницька

Режим доступу: <http://m1.tv/stars/192>

Анатолій Анатоліч ← Анатолій Анатолійович Яцечко

Режим доступу: <https://numl.org/pns>

Ангел ← Олександр Педан

Режим доступу: <https://u.to/xN-EGw>

Андріана ← справжнє ім'я приховане

Режим доступу: <http://pisni.ua/andriana>

Андрій Кіше, Kishe ← Андрій Свирський

Режим доступу: <http://photo.unian.net/ukr/detail/339348.html>

Андрій Князь ← Андрій Орестович Фурдичко

Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/>

Аничка ← Анна Чеберенчик

Режим доступу: <https://clck.ru/9krYJ>

Ані Лорак ← Кароліна Куєк

Режим доступу: <http://glamurchik.tochka.net/dossie/825-ani-lorak/>

Аннабель ← Ганна Седокова

Режим доступу: <https://numl.org/pq6>

Аня Ейпріл ← Борис Максимович Круглов

Режим доступу: <http://qoo.by/2FgE>

Аркаша ← Аркадій Лапухін

Режим доступу: <http://4vlada.net/obshchestvo/kvartal-95-vechernii-kvartal-95-i-vladimir-zelenskii-voploshchenie-amerikanskoi-mechty>

Ассія Ахат ← Інесса Данилова

Режим доступу: <https://u.to/C5-IGw>

Ассоль ← Гуменюк Катерина Ігорівна

Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/celebrities/_batko-spivachki-assol-nardep-vid-quotpartiyi-regionivquot-foto/332255

Астрия ← Олена Петрова

Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=44518

Б

Березюк ← Володимир Березюк

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?author=bereziukvova>

Беляєв ← Андрій Беляєв

Режим доступу: <https://goo.gl/2ур4іо>

Борис Апрель, Ейпріл, Зіанджа ← Борис Максимович Круглов

Режим доступу: <http://qoo.by/fxj>

Брати Шумахери ← Юрій Великий та Сергій Цвіловський

Режим доступу: <https://numl.org/pnt>

В

Валер Бондар ← Валерій Бондар

Стаття О. Різниченко «Рік Бондара в Гаркові», «Н і Д», № 46, 14.11.13.

Вальд ← Сергій Кошель

Режим доступу: <https://goo.gl/sHzn24>

Ванпанчмен, One-PunchMan ← Ігор

Режим доступу: <https://numl.org/tYd>

Верка Сердючка ← Андрій Михайлович Данилко

Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/people-newspaper/_ak-zhive-spravzhnya-mama-vyerki-serdyuchki-foto/161725

Віка з НЕАНГЕЛІВ, Кайра ← Катерина Сміюха

Режим доступу: <https://numl.org/e5m>

Віра Брежнева ← Віра Вікторівна Галушка

Режим доступу: <http://faqukr.ru/mistectvo-ta-rozvagi/98482-vira-brezhneva-zrist-vaga-parametri-biografija.html>

Влад Дарвін ← Владислав Приходько

Режим доступу: <http://pisni.ua/vlad-darvin>

Владіслав Левицький ← Василь Левицький

Режим доступу: <http://qoo.by/fxn>

Володимир Дантес, Дантес ← Володимир Ігорович Гудков

Режим доступу: <http://www.shram.kiev.ua/fabrikazirok3/who2/7.shtml>

Г

Гарік Бірча, Віталька ← Ігор Ярославович Бірча

Режим доступу: <https://clck.ru/9yWzZ>

Гарік Кричевський ← Георгій Кричевський

Режим доступу: <https://numl.org/ppa>

Д

Даня Вегас ← Данило Черкас

Режим доступу: <https://1plus1.ua/ru/shkola/novyny/dana-vegas-intervu-z-novim-aktorom-serialu-skola>

Дарія Ростова ← Дарія Сметанова

Режим доступу: <http://qps.ru/1uoqj>

Даша Доріс ← Дар'я Легейда

Режим доступу: <https://goo.gl/6wUPWN>

Даша Медова, Міра Кулум ← Дарина Кобець

Режим доступу: <https://numl.org/ppb>

Девід Аксельрод ← Володимир Ткаченко

Режим доступу: <https://u.to/AuHEGw>

Деніел Джой ← Данило Мацейчук

Режим доступу: <http://qoo.by/fCJ>

Джамала, Jamala ← Сусанна Джамаладінова

Режим доступу: <http://ru.krymr.com/content/article/27567559.html>

Джанго ← Олексій Піддубний

Режим доступу: <http://tsn.ua/glamur/spivak-dzhango-u-kompaniyi-boyovikiv-pobuvav-na-okupovaniy-luganschini-411118.html>

Джеррі Гейл, Jerry Heil ← Яна Шемаєва

Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Jerry_Heil

Джон ← Олег Сук

Режим доступу: <https://u.to/IOHEGw>

Дзідзьо, Dzidzio ← Михайло Хома

Режим доступу: <https://liza.ua/materialyi-na-ukrainskom-yazyike/dzidzo-biografiya-foto-ta-osobiste-zhittya/>

Діма Zolaa ← Дмитро Золотоверхий

Режим доступу: <https://numl.org/gnB>

Дядя Жора ← Вадим Мічковський

Режим доступу: <https://u.to/RuHEGw>

Е

Ейва (Еува) ← Кравчук Світлана Леонідівна

Режим доступу: <http://qoo.by/fIj>

Еріка, MataRika ← Анастасія Олександрівна Кочетова

Режим доступу: <http://www.kosmo-news.com.ua/339>

Є

Єва Бушміна, LAYAN ← Швець Яна Ігорівна

Режим доступу: <http://vidomosti-ua.com/showbiz/78468>

Євгеній Дашин ← Євгеній Михайлович Дацишин

Режим доступу: <http://qoo.by/fI8>

З

ЗАЛІСКО ← Андрій Заліско

Режим доступу: <http://www.zalisko.com.ua/#biography>

Злата Огневич ← Інна Бордюг

Режим доступу: <http://ru.euronews.com/2013/05/10/eurovision-ukraine-s-golden-fire/>

І

Іво Бобул ← Іван Васильович Борщевський

Режим доступу: <http://uareview.com/ivo-bobul-psevdonim/>

Ілларія, ILLARIA ← Катерина Ігорівна Прищепя

Режим доступу: <https://numl.org/e8f>

Ілля Ноябрьов ← Ілля Шмуклер

Режим доступу: https://u.to/Q_jEGw

Інквізитор ← Денис Додоцький

Режим доступу: <https://is.gd/Hi2ASS>

Ія, К.А.Т.У.А, INAIA ← Катерина Рогова

Режим доступу: <https://numl.org/gSa>

К

Камалія, Kamaliya ← Наталя Захур

Режим доступу: <https://numl.org/e5M>

Катя Че, Katya Che ← Катерина Чемезова

Режим доступу: <https://hromadske.radio/podcasts/ukrayinska-bez-mezh/ukrains-ka-bez-mezh-95-katya-che-drama>

Катя Chilly ← Кондратенко Катерина Петрівна

Режим доступу: <https://kino-teatr.ua/uk/person/chilly-katya-1773.phtml>

Каша Сальцова, Крихітка Цахес, Крихітка ← Саша Кольцова

Режим доступу: <http://artvertep.com/print?cont=860>

Кашиляющий Ед, Паліндром, Стук ← Степан Бурбан

Режим доступу: <https://numl.org/tYd>

Кіра Мазур, KiRA MAZUR ← Олена Мазур

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=160>

Крапiк ← Юрiй Миколайович Крапов

Режим доступу: <https://clck.ru/9yX3C>

Крижик ← Дмитро Крижанковський

Режим доступу: <https://goo.gl/UG9Uhe>

Коледжiо ← Микола Бондарчук

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=20>

Колоритм ← Артур Черняк

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?author=klrtm>

Колос ← Сергiй Мартинюк

Режим доступу: <https://numl.org/rMW>

Кузьма Скрябiн, Злий репер Зеник, Андрiй Кiл, DJ Smith, Голий DJ ←

Андрiй Кузьменко

Режим доступу: <https://u.to/xIbDGw>

Кучамен ← Андрiй Кучанський

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=20>

Л

Лавiка, Lavika ← Люба Юнак

Режим доступу: <https://numl.org/e68>

Лерi Винн ← Валерiй Дятлов

Режим доступу: <http://qps.ru/gkNoy>

Лесик ← Олег Турко

Режим доступу: <https://expres.online/archive/news/2016/04/28/184452-dzidzo-zaminyv-lesyka-lyamura>

Лiлiя Ребрик ← Лiлiана Тодорюк

Режим доступу: <https://numl.org/rws>

Лион ← Сергiй Володимирович Дем'янюк

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=140>

Лук'ян ← Вiктор Лук'янюв

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=240>

Луна ← Христина Герасимова

Режим доступу: <https://numl.org/gmC>

Льолiк ← Олексiй Курбаков

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=240>

Льоша Gorchitza ← Олексій Лаптев

Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/rus/art/5549d83fcf512/>

Лямур ← Орест Галицький

Режим доступу: <https://expres.online/archive/news/2016/04/28/184452-dzidzo-zaminyv-lesyka-lyamura>

М

Майкл Щур ← Роман Вінтонів

Режим доступу: <https://numl.org/poV>

Макс Барських ← Микола Бортник

Режим доступу: <https://showmania.novy.tv/ru/news/2017/10/25/10-tsikavih-faktiv-pro-maksa-barskih-abo-hto-takiy-mikola-bortnik/>

Марік ← Мар'ян Сакалюк

Режим доступу: <http://qps.ru/WolqH>

Марія Брайко ← Марфа Брайко

Режим доступу: <http://qoo.by/fxk>

Марія Літті, Maria Litti ← Марія Ліса

Режим доступу: http://gesheftgaragesale.com/gigs_summer_2016/

Масло ← Маслечкін Володимир

Режим доступу: <https://goo.gl/sHzn24>

Маша Гойя, Маша Гоґа ← Марія Шаповалова

Режим доступу: https://www.vokrug.tv/person/show/mariya_goiya/

Міка Ньютон ← Оксана Стефанівна Грицай

Режим доступу: <http://zvezdi-info.ru/mika-nyuton-angel-ee-biografiya-rost-ves-i-foto/>

Міла Нітіч ← Людмила Нітічук

Режим доступу: <https://numl.org/e5N>

Міха ← Михайло Невідомський

Режим доступу: <https://goo.gl/F7v1aL>

Микола Вересень ← Микола Ситник

Режим доступу: https://u.to/F_jEGw

Млада ← Марина Юрасова

Режим доступу: https://u.to/0_HEGw

Моня, Діня ← Денис Володимирович Манжосов

Режим доступу: <https://clck.ru/9yX2s>

М'ята ← Юлія Загорська

Режим доступу: <https://u.to/YaDIGw>

Н

Наталія Могилевська ← Наталія Могила

В. М. Скляренко. «100 знаменитых женщин Украины», Харьков, Фолио, 2006. С. 301.

Наталка Пилип'юк, НікітА, Наталі, Project BelleDiva,

Наталія Мирна ← Наталія Пилип'юк

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?author=myrna>

Нік ← Микола Соляр

Режим доступу: <https://numl.org/e8a>

НІЧЛАВА, NICHЛАВА ← Підлужний Андрій

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=100>

О

Орест Лютий, Іпатій Лютий ← Антін Мухарський

Д. Світличний. «Для недорозвинутих». «Н і Д» № 49, 28.11.13

П

Позитив ← Олексій Завгородній

Режим доступу: <https://numl.org/e64>

Потан, ПТП, Аркадій Лайкін ← Олексій Андрійович Потапенко

Режим доступу: <http://terramir.ru/biography-of-singer/253-bografya-potara.html>

Р

Рената Богданська ← Ірина Яросевич

Режим доступу: <http://100krokiv.info/2013/09/irena-yarosevych-v-plasti/>

Річард Горн, Дельфін ← Дмитро ?

Режим доступу: <https://numl.org/e53>

Роман Скорпіон ← Роман Шуляк

Режим доступу: https://u.to/c_XEGw

Росава ← Олена Янчук

Режим доступу: <http://qps.ru/1uoqj>

Румбамбар ← Сергій Гуляк

Режим доступу: <https://numl.org/e5h>

Руслан Квінта ← Руслан Ахріменко

Режим доступу: <https://numl.org/e66>

С

Са ← Олександр Шевченко

Режим доступу: <https://goo.gl/sHzn24>

Санта ← Хрисанті Янісівна Дімопулос

Режим доступу: <http://91.209.55.120/stars/174>

Саша Дюма ← Олександр Дюмін

Режим доступу: https://u.to/u_XEGw

Сестричка Віка, Руся ← Вікторія Врадій

Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/videos/2012/09/24/94819/>

Синоптик, СИНОПТИК ← Дмитро Афанасьєв-Гладких

Режим доступу: <https://numl.org/e89>

Слава з НЕАНГЕЛІВ ← Ольга Камінська (дівоч. Кузнєцова)

Режим доступу: <https://hochu.ua/cat-dossier/article-70959-slava-kaminskaya-neangelyi/>

Снейкі ← Сергій Семенов

Режим доступу: <https://ru.tsn.ua/glamur/skandali/solista-4-korolei-vygnali-iz-gruppy.html>

СолоХа, Тереза Франк ← Тереза Балашова

Режим доступу: <http://touch-magazine.eu/persons/touch-the-stars/mezhdu-dvumja-strastjami-ili-otkrovenija-terezy-frank.html>

Соня Кей, Sonya Kay ← Софія Хлябич

Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Sonya_Kay

Софія Ротару ← Софія Ротар

В. Довгий «Як сходила зірка Софії». «ЛУ», 29.11.12.

Стеганoff ← Олександр Стьоганов

Режим доступу: <https://www.facebook.com/tipoverv/posts/1687069531310441:0>

Степан ← Сергій Казанін

Режим доступу: http://gazeta.ua/ru/articles/people-newspaper/_sergej-kazanin-zhenilsya-v-18-let/150323

Суперблондинка ← Ольга Юр'євна Полякова

Режим доступу: <http://qps.ru/JbDdq>

Т

Тамерлан ← співак Юрій

Режим доступу: <http://fb.ru/article/247854/lichnaya-jizn-i-biografiya-tamerlana-pevtsa>»

Тернопільський Сірий, Сірий ← Сергій Притула

Режим доступу: <https://numl.org/rM9>

Тіна Кароль ← Таня Ліберман

Режим доступу: <http://kr.ua/culture/473257-tainy-kotorye-zvezdy-priachut-za-psevdonymamy>

Ф

Фагот ← Олег Михайлюта

Режим доступу: <https://tsn.ua/glamur/svitska-hronika/oleg-fagot-mihaylyuta-pokazav-malenkogo-sinochka.html>

Фоззі-бой, Fozzy-boy, Фоззі ← Олександр Сидоренко

Режим доступу: <https://goo.gl/V3xa1a>

Фріл, Freel ← Андрій Шалімов

Режим доступу: https://vk.com/wall-83098393?w=wall-83098393_38%2Fall

Х

Хас ← Назар-Хайдар Алієвич

Режим доступу: <http://www.rizups.com/band.php>

Хобот, НОВОТ ← Юрій Галінін

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=229>

Ч

Чорний, Беляєв ← Андрій Беляєв

Режим доступу: https://vk.com/wall-83098393?w=wall-83098393_38%2Fall

Ш

Шура ← Гера Сергій Володимирович

Режим доступу: <http://qoo.by/fCJ>

Ю

Юзік ← Юрій Корявченко

Режим доступу: <http://4vlada.net/obshchestvo/kvartal-95-vechernii-kvartal-95-i-vladimir-zelenskii-voploshchenie-amerikanskoj-mechty>

Юлік, JULIK ← Назарій Гук

Режим доступу: <https://wz.lviv.ua/interview/373056-u-dzidzia-buv-yulikom-num-i-zalyshusia>

Юлія Лорд ← Юлія Гордзей

Режим доступу: <https://numl.org/vBm>

Юлія Саніна ← Юлія Головань

Режим доступу: <https://numl.org/e69>

Юля ← Юлія Шатило

Режим доступу: <https://goo.gl/F7v1aL>

Юрко Юрченко ← Юрій Нечистяк

Режим доступу: <https://numl.org/e9Q>

Я

Ян Чабор ← Ян Табачник

Режим доступу: <http://yan-tabachnik.com.ua/index50f6.html>

ЯрмаК ← Олександр Валентинович Ярмак

Режим доступу: <http://qps.ru/TdRGU>

А

Aircraft ← Даніїл Меркулов

Режим доступу: http://gesheftgaragesale.com/gigs_summer_2016/

Alex Zakharchuk ← Олексій Захарчук

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=60>

Alisiya Gorn, LOBODA ← Світлана Лобода

Режим доступу: https://styler.rbc.ua/ukr/tag/svetlana_loboda_25092015

Alloise ← Алла Московка

Режим доступу: <https://numl.org/e5k>

Alyona Alyona ← Альона Савраненко

Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Alyona_Alyona

Alyosha ← Олена Тополя (Кучер)

Режим доступу: <http://file.liga.net/person/967--alyosha.html>

Anna PETRAsh ← Ганна Олегівна Петраш

Режим доступу: <https://conferences.tochka.net/2948-pevitsa-aktrisa-i-blogger-anna-petrash/>

Artisto ← Ростислав Хитряк

Режим доступу: <https://goo.gl/mnnv9Y>

В

Bolt ← Сергій Іофік

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

С

Cape Cod ← Максим Сикаленко

Режим доступу: https://liroom.com.ua/articles/interview/cape_cod/

Sepasa ← Павло Ленченко

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=120>

Д

Diezel (GreenGrey) ← Андрій Яценко

Режим доступу: <http://ivona.bigmir.net/showbiz/news/437655-Gruppu-Green-Grey-chut--ne-arestovali-vo-vremja-s-emok-novogo-klipa>

DJ Валік ← Валентин Матіюк

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

DJ Кінь ← Олексій Кононов

Режим доступу: <https://u.to/QRzJGw>

DJ Полярник ← Микола Райда

Режим доступу: <https://24smi.org/celebrity/4927-o-torvald.html>

DJ Пуберт, Кузя ← Сергій Кузьмінський

Режим доступу: <https://u.to/LuTEGw>

DJ Толя ← Анатолій Вексклярський

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

DJ Ekspert ← Микола Макеев

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

DJ Jenua Lee ← Євген Сізенко

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

DJ Khoroshyi ← Дмитро Павленко

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

Dj Konstantin Ozeroff ← Костянтин Озеров

Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Dj_Konstantin_Ozeroff

Dj Ladan ← Анастасія Воган

Режим доступу: <https://u.to/nhnJGw>

Dj Mary Jane ← справжнє ім'я приховане

Режим доступу: <https://www.facebook.com/DJMaryJaneOfficial>

Dj Monah ← Олександр Монахов

Режим доступу: <https://www.discogs.com/ru/artist/2793168-DJ>

Dj Nana ← Анастасія Кумейко

Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/person/anastasiya-kumejko.htm>

DJ Na Nich ← Олександр Павленко

Режим доступу: <https://donttakefake.com/slushajte-pervyj-za-desyat-let-albom-ukrainskogo-prodyusera-sunchase/>

DJ Nastia ← Анастасія Топольська

Режим доступу: <https://magazine.nv.ua/journal/3347-journal-no-08/top-100-uspeshnykh-zhenshchin-ukrainy.html>

DJ Poly Chain ← Олександра Закревська

Режим доступу: <https://u.to/nhnJGw>

DJ Shalom ← Дмитро Богданов

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

DJ Sinatra ← справжнє ім'я приховане

Режим доступу: <http://djmag.ru/category/strana/ukraine?page=2>

DJ SKY ← Олег Бочкур

Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Dj_Sky

DJ Smith ← Андрій Кузьменко

Режим доступу: <https://u.to/xIbDGw>

DJ Spartaque ← Віталій Бабій

Режим доступу: <https://djbiography.ru/dj-biography/dj-spartaq>

DJ Tokio ← справжнє ім'я приховане

Режим доступу: <https://pre-party.com.ua/content/entry/dj-tokyo-mozgi-bar-shop-17-iuna.html>

DJ Tvardovsky ← Святослав Твардовський

Режим доступу: <https://u.to/nhnJGw>

DoDo ← Надя Дорофєєва

Режим доступу: <https://u.to/H6bIGw>

Dragan ← Євгеній Драган

Режим доступу: <http://qps.ru/QF8Bp>

Е

EL Кравчук ← Андрій Остапенко-Кравчук

Режим доступу: <https://u.to/657IGw>

Erômin ← Євген Єрьомін

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=40>

Еура / Ейра ← Світлана Кравчук

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=140>

Г

Gaitana, Гайтана ← Гайта-ЛурдесЕссамі (Gaita-LurdesEssami)

Режим доступу: <http://files.korrespondent.net/persons/gaitana>

GARNA ← Олена Левашова

Режим доступу: <https://vn.strichka.com/article/97552393>

Grohotsky ← Ігор Грохотський

Режим доступу: <https://numl.org/p7Y>

І

INGRET ← Інгрет Костенко

Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/INGRET>

Inna Star ← Стародубець Інна Олександрівна

Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/inna-star>

Iren Gotye, Ірен Готье ← Ірина Патлавська

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=80>

Ivan Ionov ← Сергій Гриненко

Режим доступу: <https://numl.org/gnL>

Ivan NAVI ← Іван Сяркевич

Режим доступу: <http://www.pisni.org.ua/persons/3543.html>

IZZZada

Режим доступу: <https://www.facebook.com/izzzada/>

J

Joneser ← Стас Веречук

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?author=joneser>

JULYANA, Джуляна ← Юліана Клименко

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=0>

Julinoza ← Юлія Запорожець

Режим доступу: <https://numl.org/gmG>

K

КНАУАТ ← Андрій Хайат

Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/КНАУАТ>

Kyivstoner, Бюджетний Гай Річі, Кореспондент Райдужний, МС Дід, Невідомість, Кузен Ламар, Альберт Васильєв ← Іван Колиханов

Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Kyivstoner>

Koloah, ДімаKoloah ← Дмитро Авксентьев

Режим доступу: <https://numl.org/gmG>

L

Lama ← Наталія Дзеньків

Режим доступу: <https://numl.org/p7X>

LAUD ← Владислав Каращук

Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/LAUD>

Lego ← Олег Горбань

Режим доступу: <http://qps.ru/QF8Bp>

LILU ← Світлана Третякова

Режим доступу: <http://zvezdy.com.ua/pevitsa-lilu-biografiya-foto-rost-ives-lichnaya-zhizn-slushat-pesni-onlajn/>

LOOKINICH ← Святослав ЄвгеновичЛукинич

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=200>

LUKA ← Андрій Лучанко

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=20>

М

Makus ← Максим Курушин

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

MamaRika ← Анастасія Олександрівна Кочетова

Режим доступу: <https://ru.tsn.ua/glamur/eks-erika-rassekretila-znachenie-novogo-afroamerikanskogo-psevdonima-634843.html>

Marietta Ways, Марієтта Вейс ← Марія Іванова

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=80>

MARIK from RIZUPS ← Сакалюк Мар'ян

Режим доступу: <https://goo.gl/esr7KA>

MARUV ← Ганна Корсун

Режим доступу: <https://numl.org/eYr>

MATT.V ← Матвій Вермієнко

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=20>

Maxima ← Юлія Донченко

Режим доступу: <https://www.maxima-music.com/>

MELOVIN ← Костянтин Бочаров

Режим доступу: <https://numl.org/e5O>

Monatik ← Дмитро Монатик

Режим доступу: <https://tsn.ua/glamur/monatik-vpershe-rozpoviv-pro-malenkih-siniv-ta-kohanu-druzhinu-952147.html>

Morphom ← Роман Черенов

Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Morphom>

Murik ← Дмитро Муравицький

Режим доступу: <http://ivona.bigmir.net/showbiz/news/437655-Gruppu-Green-Grey-chut--ne-arestovali-vo-vremja-s-emok-novogo-klipa>

My Ree ← Рената Штіфель

Режим доступу: <https://tsn.ua/glamur/vipuskniki-chornomorskih-igor-yakimi-buli-yuni-tina-karol-ta-nadya-dorofyeyeva-u-period-festivalyu-970302.html>

N

NK ← Настя Каменських

Режим доступу: <https://numl.org/gi2>

O

OLEGG ← Олег Винник

Режим доступу: <https://numl.org/poU>

OLEYNIK ← Вадим Олійник

Режим доступу: goo.gl/хообер

Omnia ← Євген Смирнов

Режим доступу: <https://numl.org/gnG>

Onuka ← Ната Жижченко

Режим доступу: <https://24smi.org/celebrity/816-onuka.html>

P

Pahatam, Женья Pahatam ← Євген Яременко

Режим доступу: <https://theicon.ua/blog/pahatam/>

Pinky ← Юрій Лисяк

Режим доступу: <https://numl.org/e5K>

Q

QUANT ← Олександр Федорович

Режим доступу: <http://qps.ru/ouXgI>

Queensway ← Микола Швець

Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/art/10-imen-na-ukrainskoi-elektronnoi-stsene-kotorye-nuzhno-uslyshat/>

R

Riffmaster ← Андрій Антоненко

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=240>

Riya ← Валерія Наливайко

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=140>

Rozhden ← Рожден Анусі

Режим доступу: https://maximum.fm/novini_t2

S

SashaBRO ← Саша Борисенко

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=200>

SashaBoole, Саша Буль ← Олександр Буліч

Режим доступу: <https://is.gd/PpGzVP>

SAVKA ← Сергій Савка

Режим доступу: <https://numl.org/ppY>

Seen Trick ← Сергій Кошелєв

Режим доступу: <https://goo.gl/wCWEKP>

SHVETS ← Анна Швець

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=40>

Shy ← Саша Карягіна

Режим доступу: <https://numl.org/gmB>

Solomia ← Олена Карпенко

Режим доступу: <https://numl.org/p7V>

SOLOMON, SOYANA ← Яна Соломко

Режим доступу: <https://numl.org/gmA>

Sofia Eve ← Софія Євдокименко

Режим доступу: <https://numl.org/e9k>

SunSay, Sun ← Андрій Запорожець

Режим доступу: <https://u.to/Z6fIGw>

SYSUEV ← Сергій Сисуєв

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=80>

T

TaLila ← Тетяна Ярмак

Режим доступу: http://gesheftgaragesale.com/gigs_summer_2016/

Tasha G ← Наталія Гордієнко

Режим доступу: <https://numl.org/rcp>

TAYANNA ← Тетяна Решетняк

Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Tayanna>

The Maneken, Dj Major ← Євген Філатов

Режим доступу: <https://numl.org/e67>

TRACH ← Володимир Трач

Режим доступу: <https://www.instagram.com/trach.music/?hl=ru>

V

Vakula ← Михайло Вітюк

Режим доступу: <https://u.to/7KfIGw>

VILNA, ERIA ← Ірина Василенко

Режим доступу: <https://u.to/FqjIGw>

Virginia ← Анастасія Гаврилюк

Режим доступу: <https://www.poptop.fm/artist/virginia-music/>

VovaBRO ← Вова Борисенко

Режим доступу: <https://uamusic.com.ua/biography?start=200>

VovaZIL'Vova, Вова зі Львова ← Володимир Ігорович Парфенюк

Режим доступу: <http://vsim.ua/Kult-podii/vovazilvovazapalyue-v-sv-1-grudnya-10253584.html>

Y

Youngg P ← Богдан Фісун

Режим доступу: https://liroom.com.ua/articles/interview/cape_cod/

ЗМІСТ

Передмова	4
Вступ	8
РОЗДІЛ I. Теоретико-методологічні засади дослідження псевдонімів української культурно-мистецької сфери XXI ст.	13
1. 1. Історичний контекст формування ономастичної науки в слов'янському мовознавстві	13
1. 2. Загальний стан наукових досліджень з антропоніміки в українському мовознавстві	17
1. 3. Дискусійні питання сучасної антропоніміки: дефініції ключових понять	23
1. 4. Типологічний аспект вивчення антропоніміки в східнослов'янському мовознавстві	37
1. 4. 1. Загальний огляд типологій антропонімів	37
1. 4. 2. Типології псевдонімів	47
1. 5. Український і світовий контекст ономастики: наукові школи, напрями, персоналії, видання	55
Висновки до розділу	63
РОЗДІЛ II. Типи і способи номінації псевдонімікону сучасних українських митців	65
2. 1. Наукова рецепція проблеми номінації власних назв (загальний коментар)	65
2. 2. Формально-фонетичний тип номінації	69
2. 3. Семантичний і семантико-синтаксичний типи номінації	79
2. 3. 1. Загальний коментар	79
2. 3. 2. Семантичний тип номінації. Онімізаційні й трансонімізаційні процеси в однокомпонентних псевдонімах сучасних митців	81

2. 3. 3. Семантико-синтаксичний тип номінації. Онімізаційні й трансонімізаційні процеси в багатокомпонентних псевдонімах	92
2. 3. 3. 1. Псевдоніми зі зміною особового імені	93
2. 3. 3. 2. Псевдоніми зі зміною прізвища	95
2.3.3.3. Двокомпонентні відіменні псевдоніми з модифікацією особового імені та прізвища	98
2.3.3.4. Двокомпонентні псевдоніми, створені за принципом латенції	102
2.3.3.5. Псевдоніми, побудовані за принципом підрядного чи сурядного словосполучення	107
2.3.3.6. Зрощення (синтаксичний рівень)	113
2.3.3.7. Редуплікація (синтаксичний рівень)	116
2.3.3.8. Прикладковикористання	116
2.3.3.9. Утинання (синтаксичний рівень)	120
2. 3. 4. Семантико-синтаксичний тип номінації в колективних псевдонімах сучасної культурно-мистецької сфери	122
2.3.5. Словотвірний тип номінації в псевдонімах	126
2.3.5.1. Загальний коментар	126
2.3.5.2. Суфіксація як продуктивний спосіб псевдонімотворення	128
2.3.5.3. Утинання (словотвірний рівень)	134
2.3.5.4. Непродуктивні способи словотворення псевдонімів	137
2.3.5.5. Абревіація як дискусійний спосіб словотворення псевдонімів	139
Висновки до розділу	143

РОЗДІЛ III. Лінгвокультурологічний і прагматичний виміри псевдонімів сучасних українських митців

3.1. Феномен прецедентності як мотиваційний чинник у творенні псевдоніма	147
3.1.1. Загальний коментар	147

3.1.2. Загальнокультурні (універсальні) прецедентні псевдоніми	150
3.1.3. Національні прецедентні псевдоніми	155
3.2. Псевдоніми сучасних українських митців як культурні концепти (концепти української культури)	158
3.2.1. Загальний коментар щодо вивчення й опису культурних концептів	158
3.2.2. Концептуалізація псевдонімів української культурно-мистецької сфери	163
РУСЛАНА	164
ДЖАМАЛА	171
КУЗЬМА	174
ВЕРКА СЕРДЮЧКА	178
3.3. Прагматичний вимір псевдоніма як лінгвокультурного мовного знака	183
3.3.1. Загальний коментар	183
3.3.2. Зовнішня й внутрішня мотивація (інтенція) творення й обрання псевдоніма в культурно-мистецькій сфері	185
3.3.3. Функції псевдоніма як лінгвокультурного мовного знака. Шляхи псевдонімізації культурно-мистецької сфери	198
Висновки до розділу	201
Загальне резюме	203
Література	208
Додатки	228

Наукове видання

Вікторія Соприкіна

Олена Маленко

Псевдонімікон

*української культурно-мистецької
сфери початку XXI століття:
лінгвістична інтерпретація*

[монографія]

Харків : ХНПУ ; ХІФТ, 2021. 264 с.

Коректура авторська

Відповідальна за випуск *Маленко Олена*

Дизайн обкладинки, макет *Лисиченко Тетяна*

Підписано до друку 21.12.2021. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура PT Serif. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 15,34. Наклад 100 прим. Зам. № 09-06.

Друк: Видавництво МОНОГРАФ

ФОП Іванченко І.С.

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135

телефон: +38 (050/093) 40-243-50

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4388 від 15.08.2012.

www.monograf.com.ua